

Andrei-Mirel Florea

**Formele asociative în agricultura
Regiunii de Dezvoltare Sud-Est -
evoluție, impact și perspective
privind dezvoltarea rurală**

Andrei-Mirel Florea

**Formele asociative în agricultura
Regiunii de Dezvoltare Sud-Est -
evoluție, impact și perspective privind
dezvoltarea rurală**

2023

Lucrare realizată în cadrul proiectului
**„Excelență academică și valori antreprenoriale - sistem de burse
pentru asigurarea oportunităților de formare și dezvoltare a
competențelor antreprenoriale ale doctoranzilor și postdoctoranzilor”
– ANTREPENORDOC –**
Contract nr. 36355/23.05.2019 POCU/380/6/13 – Cod SMIS: 123847

Prezenta lucrare reprezintă rezultatele cercetărilor desfășurate în perioada studiilor doctorale în cadrul Universității „Dunărea de Jos” din Galați și susținute ca teză de doctorat cu titlul “Cercetari privind dezvoltarea formelor asociative ale producătorilor agricoli în Regiunea de Dezvoltare Sud-Est a Romaniei” în data de 23/11/2020

Punctele de vedere exprimate în lucrare aparțin autorului și nu angajează Comisia Europeană și Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, beneficiara proiectului.

Referenți științifici

Prof. univ. dr. ing. dr. ec. habil. Stanciu Silviu

Prof. univ. dr. ec. habil. Căpățînă Alexandru

Cuprins

Lista abrevierilor	7
Introducere	9
Capitolul I. Stadiul actual privind evaluarea potențialului agroalimentar al Regiunii de Dezvoltare Sud-Est	13
1.1. Cadrul conceptual al dezvoltării sustenabile a lanțului valoric alimentar	14
1.2. Evaluarea sectorului agricol din Regiunea de Sud-Est, comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare ale României	20
1.2.1. Producția ramurii agricole	23
1.2.2. Situația exploatațiilor agricole	24
1.2.3. Factorii tehnologici de producție	25
1.2.4. Producția agricolă.....	29
1.3. Diminuarea efectelor schimbărilor climatice asupra producției agricole.....	31
1.3.1. Perdelele forestiere, soluție de revigorare a agriculturii.....	32
1.4. Structura și competitivitatea sectorului agroalimentar din România	37
1.4.1. Lanțuri alimentare scurte pentru asigurarea dezvoltării rurale.....	38
1.4.2. Fermele de familie.....	39
1.4.3. Competitivitatea sectorului agroalimentar din România.....	40
1.4.4. Influența pandemiei asupra sectorului agroalimentar	46
1.5. Concluzii parțiale la capitolul 1.....	49
Capitolul II. Dezvoltarea formelor asociative în România.....	52
2.1. Reformele agrare din agricultura românească	53
2.1.1. Reformele agrare din perioada interbelică	54
2.1.2. Agricultura României în perioada comunistă	56
2.1.3. Agricultura României după 1989.....	58
2.2. Cooperativele agricole din România	61
2.2.1. Principii de funcționare a unei cooperative agricole.....	63
2.2.2. Evoluția cooperativelor agricole	66
2.2.3. Analiza financiară a cooperativelor agricole	73
2.2.4. Profile de cooperative agricole desprinse din analiza financiară	77
2.3. Concluzii parțiale la capitolul 2.....	81
Capitolul III. Consolidarea formelor asociative în Regiunea de Sud-Est a României	84
3.1. Factorii care au influențat activitățile grupurilor de producători	85
3.1.1. Factori care favorizează colaborarea producătorilor agricoli	87
3.1.2. Materiale și metode	91
3.1.3. Calibrarea datelor.....	94

3.1.4. Procesul de calibrare	95
3.1.5. Constatări	97
3.2. Bune practici pentru constituirea unei cooperative agricole	100
3.2.1. Dezvoltarea unor cooperative competitive	103
3.2.2. Metodologie	109
3.2.3. Constatări	117
3.3. Concluzii parțiale la capitolul 3.....	121
Capitolul IV. Performanța cooperativelor agricole din România	124
4.1. Materiale și metode	127
4.1.1. Analiza calitativă pe bază de interviu structurat	129
4.1.2. Analiză cantitativă pe bază de chestionar	130
4.2. Evaluarea eficienței afacerii	131
4.2.1. Analiza rezultatelor interviului prin transformare în date cantitative	131
4.2.2. Analiza rezultatelor chestionarului prin transformare în date cantitative	136
4.2.3. Economicitatea cooperativei în ce privește achiziția de inputuri. Studiu de caz.....	146
4.3. Evaluarea financiară a afacerii.....	150
4.3.1. Analiza performanței financiare	150
4.3.2. Analiza scutirilor fiscale acordate cooperativei și membrilor	152
4.4. Evaluarea eficacității afacerii	155
4.5. Rezultate și discuții	157
4.6. Concluzii parțiale la capitolul 4.....	158
Capitolul V. Concluziile generale, Contribuții originale și Perspective	160
5.1. Concluzii generale.....	160
5.2. Contribuții la dezvoltarea cunoașterii în domeniu și perspective	166
Bibliografie.....	169
Anexe	195

Lista abrevierilor

BNR - Banca Națională a României
CAP - Cooperativă Agricolă de Producție
CEMA - Asociația Europeană a Mașinilor Agricole
DRPCIV - Direcției Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor
FAO - Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură
FEADR - Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
FsQCA - Analiză comparativă calitativă a setului fuzzy
GAS - Gospodării Agricole de Stat
HoReCa - Hoteluri, Restaurante, Cafenele
IAS - Întreprindere Agricolă de Stat
INS - Institutul Național de Statistică
MADR - Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MFP - Ministerul Finanțelor Publice
OECEd - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OG - Ordonanță de Guvern
ONRC - Oficiul Național al Registrului Comerțului
OUAI - Organizațiilor Utilizatorilor de Apă pentru Irigații
PAC - Politica agricolă comună
PIB - Produs intern brut
PNDR - Programul National de Dezvoltare Rurala
QCA - Analiză calitativ comparativă
RCI - Indicele competitivității regionale
SAPARD - Program special de aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală

SDGs - Obiective de dezvoltare durabilă

SEM - modelarea ecuației structurale

UNCSV - Uniunea de Ramură Națională a Cooperativelor din Sectorul Vegetal

Introducere

Asocierea în agricultură reprezintă un obiectiv important în cadrul programelor de reformare din ultimii ani, promovată în vederea reducerii fragmentării terenurilor și consolidării poziției pe piață a producătorilor. Deși efectele pozitive ale asocierii sunt evidente, cadrul legislativ a fost implementat relativ târziu, începând cu anul 2004. Prin intermediul implementării modelului francez, s-a urmărit schimbarea fundamentală a activităților desfășurate de cooperativele agricole, fapt ce le diferențiază de fostele Cooperative Agricole de Producție, denumite C.A.P. Dezvoltarea întârziată a asocierii fermierilor în România a fost determinată de confuziile legate de numele formei de asociere, de individualism, de neclarități ale cadrului legislativ și neînțelegerea principiilor cooperatiste. Pentru depășirea acestor impedimente sunt necesare măsuri de încurajare a asocierii, dar și parcurgerea etapizată a tuturor pașilor, cu respectarea principiilor cooperative, în vederea consolidării formelor asociative.

O serie de factori, precum acordarea de facilități fiscale formelor asociative (stipulate încă din varianta inițială a legii, dar efectiv aplicate începând cu anul 2019) și influența secetei și pandemiei, au reprezentat și vor reprezenta factori care să determine dezvoltarea colaborării între fermieri.

În cadrul prezentei cercetări s-a urmărit prezentarea etapelor parcurse de formele asociative, performanțele acestora, determinate pe baza mai multor metode de analiză și cercetare, cât și direcțiile viitoare de dezvoltare.

Pentru realizarea scopului lucrării, au fost stabilite următoarele obiective științifice:

- Determinarea factorilor care generează neîncrederea în formele asociative, pe baza unor analize calitative și cantitative și confirmarea acestora prin raportare la literatura de specialitate.

- Definirea unui ansamblu de etape pentru formarea și dezvoltarea cooperativelor agricole din Regiunea de Sud-Est a României.
- Pe baza constatărilor efectuate în Regiunea de Sud-Est a României, se va extrapola la nivelul cooperativelor agricole din România, prin definirea unor profile elaborate pe baza datelor financiare.
- Analiza eficienței cooperativei agricole prin prisma serviciilor și beneficiilor oferite membrilor.
- Cuantificarea beneficiilor formelor asociative și definirea unor tipare aplicabile fermierilor pentru a putea alege forma de asociere adecvată afacerii pe care o dețin.

Pentru realizarea obiectivelor menționate a fost necesară aplicarea unei abordări holistice, implementată etapelor de dezvoltare pe care o entitate trebuie să le parcurgă.

Cercetările au vizat inițial doar formele asociative din Regiunea de Sud-Est a României. După colectarea și analiza informațiilor obținute, a discuțiilor și analizelor de calitate efectuate atât împreună cu reprezentanții autorităților publice implicați în supervizarea formelor asociate, cât și cu reprezentanții fermierilor, s-a decis extinderea zonei de cercetare pe toată suprafața României. Scopul extinderii a fost reprezentat de prezentarea unei imagini de ansamblu a situației formelor asociative, pentru a putea fi identificate măsurile de sprijin potrivite.

Cercetarea a fost structurată în patru capitole care, împreună cu concluziile, prezintă situația actuală și perspectivele de dezvoltare a formelor asociative din România.

Identificarea resurselor de care dispune România și a dificultăților întâmpinate pentru crearea unei industrii agroalimentare competitive au fost prezentate în cadrul primului capitol. Potențialul agroalimentar a fost discutat din punctul de vedere al reglementărilor internaționale și naționale, precum și a rezultatelor sectorului agricol pe zone/regiuni de dezvoltare și variabilele care determină obținerea acestor rezultate. Descrierea structurii organizatorice a actorilor implicați în industria agroalimentară, a nivelului lor

de concurență și a impactului pandemiei asupra activității desfășurate, a fost prezentată în ultima secțiune a primului capitol.

În cadrul primei părți al capitolului al II-lea, a fost prezentată istoria formelor asociative din România și reformele agrare implementate. A doua secțiune al capitolului a evidențiat principiile de funcționare și evoluția cooperativelor agricole. În ultima parte al capitolului al doilea, au fost prezentate în mod aplicativ o serie de profiluri dominante în cadrul cooperativelor agricole din România, determinate pe baza unor analize financiare. Profilurile determinate au servit ca instrument util pentru partea experimentală a studiului în care a fost examinată performanța cooperativelor.

Constatările a două studii realizate la nivelul formelor asociative din Regiunea de Sud-Est a României au fost evidențiate în cadrul Capitolul III. Primul studiu a analizat pe baza unor interviuri structurate, motivele renunțării la a mai fi membri în cadrul grupurilor de producători pentru un eșantion format din 16 producători agricoli. Examinarea calitativ-comparativă a seturilor fuzzy (fsQCA) a fost considerată acceptabilă pentru a fi utilizată pentru analiza variabilelor definite pe baza interviurilor realizate. Limitările în dezvoltarea producătorilor agricoli din regiunea investigată au fost evidențiate prin intermediul acestui studiu.

Douăzeci de cooperative agricole care activează în Regiunea de Sud-Est a României au alcătuit eșantionul din cea de-a doua cercetare, prezentată în cadrul Capitolului III. O colecție de bune practici pentru crearea de cooperative agricole și o serie de măsuri care pot sprijini funcționarea pe termen lung a cooperativei și atingerea obiectivelor pe termen scurt, mediu și lung, au fost determinate folosind Metoda fsQCA.

În capitolul IV, indicatorii de eficiență și financiari au fost utilizați pentru evaluarea performanței cooperativelor agricole. A fost analizat un eșantion de cooperative agricole cu o cifră de afaceri de peste 100.000 lei, utilizandu-se tehnici atât cantitative, cât și calitative. Cifra de afaceri selectată servește ca un indicator minim al desfășurării activității prin cooperativă. Au

fost examinate obiectivele formării cooperativelor și contribuțiile și avantajele cooperativelor la creșterea prețurilor de vânzare și reducerea costurilor de producție. În urma evaluării performanțelor cooperativelor, s-a descoperit că modul de organizare joacă un rol semnificativ în continuarea unei activități, atingerea obiectivelor pe termen mediu și lung, precum și maximizarea contribuției cooperativei pentru membrii săi.

În ultima parte a lucrării au fost prezentate o serie de concluzii și propuneri în vederea îmbunătățirii aspectelor considerate neconforme, identificate atât la nivelul formelor asociative, cât și a sectorului agroalimentar, în general.

Capitolul I. Stadiul actual privind evaluarea potențialului agroalimentar al Regiunii de Dezvoltare Sud-Est

Având în vedere creșterea numărului de locuitori ai planetei, necesitatea asigurării hranei, reducerea sărăciei și utilizarea eficientă a resurselor, obligă organismele internaționale să acorde o atenție deosebită sistemului alimentar.

La baza sistemului alimentar se află sistemul agricol, care furnizează materia primă pentru hrana populației. Deși se investesc anual peste 4,5 trilioane de dolari la nivel global pentru o dezvoltare sustenabilă a agriculturii și pentru asigurarea necesarului mondial de hrană, aceste fonduri sunt insuficiente pentru atingerea „obiectivelor de dezvoltare sustenabilă globală (SDGs)” [1]. Aceste obiective vizează asigurarea nivelului necesar de hrană a fiecărei persoane de pe glob, cu alimente calitative, sigure și adecvate, fără a fi influențate de țara de proveniență, dezvoltarea agricolă și condițiile climatice. Obiectivele SDGs, în număr de 17, au termen de realizare 2030 și reprezintă o sinergie de măsuri cu scopul reducerii sărăciei, creșterii calității vieții și utilizării eficiente și sustenabile a resurselor [2].

Pornind de la SDGs, Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (FAO) a stabilit un plan de acțiune cu 5 obiective majore în sectorul agricol. Conform planului menționat, este necesară conceperea unor programe care să reprezinte instrumente globale pentru eliminarea foamei și a alimentației neadecvate. FAO atrage atenția asupra creșterii cererii de hrană cu peste 60%, în contextul în care populația globului se estimează că va ajunge la 9,7 miliarde în anul 2050 [3]. Necesitatea creșterii productivității agricole, piscicole și forestiere devine astfel obligatorie, cu respectarea principiilor sustenabile, fiind încadrată ca al doilea obiectiv major. Un al treilea obiectiv, în strânsă legătură cu primele două, este reprezentat de reducerea sărăciei din zonele rurale. Acesta se poate materializa prin dezvoltarea afacerilor locale, ferme de familie și alte tipuri de asocieri/organizații agricole ce vor duce la creșterea economiei zonelor

rurale [4]. Implementarea celor 3 obiective enunțate anterior nu se poate face fără dezvoltarea unor sisteme alimentare și agricole solide, în care să se țină cont de toți actorii implicați în procesul de producție și comercializare, pornind de la producători, procesatori, comercianți și până la consumator [3]. Un alt element important este creșterea rezistenței și gestionarea eficientă a situațiilor de criză, indiferent că vorbim de factori naturali perturbatori, generați de schimbările climatice, de boli și dăunători ce afectează recoltele, sau de dotarea tehnică precară și crizele economico-politice.

Nevoia securității alimentare este resimțită, conform declarației de la Roma adoptată în cadrul Summitului privind securitatea mondială, atunci când: „toate persoanele au, în orice moment, acces fizic, social și economic la alimente suficiente, sigure și hrănitoare, care să răspundă nevoilor alimentare și preferințelor alimentare pentru o viață activă și sănătoasă.”[5].

Pornind de la această definiție, se identifică o serie de componente principale ale securității alimentare, cum ar fi: disponibilitatea și accesibilitatea alimentelor sănătoase, utilizarea acestora și stabilitatea sistemului alimentar. Incertitudinea oricărei componente dintre cele enumerate anterior conduce la vulnerabilizarea sistemului alimentar [6].

Analizând tendințele manifestate pe piața mondială, în ultimii ani se constată o interconectare între securitatea alimentară și dezvoltarea durabilă, pe fondul necesității asigurării guvernării eficiente a producției și consumului [7]. Astfel, pentru asigurarea securității alimentare prezente și viitoare, resursele naturale trebuie atent gestionate și exploatate, astfel încât să poată fi asigurată în continuare existența speciei umane.

1.1. Cadrul conceptual al dezvoltării sustenabile a lanțului valoric alimentar

Succesul unei astfel de inițiative este strâns legată de funcționalitatea și dezvoltarea lanțului de aprovizionare cu alimente.

Lanțul de aprovizionare cu alimente reprezintă totalitatea produselor și companiilor ce activează pe diferite piețe, de la producție până la comercializare [8], după cum este ilustrat în figura nr. 1.1.

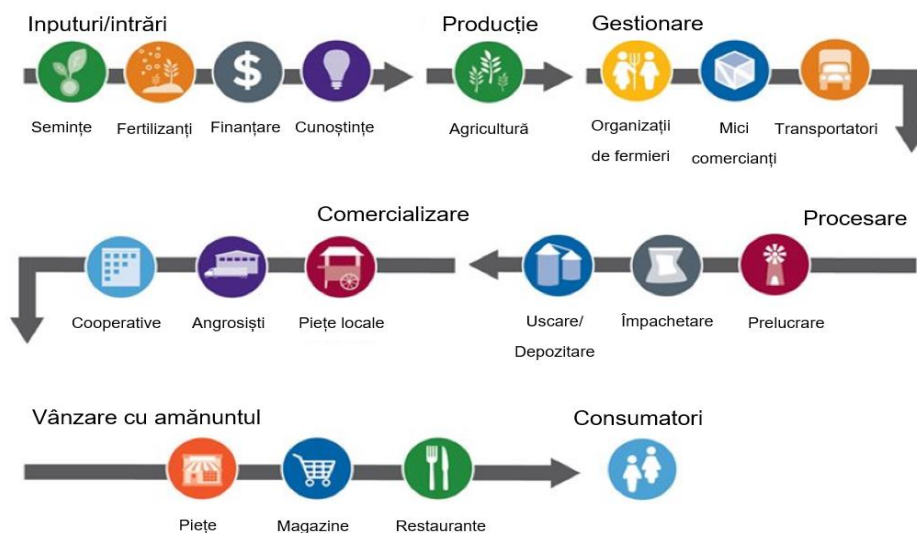

Figura nr. 1.1. Lanț de aprovizionare cu alimente

Sursa: Adaptat de autor după Consiliul de la Chicago pentru Afaceri Globale [8], preluat din [9]

Elementul de bază al lanțului alimentar este reprezentant de sectorul agricol, ale cărui principale componente, în termeni generali, sunt producția rezultată din culturi și din creșterea animalelor. Având în vedere diversitatea de produse și de canale de distribuție, lungimea lanțului alimentar înregistrează variații [8]. Un exemplu în acest caz este reprezentat de producerea de materie primă utilizată pentru consumul propriu, pentru hrana animalelor sau vânzarea cu amănuntul de la poarta fermei, influențat de tipul de producție destinat vânzării/autoconsumului.

Disponibilitatea produselor pe piață poate fi condiționată atât de actori din interiorul lanțului alimentar, cât și din afara acestuia, cum ar fi: guvernele, investitorii străini, întreprinderile etc. [10]

Se observă astfel că, datorită complexității lanțului, o politică neadecvată în sectorul alimentar afectează și sectorul agricol și pe cel de vânzare cu amănuntul. Nu se pot formula concluzii generale la nivel internațional, raportate la funcționalitatea sectorului, ci mai degrabă la nivel național / regional / local, în care să se poată ține cont de particularitățile zonei și ale actorilor implicați [8].

Importanța identificării celor mai bune măsuri și implementarea lor adecvată în cadrul sectorului agroalimentar ținând cont de aspectele sociale, economice și de mediu conduc la asigurarea securității alimentare a zonei și la dezvoltarea sustenabilă a lanțului valoric alimentar.

Conceptul de lanț valoric alimentar durabil a fost intens dezbătut în ultimii ani. Pornind de la definiția dată de Kaplinsky and Morris [11] conform căreia lanțul valoric alimentar durabil este format dintr-un ansamblu de ferme și firme, ce utilizează produsele agricole și le transformă în produse alimentare (adăugându-le un plus de valoare), ce sunt vândute apoi către consumatori. Consumatorii le utilizează în mod eficient și apoi aruncă resturile rămase, fără a afecta mediul. Întregul proces realizat se desfășoară fără a conduce la o „epuizare permanentă a resurselor naturale” [11].

Simplificând definiția de mai sus, se poate constata că se identifică următoarele elemente cheie: schimburi între producători și procesatori, valoarea adăugată, consumatori. Toate aceste interacțiuni se desfășoară astfel încât să se producă ținând cont de criteriile de calitate cât și aspecte legate de utilizarea eficientă a resurselor. Ansamblul de ferme și firme implicat în lanțul alimentar este reprezentat în cadrul figurii nr.1.1, dar nu se rezumă numai la acestea.

Între aceste entități au loc o serie de relații, ce în ultimii ani, datorită globalizării pieței, au impus schimbarea strategiei spre colaborare pentru supraviețuirea într-un sistem vertical [12].

Această adaptare a pornit de la structura fermelor cu dimensiuni mici comparativ cu cele ale fermelor ce furnizează inputuri sau cu a marilor lanțuri de magazine [13].

În acest context, producătorii se adaptează la produsele cerute de piață, ținând cont de atât de schimbările manifestate în comportamentul consumatorului, cât și de cele climatice. Eficiența și inovarea reprezintă, de asemenea, măsuri de supraviețuire pe piață, dar de multe ori greu de realizat datorită lipsei capitalului. Procesatorii sunt reprezentanți de acele firme ce primesc materia primă, o prelucrează și obțin produsul finit. Ca și în cazul producătorilor, aceștia au fost nevoiți să se adapteze cerințelor

consumatorilor privind atât calitatea produselor, cât și calitatea proceselor de prelucrare ce trebuie să fie eficiente [12].

Un concept important, ce va fi utilizat pe tot parcursul prezentei lucrări, este acela de *valoare adăugată*. Aceasta este determinată ca „diferența între costurile aferente producerii și livrării unui produs alimentar (fără a include costurile salariaților neimplicați în producție) și prețul maxim pe care consumatorul este dispus să-l plătească” [14].

Valoarea adăugată este reprezentată de surplusul de valoare rezultat în urma unui proces de prelucrare, transport sau depozitare. Se poate observa că valoarea adăugată poate fi independentă de procesul de prelucrare. Spre exemplu, păstrarea recoltei și vânzarea în timpul iernii la un preț mai bun, sau vânzarea acesteia în alt oraș unde prețul este mai mare decât prețul practicat în zona de producție, la care se adaugă cheltuielile de transport.

Acest concept a fost detaliat în cadrul figurii nr. 1.2. Se poate observa că valoarea adăugată este influențată de situația pieței. De asemenea, este relevant faptul că eficientizarea economică a producției agroalimentare urmărește minimizarea costurilor și maximizarea prețurilor, ținând cont de păstrarea calității și de bugetul segmentului de consumatori cărora li se adresează.

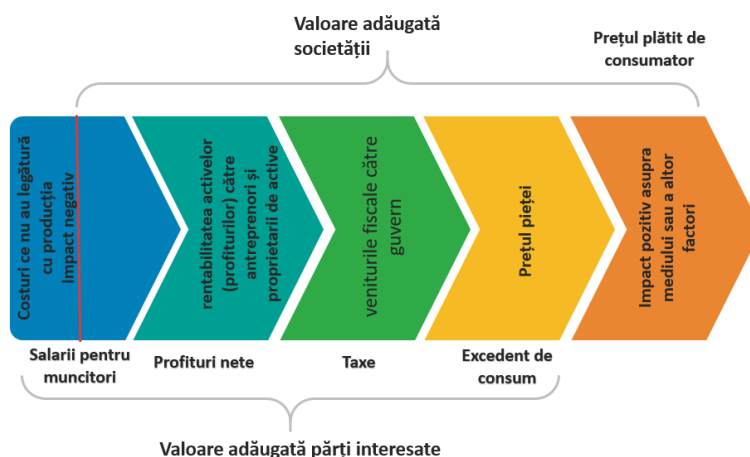

Figura nr. 1.2. Explicarea conceptului de valoare adăugată

Sursa: Adaptat de autor după FAO [14], preluat din [9]

Este important de menționat că nu de fiecare dată se obține această valoare adăugată. De exemplu, există posibilitatea unor evenimente ce pot crește costurile de producție sau de livrare, obținându-se astfel o diferență negativă între acestea și prețul pe care consumatorul e dispus să-l ofere [14].

Necesitatea integrării în cadrul lanțului de aprovizionare a aspectelor sociale și de mediu a creat o serie de dezbateri în rândul mediului științific [15]. Cercetările s-au axat în special pe adaptarea vechilor practici pentru a le face durabile și nu pe o serie de practici și procese noi [16]. Analizarea și înțelegerea funcționării organizațiilor este o bună metodă de tranziție de la un lanț valoric alimentar la unul sustenabil [17].

Un prin pas în această direcție este, conform lui Pagell și Shevchenko [16], tratarea cu prioritate a performanței sociale și de mediu în detrimentul performanței economice. Tranziția trebuie să țină cont totuși, de o serie de caracteristici ale firmelor din lanț cum ar fi: mărimea acestora, resursele disponibile, structura managerială și principiile proprietarului [18-20].

În cadrul Figurii nr. 1.3. au fost reprezentate elementele modelului sustenabil al lanțului valoric alimentar.

Figura nr. 1.3. Modelul sustenabil al lanțului valoric alimentar

Sursa: Adaptat de autor după FAO [13], preluat din [9]

Componenta durabilă pentru mediu în cadrul lanțului valoric alimentar se concretizează printr-o influență cât mai redusă a activității desfășurate asupra mediului înconjurător, în care elementele naturale sunt reprezentate de aer, apă, sol, biodiversitate și alte resurse naturale [14].

În ceea ce privește partea socială din cadrul lanțului valoric, elemente precum preferințele consumatorului, legile și politicile aplicate, cât și căile de comunicații, trebuie să facă parte din politica organizațională a entităților.

Silva și Figueiredo [17], în urma unui studiu efectuat în cadrul unui lanț agroalimentar din Brazilia, au identificat cinci etape în implementare practicilor durabile (sustenabile), și anume: „cooperarea, înțelegerea, aprecierea, îmbunătățirea și schimbarea logicii”.

Implementarea măsurilor enunțate trebuie să se facă în timp și să devină un element de obișnuință și în cadrul firmelor mici, nu numai a celor mari [17]. Implementarea unitară în diverse proporții va constitui un element definitoriu în schimbarea la nivel mondial.

Prin intermediul acestor măsuri, ținând cont și de competitivitate și concurență, se urmărește o acoperire mai mare a nevoii de hrană prin reducerea costurilor. Sărăcia reprezintă factorul declanșator al insecurității alimentare, iar dezvoltarea lanțurilor alimentare durabile urmărește diminuarea acestui fenomen [21].

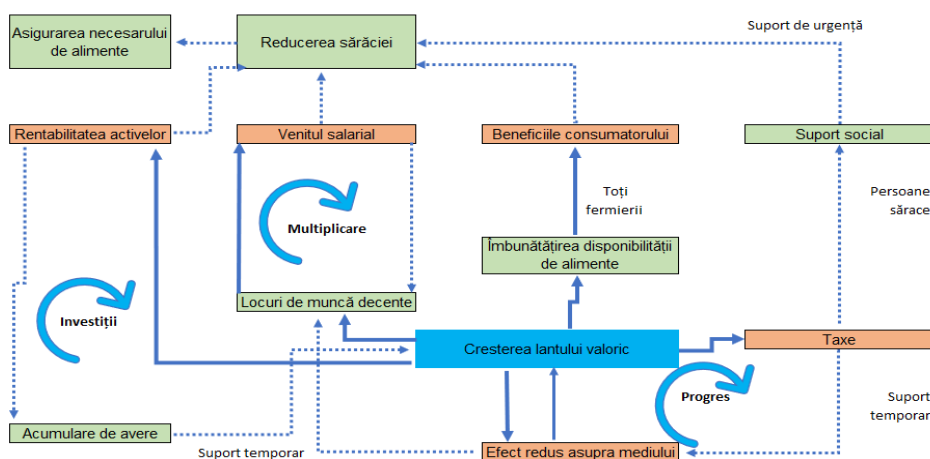

Figura nr. 1.4. Modelul lanțului valoric alimentar

Sursa: Adaptat de autor după FAO [14], preluat din [9]

Modelul prezentat în cadrul figurii nr.1.4 pornește de la premisa disponibilității de resurse financiare la nivelul consumatorilor, fapt ce antrenează buna funcționare a întregului lanț valoric alimentar.

Sărăcia, așa cum s-a prezentat mai sus, reprezintă unul dintre principalii factori ce generează insecuritatea alimentară. O strategie de eliminare a sărăciei pe termen lung presupune dezvoltarea unui lanț valoric alimentar puternic, concomitent cu dezvoltarea durabilă. Mai exact, strategia presupune creșterea performanțelor atât ale sectorului economic, cât și ale celui alimentar.

La nivelul societăților, se urmărește generarea de plus-valoare, asigurarea disponibilităților financiare pentru acoperirea cheltuielilor și investițiilor.

La nivelul consumatorilor, se urmărește asigurarea necesarului de hrană de calitate la prețuri accesibile.

Statul urmărește colectarea impozitelor și taxelor și asigurarea unor măsuri de sprijin temporar pentru agenții economici și sprijin pentru persoanele care, datorită unor probleme obiective, nu-și pot asigura necesarul de hrană.

1.2. Evaluarea sectorului agricol din Regiunea de Sud-Est, comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare ale României

Conform celor prezentate în cadrul subcapitolului 1.1, la baza sectorului agroalimentar se găsește sectorul agricol. Un sector agricol funcțional este capabil să furnizeze necesarul de materie primă care, în urma prelucrării și comercializării, ajunge pe masa consumatorilor.

Pentru evaluarea potențialului agricol al unei țări sau regiuni, trebuie luate în calcul cel puțin următoarele aspecte: suprafața terenului agricol, forța de muncă din agricultură, producția ramurii agricole, situația exploatațiilor agricole, gradul de mecanizare, consumul populației, piața produselor agricole. În cele ce urmează, propunem efectuarea unei analize comparative a Regiunii de Sud-Est cu celelalte regiuni ale României, din perspectiva aspectelor enunțate.

Regiunea de Sud-Est a României se întinde pe o suprafață de 35.762 km², reprezentând circa 15% din suprafața totală a țării (figura nr. 1.5), fiind a doua regiune ca mărime la nivelul României [22].

În cadrul regiunii se regăsesc toate formele de relief, predominant fiind însă relieful de câmpie.

Figura nr. 1.5. Reprezentarea grafică a Regiunii de Sud-Est

Sursa: Preluat din [9 și 22]

Conform datelor statistice disponibile pe site-ul Institutului Național de Statistică, în cadrul figurii nr. 1.6 au fost reprezentate grafic ponderile suprafețelor agricole ale regiunilor, raportate atât la suprafețele administrative ale acestora, cât și la suprafața agricolă totală a țării [23].

Se poate observa astfel că suprafața agricolă ocupă un procent cuprins în intervalul 50 – 70% din suprafața regiunilor de dezvoltare.

Deși potențialul agricol este imens, contribuția agriculturii în cadrul Produsului Intern Brut (PIB) a scăzut considerabil de la 6,6% în 2008 la doar 5% în anul 2019 [24].

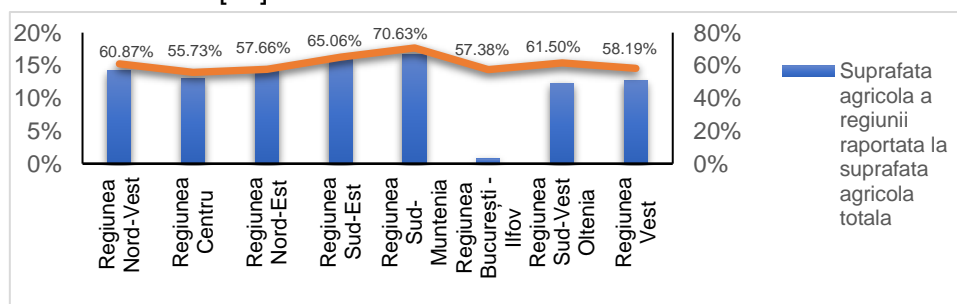

Figura nr. 1.6. Reprezentarea suprafeței agricole a României pe regiuni

Sursa: Autor, pe baza datelor [23], preluat din [9]

În ceea ce privește populația ocupată în agricultură, conform datelor INS [23], aceasta este în procent de 20% din populația României. Contrar acestor proporții, în sectorul agricol se manifestă un deficit al forței de muncă. Cererea este mult mai mare decât oferta, atât pentru muncitori, cât și pentru specialiști din domeniul agricol. Banca Națională a României (BNR), în cadrul unei analize asupra productivității orare a muncii în agricultură, atrage atenția asupra nivelului scăzut al acesteia comparativ cu celelalte state membre [25].

Nivelul scăzut al productivității orare a muncii agricole poate fi parțial justificat prin dependența de factorii climatici, de calitatea biologică a plantelor și animalelor, cât și de dotarea tehnică [26]. La același volum de muncă, rezultatele pot fi diferite, în funcție de influența acestor factori.

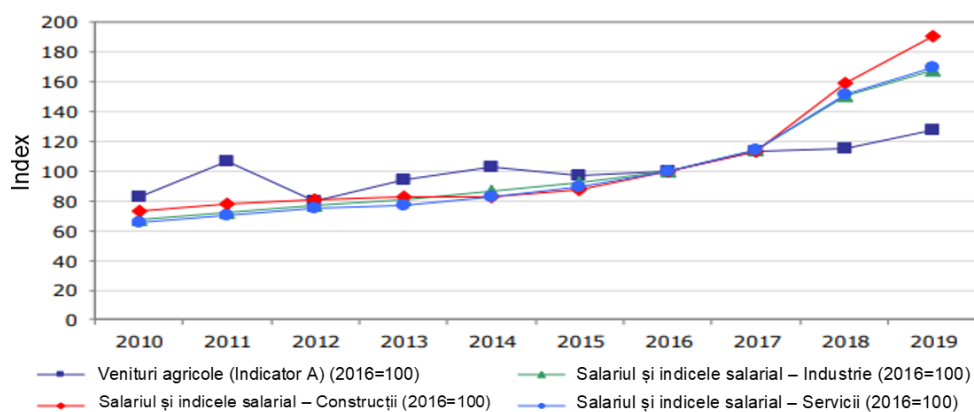

Figura nr. 1.7. Evoluția venitului agricol comparativ cu nivelele salariale înregistrate în alte sectoare ale economiei

Sursa: Preluat [9 și 27]

Însă, în același timp, o alta explicație poate fi reprezentată de nivelul redus al salariilor din sectorul agricol raportat la celelalte sectoare ale economiei. Așa cum s-a prezentat în cadrul figurii nr. 1.7., salariul în agricultură a crescut în anul 2019 comparativ cu anul 2016 cu aproximativ 30%. Însă, această creștere din cadrul sectorului agricol este net inferioară creșterilor de 70% din domeniul serviciilor și al industriei sau de 90% în domeniul construcțiilor.

1.2.1. Producția ramurii agricole

Valoarea producției agricole estimativă a anului 2019 a fost de 13.734 milioane Euro [27]. Valori ridicate s-au înregistrat în regiunile Sud-Muntenia, Sud-Est și Nord-Est [28].

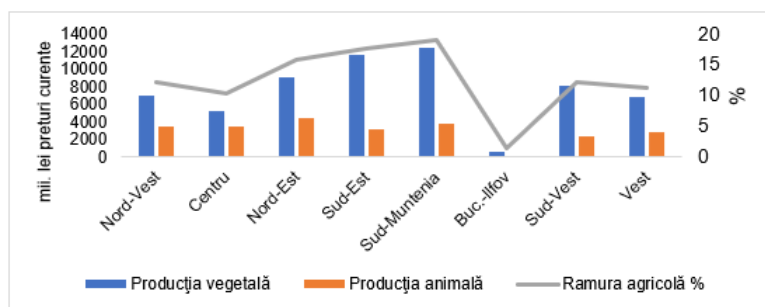

Figura nr. 1.8. Valoarea ramurii producției agricole în anul 2019 procentual și valoric

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23 și 28], preluat din [9]

În ceea ce privește producția vegetală, în Regiunile de dezvoltare Sud-Muntenia și Sud-Est, aceasta are cele mai însemnate ponderi (20,3%, respectiv 19,1%), iar la producția animală topul este dominat de Regiunile de dezvoltare Nord-Est și Sud-Muntenia (18,7% respectiv 15,7%) (figura nr.1.8).

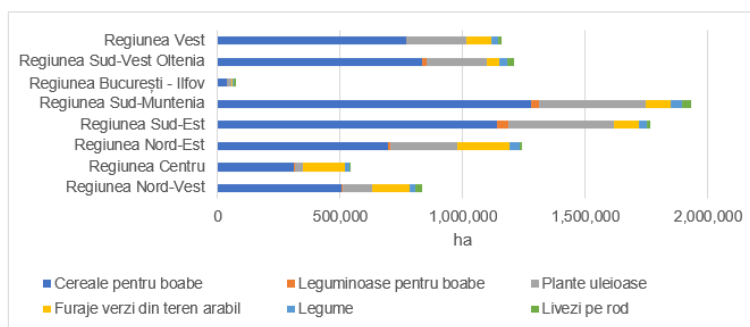

Figura nr. 1.9. Suprafața cultivată cu principalele culturi în anul 2019, pe regiuni

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23], preluat din [9]

O analiză a principalelor culturi în regiunile de dezvoltare relevă faptul că pe circa 63% din suprafețele de teren sunt cultivate cereale, cote de 20% fiind alocate plantelor oleaginoase, respectiv de circa 10% pentru furaje (figura nr.1.9).

1.2.2. Situația exploatațiilor agricole

Practicarea unei agriculturi de subzistență prin intermediul micilor organizații agricole, caracterizate de o productivitate scăzută, accesul limitat la resurse și o utilizare neperformantă a utilajelor, toate se constituie în cauze ale competitivității reduse manifestate în sectorul agricol românesc [29]. O contribuție majoră la realizarea actualei structuri a fermelor din România a fost exercitată de măsurile de restabilire a dreptului de proprietate, inițiate la începutul anilor '90 [30]. Importanța dată la nivelul societății de sectorul agricol, cât și condiția de respectare a Politicii Agricole Comune trasată de Uniunea Europeană, au determinat declanșarea unui proces intens de reformare atât a agriculturii, cât și a comunităților rurale [31]. Restructurarea agriculturii reprezintă un proces lent, totuși, se constată o îmbunătățire asupra nivelului consolidării terenurilor manifestat prin diminuarea fermelor de dimensiuni mici și creșterea celor de peste 10 hectare [30].

Conform datelor publicate de INS [32], la nivelul anului 2016 s-a înregistrat o scădere a numărului de exploatații agricole cu 5,7%, determinată în special de reducerea cu 8,9% a fermelor ce administrează suprafețe mai mici de 1 ha. Concentrarea suprafețelor agricole s-a realizat pe baza asocierii,arendării sau achizițiilor unor terenuri, inclusiv de către acționari cu capital străin [33].

Raportul Eurostat [34] evidențiază, pe lângă creșterile manifestate la nivelul exploatațiilor agricole cuprinse între 5 și 30 ha, și o scădere a celor cu peste 50 de ha.

Același raport arată că, din punct de vedere al producției agricole la prețul fermei, numărul exploatațiilor ce au depășit cifre de afaceri de 25.000 euro a crescut semnificativ. Această creștere a fost înregistrată și în cadrul exploatațiilor cu valori ale încasărilor de peste 500.000 euro.

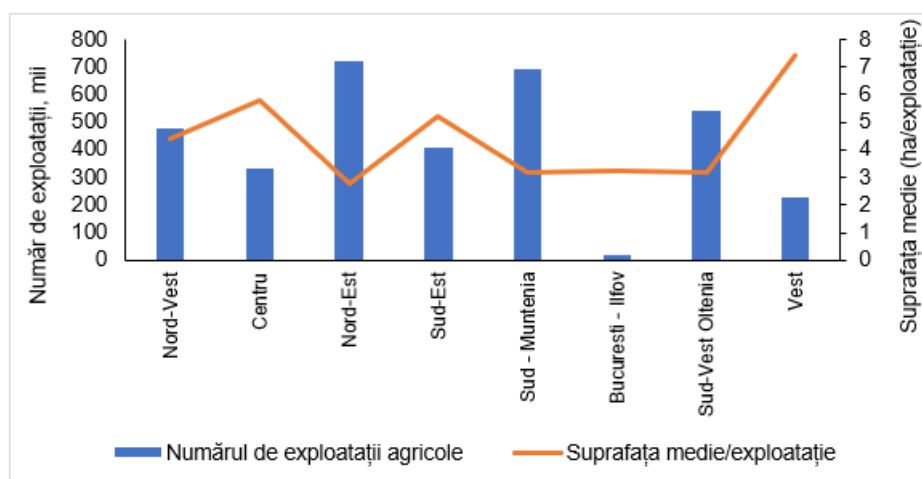

Figura nr. 1.10. Exploatații agricole și suprafața medie pe regiuni (2016)

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [34] , preluat din [9]

Deși în ultima perioadă s-au înregistrat o serie de progrese, iar datele disponibile sunt la nivelul anului 2016, există un mare decalaj comparativ cu celelalte țări membre UE, în ceea ce privește exploatațiile agricole.

Conform datelor prezentate în cadrul figurii nr.1.10, în topul celor mai importante suprafețe medii pe exploatație se află Regiunea de Vest (7,4 ha/exploatație) urmată de Regiunea de Nord Est (5,7 ha/exploatație) și cea de Sud-Est (5,2 ha/exploatație).

1.2.3. Factorii tehnologici de producție

Schimbările climatice manifestate la nivelul planetei afectează direct sectorul agricol [35]. Conform studiilor FAO [36], o modalitate de acțiune a producătorilor agricoli împotriva schimbărilor climatice o reprezintă implementarea de noi tehnologii și practici de producție agricolă, cum ar fi tehnicile moderne de irigare eficientă, noi soiuri de plante mai bine adaptate modificărilor climatice, sisteme flexibile de combatere a dăunătorilor sau tehnici îmbunătățite pentru avertizarea timpurie a situațiilor critice.

Asociația Europeană a Mașinilor Agricole CEMA [37] atrage atenția asupra importanței conceptului de agricultură performantă, în contextul creșterii populației globului, fiind absolut necesară implementarea unor măsuri prin care să se producă mai mult cu costuri mai mici și care să respecte măsurile de protecție a mediului. CEMA afirmă, de asemenea, că viitorul este reprezentat de digitalizarea fermelor și de folosirea utilajelor inteligente [38].

Datorită aplicării noilor tehnologii în agricultură, fermierii pot obține randamente ridicate ale culturilor, soiuri cu rezistență îmbunătățită, cât și menținerea unor soluri ce depozitează cantități mai mari de substanțe nutritive [39].

Analizând informațiile disponibile la nivelul bazelor de date ale INS [23] și a Direcției Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor (DRPCIV) [40], se observă o scădere a vechimii utilajelor înregistrate la nivel național în ultimii 10 ani, continuând însă a fi imperios necesară investiția majoră pentru înnoirea parcului de mașini și utilaje agricole.

Tabel nr. 1.1. Parcul de tractoare și principalele mașini agricole în anul 2019

Regiune/ Utilaje agricole	Regiunea Nord-Vest	Regiunea Centru	Regiunea Nord-Est	Regiunea Sud-Est	Regiunea Sud- Muntenia	Regiunea București – Ilfov	Regiunea Sud-Vest Oltenia	Regiunea Vest
Tractoare agricole fizice	43.972	28.837	27.274	20.563	35.191	1.495	27.929	30.719
Pluguri pentru tractor	33.472	22.232	21.076	16.773	28.300	1.192	21.954	24.965
Combine autopropulsate pentru recoltat cereale	4.200	3.253	3.099	3.136	5.117	242	4.271	4.146
Semănători mecanice	10.436	8.047	9.235	9.079	15.199	742	12.757	13.117
Suprafața în ha/tractor	19	19	46	86	55	44	43	38

Sursa: Prelucrat de autor pe baza informațiilor disponibile pe site-ul INS-Tempo [23], preluat din [9]

Implementarea agriculturii de performanță presupune existența unui parc de mașini și utilaje care să fie compatibile cu soluțiile informatice disponibile pe piață, pentru managementul eficient al societăților ce activează în sectorul agricol.

La nivelul agriculturii românești, dintre factorii ce împiedică tehnologizarea și ce se manifestă în general la nivelul fermelor mici, pot fi menționați necunoașterea posibilităților de dezvoltare și de insuficiența resurselor necesare pentru a evolua [41].

În analiza factorilor tehnologici de producție ai agriculturii românești trebuie menționate, de asemenea, atât consumul de îngrășăminte, cât și situația sistemului de irigații. Utilizarea unor practici agricole intensive, bazate pe folosirea erbicidelor, pesticidelor și îngrășămintelor este controversată, pentru că acești factori, deși cresc randamentul producției, pot avea influențe negative asupra apei, solului și a calității produselor [42].

Pentru optimizarea resurselor naturale este importantă utilizarea unor practici agricole durabile, care să reducă consumul de astfel de inputuri externe [43]. Determinarea consumului de îngrășăminte presupune măsurarea cantității de nutrienți folosiți pe o anumită suprafață de teren.

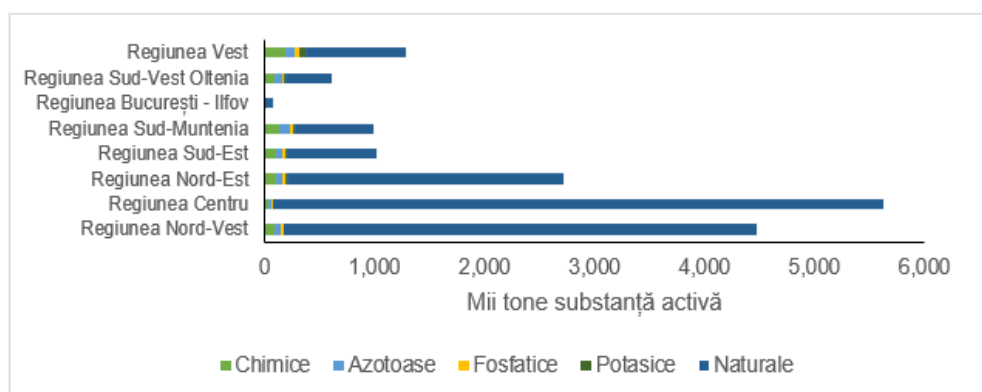

Figura nr. 1.11. Cantitatea de îngrășăminte utilizate în agricultură în anul 2019, pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23], preluat din [9]

Așa cum se poate observa din figura nr. 1.11., nivelul îngrășămintelor chimice azotoase, fosfatice și potasice este redus în toate regiunile de dezvoltare. Nivelul de îngrășământ consumat în agricultura românească este chiar mai mic decât necesarul pentru obținerea unei producții profitabile, iar dependența de importuri în acest sector implică o serie de costuri ridicate

[44]. Tot în categoria factorilor tehnologici de producție este inclus și sistemul de irigații. Sistemul național de irigații a fost construit până în anul 1990, dar în perioada ulterioară schimbării regimului politic, acesta s-a deteriorat treptat datorită limitării finanțării pentru întreținere și reparații [45]. Deși România dispune teoretic de o suprafață amenajată de peste 3,1 milioane hectare, 75% din amenajările de irigații sunt nefuncționale [46].

Raportându-ne la principiul de funcționare al sistemului de irigații bazat preponderent pe pompare, se înregistrează costuri mari cu energia electrică și o eficiență hidraulică scăzută. Costurile cu energia electrică până la stațiile de punere sub presiune sunt suportate de stat, iar de acolo până la antene intră în sarcina fermierilor, prin intermediul Organizațiilor Utilizatorilor de Apă pentru Irigații (OUAI).

În acest context, datorită costurilor ridicate, s-a pus problema viabilității sistemelor de irigații pe anumite sectoare. În urma estimărilor efectuate de specialiști din cadrul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR), s-a determinat o suprafață viabilă de 823.000 ha [46]. Din această suprafață, se estimează că 600.000 ha vor putea fi efectiv utilizate în anul 2020 [45]. Viabilitatea reprezintă o condiție în accesarea de fonduri europene pentru reabilitare.

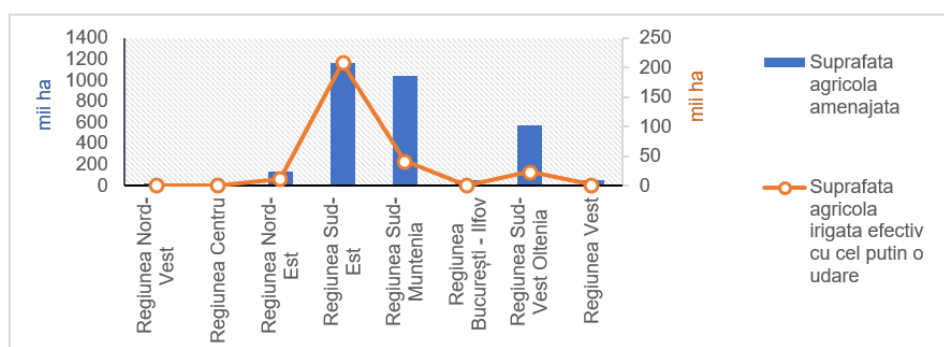

Figura nr. 1.12. Suprafața amenajată cu lucrări de irigații și cea efectiv irigată în anul 2019

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23], preluat din [9]

Așa cum reiese din figura nr.1.12, la nivelul anului 2019, doar 287.000 de ha au fost efectiv irigate. Regiunea de Sud-Est deține o importantă rețea de irigații datorită bogatei rețele hidrografice de care dispune, reprezentată de fluviul Dunărea, râurile Prut și Siret etc.

O serie de investiții, realizate cu scopul reabilitării infrastructurii secundare s-au efectuat atât prin PNDR 2007-2013, cât și prin PNDR 2014-2020, însă rezultatele sunt departe de cele dorite. Există, de asemenea, probleme în ceea ce privește infrastructura principală de irigații, aflată în administrarea statului, a cărei stare tehnică este necorespunzătoare, fiind dublată de o capacitate redusă din partea utilizatorilor de a contribui la reabilitarea sistemului de irigații [46]. Deși infrastructura de irigații din România este departe de conceptul de eficientizare a resurselor, renunțarea la utilizarea acesteia nu reprezintă o soluție. O astfel de măsură va conduce la grave probleme economice, sociale și de mediu.

1.2.4. Producția agricolă

O serie de schimbări de natură structurală au avut loc la nivelul producției agriculturii din România după aderarea la Uniunea Europeană. În primul rând, producerea de cereale și plante uleioase a crescut considerabil în detrimentul altor produse.

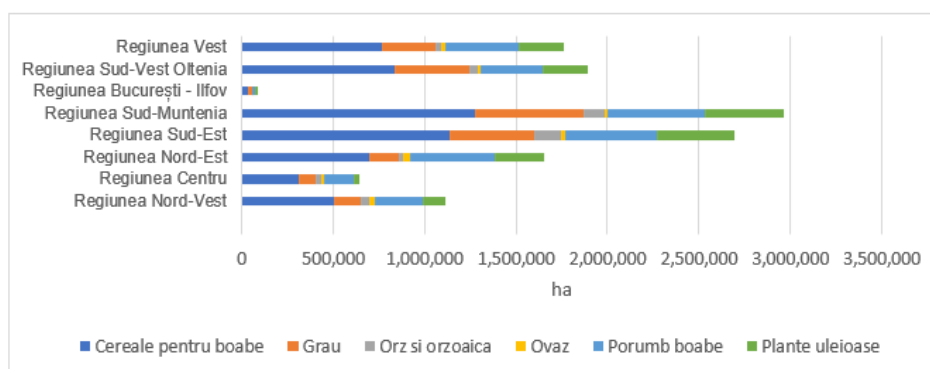

Figura nr. 1.13. Suprafața cultivată cu principalele culturi de câmp în anul 2019, pe regiuni

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23], preluat din [9]

Acest lucru a fost influențat de condițiile favorabile dezvoltării acestor culturi în Sud, Sud-Estul și Vestul țării (a se vedea figura nr. 1.13), de prețurile de tranzacționare de pe piața europeană și neeuropeană, cât și de subvențiile alocate prin intermediul Politicii Agricole Comune [45].

Conform datelor Eurostat, producția de cereale și de plante oleaginoase plasează România în topul european [47]. Cu o recoltă anuală de circa 31 milioane tone de cereale, România a ocupat locul III/, respectiv locul I în cadrul Uniunii Europene la recolta de porumb în anii 2017 și 2018.

În ceea ce privește sectorul legumelor și fructelor, acesta a manifestat o scădere susținută. La nivelul anului 2019, producția animală s-a redus la 25% din producția agricolă comparativ cu cea vegetală care reprezenta 75% [27].

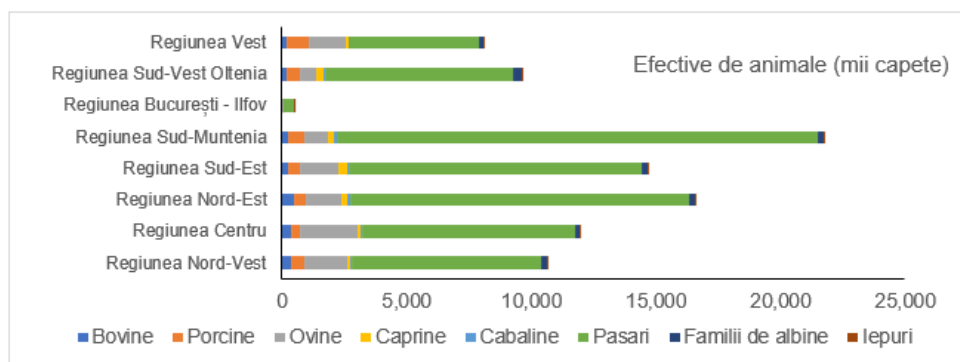

Figura nr. 1.14. Efective de animale pe regiuni la nivelul anul 2019

Sursa: Autor, pe baza prelucrării [23], preluat din [9]

Analizând informațiile prezentate în figura nr. 1.14., se poate observa o dezvoltare continuă a producției de carne de pasăre, care presupune costuri mai mici decât cele antrenate de creșterea bovinelor și a porcinelor.

Producția de carne de vită și de porc a scăzut datorită prețurilor ridicate ale furajelor și ca efect al gripei porcine [48].

Diminuarea efectivelor de bovine și randamentul scăzut/vacă au condus la reducerea producției de lapte, conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică [23].

1.3. Diminuarea efectelor schimbărilor climatice asupra producției agricole

Impactul schimbărilor climatice asupra sistemelor agricole a devenit o realitate care amenință în prezent securitatea alimentară în numeroase regiuni din întreaga lume [49], efectele acestora manifestându-se în principal prin modificări importante la nivelul temperaturilor și precipitațiilor [50].

Agricultura este un utilizator major al informațiilor agrometeorologice, valorificarea lor în legătură cu alte tipuri de informații de specialitate (agricole, tehnologice, economice etc.) realizându-se pentru a preveni și reduce riscul generat de fenomenele meteorologice și pentru a stabili strategii pentru dezvoltare durabilă [51].

Conform informațiilor prezentate în cadrul platformei Climate Adapt [52], în ultimii 50 de ani, cele mai afectate zone de schimbările climatice la nivelul României, sunt regiunile de Sud și Sud-Est. Influența acestor schimbări este accentuată la nivelul agriculturii de lipsa unui sistem de irigații funcțional, care să asigure exploatarea adecvată a potențialului agricol ridicat pe care România îl deține [53]. Riscurile pe termen mediu și lung cu care se confruntă România sunt reprezentate de creșterea semnificativă a temperaturii medii anuale, reducerea cantității anuale de precipitații, cât și apariția de evenimente climatice extreme [54].

Conform prevederilor „Cadrului național strategic pentru dezvoltare durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030”, investițiile în infrastructuri de protecție și echipare a teritoriului reprezintă o prioritate strategică. Acestea cuprind: reabilitarea sistemului de irigații, repararea și reconsolidarea sistemelor hidro-ameliorative de protecție, crearea de perdele forestiere și împădurirea terenurilor degradate și defrișate [55].

În cadrul următorului subcapitol va fi analizat impactului perdelelor forestiere în limitarea factorilor ce afectează agricultura românească și în special cea din Regiunea de Sud-Est.

1.3.1. Perdelele forestiere, soluție de revigorare a agriculturii

Efectele negative ale schimbărilor climatice cu impact direct asupra nivelului productivității sectorului agricol aduc în discuție necesitatea gestionării eficiente a terenurilor agricole [56].

În România, suprafața acoperită de pădure a scăzut constant în ultima perioadă de timp (28%), concomitent cu apariția din ce în ce mai frecventă a unor fenomene meteorologice extreme, ce afectează atât sectorul agricol, cât și celelalte sectoare [57]. Primele perdele forestiere au fost cultivate începând cu anul 1860 în România, procesul continuând până în anul 1960. După anul 1960, aceste perdele forestiere au fost defrișate sistematic, intervenția în acest domeniu limitându-se la realizarea de studii de fezabilitate [58].

Cercetările arată că există o distribuție dezechilibrată a acoperirii verzi a României care generează manifestări diferențiate a fenomenelor meteorologice, lucru care impune plantarea etapizată de perdele forestiere de protecție, conform reprezentării din cadrul figurii 1.15 [55,59].

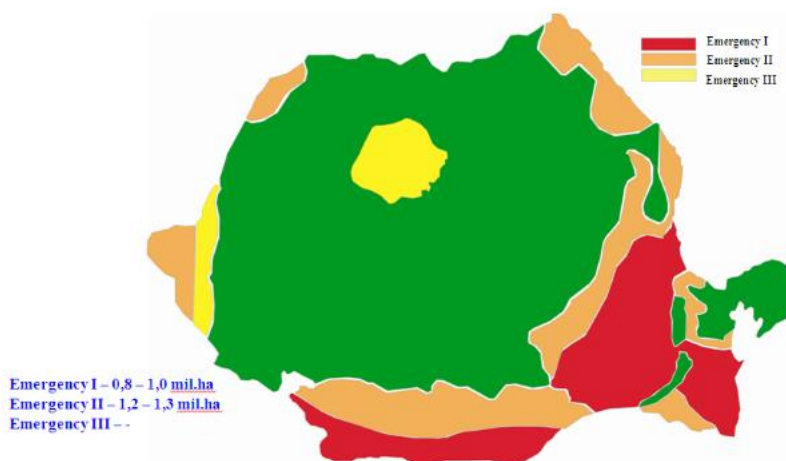

Figura nr. 1.15. Zonele care necesită perdele forestiere pentru protecția terenului

Sursa: Preluat [9 și 58]

De asemenea, România se confruntă cu fenomene precum intensificarea și extinderea secetei și a deșertificării din cauze naturale și cauze artificiale (lipsa irigației). Deșertificarea a afectat aproximativ 350.000 ha la nivelul întregii țări [60].

Zonele pentru care se recomandă intervenții prin cultivarea perdelelor forestiere, consolidarea infrastructurii de irigații și combaterea fenomenului de deșertificare sunt cele marcate cu roșu în cadrul figurii nr. 1.15 [59-61].

În timp ce pentru segmentul de irigații s-au realizat o serie de investiții ce au vizat refacerea infrastructurii principale (stații de pompare, canale de irigații principale), în ceea ce privește crearea de perdele forestiere de protecție a suprafețelor agricole, aceste lucrări nu au debutat încă [46].

Ordinului nr. 636, din 23 decembrie 2002, al MADR [62] definește perdelele forestiere ca niște „formațiuni cu vegetație forestieră, cu lungimi diferite și lățimi relativ înguste, amplasate la o anumită distanță unele față de altele sau față de un obiectiv, cu scopul de a-l proteja împotriva efectelor unor factori dăunători”.

Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite evidențiază importanța pădurilor forestiere și afirmă că acestea reprezintă „un etalon pentru gradul de dezvoltare a agriculturii unei țări” [63].

Importanța acestora derivă din efectul benefic pe care îl au în protejarea culturilor agricole împotriva secetei, eroziunii și alunecărilor de teren. Prin implementarea perdelelor forestiere s-au dovedit la nivel european importante creșteri de recolte agricole, în medie cu circa 15% [59].

Conform datelor prezentate pe site-ul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale [64], „în condițiile irigației, perdelele forestiere măresc transpirația productivă cu 13% și recolta cu până la 30% față de câmpurile irigate, dar neprotejate cu perdele. De asemenea, se micșorează cu 17% consumul de apă la tona de masă vegetală produsă, ceea ce înseamnă reducerea normei de irigat, deci costuri mai mici. Suplimentar, sunt evitate efectele secundare asociate irigației prin aspersiune – sărăturarea și înmlăștinirea – reducerea vitezei vântului conducând la îmbunătățirea calității irigației”.

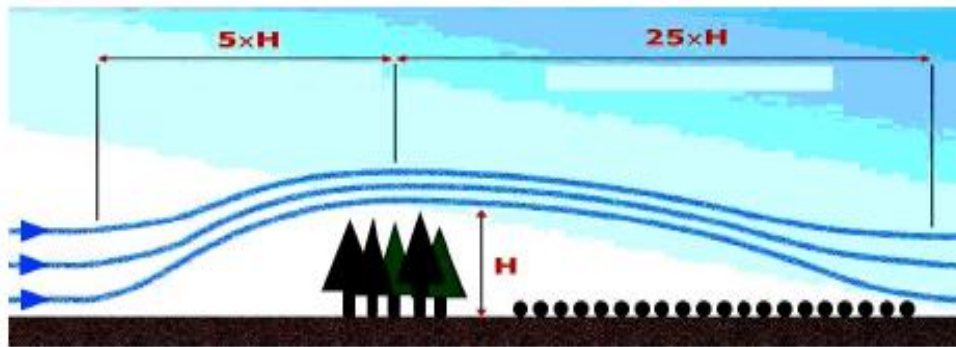

Figura nr. 1.16. Efectele benefice ale perdelelor forestiere

Sursa: Preluat [9 și 57]

Rolul perdelelor forestiere este determinant în creșterea culturilor pe hectar și rezistența acestora la fenomene precum seceta și curenții puternici, așa cum a fost prezentat în cadrul figurii nr. 1.16 [58]. Pentru obținerea unui randament maxim, perdele forestiere trebuie însă corelate cu sistemul de irigații.

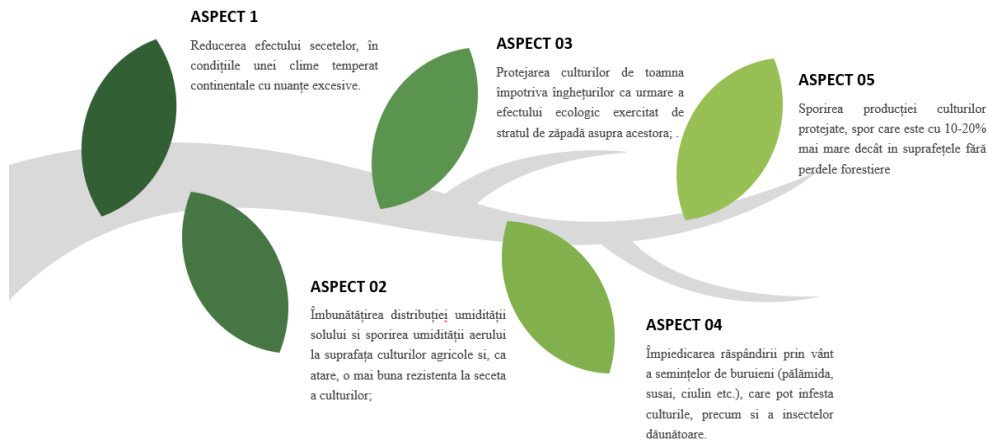

Figura nr. 1.17. Efectele perdelelor forestiere de protecție asupra culturilor agricole

Sursa: Autor, Prelucrare date [57, 58] , preluat din [9]

Degradarea solului este un fenomen din ce în ce mai frecvent în România, singura modalitate de a contracara efectele dăunătoare fiind reprezentată de înființarea de perdele forestiere [57, 65]. Efectele pozitive ale perdelelor forestiere sunt vizibile după ce acestea ajung la o înălțime considerabilă (la o vârstă de circa 10 ani). Pondere optimă a suprafeței ocupate de perdelele forestiere este între 4 și 6% din suprafața câmpului agricol [58].

În cadrul măsurii 8, promovată atât pentru creșterea suprafeței împădurite, cât și în cadrul strategiilor de dezvoltare Orizont 2020-2030, sunt prezentate sporurile de recoltă pentru perdele forestiere de 6-10 m înălțime, fără aplicare de tehnici avansate și fără rezultate [64].

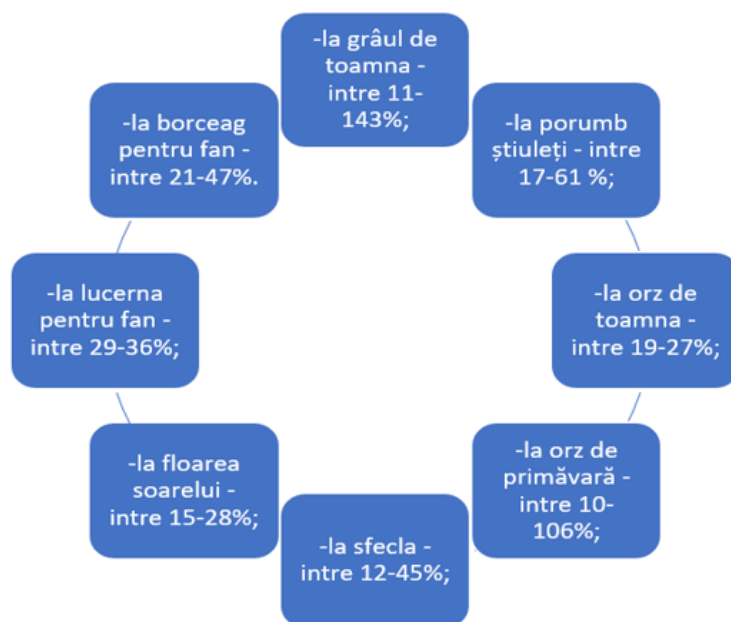

Figura nr. 1.18. Sporuri de producție pe categorii de recoltă

Sursa: Autor, prelucrare date [64] , preluat din [9]

Sporurile sunt prezentate în figura nr. 1.18. După cum se poate observa, aceste sporuri variază crescător în funcție de intensitatea secetei manifestate.

Analizând situația implementării proiectelor privind dezvoltarea perdelelor forestiere, se disting 3 zone de intervenție, așa cum s-a prezentat în cadrul figurii nr. 1.19 [58].

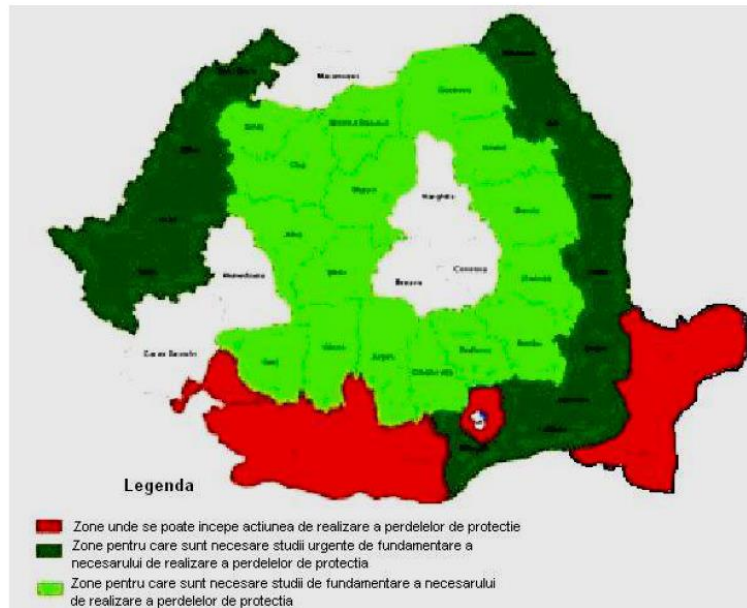

Figura nr. 1.19. Stadiul implementării proiectelor privind dezvoltarea perdelelor forestiere

Sursa: Preluare [9 și 58]

Se poate observa că, dintre zonele în care nevoia dezvoltării acestor proiecte este stringentă, doar în zonele Olteniei, Dobrogei și aferente județului Ilfov pot începe lucrările de realizare a perdelelor de protecție.

Necesitatea unor investiții în domeniul irigațiilor și al perdelelor forestiere reprezintă o prioritate pentru sustenabilitatea agriculturii și dezvoltarea durabilă. Este important de înțeles că impactul acestor măsuri este cu atât mai mare cu cât implementarea este concomitentă. Deoarece astfel de măsuri necesită un efort financiar ridicat, este necesară implicarea statului. S-au deschis o serie de măsuri de finanțare a unor astfel de inițiative. Un aspect important privitor la perdelele forestiere îl reprezintă adaptarea speciilor de arbori la specificul zonei unde vor fi plantați.

Studiul a evidențiat un cumul de factori dăunători care se regăsesc în special în Regiunile de Sud și de Sud-Est ale României. Impactul acestora pentru agricultură este foarte mare, deoarece în aceste regiuni există însemnate suprafețe agricole.

Perdelele forestiere reprezintă atât o măsură de prevenție, cât și una de remediere a degradării solului.

În urma studiului menționat, considerăm că sunt necesare demararea în regim de urgență atât a studiilor de fezabilitate în zonele evidențiate în cadrul figurii nr. 19, cât și plantarea efectivă a perdelelor forestiere acolo unde situația o permite. Efectele acestora se vor manifesta după circa 10 ani de la plantare.

Doar prin acțiuni colective, responsabile, un astfel de proiect ambițios poate fi implementat cu succes, iar rezultatele nu vor înceta să apară.

1.4. Structura și competitivitatea sectorului agroalimentar din România

Pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar este necesară o strategie pe termen lung care să urmărească dezvoltarea și protejarea fermelor de familie și a lanțurilor scurte alimentare, valoarea adăugată a producției primare și creșterea capacității de procesare, sprijinirea sectorului zootehnic și constituirea de forme asociative.

La nivelul sectorului agroalimentar sunt necesare atât ferme de familie, cât și forme asociative complexe, pentru consolidarea unei piețe puternice.

Competitivitatea reprezintă un punct important în cadrul strategiei oricărei entități. În sectorul agroalimentar competitivitatea presupune utilizarea cât mai eficientă a resurselor pentru a face față concurenței de pe piață. Pentru a fi competitivă, o firmă trebuie să producă, la costuri similare sau chiar mai mici, bunuri de o calitate superioară. [66]

Conform strategiei de dezvoltare a sectorului agroalimentar Orizont 2020-2030 [66] s-au identificat o serie de provocări cu care se confruntă industria cărnii și a laptelui pentru a se conforma cu standardele și regulile de igienă impuse de UE. Impunerea acestor standarde și existența

numeroșilor producători mici au diminuat semnificativ industria de procesare a produselor animale.

O industrie afectată este și cea a fructelor și legumelor, problemă care poate fi pusă tot pe seama fragmentării terenurilor, numărului considerabil de mici producători și capacității reduse de depozitare.

Toate aceste provocări ale lanțului agroalimentar din România au fost amplificate de pandemia de Covid-19, coroborată cu seceta pedologică manifestată.

1.4.1. Lanțuri alimentare scurte pentru asigurarea dezvoltării rurale

Conceptul de lanțuri scurte de aprovizionare reprezintă un răspuns la dezvoltarea lanțurilor alimentare globale, cu rolul de a facilita reconsolidarea relațiilor directe între producători și consumatori și „relocalizarea producției agricole și alimentare”[67].

În acest context, a fost reiterat și conceptul de sistem alimentar local. Acesta presupune producerea, prelucrarea și comercializarea produselor alimentare dintr-o zonă geografică bine definită. Exemple de astfel de sisteme alimentare locale sunt reprezentate de piețele locale, livrările la domiciliu de produse sau achizițiile publice care au ca proveniență o anumită zonă.

Alimentele care sunt comercializate în astfel de lanțuri scurte prezintă o serie de caracteristici distinctive zonei din care provin și sunt neprocesate sau ușor procesate. Avantajele unui astfel de sistem, conform lui Marsden și colaboratorilor [68], este reprezentat de interacțiunea între producător și consumator sau disponibilitatea unor informații verificabile asupra procesului de producție și a calității produsului comercializat.

Acest tip de relații generează încredere și valoare produselor comercializate, consumatorul le percepe ca pe niște produse valoroase și sănătoase, fiind dispus să plătească un preț adecvat pentru achiziționarea acestora.

Având în vedere numărul mare de ferme de subzistență, legătura sat-oraș de procurare a alimentelor, cât și creșterea numărului de producători

locali, România are un potențial ridicat pentru dezvoltarea lanțurilor agroalimentare scurte [69].

Eliminarea intermediarilor și utilizarea vânzărilor directe către clienți încep să fie practici frecvente în rândul micilor producători din România [70]. Prin intermediul Programului Național de Dezvoltare Rurală s-a acordat sprijin financiar micilor fermieri pentru dezvoltarea circuitelor scurte de aprovizionare [69].

Consolidarea piețelor locale constituie instrumente eficiente de dezvoltare rurală cu impact economic, social și de mediu ridicat. Astfel sistemele alimentare locale aduc un aport însemnat economiei locale și regionale, se creează locuri de muncă, se promovează anumite zone și se obțin venituri mai mari de către producătorii locali. Comercializarea produselor cât mai aproape de locul producției conferă avantaj atât producătorului, cât și consumatorului, datorită scăderii costurilor de transport reflectate în prețul produselor.

Conform FAO [3], consumatorii au dreptul la alimente sănătoase și gustoase care să le ofere necesarul de calorii și nutrienți pentru o viață sănătoasă.

Dezvoltarea promovării pe internet a micilor producători a facilitat comunicarea cu potențialii clienți. Astfel, au apărut diverse platforme ce facilitează achiziția de produse alimentare și livrarea acestora la domiciliu.

Pentru asigurarea unei varietăți de produse sau pentru o siguranță împotriva riscurilor s-a dezvoltat și conceptul de ferme de familie.

1.4.2. Fermele de familie

Fermele de familie sunt considerate elemente esențiale ce pot asigura securitatea alimentară pe termen lung la nivel mondial [71].

Fermele de familie reprezintă acele exploatații agricole organizate sub formă de persoană juridică sau întreprindere familială (formată exclusiv din membrii unei familii, până la gradul al III lea) [72].

La nivel global, 90% din ferme sunt controlate de familii care produc circa 80% din cantitatea de hrană, exprimată în termeni valorici [73].

MADR, în cadrul unor serii de conferințe pornind de la abordarea FAO [71] de sprijinire a fermelor de familie și în perioada 2019-2028, reiterează importanța acestora pentru sistemul agroalimentar [74]. În urma derulării acestor întâlniri, s-a concluzionat că există o nevoie pregnantă de continuare a sprijinului prin intermediul unor politici publice ce vor conduce la o adaptare a fermelor mici la provocările economice, sociale și de mediu cu care se confruntă.

Sprijinirea fermelor de familie permite dezvoltarea unei agriculturi inovatoare, dinamice, durabile și diversificate ce furnizează produse nutritive și sănătoase populației.

Fermele de familie fac parte, în general, tot din lanțul agroalimentar scurt, datorită interacțiunii directe cu clienții. Dimensiunile economice ale acestora variază între 8.000 - 250.000 SO. (SO reprezintă coeficienții de producție standard, ce pot oferi date despre valoarea economică a exploatației agricole raportată la suprafața cultivată, tipul de cultură și la efectivele de animale deținute). Acești coeficienți reprezintă baza de calcul a producției folosită pentru accesarea de fonduri europene în cadrul PNDR 2014-2020).

Prin intermediul acestui program se propune încurajarea și protejarea fermelor de familie, având în vedere cantitatea și calitatea produselor lor, pentru a face față intermediarilor și a-și vinde în condiții avantajoase produsele.

În cadrul Programului Național Strategic orizont 2021-2027, continuă sprijinul pentru fermele de familie, în care principalul criteriu este reprezentat de rentabilitatea economică.

1.4.3. Competitivitatea sectorului agroalimentar din România

Competitivitatea unei entități reprezintă un indicator complex, deoarece acesta include atât subindicatori determinați de politica practică la nivel de firmă, național, regional, cât și de o serie de alți factori necontrolați de firmă. O definiție a competitivității ar fi capacitatea de a vinde produse

conforme cu cerințele pieței legate de preț, cantitate și calitate care să asigure profit entității și să îi permită să se dezvolte [75].

Pornind de la această definiție, măsurarea exactă a competitivității este greu de realizat, întrucât piața pe care activează firma poate fi una națională sau internațională, iar factorii ce trebuie cuantificați și analizați sunt numeroși și complecși.

Deoarece competitivitatea reprezintă un concept relativ, aceasta trebuie determinată prin raportare la alte entități din alte țări sau la compararea țărilor și a regiunilor între ele. În același timp, conform lui Harrison și Kennedy [76], o firmă este competitivă dacă reușește să-și reducă costurile fără a diminua calitatea.

Competitivitatea a reprezentat și reprezintă un obiectiv ce trebuie sprijinit prin intermediul politicilor de dezvoltare rurală [77]. În determinarea competitivității unei entități, trebuie ținut cont și de resursele naturale ale zonei/regiunii din care aceasta provine.

Comisia Europeană (CE), calculează, începând cu anul 2010, o dată la 3 ani Indicele Competitivității Regionale (RCI) [78]. Acest indice este determinat pe baza a 70 de indicatori, și are scopul de a măsura capacitatea de a oferi un cadru propice pentru dezvoltarea afacerilor într-o regiune [79].

Cei 70 de indicatori sunt comprimați în 11 indicatori complecși împărțiți în 3 grupe: elementară, eficiență și inovare [79].

RCI furnizează statistici privind evoluția în timp a regiunilor, oferind posibilitatea comparării performanței acestora cu a altor regiuni din alte țări.

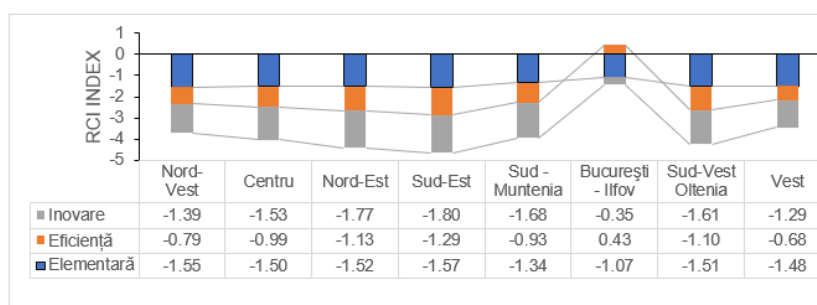

Figura nr. 1.20. Competitivitatea regiunilor de dezvoltare ale României în anul 2019

Sursa: Autor, prelucrare date [78], preluat din [9]

În funcție de acest indice, regiunile din România se situează la sfârșitul clasamentului. Regiunea de Sud-Est ocupă locul 237 din cele 238 de regiuni incluse în calculul acestui indice. Singura regiune din România al cărei nivel de dezvoltare ocupă locul 151 este reprezentată de București-Ilfov (figura nr. 1.20).

Analizând situația Regiunii de Sud-Est, observăm în reprezentarea din figura nr. 1.21 că elementele ce influențează grupa elementară sunt reprezentate în general de sănătate și învățământul de bază. În același timp, o pondere mare o are și slaba dezvoltare a infrastructurii.

La capitolul eficiență, principalii indicatori care influențează negativ indicele sunt reprezentanți de învățământul superior și de dimensiunea pieței.

În ceea ce privește inovarea, putem observa că dotarea tehnică și complexitatea afacerilor sunt elemente insuficient dezvoltate.

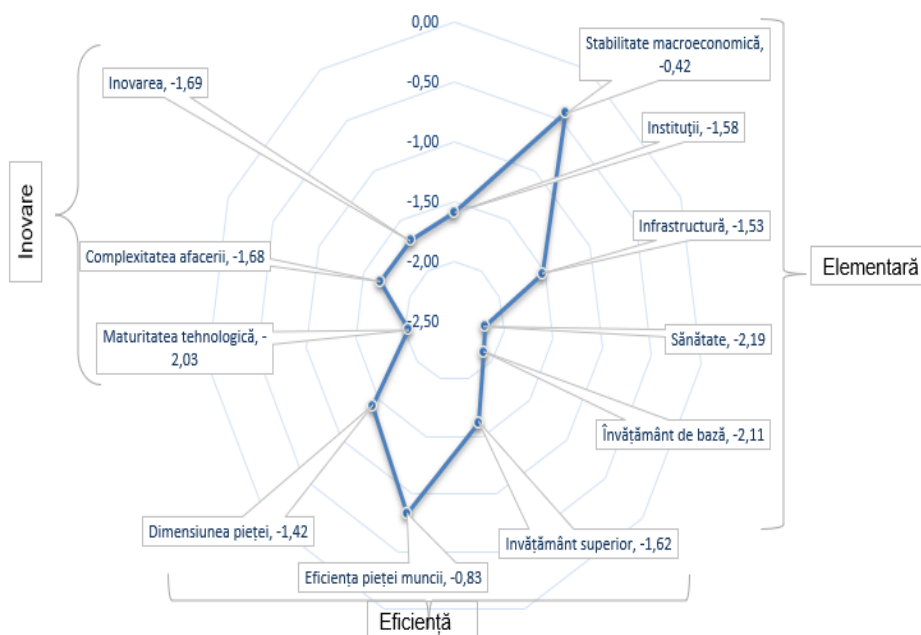

Figura nr. 1.21. Structura și valorile înregistrate de indicele RCI în Regiunea de Sud-Est

Sursa: Autor, pe baza [79, 80] , preluat din [9]

În urma acestei scurte analize privind competitivitatea regională, se poate afirma că nivelul scăzut înregistrat afectează posibilitatea de dezvoltare a mediului de afaceri.

Pornind de la o competitivitate regională scăzută, prezentată în figura nr. 1.21, vor fi prezentate în continuare posibilități de dezvoltare a sectorului agroalimentar ce vor influența competitivitatea.

Politica de sprijinire a sectorului agroalimentar se pune în aplicare prin intermediul instituțiilor statului. Buna funcționare a instituțiilor și reprezentarea intereselor producătorilor agricoli în cadrul acestora reprezintă premisele unei bune dezvoltări.

Necesitatea reprezentării rezultă din prezentarea situației și provocărilor cu care se confruntă producătorii agricoli pentru a se identifica cele mai bune măsuri. Pentru materializarea acestora este necesară organizarea producătorilor în diverse structuri asociative care să îi poată reprezenta în fața instituțiilor statului. Exemple de astfel de structuri sunt: grupuri de producători, organizații de producători, cooperative agricole, uniuni și federații.

Apartenența la astfel de organizații, atât la nivel național, cât și la nivel european (Copa Cogeca), oferă o implicare directă în stabilirea politicilor ce privesc domeniul lor de activitate.

Stabilitatea macroeconomică poate fi îmbunătățită printr-o serie de investiții ce vor asigura creșterea valorii sectorului agroalimentar în PIB. Aceste investiții ar putea fi reprezentate de îmbunătățirea și/sau re proiectarea sistemului de irigații, plantarea de perdele forestiere, practicarea unei agriculturi sustenabile etc.

Creșterea nivelului de trai al personalului ce activează în domeniul agroalimentar atrage după sine contribuții mai mari către bugetele de asigurări de sănătate și sociale. Asigurarea protecției sociale a fermierilor reprezintă una dintre politicile pe termen mediu și lung ce sunt necesare pentru a fi implementate [66].

La nivelul învățământului de bază, este necesară promovarea profesiei de agricultor. Reconsolidarea liceelor cu profil agricol și practică realizată contribuie la formarea de buni specialiști în domeniu și la asigurarea

forței de muncă în agricultură. Agricultura și industria alimentară are nevoie continuă de specialiști, formarea acestora prin intermediul instituțiilor de învățământ reprezentând unul din factorii ce vor conduce la eficientizarea sectorului.

Eficiența forței de muncă reprezintă și ea o componentă de bază a rentabilității unei afaceri. Stimularea și antrenarea forței de muncă, coroborate cu formarea temeinică în cadrul instituțiilor de învățământ, reprezintă criterii de eficientizare a activității.

Constituirea unei piețe de desfacere viabilă și eliminarea intermediarilor influențează dimensiunile pieței. Consolidarea poziției actorilor în cadrul lanțului valoric va avea o influență pozitivă asupra funcționalității pieței.

Inovarea se poate realiza prin investiții considerabile în cercetare și tehnologii care să conducă la obținerea unei producții ridicate și calitative. Pentru implementarea inovării sunt necesare surse de finanțare ce se pot obține mai ușor prin asociere. Inovarea reprezintă un factor cheie pentru creșterea performanțelor și competitivității fermelor, în special pentru acele rezultate, în urma unui proces de consolidare a fermelor mici care, funcționând individual, sunt ineficiente [66].

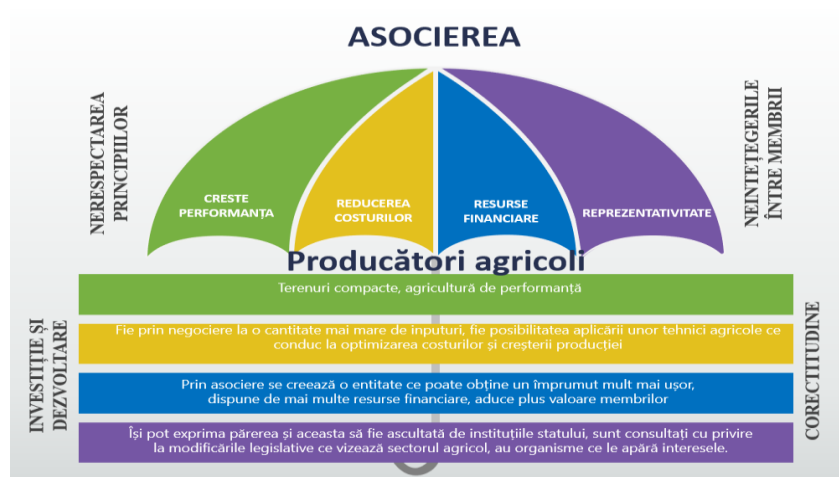

Figura nr. 1.22. Importanța asocierii în agricultură.

Sursa: Autor, pe baza [79, 80] , preluat din [9]

O sinteză a tuturor informațiilor prezentate pornind de la competitivitatea scăzută a Regiunii de Sud-Est, dar care se pot extrapola cu succes și în cadrul celorlalte regiuni, a fost prezentată în cadrul figurii nr. 1.22. Se poate observa că, asocierea poate reprezenta o umbrelă de protecție pentru producătorii agricoli, oferind o bază solidă de dezvoltare.

Pentru a fi competitiv, sectorul agroalimentar românesc trebuie să promoveze o serie de produse cu specific regional, să consolideze lanțul agroalimentar prin intermediul formelor asociative și prin creșterea atenției acordate zootehniei [66].

Urmărind aceste deziderate, se va face tranziția către ferme cu dimensiuni mijlocii și mari ce dețin resurse, viabile din punct de vedere economic, care administrează suprafețe consolidate de teren agricol pe care se poate dezvolta o agricultură performantă. Producătorii mici vor fi cei care, prin asociere, își vor consolida poziția pe piață și vor obține finanțarea necesară conformării la standardele UE, iar obiectivele marilor producători vor fi reprezentate de modernizarea și tehnologizarea fermelor lor.

Dezvoltarea educației și cercetării vor reprezenta elemente esențiale în implementarea noilor tehnologii în agricultură și pentru îmbunătățirea performanțelor și a productivității.

Îmbunătățirea cadrului fiscal aplicat în agricultură prin aplicarea unei impozitări progresive pentru producătorii mici și facilități fiscale care să încurajeze investițiile pentru mari fermieri reprezintă, de asemenea, o direcție ce trebuie abordată în cadrul politicii agroalimentare.

Atragerea și formarea tinerilor în agricultură va reprezenta o pârgie ce va putea dezvolta potențialul agroalimentar al României.

Sectorul agroalimentar românesc, deși a înregistrat creșteri valorice și cantitative susținute, este necompetitiv raportat la decalajele înregistrate față de celelalte state membre UE [45].

Importurile ridicate și competitivitatea scăzută a produselor agroalimentare românești pe Piața Unică conduc la o balanță comercială negativă în relația cu Uniunea Europeană. Mare parte din comerțul agroalimentar românesc, respectiv „65% din exporturi și 84% din importuri”, se îndreaptă către Uniunea Europeană [27, 45].

Balanța comercială cu țările non-UE a fost influențată de creșterea considerabilă a exporturilor de cereale, oleaginoase și animale vii, înregistrând un excedent comercial de 1,1 miliarde de euro/an [27].

La nivelul sectorului agroalimentar național, balanța comercială este negativă, înregistrându-se în anul 2019 un deficit de 1,22 miliarde euro [27]. Cel mai mare deficit se înregistrează la produse precum legume și fructe, carne și lactate [45].

Se importă produse cu valoare adăugată mare și se exportă produse cu valoare adăugată mică. Cererea internă este acoperită prin import, iar produsele procesate reprezintă aproximativ 70% din valoarea importurilor.

Se disting astfel, o serie de sectoare necompetitive, care, în contextul factorilor externi precum secetă și pandemie, pot conduce la o serie de disfuncționalități în cadrul sistemului agroalimentar ce vor afecta toți actorii implicați.

1.4.4. Influența pandemiei asupra sectorului agroalimentar

Introducerea de măsuri fără precedent în contextul răspândirii coronavirusului în lume conduce la o serie de schimbări radicale a stilului de viață al cetățenilor și a mediului de afaceri [82].

Provocările cu care se confruntă sistemul de sănătate se răsfrâng și asupra stabilității economice și a nivelului de trai [83].

Stabilitatea economică pe timp de pandemie este direct influențată de închiderea unor sectoare de activitate, reducerea forței de muncă și necesitatea unor investiții mari din bugetul statului [84]. Oprirea sau suspendarea activității unor firme, limitarea transportului de marfă și închiderea granițelor produc efecte în lanț asupra comerțului, agriculturii, turismului și transporturilor [85].

Price-Smith [86] atrage atenția că, pe timpul pandemiilor, între stat și cetățeni iau naștere o serie de tensiuni ce sporesc discriminarea socială și pun la îndoială capacitatea statului de gestionare a situației.

În acest context al instabilității economice, sociale și politice, consumatorul este supus unui stres sistematic ce este resimțit ca o „pierdere

a controlului asupra mediului său” [87]. Stresul îl determină fie să economisească pentru a acumula resurse ce îi oferă confortul, fie să manifeste un comportament impulsiv în achiziționarea unor produse pe care le consideră necesare [88].

Comportamentul consumatorului necesită, astfel, adoptarea strategiilor firmelor și identificarea unor noi moduri de a ajunge la client [89].

Un exemplu în acest sens este reprezentat de creșterea cererii de produse alimentare cu durată lungă de viață în detrimentul celor perisabile, în unele țări [90]. Acest lucru determină pierderi majore pentru fermieri cauzate de perisabilitatea ridicată a produselor, de costurile cu depozitarea, coroborate cu lipsa forței de muncă [91]. Efectul acestei schimbări pe termen scurt, dar și lung se va simți asupra tuturor actorilor din cadrul lanțului alimentar, dar cu precădere asupra celor mici și mijlocii [92].

Un alt exemplu este reprezentat de amploarea comerțului online pe fondul recomandărilor păstrării distanțării sociale. Sectorul de e-comerț a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani în România, iar prezența companiilor în mediul online în perioada pandemiei reprezintă una din principalele soluții de supraviețuire [93, 94].

Deși acest proces de implementare a tehnologiei informațiilor și comunicațiilor în mediul de afaceri a luat amploare în ultimii ani, este important de văzut cum investițiile în tehnologie pot conduce la relansarea economică [95].

Înțelegerea proceselor utilizate de consumator în alegerea unui produs reprezintă un element indispensabil în cadrul strategiei de marketing a oricărei entități [96].

Decizia consumatorului de a alege sau nu un produs este adesea legată de caracteristicile intrinseci și extrinseci ale acestuia [97, 98].

În contextul pandemiei de Covid-19, se manifestă o schimbare în aprecierea utilității unor produse, accentul fiind orientat spre asigurarea necesarului de alimente și mai puțin spre sectorul produselor și serviciilor de lux [83]. Așa cum se poate observa, efectele pandemiei sunt diferite de la o țară la alta, în funcție de evoluția cazurilor, a puterii economice și a măsurilor stabilite de factorii decizionali [99].

Măsurile de limitare a răspândirii infecției au un impact ridicat asupra unor sectoare de activitate cum ar fi turismul, retail-ul, transporturile, agricultura [84].

Se disting o serie de strategii pe care comercianții trebuie să le aplice în acest context pentru a face față schimbărilor, fie că vorbim despre asigurarea necesarului de marfă în sectorul alimentar și medical, fie că vorbim de regândirea unei strategii de supraviețuire în alte sectoare [99].

Impactul puternic al crizei sanitare s-a simțit puternic în cadrul lanțurilor de aprovizionare și al piețelor agricole. Anul agricol 2019-2020 era deja puternic influențat de toamna secetoasă, care a afectat lucrările de semănat, determinând producții mai mici [100]. Debutul pandemiei, urmată de un nou val de secetă pune presiune și mai mare pe fermierii care sunt îngrijorați în ce privește disponibilitatea resurselor financiare pentru procurarea de inputuri.

La nivelul pieței cerealelor, efectele pandemiei nu au afectat semnificativ piața, însă se preconizează diminuarea stocurilor de cereale pe fondul secetei [45].

Conform comunicatului de presă emis de MADR [101], la nivel național sunt afectate peste 1.168.000 ha, dintre care peste 70% sunt cultivate cu grâu. Ministerul va aloca fermierilor ajutoare de stat în valoare de 1.088.409 mii lei pentru combaterea efectelor secetei. Aceste ajutoare au fost completate de măsurile de sprijin tradiționale pentru a le permite fermierilor să-și continue în mod normal activitatea.

Un sector puternic afectat de pandemie a fost sectorul fructelor și legumelor. Pandemia nu a făcut decât să evidențieze o serie de lacune ale sectorului fructelor din perspectiva slabei organizării, fără a putea beneficia de programele aflate în derulare pentru organizații și grupuri de producători. Existența unui număr mare de intermediari în contextul Covid-19 nu a făcut decât să crească semnificativ ponderea importurilor.

Având în vedere organizarea, distribuția valorii adăugate se face neuniform, legumele sunt vândute de multe ori la prețuri apropiate de costurile de producție, valoarea adăugată revenind intermediarilor.

Perisabilitatea legumelor și fructelor, pe fondul spațiilor insuficiente de depozitare sau procesare, au adus pierderi însemnate pentru producători. Frica generată de pandemie a făcut ca, în primăvara anului 2020, consumatorii să aleagă produsele online fără a se mai deplasa la piață.

Deși o parte dintre producători au venit în întâmpinarea consumatorilor cu modele speciale de platforme online care să faciliteze comunicarea, aceștia acuză cheltuielile ridicate de transport al produselor către clienți.

Imposibilitatea valorificării producției în contextul Covid-19 i-a determinat pe fermieri să limiteze activitatea de producție.

Închiderea sectorului HORECA, cât și diminuarea veniturilor consumatorilor, au pus presiune asupra sectorului legumelor și fructelor. Scăderea cererii coroborată cu creșterea ofertei produselor de import la preț de dumping i-a împiedicat pe fermieri să-și vândă producția la prețurile similare cu cele practicate la import.

Cu dificultăți mari se confruntă și sectorul zootehnic, puternic marcat de limitările la nivelul exportului de animale vii, cât și de falimentele înregistrate în rândul marilor procesatorii de carne.

1.5. Concluzii parțiale la capitolul 1

Consolidarea sectorului agroalimentar se poate realiza doar prin intermediul unei strategii eficiente pe termen mediu și lung. Varietatea de resurse naturale deținute de România și posibilitatea de exploatare a acestora, în vederea obținerii unor producții agricole însemnate, sunt limitate de influența manifestată de schimbările climatice, secetă, deșertificare și un sistem de irigații energofag și ineficient. Problemele se manifestă nu doar în sectorul producției primare, cât și în partea de procesare și vânzare. Există foarte mulți intermediari, iar cea mare parte din valoarea adăugată nu ajunge la poarta fermei.

Sectorul agroalimentar produce cu costuri mari datorită terenurilor fragmentate, prețurilor de procurare a inputurilor și utilajelor învechite care nu permit aplicarea unei agriculturi performante. Fără a avea suficiente spații

de depozitare, fermierii vând recolta către intermediari la prețuri mici, comparativ cu prețurile potențiale ce se pot obține prin vânzarea directă către consumatorul final.

Pentru diminuarea importurilor este necesar ca oferta de produse românești să fie competitivă la preț cu produsele similare provenite din import. Acest deziderat presupune o mai bună organizare a producătorilor în asociații, cu scopul dezvoltării de investiții în spații de depozitare și creșterii vânzărilor către supermarketuri și procesatori.

Menținerea prețurilor la niveluri competitive cu produsele din import pe tot parcursul anului, pentru anumite produse, este greu de asigurat. Roșiile, de exemplu, au un cost de producție substanțial mai mare în afara sezonului de vârf (octombrie-mai) în România decât în Turcia. Condițiile climatice diferite din cele două țări sunt responsabile pentru crearea unor astfel de diferențe. Din iunie până în septembrie, un fermier român de roșii speră să răspundă cererii locale prin vânzarea de roșii de înaltă calitate la costuri accesibile.

Deteriorarea terenurilor agricole și imprevizibilitatea crescută a climei necesită cheltuieli pentru refacerea sistemului de irigații și îmbunătățirea calității solului.

Se recomandă să se ia măsuri preventive și să se atragă alte surse de apă (puțuri) în zonele în care sistemele de irigare sunt fie indisponibile, fie sunt prea costisitoare de construit și întreținut.

Ca urmare a unei insuficiente dezvoltări a unităților de procesare, importăm produse procesate din alte state, în detrimentul produselor naționale, care nu pot fi pe deplin valorificate. Multe produse agroalimentare din România nu sunt suficient promovate, ceea ce are un impact major asupra cotei lor de piață.

În timp ce industria cerealelor a înregistrat o creștere constantă în ultimii ani, industria legumelor, fructelor și animalelor se confruntă cu o serie de probleme din cauza întreruperilor în cadrul lanțului de aprovizionare.

Aceste lacune din industria agroalimentară au fost subliniate și evidențiate de pandemia de Covid-19.

Deficitul record al balanței comerciale naționale este o dovadă suplimentară a competitivității slabe, evidentă atât la nivelul regiunilor, cât și al societăților cu profil agroalimentar.

Fermierii români au suferit pierderi grele în 2020 din cauza secetei severe care a afectat țara. Din păcate, recoltele nu au fost la fel de productive ca de obicei, iar asistența guvernamentală obținută a servit în special pentru acoperirea costurilor lansării noii campanii agricole.

Când se confruntă cu astfel de constrângeri, fermierii trebuie să-și îndrepte atenția asupra măsurilor de protejare a afacerii. Pierderile mari suferite de fermierii mici și mijlocii, din cauza perisabilității culturilor lor, ar putea fi evitate prin încurajarea accesului la cooperativele agricole în scopuri de marketing. Securitatea alimentară poate fi asigurată într-o manieră durabilă prin investiții în fermele locale, sprijinirea piețelor țărănești tradiționale și promovarea lanțurilor alimentare scurte.

Creșterea comerțului online în timpul pandemiei poate fi văzută ca o situație avantajoasă, deoarece atât cumpărătorul, cât și vânzătorul, își ating obiectivele stabilite, cu costuri și eforturi mult mai mici.

Creșterea disponibilității mărfurilor românești pe rafturile magazinelor necesită îmbunătățirea canalelor de comunicare între agențiile guvernamentale, fermele și lanțurile de supermarketuri din întreaga țară.

Capitolul II. Dezvoltarea formelor asociative în România

Producția agroalimentară reprezintă o componentă de bază a economiei oricărei țări. Pentru facilitarea tranzacțiilor pe filiera agroalimentară, existența unor entități specializate a devenit o necesitate pentru succesul în afaceri [102]. Agricultură României este caracterizată de o multitudine de entități cu domeniu principal de activitate producția agricolă. Numărul de ferme de mici dimensiuni din sectorul românesc se reflectă în performanțele modeste ale României în domeniul agroalimentar.

Asocierea producătorilor agricoli, sub diferite forme, poate fi o soluție pentru îmbunătățirea fluxurilor tehnologice de producere a materiilor prime agricole, prelucrarea și valorificarea produselor agroalimentare. Măsurile comunitare și naționale în direcția sprijinirii asocierii producătorilor agricoli au condus la apariția unui număr însemnat de organizații ale producătorilor, sub diferite forme organizaționale. Deși s-au înregistrat progrese în ultimii ani, România se situează pe ultimele poziții ale clasamentului european privind asocierea în domeniul agricol.

Refacerea proprietății funciare și în special a terenurilor agricole a fost un proces dificil în România, derulat pe o perioadă de peste 20 de ani, nefiind în totalitate finalizat nici până în prezent. Deficiențele legislative au favorizat retrocedări nesistematizate, în unele cazuri fără documente justificative complete, care au generat nedreptăți și abuzuri, uneori sancționate de forurile legislative naționale și internaționale. Politica urmărită de autoritățile române pentru a scădea fragmentarea exploatațiilor agricole prezintă unele rezultate, dar procesul este lent. Se poate considera că aceste politici sunt doar primul pas în dezvoltarea modernă a agriculturii și a zonei rurale. Tehnologizarea agriculturii și educarea populației rurale pentru a se adapta cerințelor pieței reprezintă, în opinia autorului, direcții spre dezvoltarea sustenabilă a agriculturii. Dependența producției agricole de condițiile climatice datorită unui sistem de irigații ce acoperă doar o mică parte, este o altă problemă ce necesită o rezolvare cât mai rapidă.

În prima parte a capitolului se prezintă o analiză a măsurilor de reformare a agriculturii din ultimul secol. Importanța studiului constă în înțelegerea raporturilor de cauzalitate între măsurile întreprinse și efectele acestora, cu scopul conturării unei imagini fidele a situației actuale a agriculturii. Cercetarea s-a realizat din perspectiva entităților agricole ce pot întreprinde demersuri pentru asociere. Avantajele formelor asociative combat deficiențele actuale ale agriculturii, reprezentate de fragmentarea exploatațiilor agricole ce împiedică o agricultură performantă, și problema resurselor financiare.

Partea a doua a capitolului este dedicată ilustrării principiilor de funcționare și constituire a formelor asociative, continuă cu o analiză a schimbărilor legislative ce au avut loc pe fondul creșterii numărului de cooperative agricole și consolidarea structurilor ce reprezintă interesele fermierilor la nivel național și european.

Cooperativele agricole reprezintă o soluție de menținere pe piață a fermierilor. În România, interesul pentru cooperativele agricole a crescut exponențial în ultima perioadă, pe fondul oferirii de facilități fiscale. România se află în fază incipientă de implementare a cooperativelor agricole comparativ cu țările din Europa de Vest, fiind necesară constituirea unei baze solide pentru dezvoltarea ulterioară. Înțelegerea principiilor cooperativei și aplicarea acestora constituie un demers ce asigură stabilitatea și performanța cooperativei.

Ultima parte a capitolului este dedicată unei analize financiare asupra sectorului cooperativelor agricole din România.

2.1. Reformele agrare din agricultura românească

În contextul în care agricultura reprezenta în trecut principala sursă de venit a populației, realizarea unei reforme agrare a devenit o necesitate încă din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Guvernul condus de Mihail Kogălniceanu a hotărât în anul 1864 eliberarea țăranilor clăcași de îndatoririle față de boieri și împrumuturile lor cu terenuri. Reformele agrare au fost continuate de guvernele conduse de I.C. Brătianu în 1921 și, mai

târziu, de Petru Groza, în 1945. Un argument al implementării unei reforme agrare a fost rezolvarea problemelor de natură socială, manifestate prin răscoale ale țăranilor, care s-au desfășurat preponderent în perioada 1877-1921 [103].

2.1.1. Reformele agrare din perioada interbelică

În perioada interbelică, economia românească a trecut de la o economie predominant agrară, caracteristică sfârșitului secolului al XIX-lea, la o economie industrial-agrară. În anul 1930, 79,8% din populația României era localizată în așezările rurale, agricultura reprezentând principala sursă de venit [104]. Prin studiul său, Hitchins [105] prezintă într-o manieră obiectivă etapele parcurse în formarea statului român în perioada 1866-1947. Acest studiu relevă principalele categorii sociale ale vremii, care erau ierarhizate în funcție de suprafața de teren deținută în proprietate. Cea mai importantă categorie socială era reprezentată de chiaburi, care administrau suprafețe cu întindere mai mare de 50 de ha, urmași de țăranii înstăriți ce dețineau suprafețe între 10-50 ha. Trăsătura comună a celor două categorii anterior prezentate este deținerea resurselor materiale ce asigurau atât satisfacerea nevoilor de hrană, cât și contractarea forței de muncă. A treia categorie este cea a micilor gospodari care utilizau în regim propriu animalele și uneltele agricole pentru administrarea suprafețelor cuprinse între 3 și 10 ha. Gospodarii dependenți erau persoanele ce gestionau suprafețe de 1-3 ha și, în cele mai multe situații, nu dețineau animale sau unelte care să-i ajute în ușurarea muncii și îmbunătățirea calității lucrărilor efectuate. Pentru gospodarii dependenți și pentru țăranii care aveau mai puțin de 1 ha pământ, veniturile provenite din cultivarea acestor suprafețe nu erau suficiente pentru întreținerea familiei, obligându-i să mai desfășoare și alte activități pentru a putea supraviețui. Ultima categorie din această ierarhie este cea a lucrătorilor agricoli care nu dețineau pământ în administrare.

Prin Legea din 17 iulie 1921, pentru regiunile Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea, și prin legea din 30 iulie, pentru Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, se stabilesc condițiile de realizare a reformei agrare.

Astfel, toate proprietățile mai mari de 100 de ha deținute de chiaburi se expropriau „pentru cauză de utilitate națională, în scopul de a spori întinderea proprietății rurale țărănești, de a înființa pășuni comunale, precum și pentru scopuri de interes general, economic și cultural” [106]. Efectele reformei agrare au fost sintetizate în cadrul tabelului nr. 2.1.

Tabel nr. 2.1. Totalul suprafețelor semănite în funcție de mărimea exploatației din care făceau parte în România în perioada 1926-1931

Ani	Proprietăți mari	% din total	Proprietăți mici	% din total	Total suprafețe semănite
	Ha.		Ha.		Ha.
1926	1.632.449	↑ 13,30%	10.644.358	↓ 86,70%	12.276.807
1927	1.504.358	↔ 12,08%	10.943.914	↔ 87,92%	12.448.272
1928	1.358.335	↔ 10,65%	11.393.301	↔ 89,35%	12.751.636
1929	1.486.745	↔ 11,43%	11.524.244	↔ 88,57%	13.010.989
1930	1.551.628	↔ 12,07%	11.305.510	↔ 87,93%	12.857.138
1931	1.050.396	↓ 7,79%	12.436.302	↑ 92,21%	13.486.698
Medie	1.430.652	11,17%	11.374.605	88,83%	12.805.257

Sursă: Prelucrat de autor după Anuarul Statistic al României, 1931 și 1932 [107], preluat din [9]

Aspectele pozitive ale reformei agrare din 1921 au fost reprezentate de creșterea veniturilor categoriilor sociale din partea inferioară a ierarhiei, care au condus la îmbunătățirea nivelului de trai și, în același timp, a nivelului educațional.

În lucrarea „Reforma agrară din 1921 în România”, Șandru [108] apreciază că „reforma agrară din 1921 a fost cea mai largă dintre reformele realizate în Europa după primul război mondial”.

Însă, această reformă a prezentat și o serie de aspecte negative, manifestate prin obligativitatea țăranilor de a contracta împrumuturi bancare pe fondul scăderii prețului cerealelor și a efectelor mării crize mondiale din perioada 1929-1933. Pentru a preveni un decalaj economic major, statul a elaborat mai multe pachete legislative care au încurajat agricultura. Un alt aspect negativ al reformei a fost reprezentat de fărâmițarea terenurilor agricole.

2.1.2. Agricultura României în perioada comunistă

După al Doilea Război Mondial, populația rurală a trecut printr-un proces constant de schimbare care a modificat coordonatele demografice, ocupaționale și valorice ale populației țării, precum și caracteristicile unice ale comunităților rurale individuale. Satul tradițional a suferit modificări structurale importante în perioada regimului comunist, influențate de regimul politic impus de Rusia comunistă.

O nouă reformă agrară era necesară în perioada 1945-1946, pe fondul promisiunilor făcute țăranilor participanți la al doilea Război Mondial. Însă, împrăștierea agricultorilor care nu aveau posibilitatea achiziționării mijloacelor de lucru al pământului a reprezentat un pas înapoi pentru modernizarea și creșterea productivității agriculturii conform doctrinei comuniste. Având în vedere situația economică și politică instabilă de la sfârșitul războiului și daunele cauzate, micii producători au apelat la schimbarea formelor organizatorice. Apare ideea formelor asociative de tip cooperativă ca mijloc de creștere a producției. Deși constituirea formelor asociate este implementată abia în perioada ulterioară celei de-a doua Conflagrații Mondiale (1945-1946), ideea a fost vehiculată ca potențială soluție și pentru problemele cauzate de reforma agrară din 1921. O măsură pentru evitarea fărâmițării terenurilor a fost stabilită prin Legea nr. 187 ce prevedea că suprafețele „nu pot fi împărțite, vândute, date în arendă, sau ipotecate, nici în totalitatea lor și nici în parte” decât cu acordul Ministerului Agriculturii [109].

Aceeași lege a reprezentat principalul act legislativ care a condus la desființarea marilor proprietăți funciare și la creșterea controlului statului asupra celor mai productive terenuri [110].

Procesul de colectivizare, urbanizarea și industrializarea masivă din anii '50-'70 a transformat radical activitatea economică, stilurile de viață și obiceiurile din satele României, conducând la dispariția unei forme tradiționale de organizare a vieții sociale [111].

Se dovedește astfel, că reforma agrară a fost doar o armă utilizată de liderii comuniști pentru începerea procesului colectivizării agriculturii. Sub pretextul că pe suprafețele mici se desfășoară o agricultură neperformantă și tehnologizarea agriculturii se poate efectua pe suprafețe întinse, reprezentanții puterii, începând cu anul 1949, pun în aplicare planul de colectivizare a agriculturii [112].

Procesul de colectivizare a reprezentat un proces complex ce s-a desfășurat în perioada 1949-1962 [113]. Modernizarea agriculturii era scopul declarat al acțiunii de colectivizare ce a afectat întreaga populație rurală, reprezentând aproximativ 75% din populația României [114].

În perioada 1963-1989, nu s-au mai înregistrat variații semnificative ale politicilor agricole, preocuparea statului transpunându-se în dezvoltarea industriei (a se vedea figura 2.1). Exploatațiile agricole au fost, în general, organizate în ferme de stat și cooperative agricole, fermele individuale înregistrând doar 15% din totalul firmelor în anul 1987 [113].

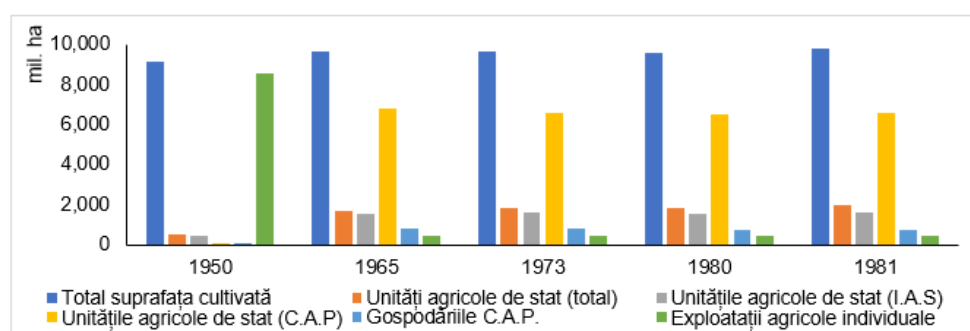

Figura nr. 2.1. Total suprafețe cultivate în funcție de forma de organizare, în perioada comunistă

Sursă: Prelucrat de autor după Macours și Swinnen [107, 115], preluat din [9]

Formele principale de organizare prezente în agricultură după reforma agrară comunistă au fost: pentru locuitorii satelor, munca în colectivism, iar pentru stat organizarea în Gospodării Agricole de Stat (GAS). Denumirea de GAS a fost înlocuită în jurul anilor 1960 cu Întreprindere Agricolă de Stat (IAS). La nivelul fiecărei comune s-a constituit o cooperativă

agricolă de producție (CAP), țărănimea fiind obligată să presteze muncă în comun pentru dezvoltarea agriculturii de stat [116].

2.1.3. Agricultura României după 1989

Refacerea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor agricole și forestiere în țările Europei Centrale și de Est a urmărit crearea unui sector agricol și forestier privat și a unei economii de piață în mediul rural. Majoritatea fostelor țări comuniste au abordat problema restituirii proprietății într-o manieră decisă, imediat după schimbarea regimului politic și trecerea la economia de piață. Astfel, în Albania, Bulgaria, Ungaria, Republica Cehă și în fosta Germanie de Est, legile de restituire a imobilelor naționalizate au fost adoptate înainte de sfârșitul anului 1993, în Croația în 1996, iar în Macedonia în 1998.

Deși în România problema restituirii proprietăților preluate abuziv a început imediat după revoluție, aceasta este încă departe de a fi rezolvată. După înlăturarea regimului comunist, a fost demarată operațiunea de restituire a terenurilor agricole confiscate la începutul erei comuniste. Această procedură, deși reprezenta o măsură corectă din punct de vedere al dreptului de proprietate, a avut influențe negative pentru agricultură. S-a produs astfel, o fărâmițare a exploatațiilor agricole, posesorii acestora neavând mijloace tehnice moderne de cultivare a terenului. S-a revenit la un mod de exploatare similar cu cel practicat în agricultura de la începutul secolului XX, fapt ce a determinat o scădere a productivității agricole.

Fenomenele caracteristice la nivelul agriculturii României după 1989 au fost reprezentate de: „dezagriculturalizarea, dezootehnizarea, deșertificarea fizică și socială și dispariția cvasitotală a economiei rurale sociale” [117].

Vârsta înaintată a locuitorilor mediului rural, lipsa fondurilor și a utilajelor tehnice, reducerea forței de muncă coroborate cu un management defectuos al entităților agricole a condus la exploatarea necorespunzătoare a unor terenuri importante și degradarea acestora prin pârlogire.

Evoluția trecerii terenurilor din proprietatea publică în cea privată a prezentat câteva repere principale. Perioada 1990-1995, în care reconstituirea titlurilor de proprietate a reprezentat un proces incipient, este caracterizată practic de lipsa formei de proprietate privată a terenurilor, cu o pondere nesemnificativă comparativ cu proprietatea statului. După intrarea în vigoare și aplicarea legislației în domeniul restituirii terenurilor începând cu anul 1996, ponderea proprietății private a început să crească, atingând succesiv valoare de 49,94 % în anul 1996, 68% în anul 2000, respectiv 73,6% în anul 2007, procent rămas relativ constant până în prezent. Evoluția a fost mult mai rapidă în cazul terenurilor agricole private, care au înregistrat rapid o pondere de 72% în anul 1996, ajungând la peste 93% în 2014. Astfel, după modificarea regimului politic, numărul de gospodării individuale care activau în domeniul agriculturii a depășit numărul de 4 milioane, dar media suprafețelor terenurile avute în administrare a urmat un trend descendent.

Tabel nr. 2.2. Structura participațiilor private din România 1993-2000

An	Gospodării individuale			Asociații agricole			Asociații agricole familiale		
	Nr. (mii)	Suprafață (mii ha)	Dimensiune medie (ha)	Nr.	Suprafață (mii ha)	Dimensiune medie (ha)	Nr.	Suprafață (mii ha)	Dimensiune medie (ha)
1993	↓ 3.419	7.333	↓ 2,14	↑ 4.265	1.910	↔ 448	↑ 13.772	1.763	↔ 128
1994	↓ 3.578	7.905	↔ 2,21	↔ 3.970	1.771	↔ 446	↑ 13.741	1.537	↔ 112
1995	↓ 3.597	8.052	↔ 2,24	↔ 3.973	1.733	↔ 436	↑ 15.915	1.596	↓ 100
1996	↓ 3.625	8.348	↔ 2,30	↓ 3.759	1.752	↑ 466	↑ 15.107	1.440	↓ 95
1997	↔ 3.973	8.897	↔ 2,24	↔ 3.913	1.714	↔ 438	↔ 9.489	1.000	↔ 105
1998	↔ 3.946	9.182	↔ 2,33	↓ 3.578	1.558	↔ 435	↓ 7.175	950	↑ 132
1999	↑ 4.119	9.377	↑ 2,40	↓ 3.573	1.429	↓ 399	↓ 6.264	868	↑ 138
2000	↑ 4.259	10.054	↑ 2,36	↓ 3.724	1.592	↔ 427	↓ 6.836	648	↓ 95

Sursă: Prelucrat de autor după Buletinele Statistice publicate pe site-ul Ministerului Muncii [107, 118],

preluat din [9]

Conform datelor din tabelul nr. 2.2, se observă o scădere a numărului de asociații familiare concomitent cu diminuarea suprafețelor de teren administrate. În același timp, numărul întreprinderilor individuale crește constant.

Prin diminuarea numărului de asociații și scăderea suprafeței terenului administrat se produce o îndepărtare de beneficiile formelor

asociative. Obiectivul principal pentru constituirea grupurilor și organizațiilor de producători este reprezentat de satisfacerea cerințelor pieței prin comercializarea în comun a produselor agricole [119]. O astfel de organizare oferă avantaje privind calitatea și cantitatea serviciilor prestate, poziția pe piață, costurile de producție și promovare mai mici și respectarea cerințelor privind deșeurile și protecția mediului înconjurător [120].

Perioada 2000-2006 a reprezentat o nouă etapă în reformarea agriculturii, pentru a fi cât mai aproape de cerințele impuse de aderarea la Uniunea Europeană (UE). Utilajele învechite, sărăcia și slaba infrastructură din mediu rural au reprezentat și reprezintă probleme care scad productivitatea agriculturii și influențează negativ mediul rural [121]. În această etapă, s-au pregătit instituțiile specializate din România capabile să absoarbă și să administreze viitoarele fonduri ce vor fi primite după aderare. Realizarea unei producții agricole performante implică suprafețe optime pentru tehnologiile agricole, care să permită aplicarea unor metode mecanizate de producție, recoltare și comercializare a produselor agricole. Suprafețele mici implică, în majoritatea cazurilor, costuri suplimentare și o rentabilitate scăzută pentru agricultori. Politica agricolă comună (PAC) recomandă asocierea producătorilor, pentru creșterea randamentului agricol, îmbunătățirea calității produselor, optimizarea condițiilor de depozitare-conservare a produselor agricole, continuitatea în aprovizionarea piețelor agroalimentare, promovarea unui grad superior de protecție a mediului înconjurător [121].

Perioada 2007-2013 a reprezentat o perioadă de adaptare și implementare a PAC. Fondurile primite prin intermediul programului de finanțare SAPARD până în 2008 și apoi prin Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), alături de programele naționale, au încercat trecerea agriculturii românești de la una tradițională la o agricultură de precizie [122]. Figura 2.2. prezintă situația societăților agricole în perioada post 1989, comparativ cu anii imediat următori reformei agrare din 1921.

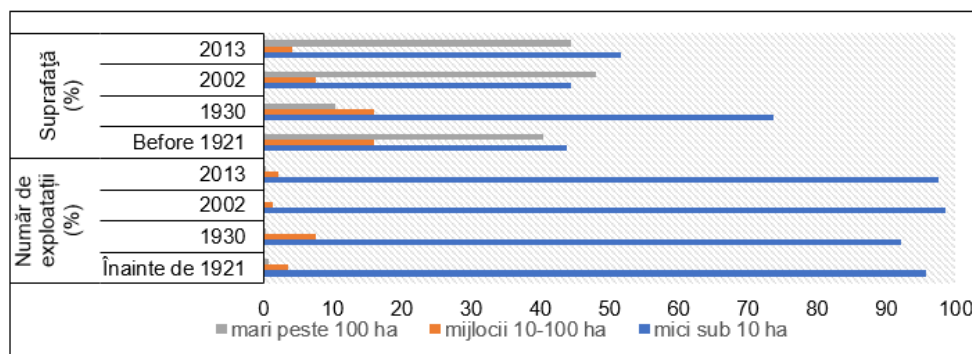

Figura nr. 2.2. Clasificarea exploatațiilor agricole în funcție de reformele produse în agricultură în perioada 1921-1930 și după 1989.

Sursa: Prelucrat de autor conform surselor [104,107, 117-118] , preluat din [9]

Analizând informațiile prezentate în figura nr. 2.2, se observă o similitudine între situația actuală a agriculturii românești și cea înregistrată la începutul anilor '20. Astfel, măsurile implementate prin reforma din 1921 de eradicare a bipolarității agricole au fost anulate. Măsurile guvernamentale, adaptate la cerințele UE au condus la o scădere a entităților ce administrează suprafețele agricole mici. În schimb, politica de asociere sprijinită intens de Uniunea Europeană, nu reprezintă soluția aleasă frecvent de micii antreprenori din domeniul agricol.

2.2. Cooperativele agricole din România

Angajarea în parteneriate de colaborare constituie un element esențial în asigurarea durabilității și sustenabilității unei organizații [123]. Cooperativele agricole sunt organizații ce au reprezentat și reprezintă un important actor în cadrul sistemului agroalimentar [124]. Dezvoltarea cooperativelor agricole, ca urmare a tendințelor manifestate pe piața agroalimentară, reprezintă un element de contrabalansare, asigurând o putere de vânzare sporită și reducerea costurilor pentru fermieri [125].

Ideea de asociere a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în România, pe fondul „împroprietăririi și emancipării țăranimii” [126].

Deși cooperativele și-au pus amprenta încă din 1889 ca membru fondator al Alianței Cooperative Internaționale și au avut un efect benefic asupra evoluției economice a agriculturii, acestea au atins limita potențialului evolutiv înainte de revoluția din 1989, fără a avea prea multe în comun cu principiile cooperării occidentale [127, 128].

După 1989, cooperativele de producție agricolă s-au autoinsolvat, direct sau indirect (prin neutilizare și neîntreținere), distrugând investițiile locale sau regionale, inclusiv pe cele din infrastructura agricolă (silozuri de cereale, sisteme de irigații etc.) [107, 128].

Una dintre deficiențele fundamentale ale agriculturii românești și a cooperativelor a fost inexistența unui program strategic adecvat pentru gestionarea și dezvoltarea economiei, în general și în special, pentru agricultură [128-130].

Exportul de materii prime și importul de produse cu valoare adăugată de după 1989 au contribuit la sărăcirea zonelor rurale și la scăderea dorinței de a activa în sectorul agricol [131]. Fără a exista o alternativă stabilă de asociere și fără o serie de principii bine definite timp de aproape 15 ani, până la apariția Legii de cooperare în 2004, nu s-au înregistrat progrese semnificative în cadrul agriculturii din România [130].

Dezvoltarea durabilă a mediului rural românesc este în strânsă legătură cu eficientizarea activității cooperativelor agricole și a societăților agricole în România. Prin urmare, este necesară stabilirea unei strategii care să garanteze viabilitatea socio-economică a zonelor rurale pe termen mediu și lung.

Oțiman [117] atribuie problemele economice și sociale manifestate la nivelul agriculturii românești și al mediului rural pe seama structurii societăților agricole. Astfel, se consideră necesară îndepărtarea de la conceptul de agricultură de subzistență și regândirea politicii agricole pentru evitarea unor efecte nedorite [132].

Necesitatea acestor forme de asociere a fost înțeleasă și promovată în ultimii ani și la nivelul agriculturii României. În anul 2004, prin legea 566/2004, au fost puse bazele legislative pentru înființarea cooperativelor agricole. Acestea au apărut ca un răspuns la nevoia fermierilor mici și mijlocii

de a fi prezenți pe piață, „cooperativele preluând elemente atât de la societățile comerciale, cât și de la asociațiile și fundațiile nepatrimoniale / nelucrative / non-profit” [130]. Judecând după etapele parcurse de țările din vestul Europei în procesul de dezvoltare a cooperativelor, este nevoie de timp pentru ca acestea să-și consolideze poziția în lanțul alimentar românesc.

Considerăm că pentru îndeplinirea acestui deziderat este inițial nevoie de înțelegerea a două aspecte importante.

Un prim aspect este legat de educarea în domeniul cooperativelor. Deosebirile între cooperative și vechile structuri comuniste tip CAP și IAS încep să fie din ce în ce mai evidente pentru fermieri, dar e nevoie de aprofundarea noțiunilor de funcționalitate a cooperativei în ansamblu și înțelegerea obligațiilor și beneficiilor membrilor. În ultimii ani, se manifestă o deschidere din ce mai mare spre asociere, fapt ce ne duce cu gândul că s-a înțeles necesitatea și aportul pe care cooperativele îl pot avea [131]. Considerăm că există o serie de întrebări ale căror răspunsuri trebuie să fie clare înainte de a accede la o cooperativă cum ar fi: „Ce este o cooperativă agricolă?, Cum este organizată? Care sunt obligațiile membrilor, dar ale cooperativei? Cine sunt ceilalți membri?” etc [133].

Un al doilea aspect important este legat de evoluția cadrului legislativ privind cooperativele agricole și a numărului acestora.

2.2.1. Principii de funcționare a unei cooperative agricole

Cooperativa este o întreprindere deținută de mai mulți fermieri ce activează într-un lanț de producție [134]. Fermieri deleagă o parte a activității specifice cooperativei. Prin intermediul acesteia, se poate realiza „producerea, cumpărarea, desfacerea în comun a unor produse, acordarea de credite sau pentru prestarea unor servicii în interesul privat al membrilor săi”, ținând cont de respectarea principiile cooperatiste [135].

Conform lui Bercu și Sofone [135], prima etapă în crearea unei cooperative o reprezintă formarea unui grup omogen, ale cărui interese și aspirații sunt similare.

Membrii grupului trebuie să fie dispuși să investească pentru a spori rezultatele pe termen lung. Însă, aici apare problema orizontului de timp abordată de Dijk et. al. [136], conform căruia așteptările de la cooperativă pot fi diferite. Dijk et. al. explică faptul că, deși preocuparea generală este pentru dezvoltarea viitoare, ordinea pașilor pentru efectuarea acestora depind, în general, de problemele financiare sau conceptuale ale fiecărui membru în parte.

Astfel, în interiorul cooperativei, importanța raportului dintre interesul individual și interesul colectiv trebuie să fie subunitar. Conform lui Istudor și Popescu [136], accesarea la un grup cooperativ trebuie să aibă la bază o serie de criterii bine definite, printre care, de o importanță covârșitoare, este acela al reprezentării profilului societății, dimensiunea activității, dar și atitudinea viitorilor/potențialilor membri cooperatori. Atitudinea este explicată ca o combinație de elemente precum: „spiritul antreprenorial, aspirația spre inovare, generozitatea și toleranța” [137].

Pornind de la interesele generale într-o organizație, Dunn [138] identifică 3 principii de bază în cadrul oricărei cooperative agricole:

- „Principiul utilizatorului-proprietar” - descrie interdependența între deținerea și finanțarea unei cooperative și utilizarea acesteia. „Cine o deține și investește este cel care o utilizează.”
- „Principiul de control al utilizatorului” - reprezentat de legătura dintre exercitarea controlului și utilizarea cooperativei. „Cine o controlează este cel care o utilizează.”
- „Principiul utilizatorului-beneficiar” - definește scopul principal al unei cooperative, respectiv generarea de beneficii pentru membrii săi și distribuirea lor către aceștia pe baza tranzacțiilor efectuate prin cooperativă.

Utilizând principiile lui Dunn, s-au prezentat într-o manieră comparativă diferențele și asemănările dintre o cooperativă agricolă și o societate comercială. La baza înființării unei cooperative, ca și în cadrul unei societăți comerciale, e nevoie de o viziune bine definită, diferența fiind determinată de scopul organizațional, proprietatea, controlul și repartizarea excedentului, așa cum a fost reprezentat în cadrul figurii nr. 2.3.

Figura nr. 2.3 Diferențe și asemănări între cooperative agricole și societățile comerciale

Sursa: Adaptat de autor după Chloupková [139, 140], preluat din [9].

Este necesară diferențierea între propria afacere și cooperativă. Scopul companiei este de a obține profit, iar scopul cooperativei este de a obține profit pentru asigurarea celor mai bune servicii membrilor, fie că vorbim de comercializarea produselor la cele mai bune prețuri sau de achiziționarea inputurilor la cele mai bune prețuri.

În cadrul unei cooperative agricole, organele de conducere sunt reprezentate de Adunarea Generală și Consiliul de Administrație, iar organele de control sunt reprezentante de cenzorii titulari și supleanți.

Conform legii 566/2004, membrii cooperativei au obligația valorificării a cel puțin 50% din producție prin intermediul cooperativei. În același timp, aceștia trebuie să se implice în activitatea cooperativei și să o sprijine, atât financiar cât și informațional, conform prevederilor asumate prin statut. Nu este permisă calitatea de membru la două cooperative ce activează în același sector de activitate. Accederea la o cooperativă agricolă implică respectarea tuturor prevederilor legii 566/2004, a statutului și a deciziilor adunării generale.

Cooperativa are obligația de a identifica și de a implementa o strategie de piață care să aducă membrilor săi venituri certe și rezonabile. În același timp, trebuie să existe o bună coordonare a tuturor activităților de administrare, achiziționare, planificare și vânzare.

Regulile de la nivelul cooperativei sunt formulate și aplicate în mod unitar tuturor membrilor. Activitatea cooperativei trebuie să respecte

prevederile Legii 566/2004, dintre care amintim: din producția valorificată de o cooperativă, minimum 70% trebuie să fie de la membrii săi; evidența tranzacțiilor desfășurate; un membru nu poate deține mai mult de 20% părți sociale.

În general, cei ce nu înțeleg particularitățile cooperativei și participă la asociere pot destabiliza activitatea colectivă [141].

În fundamentarea acestei afirmații putem aduce următoarele argumente:

- Aceștia pot fi factori generatori de conflict, dezbinare;
- Nu-și vor îndeplini la timp obligațiile; de exemplu, neplata datoriilor pentru produsele achiziționate atrage după sine deschiderea unui proces, dar până la recuperarea sumelor de bani este manifestată o presiune asupra celorlalți membri; un astfel de proces poate dura câțiva ani.
- Nu se implică în activitatea cooperativei;
- Pot conduce până la falimentul cooperativei; o astfel de experiență îi va face reticenți pe ceilalți membri în a se mai asocia.

Având în vedere aceste aspecte, procesul de monitorizare și triaj al activității membrilor trebuie să fie continuu. Pentru o cooperativă puternică este nevoie de membri informați, inovativi și activi în sprijinirea inițiativelor de dezvoltare a cooperativei.

2.2.2. Evoluția cooperativelor agricole

Din 2005 și până în prezent, cooperativele agricole din România au cunoscut un proces continuu de dezvoltare, detașându-se de ezitățile fermierilor în ce privește asocierea din primii 15-20 de ani după perioada comunistă [142].

Pentru adaptarea cerințelor cooperativelor agricole la cadrul autohton, au fost inițiate o serie de măsuri pentru îmbunătățirea legii cadru a cooperativelor agricole care sunt prezentate în cadrul tabelului 2.3.

Tabel nr. 2.3. Modificările aduse legii cooperativelor agricole

An	2006	2007	2011	2012	2013	2016	2019	
Legea 566/2004	Legea 134/2006 Legea 343/2006*	Legea 32/2007	Completări/Modificări ale legii 566/2004				Legea 164/2016	Legea 21/2019
Art. 1-3 - Definiția cooperativelor	-	Completarea definiției;	Completarea definiției;	-	-	Completarea definiției;	Completarea definiției;	
Art.4-7 - Tipuri de cooperative, număr minim de membri și domenii de activitate;	Redefinirea cooperativelor de tip 2;	-	-	-	Completări cooperative de tip 1 și 2;	Completări cooperative de tip 1 și 2; Posibilitatea dezvoltării mai multor activități prevăzute de lege în cadrul aceluiași cooperative; Introducerea noțiunii de unitate tehnico-economică;	Definiția cooperativelor de ordin 1, 2 și 3;	
Art. 8-9 - Scopul și principiile cooperative;	-	Adăugarea principiului egalității între membri;	-	-	-	-	Explicarea principiilor cooperative;	
Art.9 - Tipuri de membri;	-	-	-	Nu pot fi membri fondatori sau în organele de conducere persoane ce au săvârșit infracțiuni;	Redefinire listei de persoane ce pot fi membri;	Introducerea noțiunii de membru cooperativ asociat;	Precizări privind membru cooperativ asociat;	
Art. 10-14 - Inițierea act constitutiv, lista membrilor și statut;	-	Completări elemente act constitutiv	-	-	Adăugare informații în lista membrilor	Clarificări documente inițiere Drept de utilizare a bunurilor membrilor pe baza de acord și conform statut	Completări privind comercializarea a minim 50% din producție; Reiterarea procentului de 30% pentru comercializarea producției non membrilor;	
Art. 15 - Capital social;	-	Evaluarea bunurilor aport în natură, Cesionarea și donarea părților sociale;	-	-	-	Registru special; Precizări privind modificările la capitalul social; Constituirea fondului de rezerva;	Detalierea capitalului minim pentru fiecare tip de cooperativa;	
Art. 16-21 - Drepturile și obligațiile membrilor, Relația cooperativa-membru	-	Contravaloarea activităților economice desfășurate pe baza relațiilor cooperatiste se atribuie membrului cooperativ; Excluderea unui membru cooperativ se propune de	-	-	-	Comercializarea prin cooperativa a minim 50% din producția fiecărui membru;	Adăugări și precizări la drepturile și obligațiile membrilor;	

An	2006	2007	2011	2012	2013	2016	2019
Legea 566/2004	Legea 134/2006 Legea 343/2006*	Legea 32/2007	Legea 274/2011	Legea 187/2012	Legea 95/2013	Legea 164/2016	Legea 21/2019
		consiliul de administrație și se aprobă de adunarea generală.	Adunarea generală= toți membri; În statut se menționează principiile de funcționare a adunării generale și dreptul la vot cu respectarea legii;				Structura și obligațiile consiliului de administrație; Angajarea unui director executiv; Conflictul de interese în cadrul organelor de conducere; Atribuțiile prezidențului cooperativei;
Art. 22-37 - Organele de conducere și control;							
Art. 38-43 - Registrele cooperativei agricole, situațiile financiare, distribuția profitului;		Distribuția profitului cooperativei conform hotărârii Adunării Generale;					Obligațiunea prezentării situațiilor financiare cu 15 zile înainte de aprobare; Distribuția prioritara a profitului pentru activități de dezvoltare, finanțare a cooperativei; Înființarea Registrului Național al Cooperativelor Agricole;
Art.44-47 - Mijloacele fixe ale cooperativei;						Prevederi privind administrarea bunurilor membrilor;	
Art. 48-57 - Fuziune, divizare, dizolvare lichidare;							
Art. 58-69 - Uniuni de Ramura și funcționalitatea acestora;							Precizări asocierea Uniunilor de Ramura;
Art. 70-75 - Uniunea Centrală a Cooperativelor Agricole;			Modificarea definiției;				Abrogat;
Art. 76 - Sprijinul statului pentru cooperative;	*Se renunță la scutirea privind impozitul pe profit în primii 5 ani.					Introducerea de noi facilități și scutiri pentru cooperative;	Precizări privind facilitățile fiscale; Accesul la programe de finanțare;

Sursa: Elaborat de autor pe baza cadrului legislativ [140, 143], preluat din [9].

Dintre cele mai importante măsuri, amintim aplicarea facilităților fiscale pentru cooperative, măsură ce apărea în varianta originală a legii, dar de care membrii cooperativelor agricole beneficiază efectiv din anul 2019.

O altă măsură cu impact puternic asupra desfășurării activității cooperativei este reprezentată de stabilirea unei limite inferioare în ceea ce privește producția membrilor, valorificată prin cooperativă. Aceasta este o condiție necesară pentru a asigura un rol minim pentru ca o cooperativă să se dezvolte, să valorifice și să aibă capacitatea de a face investiții comune pentru integrarea producției membrilor și distribuirea corectă a profitului pe lanțul alimentar.

S-au implementat, de asemenea, o serie de măsuri ce au sporit transparența activității cooperativei și implicarea activă a membrilor săi.

Aceste măsuri au fost influențate de creșterea numărului de cooperative, dar și de consolidarea vocii membrilor cooperatori în cadrul instituțiilor guvernamentale prin intermediul organizațiilor naționale.

Pentru capitalizarea fermelor și creșterea competitivității lor prin intermediul cooperativelor, este nevoie de o cooperativă puternică, consolidată, care investește pentru creșterea valorii adăugate a producției primare a membrilor.

Conform datelor prelucrate de la Oficiul National al Registrului Comertului (ONRC), cifra de afaceri la sfârșitul anului 2019 pentru cooperativele agricole din România a fost de aproximativ 334 milioane euro, înregistrându-se o dublare a acesteia comparativ cu anul 2015.

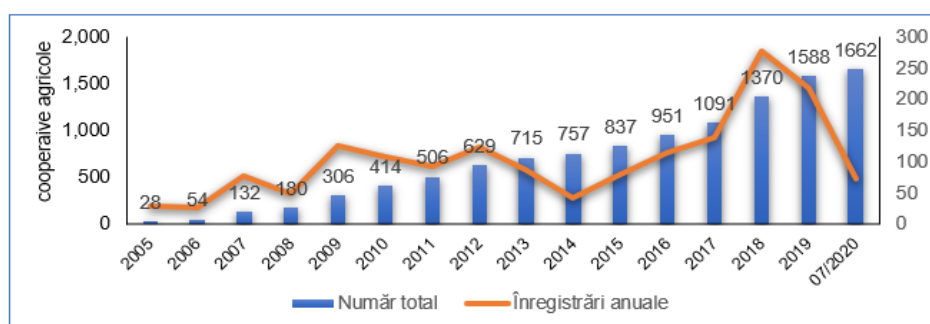

Figura nr. 2.4 Cooperative agricole în perioada 2004-07.2020

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor ONRC [140, 144], preluat din [9].

În primele șapte luni ale anului 2020, s-au înregistrat la ONRC un număr de 74 noi cooperative agricole, totalul acestora ajungând la 1.662, conform situației prezentate în figura nr. 2.4.

Înființarea Registrului Național al Cooperativelor Agricole din România a reprezentat o bună metodă ca MADR să cunoască evoluția și funcționarea cooperativelor în România, iar atunci când elaborează politicile publice pentru cooperative poată să țină cont și de datele oficiale actualizate, existente la ONRC.

Conform datelor publicate pe site-ul Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC), perioada 2018-2019 reprezintă una de relansare a cooperativelor agricole din România, așa cum s-a prezentat în cadrul figurii nr. 2.5.

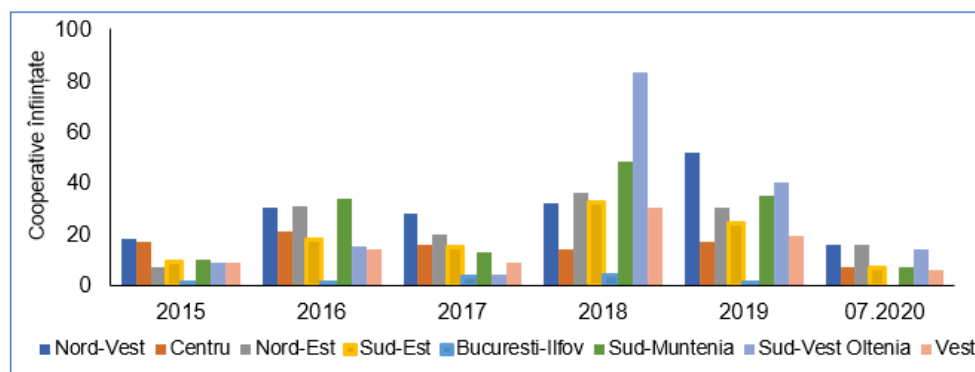

Figura nr. 2.5. Cooperative agricole înființate, pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor ONRC [140, 144], preluat din [9]

Armonizarea diferențelor dintre Codul Fiscal, legea 566/2004 și celelalte acte legislative s-a efectuat începând cu anul 2017. La începutul anului 2019, s-a ajuns la înțelegerea modului de impozitare a cooperativelor, precum și la recunoașterea facilităților fiscale atât de către contribuabili, cât și de către organele fiscale.

Promovarea cooperativelor de către organizații și autorități profesionale, precum și introducerea unor criterii de selecție care favorizează cooperativele atunci când accesează fonduri europene nerambursabile

conduc la dezvoltarea formelor asociative. În același timp, o serie de proiecte naționale, cum ar fi Agricoop, au avut o influență pozitivă în creșterea numărului de cooperative agricole. Programul pentru servicii de consultanță pentru producătorii agricoli a propus înființarea de forme asociative în sectorul agricol, cu obiectivul final - 350 cooperative [145].

Deși s-au pus bazele aderării producătorilor agricoli la o cooperativă agricolă în vederea asigurării rentabilității unei exploatații agricole, indiferent de dimensiunea acesteia, încă sunt necesare unele măsuri și mult timp pentru a crea spațiul prielnic pentru dezvoltarea sistemului modern de cooperare din România.

Legea nr. 21 din 13 ianuarie 2019 a adus o serie de îmbunătățiri în activitatea comercială a cooperativelor agricole, care stimulează asocierea bazată pe principii corecte, transparente, stimulatoare, eficiența activităților de cooperare și valorificarea acestora pentru a adăuga valoare produselor primare ale membrilor și furnizează produse alimentare finite, care vor fi vândute direct consumatorului de către cooperative sau comercianții cu amănuntul.

Conceptual vorbind, cooperativele din țara noastră sunt încă la început de drum, dacă le comparăm cu cele europene, care funcționează după aceleași principii de zeci de ani. În România, în ultimii 14 ani, totul a fost luat de la zero, au fost făcuți pași mici, dar cooperativele trebuie reconstruite pe baza unor principii solide, acordând o atenție deosebită atât reconstituirii, cât și recrutării unor persoane capabile și bine înțelese personal. Primul pas este acum făcut prin încurajarea înființării a câtor mai multe cooperative, ceea ce va duce la o perioadă de raționalizare, fuziune între ele și dispariția inevitabilă a celor care nu funcționează din diferite motive. În funcție de legislație și de măsurile luate, această perioadă de dezvoltare și consolidare a sectorului cooperativ poate fi una rezonabilă de până la 5 ani sau poate fi prelungită.

S-au înregistrat progrese în anul 2018 în acest sens și trebuie implementate măsuri, sub-măsuri, proiecte și programe pentru stimularea asocierii în cooperative agricole eficiente și corecte care:

- Contribuie la optimizarea costurilor de producție predominante ale fermierilor mici și mijlocii;
- Cresc gradul de adaptare a ofertei de produse agricole în ceea ce privește cantitatea, calitatea și sortimentul la cererea consumatorilor;
- Conduc la realizarea de investiții comune care adaugă valoare producției primare, echilibrând veniturile din lanțul alimentar prin generarea de valoare adăugată economică pentru membrii lor și, în plus, cu o activitate economică relevantă, rezistă pe piață și se dezvoltă;
- Distribuie corect rezultatele cooperativei în funcție de activitatea economică a fiecărui membru;
- Abordează riscurile volatilității pieței în comparație cu activitățile de vânzare individuale ale fiecărui producător;
- Contribuie la relansarea și stabilizarea socio-economică a zonelor rurale prin încurajarea dezvoltării structurilor agrare integrate în fluxurile de piață și eficiente din punct de vedere economic;
- Oferă servicii și informații specializate membrilor care ar fi prea scumpe individual;

Din punctul de vedere al legislației, este necesar să se introducă mai multe condiții, criterii, măsuri de orientare și control pentru a ghida cooperativele către zona de echilibru, asigurarea patrimoniului cooperativelor și introducerea de măsuri de pedepsire pentru cei care nu respectă legea cooperativelor agricole.

Atât liderii cooperativelor agricole / filialelor / organizațiilor profesionale, cât și instituțiile statului, prin reprezentanți, ar trebui să încurajeze și să promoveze cooperativele agricole serioase și transparente, cu rezultate economice și sociale, cu istoric, și care distribuie în mod echitabil rezultatele cooperatiste în funcție de activitatea economică a fiecărui membru.

Ceea ce trebuie să înțeleagă producătorii din agricultură este faptul că legislația națională și a Uniunii Europene în domeniul agriculturii este în continuă schimbare și că este esențial să raporteze anumite nereguli cu care s-ar putea confrunta, să se alătore cooperativelor, sindicatelor industriale,

organizațiilor profesionale specifice, să se implice activ pentru a face față concurenței, a asigura profit și a avea un impact socio-economic asupra dezvoltării durabile a mediului rural.

2.2.3. Analiza financiară a cooperativelor agricole

La nivelul lunii iulie a anului 2020, existau 1.662 cooperative agricole pe teritoriul României, care au cumulat, la sfârșitul exercițiului financiar 2019, o cifră de afaceri de 1,624 miliarde lei. Aceste cooperative reprezintă asocierea unui număr de 7.747 membri cooperatori, înregistrând în anul 2019 un număr mediu de 988 de angajați [144, 146].

O scurtă radiografie a activității acestora a scos în evidență faptul că 673 de cooperative agricole au raportat situații financiare în anul 2019, comparativ cu anul 2018, când doar 655 au raportat situații din punct de vedere financiar. Tendința anuală a ultimilor 5 ani a reliefat creșterea interesului manifestat de cooperative în a raporta din punct de vedere financiar, atât în cazul celor care nu au avut activitate, cât și în cazul cooperativelor funcționale. Astfel, se remarcă o creștere a numărului cooperativelor care depun situațiile financiare cu aproximativ 13% anual. Astfel, comparativ cu anul 2015, numărul cooperativelor care au depus situații financiare a crescut cu 49,34%.

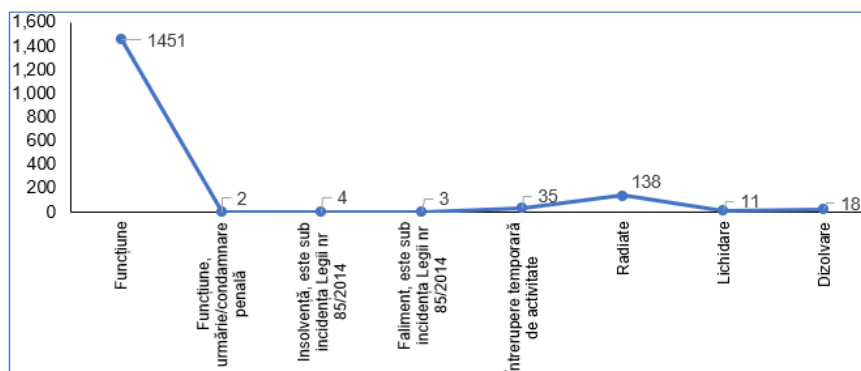

Figura nr. 2.6. Structura cooperativelor agricole după starea firmei la 31.07.2020

Preluat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

Din numărul total de cooperative înregistrate, 87% figurau ca fiind funcționale, 2% cu activate temporar întreruptă, iar restul de 11% se află în situații diverse, conform reglementărilor legale, prezentate sintetizat în cadrul figurii nr. 2.6.

La nivel național, se constată o evoluție în sens crescător a numărului de cooperative agricole care înregistrează o cifră de afaceri diferită de zero, același trend crescător constatându-se pentru cooperativele care au reușit să obțină profit în această perioadă.

Numărul entităților fără activitate este relativ constant în ultimii 4 ani, iar numărul cooperativelor agricole care au înregistrat pierderi din activitatea economică manifestă o tendință de scădere de 10% față de anul 2018.

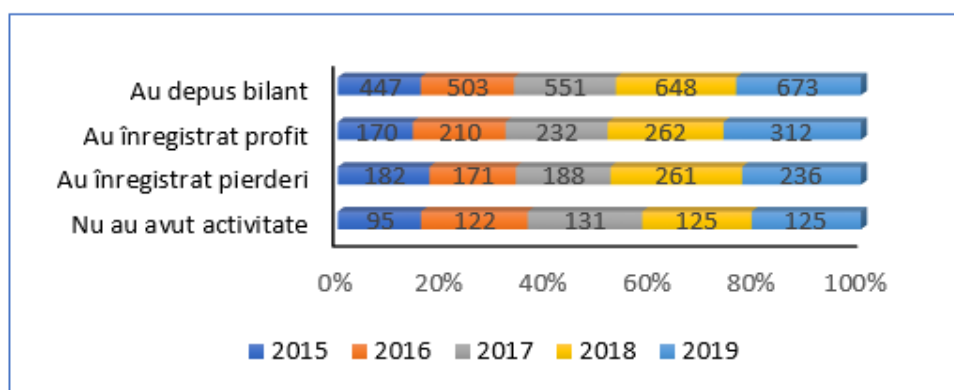

Figura nr. 2.7. Analiza activității cooperativelor agricole în perioada 2015-2018

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP [146], preluat din [9]

Modificările manifestate pe plan legislativ la nivel național au condus la creșterea apetitului fermierilor de a accede la o formă asociativă înregistrându-se o evoluție anuală pozitivă a numărului de membri, în perioada 2015-2019, de 6,90%. Numărul de angajați a crescut constant în primii ani analizați, înregistrând o ușoară scădere la nivelul anului 2019.

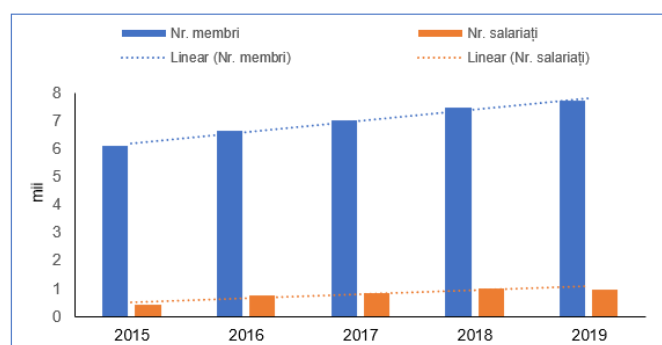

Figura nr. 2.8. Evoluția numărului de salariați și a numărului de membri

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

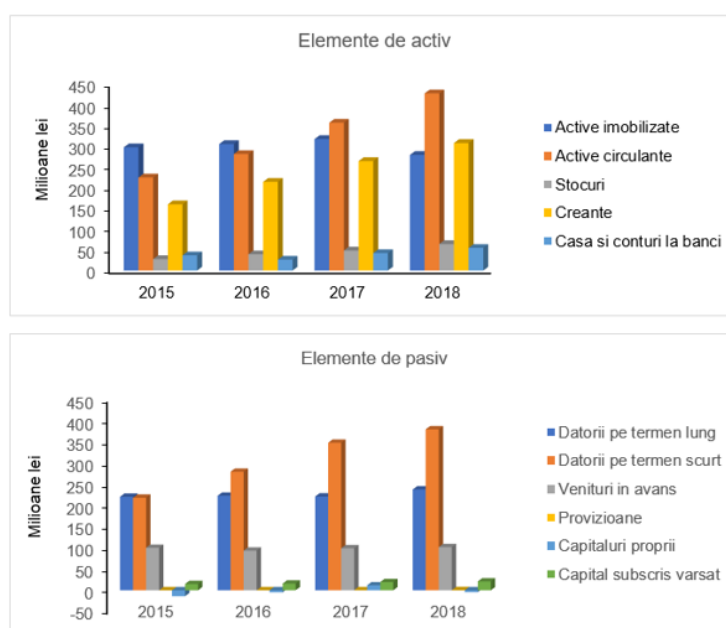

Figura nr. 2.9. Structura elementelor bilanțiere în perioada 2015-2018

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

Analiza de structură a situațiilor financiare depuse de cooperativele agricole au scos în evidență, pentru toate elementele de natură bilanțieră, o tendință generală de creștere atât pentru cele de activ, cât și pentru cele de pasiv. Investițiile în activele immobilizate ca bază a dezvoltării durabile a

oricărei organizații, coroborate cu majorările de capitaluri proprii provenite din contribuțiile membrilor cooperatori, asigură stabilitatea pe termen lung, influențând percepția fermierilor privind asocierea.

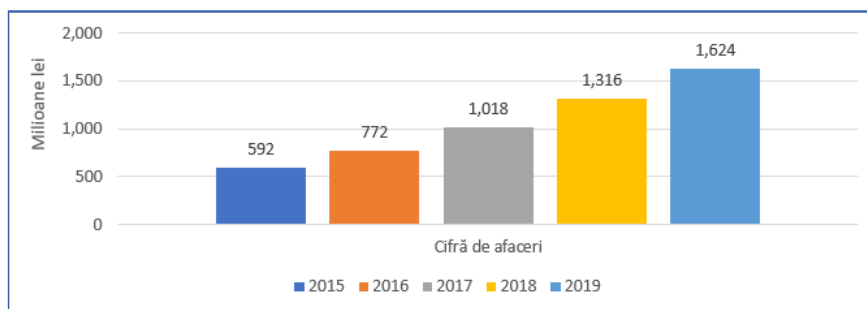

Figura nr. 2.10. Evoluția cifrei de afaceri în perioada 2015-2019

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

Deși tendința de creștere a profitului net se manifestă în mod constat pe parcursul întregii perioade analizate ca rezultat al unei mai bune organizări a activității și a creșterii rulajului prin intermediul cooperativei, există totuși un număr relativ mare de cooperative care înregistrează în continuare pierderi.

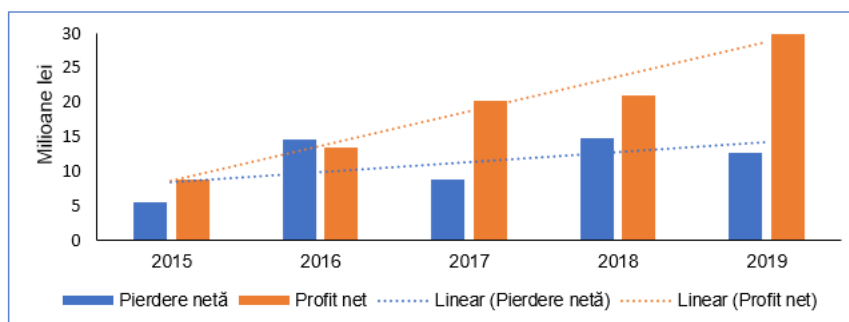

Figura nr. 2.11. Evoluția rezultatelor generate de cooperativele agricole

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

La nivelul cooperativelor agricole ce au depus bilanț, ponderea anuală a cooperativelor cu pierderi și a celor care nu au desfășurat activitate economică este de 54%. Privite în mod individual, cooperativele fără activitate economică cumulează un procent de 20%, raportat la numărul cooperativelor ce au depus situații financiare.

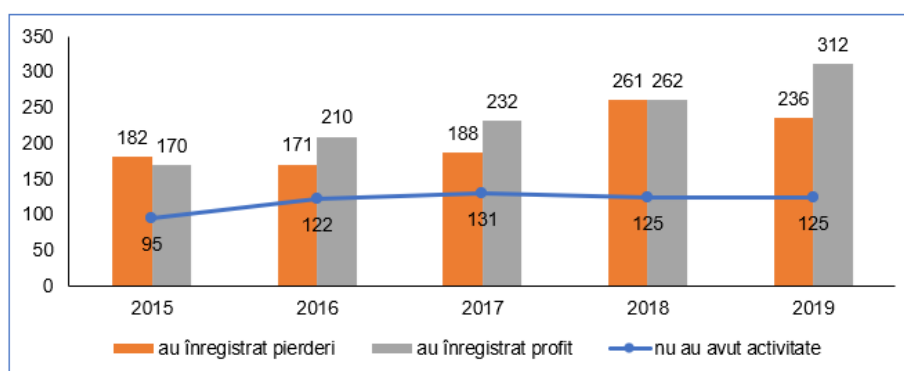

Figura nr. 2.12. Structura pe ani a cooperativelor agricole, după capacitatea de a genera profit

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor MFP, ONRC și UNCSV [144, 146], preluat din [9].

În anul 2019, un număr de 312 cooperative agricole au înregistrat profit comparativ cu 262 în anul 2018, situație generată de un management performant. O tendință îngrijorătoare este manifestată de numărul constant al cooperativelor fără activitate, fapt ce impune o analiză atentă a motivelor nefuncționalității acestora și luarea în considerare fie a consilierii pentru continuarea activității, fie a desființării acestora.

2.2.4. Profiluri de cooperative agricole desprinse din analiza financiară

În urma analizei situației financiare a cooperativelor agricole din România, se conturează o serie de profiluri ale acestora, împărțite în funcție de volumul activității economice desfășurate. Prezentul studiu a avut în vedere analiza cooperativelor împărțite în funcție de quantumul activității în:

cooperative agricole fără activitate economică, cooperative care au înregistrat pierderi și cooperative care au înregistrat profit.

2.2.4.1. Analiza cooperativelor agricole „fără activitate economică”

Situația cooperativelor agricole fără activitate scoate în evidență faptul că acestea dețin immobilizări cu valori ne semnificative, raportat la valoarea totală a activului patrimonial deținut la nivel național de cooperative. Dintre acestea, doar 3-4 anual nu desfășoară activitate, deși au înregistrate active immobilizate mai mari decât 100.000 lei. Pentru o mai bună înțelegere a comportamentului cooperativelor fără activitate (care nu generează venituri sau cheltuieli), în tabelul nr 2.4 este analizată activitatea cooperativelor care au active immobilizate cu valori mai mari decât 100.000 lei și care s-au încadrat în cel puțin un an din perioada analizată în categoria „fără activitate”.

Tabel nr. 2.4. Analiză cooperative fără activitate

Nr. crt.	Denumire	Anul înmatriculării	2015	2016	2017	2018
1.	C1	2007	Fără activitate	Fără activitate	Nu a depus bilanț	Nu a depus bilanț
		Active immobilizate:	276.463 lei	276.463 lei		
2.	C2	2010	Fără activitate	Fără activitate	Profit<0 CA=0	Profit<0 CA=0
		Active immobilizate:	331.317 lei	331.317 lei	331.317 lei	0 lei
3.	C3	2010	Fără activitate	Profit<0 CA=0	Profit<0 CA=0	Fără activitate
		Active immobilizate:	239.525 lei	239.525 lei	239.525 lei	239.525 lei
4.	C4	2011	Profit=0 CA=0	Fără activitate	Fără activitate	Nu a depus bilanț
		Active immobilizate:	180.000 lei	180.000 lei	180.000 lei	
5.	C5	2016	N/A	Fără activitate	Fără activitate	Fără activitate
		Active immobilizate:	N/A	109.092 lei	197.319 lei	1.095.989 lei
6.	C6	2010	Profit<0 CA=0	Profit<0 CA=0	Fără activitate	Fără activitate
		Active immobilizate:	6.534.559 lei	3.305.340 lei	3.305.340 lei	3.305.340 lei

Nr. crt.	Denumire	Anul înmatriculării	2015	2016	2017	2018
7.	C7	2009	Profit>0 CA>0	Profit<0 CA=0	Profit<0 CA=0	Fără activitate
		Active imobilizate:	6.594.487 lei	6.594.487 lei	6.594.487 lei	6.594.487 lei

Sursa: Preluat analiză internă UNCSV [144, 146], preluat din [9].

Din cele 7 cazuri identificate, se conturează următoarele tipologii:

- **Categoria 1:** nu desfășoară activitate în primii ani de la înființare, însă realizează investiții care la momentul finalizării impun desfășurarea activității (ex. **C5**, investiție realizată prin finanțare PNDR, în implementare);
- **Categoria 2:** au realizat investiții (de multe ori prin intermediul finanțării nerambursabile), au desfășurat activitate o perioadă, nu mai desfășoară în prezent, fără cifră de afaceri și nu mai raportează din punct de vedere financiar (ex. **C7**, investiție realizată prin finanțare PNDR 2007 – 2013, posibil **C1 - 4, 6**);
- **Categoria 3:** include cooperative care realizează investiții, fără a desfășura activitate economică.

O altă categorie frecvent întâlnită include cooperativele agricole ce au fost înființate doar pentru a obține adeverințe că sunt membri ai unei forme asociative. Nu au desfășurat activitate și nu au mai depus bilanț sau depun declarație de inactivitate.

Deși sunt înregistrate cu activitate funcțională peste 1451 (a se vedea figura 2.6), se observă că mai puțin de jumătate dintre acestea au depus bilanț, acesta reprezentând una dintre obligațiile legale ale oricărei societăți ce activează pe teritoriul unei țări. Fără a realiza activitate, avantajele cooperativei pentru membri sunt reduse.

2.2.4.2. Analiza cooperativelor agricole care înregistrează pierderi

În anul 2019, au depus bilanțul 673 de cooperative agricole. Dintre acestea, 236 de cooperative agricole au înregistrat pierderi. Mai grav este că 177 dintre acestea nu au înregistrat activitate economică.

Analiza cooperativelor care au declarat pierderi în cadrul exercițiului financiar încheiat la 31.12.2019, deși raportează o cifră de afaceri redusă, dețin 42% din valoarea cumulată a activelor imobilizate, înregistrate de cooperativele agricole la nivel național. Acest lucru denotă că aceste cooperative agricole au desfășurat în anii precedenți o serie de investiții, dar diverse motive au generat rezultate neperformante ale activității.

2.2.4.3. Analiza cooperativelor agricole care înregistrează profit

Raportându-ne la cele prezentate până acum, s-a observat că 49% (322 de cooperative) din cele ce au depus bilanț nu au avut activitate.

Analiza situației financiare a cooperativelor care nu au fost încadrate în primele două grupe relevă alte profiluri specifice:

- **Pseudo-cooperativele** - definite de Gertler [147] ca acele entități ce sunt caracterizate de o implicare minimă din partea membrilor și cu impact socio-economic redus asupra comunității rurale.
- **Cooperativele controlate de un singur membru sau cooperativele pentru vânzarea producției non-membrilor** - utilizate pentru beneficiul individual, asemănătoare societăților comerciale, utilizate pentru obținerea de facilități fiscale.
- **Cooperativele funcționale** - în opinia autorului, sunt reprezentate de cooperativele ce reușesc să dețină o cifră de afaceri mai mare de 25.000 euro și un indice al cifrei de afaceri pozitiv raportat la anul precedent, în care membrii beneficiază în funcție de contribuția acestora.

Pseudo-cooperativele sunt reprezentate fie de cooperative care au fost create recent, fie de cooperativele ce urmează a se închide. Volumul tranzacțiilor realizat este redus, membrii nu se implică, iar avantajele cooperativei sunt nesemnificative. Cea mai mare problemă o constituie cooperativele controlate de o singură persoană, care beneficiază de avantaje în detrimentul celorlalți membri. Acest exemplu de conducere este prezent și în cazul altor forme de asociere cum ar fi O.U.A.I-urile. Mai exact, persoana care controlează activitatea urmărește să atragă avantaje, să le valorifice în interesul personal, în detrimentul formei asociative. Acest

comportament conduce la reducerea semnificativă a posibilităților de dezvoltare și la scăderea atractivității asocierii pentru ceilalți membri. Un membru care a fost implicat într-o astfel de formă asociativă nu va mai dori să se asocieze. Conform Legii 21/2019, nu se poate colecta, procesa și vinde prin cooperativă mai mult de 30% din cifra de afaceri din producția non-membrilor. Aceste aspecte trebuie verificate în teritoriu deoarece afectează buna desfășurare a activităților din sectorul agroalimentar. În ceea ce privește cooperativele funcționale, acestea sunt puține raportat la nevoia manifestată la nivelul agriculturii românești. Mai puțin de 9,2% din cooperativele agricole care au depus bilanț au o activitate susținută, înregistrează o cifră de afaceri mai mare de 25.000 de euro și oferă beneficii membrilor săi.

2.3. Concluzii parțiale la capitolul 2

Depopularea coroborată cu îmbătrânirea populației fac din mediul rural românesc un element vulnerabil atât din punct de vedere economic, cât și social. Această vulnerabilitate se manifestă acut în cadrul sectorului agricol prin lipsa de personal, prin resurse financiare limitate și efectele tot mai prezente ale schimbărilor climatice. O posibilă soluție de revitalizare a mediului rural o reprezintă înființarea de forme asociative cu rolul de a proteja și a dezvolta producția, generând implicații și asupra lanțului agroalimentar.

România este la începutul unui nou drum în dezvoltarea cooperării între fermieri. Datorită creșterii gradului de conștientizare a beneficiilor înregistrate prin cooperare la nivel european și global, în ultimii ani au existat mai multe inițiative pentru crearea de noi cooperative. În acest context, este importantă înțelegerea activității cooperativelor agricole moderne, a factorilor care le influențează rezultatele și a impactului formelor asociative asupra producătorilor agroalimentari, pentru a identifica și promova politicile și măsurile legislative adecvate, care ar permite o dezvoltare durabilă a mediului rural.

Adaptarea formelor asociative la specificul agriculturii românești este un proces anevoios. Membrii cooperativelor agricole care, prin implicare

activă și prin respectarea principiilor cooperatiste au reușit să mențină un climat constructiv și unitar, au obținut în același timp și beneficii.

Creșterea numărului cooperativelor agricole înregistrate nu este atât de important, comparativ cu creșterea numărului cooperativelor funcționale. Prin cooperative funcționale înțelegem acele cooperative prin intermediul cărora se efectuează rulaj și care influențează pozitiv activitatea membrilor lor. Doar acestea pot avea o contribuție semnificativă în asigurarea și consolidarea lanțului alimentar pentru care militează strategia de dezvoltare a sectorului agricol.

Ca orice alte entități, cooperativele agricole au nevoie de finanțare pentru a se dezvolta. Cadrul legislativ dedicat formelor asociative recomandă evitarea distribuirii integrale a profiturilor în scopul creșterii capacității de autofinanțare. Aplicarea recomandărilor legislative în cooperativele din România a avut ca rezultat creșterea credibilității acestora în mediul concurențial, devenind exemple de succes la nivel național și modele de eficiență și durabilitate. Implicarea organizațiilor naționale în îmbunătățirea și transformarea contextului legislativ dedicat cooperativelor agricole a fost definitorie. Acestea au constituit pârghia de legătură între fermieri și organismele statului. În același timp, se constată o sporire a inițiativelor de consultare și educare la nivel național cu scopul înțelegerii în ansamblu a mecanismelor și beneficiilor asocierii.

Unul dintre factorii progresului cert în dezvoltarea durabilă a agriculturii și a mediului rural este constituirea și dezvoltarea unor cooperative agricole eficiente, actori absolut esențiali în crearea unor lanțuri de valoare adăugată previzibile și perene în agricultura românească. În același timp, este necesară stabilirea unor obligații care să asigure buna funcționare a cooperativei care să îi întărească certitudinea că își poate ajuta membrii și își poate respecta obiectivele asumate. Pentru a avea succes, o cooperativa trebuie să aibă reguli clare de funcționare valabile atât pentru angajați, cât și pentru membri.

Un impact semnificativ asupra mediului rural și un sprijin vizibil pentru toți membrii cooperativei vor fi percepute doar în condițiile în care procesul de capitalizare al cooperativei și investițiile comune la nivelul acesteia vor

avea ca scop câștigarea unei poziții competitive pe piața unică. Acest lucru va fi posibil doar în condițiile unui context legislativ adecvat care să permită cooperativelor o dezvoltare strategică în interesul fermierilor. Există din ce în ce mai mulți fermieri și membri ai cooperativelor care doresc o abordare pragmatică, coerentă, concretă și constructivă a dezvoltării durabile și moderne a sectorului de cooperare și, implicit, a sectorului agroalimentar.

Capitolul III. Consolidarea formelor asociative în Regiunea de Sud-Est a României

Fragmentarea fondului funciar în România, datorată lipsei de viziune în retrocedarea terenurilor și a unor măsuri ineficiente de comasare a exploatațiilor agricole, se manifestă prin existența unui număr record de circa 3,422 milioane ferme în România, dintre care aproximativ 92% au suprafața agricolă utilizată sub 5 ha.

Sectorul agricol românesc deține circa 30% din fermele de la nivel european, dar contribuie cu doar 3% în totalul producției agricole comunitare. Asocierea producătorilor agricoli locali poate reprezenta o variantă de concentrare a terenurilor agricole pe termen scurt, pentru reducerea gradului de fragmentare și creșterea competitivității sectorului agricol național. Conform statisticii Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, la nivelul anului 2020, în Regiunea Sud-Est sunt înregistrate un număr de 19 grupuri active de producători agricoli, fiind menționat un grad redus de viabilitate a acestor entități asociative. Lucrarea analizează factorii care au determinat producătorii agricoli din Regiunea de Sud-Est a României să se alătore sau să părăsească grupurile de producători, precum și identificarea căilor de dezvoltare a acestor organizații. Au fost evaluate informațiile dobândite pe bază de chestionar de la membrii a 16 grupuri de producători ce s-au desființat în zona studiată, în perioada 2011-2018. A fost aplicată metoda de analiză calitativă fsQCA, în vederea determinării elementelor principale care au condus la dispariția formei asociative. Rezultatele acestei cercetări vor fi concludente pentru stabilirea barierelor pe care fermierii români trebuie să le depășească, în vederea formării și menținerii unei forme asociative.

Elementele de bază ale construirii unor cooperative agricole eficiente au fost discutate în a doua secțiune a capitolului. Cooperativele agricole românești au fost înființate din dorința de a consolida poziția pe piață a fermierilor și de utilizarea mai eficientă a resurselor disponibile. Cooperativele puternice sunt esențiale pentru comunitățile rurale din România, iar pentru a le construi, este nevoie de participarea guvernului, a

fermierilor și a locuitorilor din zonele rurale. Este crucială reintroducerea pe piața românească a produselor naturale și de calitate, având în vedere excesul de bunuri cu calitate îndoieală, importate și disponibile la prețuri reduse pe piață. În România, la începutul anului 2019, era înregistrat un număr de 1.425 cooperative agricole, dintre care 57% nu au depus bilanț. Constatările celui de-al doilea studiu recomandă utilizarea analizei fsQCA în vederea evaluării factorilor considerați cruciali pentru viabilitatea pe termen lung a cooperativelor agricole. Investiția inițială a membrilor, disponibilitatea unei zone centrale de colectare, angajarea unui management, familiarizarea membrilor cu perspectivele de dezvoltare și participarea membrilor la activitatea cooperatistă, reflectă toate aceste criterii analitice. Cercetarea arată că o cooperativă viabilă este imposibil de creat fără caracteristicile menționate mai sus. Poate fi considerată drept oportună dizolvarea cooperativelor care nu desfășoară activitate mai mult de 3 ani de la înființarea acestora și publicarea pe site-ul MADR a registrului național al cooperativelor, ce va oferi o imagine fidelă asupra prosperității și viabilității acestor tipuri de entități.

3.1. Factorii care au influențat activitățile grupurilor de producători

Datorită în mare parte practicării unei agriculturi de subzistență în cadrul fermelor mici din România, (marcată de productivitate slabă, acces restrâns la resurse și utilizarea ineficientă a tehnologiei), sectorul agricol nu poate fi competitiv [29]. Situația manifestată la nivelul structurii agricole actuale din România se datorează în mare parte reformelor întreprinse la începutul anilor 1990 pentru a restabili drepturile de proprietate [30].

Influențele Politicii Agricole Comune, dezvoltate la nivelul Uniunii Europene, au determinat o serie de transformări intense la nivelul sectorului agricol și a comunităților rurale [31]. Restructurarea agriculturii este un proces lent, dar există o îmbunătățire în ceea ce privește terenurile consolidate, manifestată prin diminuarea numărului de ferme mici și prin creșterea numărului fermelor care au în proprietate peste 10 hectare [30].

Refacerea terenurilor agricole s-a bazat pe asocierea, închirierea sau achiziția unor terenuri, inclusiv de către acționarii cu capital străin [33, 148].

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale [149], prin Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), vine în sprijinul fermierilor pentru a înlătura disfuncționalitățile manifestate și susține constituirea unor forme asociative pentru câștigarea unei poziții solide pe piață. Colaborarea între părțile interesate este esențială pentru a obține, în mod colectiv, un avantaj competitiv față de cerințele complexe de sustenabilitate în domeniile: agroalimentar, de mediu, de afaceri și social [150]. Prin colaborare, competitivitatea sectorului agricol va crește, cu potențiale implicații pozitive asupra procesării industriale a alimentelor la nivel național [151]. În urma promovării unor astfel de măsuri, este importantă atât înțelegerea factorilor ce determină sau împiedică indivizii în demersul lor de a iniția acțiuni în comun, cât și tipul structurilor organizaționale pentru care aceștia optează [152].

Literatura de specialitate prezintă o varietate de factori ce limitează asocierea [149,152,153], însă studiul își propune să demonstreze neadaptarea reglementărilor privind asocierea grupurilor de producători la situația actuală manifestată la nivelul regiunii studiate, fapt ce este caracteristic agriculturii românești. Din această perspectivă, se poate considera că producătorii au înțeles deja necesitatea asocierii, însă există convingerea că reglementarea formelor asociative nu este una optimizată. Deși prin intermediul programelor naționale pentru agricultură și prin cele finanțate prin fonduri europene, inițiativa asocierii este susținută prin acordarea de facilități, formele asociative nu au beneficiat de acestea până în anul 2018. Din cauza unor aspecte legislative neclare, prin politica fiscală se proceda la dubla impozitare a activității grupurile de producători [154]. Mai mult decât atât, acordarea accesului la finanțări nerambursabile din fonduri europene este condiționată de volumul producției comercializate [155], fapt ce implică o fiscalizare forțată a agriculturii. Este bine cunoscut faptul că agricultura românească este într-o proporție destul de mare nefiscalizată [156]. Mai mult decât atât, volumul redus al producției comercializate, coroborat cu practicarea unei agriculturi neperformante, formează premisele

accesării unui nivel scăzut al fondurilor nerambursabile atrase în agricultură, ceea ce conduce de multe ori la orientarea micilor producători spre activități agricole individuale.

Metoda fsQCA poate fi aplicată pentru efectuarea studiului deoarece permite analiza combinată a caracteristicilor cauzale ce au determinat un anumit rezultat [157]. Această metodă este recomandată atunci când în cercetare sunt incluse condițiile suficiente (dar nu necesare) pentru producerea rezultatului [158]. Utilizarea metodei fsQCA va genera o soluție complexă ce va prezenta modul în care interacționează factorii pentru generarea rezultatului.

3.1.1. Factori care favorizează colaborarea producătorilor agricoli

Mai mult decât în alte sectoare, necesitatea creării și consolidării asocierii și colaborării între actorii implicați a fost evidentă în sectorul agricol [159]. Fermele mici, în special, nu au finanțarea, cunoștințele și credibilitatea pentru a intra în legătură cu potențialii clienți [160].

Nivelurile scăzute de productivitate și competitivitate în unitățile de producție agricolă pot fi parțial explicate prin lipsa de cunoștințe despre noile tehnologii și o insuficientă interacțiune între actorii locali, ceea ce duce la un nivel scăzut de adoptare a tehnologiei și lipsa abordării unor practici noi sau îmbunătățite în domeniu [160]. Conform lui Fałkowski et al. [151], o cooperare mai strânsă între producătorii agricoli este adesea considerată o modalitate adecvată de a genera competitivitatea întreprinderilor agricole.

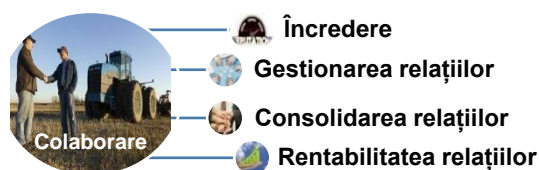

Figura nr. 3.1. Baza creării și continuității relației de colaborare

Sursa: Elaborat de autor [163], preluat din [9].

Pentru a atinge obiective similare, un grup trebuie să aibă membri capabili să aibă încredere și să colaboreze unul cu celălalt, așa cum au afirmat Ruben și Heras [162]. (Figura nr. 3.1).

Interesele membrilor ca indivizi trebuie să fie aliniată cu cele ale cooperativei, pentru ca relația să aibă succes [164]. Performanța acțiunilor derulate în cadrul grupului, gestionarea eficientă a relațiilor și profitabilitatea acestora, prin îndeplinirea măsurilor stabilite, determină o continuare a colaborării [165, 166]. La polul opus, dacă obiectivele stabilite la înființarea formei asociative nu au fost realizate, iar unul dintre membri sau întreaga organizație sunt supuși unor presiuni interne și externe, se poate ajunge la pierderea identității de grup [167].

Unul dintre factorii ce stimulează performanța colaborării în formarea și funcționarea lanțului de aprovizionare este reprezentat de menținerea unui mediu stabil, acesta contribuind la generarea beneficiilor pe termen lung pentru întregul sistem [150].

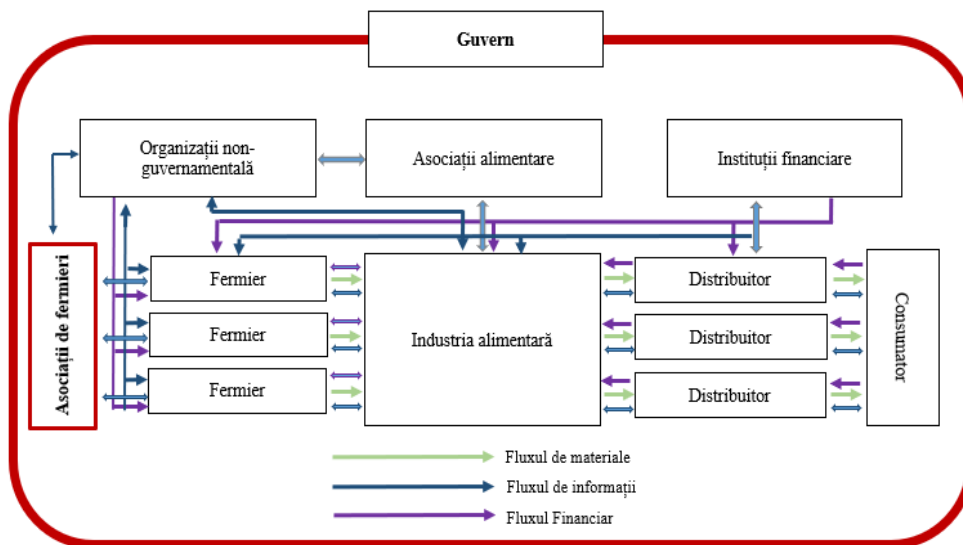

Figura nr. 3.2. Construcția generală a unui lanț de aprovizionare agroalimentară

Sursa: Adaptat după Dania et al. [150, 163], preluat din [9].

Rolul politicilor guvernamentale este crucial în sprijinirea creării, menținerii și dezvoltării formelor asociative (figura nr. 3.2). Posibilitatea obținerii de resurse financiare și avantaje fiscale, ca rezultat al unor politici de sprijinire și dezvoltare sustenabilă, este un alt factor esențial ce determină cooperarea între fermieri [168, 169].

Formele de cooperare a producătorilor diferă în ceea ce privește structura organizațională aplicată, valoarea și domeniul de aplicare a acestor activități [170]. Sistemul de cooperare întâlnit în agricultura românească se află în stadiu incipient de diversificare pe tipuri de forme asociative [142].

Principalele tipuri de forme asociative întâlnite sunt: grupuri de producători, organizații de producători și cooperative [171]. Cooperarea prin intermediul grupurilor de producători este reglementată în legislația românească prin OG 37/2005. Conform acestui act legislativ, principalul rol al grupurilor de producători este reprezentat de activitatea de comercializare în comun a produselor fermierilor individuali.

Pentru a fi recunoscut conform OG 37/2005, grupul de producători trebuie să îndeplinească simultan următoarele condiții:

„– să fie constituit/ă din cel puțin cinci membri care au calitatea de producători agricoli și/sau silvici;

– să dețină un sistem centralizat de contabilitate, facturare, înregistrare și urmărire cantitativă, calitativă și valorică a producției membrilor;

– să dispună de personal calificat corespunzător grupei de produse și/sau produselor pentru care este recunoscut/ă sau să contacteze servicii de specialitate;

– prevederi din actul constitutiv și/sau statut care conțin obligații ale membrilor.”

Pentru recunoașterea calității de producător agricol, conform prevederilor Legii nr. 145/2014 și a Legii 170/2017, este nevoie doar de un atestat de producător eliberat de autoritățile locale și de un certificat de comercializare.

Trecerea de la un sistem simplificat de comercializare la unul centralizat necesită schimbări majore în organizare la nivelul gestiunii și al

contabilizării producției comercializate, inclusiv majorarea cheltuielilor administrative, mai greu de suportat de către producători.

Luca și Toderiță [156] afirmă faptul că, posibile beneficii ale asocierii apar mai degrabă pe termen mediu și lung, ceea ce presupune că membrii trebuie, din fază incipientă, să facă față greutăților induse de schimbarea stilului de lucru (recunoașterea grupului fiind prima dintre ele). Pornind de la aceasta idee, putem afirma că în acest fel, producătorii care vând doar pe baza atestatului de producător eliberat de autoritățile locale și al unui certificat de comercializare suportă costuri mai mici de administrare, dar au probleme serioase în ce privește vânzarea produselor.

În conformitate cu măsurile implementate prin politica agricolă comună (PAC), formele asociative au prioritate în accesarea fondurilor europene. Dar acest avantaj este transformat într-un dezavantaj în agricultura românească datorită calității îndoielnice și a lipsei de viziune a proiectelor, completată de o birocrație greoaie [172].

De exemplu, accesarea fondurilor europene pentru constituirea grupurilor de producători (măsura 142 pentru perioada 2007-2013, devenită măsura 9.1 pentru perioada 2014-2020) nu a prezentat un interes major pentru producători.

Luca și Toderiță [154], consideră că principala cauză ar fi faptul că anumite măsuri promovate, au avut ca sursă de inspirație măsuri implementate în țări cu o agricultură mult mai dezvoltată, fără a ține cont de faptul că mare parte din agricultura românească este nefiscalizată.

Analizând prevederile Ghidului privind măsura 9.1 [155], observăm că accesarea acestei măsuri influențează nivelul fondurilor atrase după cum urmează:

a) „subvenția (5% în primii doi ani) e legată de producția vândută”, deci trebuie dovedită prin documente contabile;

b) „evaluarea grupului este legată de vânzarea a 75% din producție prin intermediul grupului”, cu documente justificative;

Studiul lui Hernández-Espallardo et al. [173] confirmă ipoteza conform căreia membrii unei asocieri rămân uniți atâta timp cât această colaborare le oferă mai multe posibilități de dezvoltare decât cele individuale.

Pentru producătorii agricoli sau pentru membrii care renunțat la statutul de grup de producători, în cazul de față, stimulentele acordate prin măsurile de finanțare au fost considerate greu de accesat și nu au reprezentat un element determinant în înființarea sau continuarea activității în cadrul grupului.

3.1.2. Materiale și metode

Datele utilizate în această cercetare au fost colectate de pe site-urile instituțiilor de profil, cum ar fi MADR, Direcțiile Agricole, Institutului Național de Statistică (www.insse.ro) și din interviurile realizate cu membrii a 16 grupuri diferite de producători agricoli din Sud-Estul României.

Au fost contactați telefonic managerii grupurilor de producători și li s-au adresat o serie de întrebări. Interviul structurat are la bază aspectele identificate în cadrul literaturii de specialitate, referitor la factorii care să determine renunțarea la cooperare. Respondenții au fost rugați să evalueze influența fiecărui factor teoretic în alegerea lor de a părăsi grupul de producători. Web of Science–Clarivate Analytics, Scopus și Google Scholar au reprezentat bazele de date de unde au fost extrase articolele care definesc cadrul teoretic aplicabil unor astfel de forme de organizare.

Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis (fsQCA) a fost aleasă ca abordare optimă pentru analiza variabilelor datelor interviului. Aceste tehnici sunt utile în special pentru că permit efectuarea de analize pe eșantioane mici, făcându-le ideale pentru elucidarea modurilor în care diferitele elemente interacționează între ele [174].

FsQCA [175] este o tehnică teoretică a setului în care X și Y reprezintă scorurile calibrate de membru. FsQCA formulează o cerință calitativă conform căreia condiția X este necesară pentru realizarea rezultatului Y (figura 3.3). Această formulă presupune aplicarea ei pe întregul interval de valori X și Y . FsQCA nu exprimă calitatea de membru ca o condiție necesară. Acest tip de tehnică de analiză este ideal pentru studiul propus, din două motive fundamentale: pe de o parte, pentru a analiza nu numai efectul izolat a două sau mai multe variabile asupra rezultatului, ci și pentru

a explora toate interacțiunile posibile între aceste variabile. Celălalt aspect este reprezentat de mărimea eșantionului. Avantajul acestei metode este că fsQCA permite cercetătorilor să lucreze cu probe de dimensiuni medii, fără a fi nevoie să obțină o cantitate mare de cazuri individuale [176].

Utilizând „consistența” ca element ce determină corelația factorilor și „acoperirea” ca măsură a reprezentativității în producerea rezultatului, fsQCA oferă informații exacte cu privire la modul în care configurațiile cauzale generează un anumit rezultat [176].

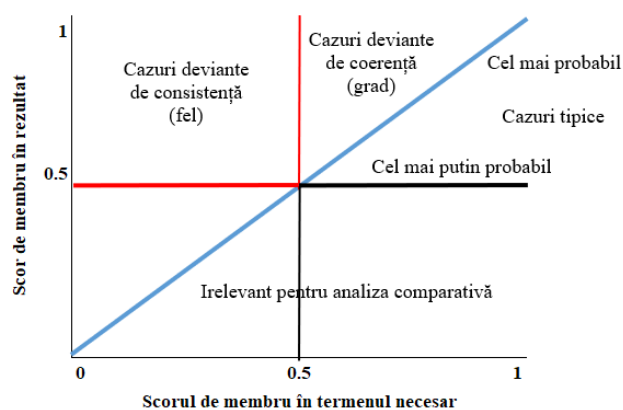

Figura nr. 3.3. Tip de cazuri în fsQCA (necesitate)

Sursa: Adaptat după Nair și Gibbert [163, 176], preluat din [9].

În urma studiului efectuat pe literatura de specialitate, coroborat cu rezultatele analizei efectuate la nivelul eșantionului, s-au identificat 5 factori de influență: acces redus la fonduri, personal nepregătit, schimbări legislative, neînțelegeri între membri și faliment care au determinat renunțarea la statutul de grup de producători în regiunea studiată.

Identificarea factorilor a pornit de la ipoteza conform căreia fondurile europene pot fi accesate mai eficient și mai ușor prin intermediul grupurilor de producători. În publicația tematică numită „Cooperative agricole - condiție fundamentală pentru dezvoltarea mediului rural”, editată sub egida Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Regionale [153], au fost identificați o

serie de factori care afectează asocierea la nivelul agriculturii române. Printre acești factori, au fost selectați și adaptați doar cei cu impact asupra destrămării structurii grupului. Acești factori au fost testați ulterior în cadrul eșantionului definit.

Primul factor identificat a fost reprezentat de beneficiile fiscale stipulate în lege care nu sunt aplicate datorită neconcordanțelor cu prevederile Codului Fiscal [156], incluse în cadrul modelului conceptual ca „schimbări legislative”. Aceste schimbări legislative, rezultat al politicii guvernamentale, au influențat negativ atât în mod direct cât și indirect rata de absorbție a fondurilor europene, producătorii individuali sau grupurile de producători fiind nevoiți să facă eforturi semnificative pentru a beneficia de finanțare [154].

În cadrul factorul „personal nepregătit” au fost incluse atât problematica lipsei personalului calificat pentru efectuarea de activități agricole performante, cât și lipsa de viziune în scrierea cererilor de finanțare [173]. Managementul comun, coroborat cu modificările care au afectat extragerea de fonduri, au dus la apariția unor tensiuni care au generat cel de-al treilea factor al modelului respectiv, neînțelegerea dintre membrii grupurilor [165].

Figura nr. 3.4. Modelul factorilor care afectează integritatea grupurilor de producători

Sursa: Elaborat de autor [163], preluat din [9].

În cadrul modelului conceptual, a fost analizată perspectiva conform căreia managementul nu a gestionat corect problemele apărute și nu a reușit să întreprindă demersuri pentru a îmbunătăți conexiunile în cadrul grupului [166]. Cu toate acestea, din cauza tendinței respondenților de a da o judecată subiectivă, dacă își identifică sau nu managementul ineficient, ideea de management inadecvat a fost încorporată doar în modelul conceptual, mai degrabă decât să fie inclusă în chestionar (figura 3.4).

Cercetarea a luat în considerare premisa că o gestionare deficitară a fondurilor în comun, cât și o implicare financiară redusă din partea membrilor, au condus în cele din urmă la faliment, element definit în cadrul modelului conceptual.

Figura 3.4 prezintă toți factorii identificați ca fiind responsabili de funcționarea deficitară a grupurilor de producători.

3.1.3. Calibrarea datelor

Studiul s-a desfășurat la nivelul Regiunii de Sud-Est a României, o regiune cu bogate resurse naturale și relief de câmpie, cu potențial agricol ridicat. De asemenea, regiunea dispune de o varietate de rețele hidrografice, reprezentate în general de Prut, Siret și Dunăre, dar și de avantaje comerciale ca urmare a deschiderii la Marea Neagră [22] (ilustrată în cadrul figurii nr. 3.5).

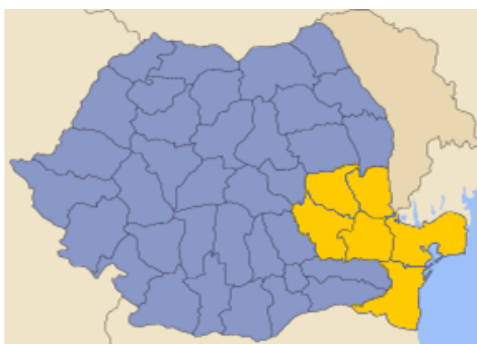

Figura nr. 3.5. Locația studiului de caz - Regiunea de dezvoltare Sud-Est a României

Sursa: preluat [9 și 155].

Au fost studiate răspunsurile unui număr de 16 manageri care s-au aflat pe posturi de decizie în cadrul grupurilor de producători, ce au fost desființate [177].

Au fost realizate interviuri telefonice, în vederea stabilirii influenței sau nu a variabilelor identificate în cadrul modelului conceptual, în alegerea acestora de a părăsi grupul de producție. Tabelul 3.1 prezintă Scala Likert în cinci puncte pe care respondenții au fost rugați să o folosească pentru a evalua semnificația fiecărui element. Participanții au fost, de asemenea, rugați să menționeze dacă au existat și alți factori în afara celor identificați, cu influență asupra deciziei de renunțare la asociere.

3.1.4. Procesul de calibrare

Conform lui Ragin [178], metoda QCA identifică o combinație de condiții care generează un rezultat, fără a exclude posibilitatea existenței mai multor combinații de condiții ce pot genera același rezultat.

În cadrul algoritmului fsQCA nu sunt identificate doar condiții necesare unice, se caută de asemenea și grupuri de condiții care să conducă la rezultat. Seturile de calibrare fuzzy au fost folosite pentru a afla influența și interconectivitatea factorilor care împiedică păstrarea asocierii și continuarea de activități, desfășurate în cadrul grupurilor de producători.

Pe baza a ceea ce au răspuns intervievații, fiecărui factor i s-a acordat un scor între 0 și 1 [179].

Tabelul 3.1 arată scala care a fost utilizată pentru măsurarea factorilor inhibitori.

Tabelul nr. 3.1. Scala de calibrare

Scală	Valorile seturilor Fuzzy
Influență puternică	1
Influență semnificativă	0,75
Influență medie	0,5
Influență nesemnificativă	0,25
Neinfluențabil	0

Sursa: Elaborat de autor [163], preluat din [9].

Prin reunirea condițiilor din modelul conceptual, software-ul fsQCA a fost folosit pentru a crea o nouă variabilă, numită „Renunțare la cooperare”. Această variabilă este prezentată în tabelul 3.2.

Ținând cont de contextul nostru de cercetare, o analiză a varianței (ANOVA) ar adăuga valoare și profunzime analizei. Având în vedere eșantionul de date cu procedurile de estimare asociate (de ex „variația” dintre și între grupuri), ANOVA ar ajuta la analizarea diferențelor dintre probe.

Dezvoltarea ulterioară a lucrării ar trebui să respecte relațiile factorilor inhibitori care determină retragerea din formele asociative prin intermediul dezvoltării unui model conceput prin modelarea ecuației structurale (SEM).

Această abordare va implica un model structural care impută relații între variabilele latente legate de configurații ale factorilor cauzali prezentate în acest studiu.

Tabelul nr. 3.2. Calibrarea variabilelor

Caz	Faliment	Neînțelegeri între membrii	Acces redus la fonduri	Schimbări legislative	Personal nepregătit	Părăsire grup	Renunțare la cooperare
1	0,25	1	0,75	0,75	0,25	1	0,25
2	0,25	1	1	1	1	1	0,25
3	0	0,5	0,75	0,75	0,25	1	0
4	0	0	0,75	0,25	0	1	0
5	0	0,5	0,5	0,75	0,5	1	0
6	1	0,75	0,25	0,25	0,25	1	0,25
7	0	0,25	0,75	0,75	0,75	1	0
8	0	0,25	1	0,25	0,25	1	0
9	0	0	1	1	0	1	0
10	0,25	0,75	0,75	0,75	0,5	1	0,25
11	1	0	0	0,25	0	1	0
12	0	1	1	1	0,5	1	0
13	0	0	1	1	0	1	0
14	0	0	0,5	0,75	0	1	0
15	0	0	0,75	0,25	0,25	1	0
16	0	0	1	0,5	0	1	0

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3 [167] , preluat din [9].

3.1.5. Constatări

În primul rând, s-a analizat dacă circumstanțele indicate, respectiv părăsirea grupului de producători, sunt sau nu necesare și suficiente pentru atingerea scopului. Cu toate acestea, este important de menționat că, deși existența unei cauze este necesară pentru producerea unui efect, aceasta nu garantează întotdeauna apariția efectului [180].

În examinarea cerințelor de înregistrare, este necesară o practică de consecvență de 0,9, după cum afirmă Schneider și colaboratorii [181].

Prin urmare, a fost necesar să se facă o analiză de suficiență, care a dus la determinarea că măsura coerenței ar trebui să fie mai mare de 0,75 [174]. Deși alți factori pot contribui și la apariția efectului (Y), este suficientă, prezența cauzei (X), care este capabilă să producă efectul (Y) [180]. Atât tabelul de adevăr (tabelul nr. 3.3), cât și reprezentarea grafică (figura nr. 3.6) au fost folosite pentru a determina dacă ceva era necesar sau nu și dacă ceva era sau nu suficient. Deoarece toate cerințele luate în considerare sunt situate deasupra diagonalei graficului XY Plot, rezultă că acestea sunt atât necesare, cât și suficiente.

Tabelul nr. 3.3. Analiza tabelului adevărului pentru eșantionul de cercetare

Faliment	Neînțelegeri între membrii	Acces redus la fonduri	Schimbări legislative	Personal nepregătit	Număr	Părăsire grup	Raw Consist.	PRI Consist.	SYM Consist
0	0	1	0	0	3	1	1	1	1
0	0	1	1	0	2	1	1	1	1
1	0	0	0	0	1	1	1	1	1
1	1	0	0	0	1	1	1	1	1
0	1	1	1	0	1	1	1	1	1
0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
0	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Notă: PRI, reducerea proporțională a consistenței; SYM, consistență simetrică.

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3 [163], preluat din [9].

Conform tabelului de adevăr, pentru scorul de consistență, a fost returnată valoarea 1, iar scorul de acoperire a fost de 0,0625. Cu aceste evaluări, se poate deduce că distribuția seturilor neclare este, în general, în

acord cu afirmația că „renunțarea la cooperare” este subset al rezultatului (părăsirea grupului).

Cauzalitatea este determinată prin folosirea unui „tabel de adevăr” [175]. Toate combinațiile posibile ale condițiilor sunt prezentate în cadrul tabelului de adevăr.

Cu alte cuvinte, „tabelul de adevăr elaborează și formalizează una dintre principalele metodologii de cercetare analitică, comparativă” (Ragin, [178], permițând cercetătorilor să examineze diferite scenarii de analiză și diferite combinații de condiții pentru a determina dacă produc aceleași rezultate.

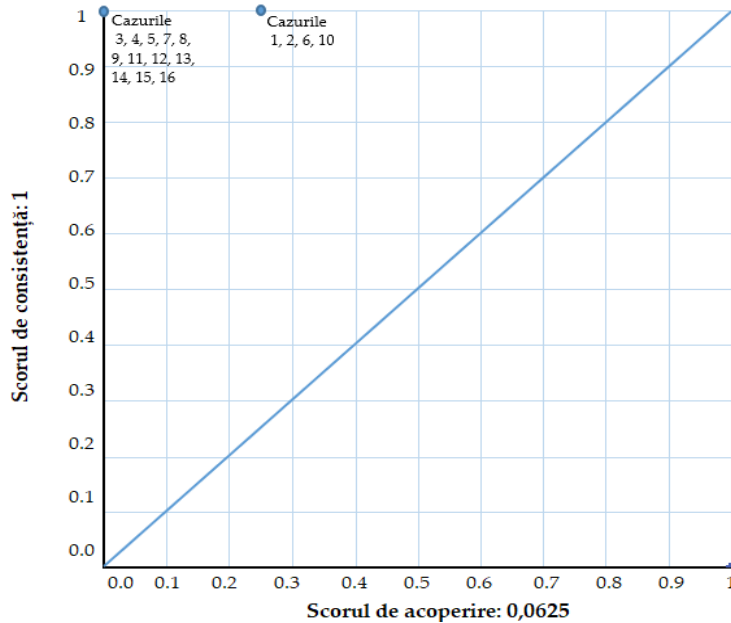

Figura nr. 3.6. Distribuția cazurilor în graficul XY

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3 [163], preluat din [9].

Pentru a înțelege mai bine câți factori interacționează, tabelul de adevăr este un element esențial. Odată construit tabelul de adevăr, permutările rezultate sunt evaluate în funcție de două criterii: consistență și acoperire [179]. Tabelul 3.3 prezintă cele șapte aranjamente posibile care au fost identificate.

Coerența reprezintă modul în care datele cantitative susțin afirmații dezvoltate în cadrul modelului conceptual (adică necesitatea sau suficiența). O cauză (sau o formulă cauzală) este suficientă dacă și numai dacă este un subset al efectului [174]. Soluția complexă prezentată în tabelul 3.4 este rezultatul următoarei iterații al algoritmului Quine-McCluskey (~ faliment * acces slab la fonduri * cadru legislativ).

Tabelul nr. 3.4. Soluție complexă

Soluția complexă	Acoperirea rândului	Acoperirea unică	Consistență
~faliment * acces redus la fonduri * schimbări legislative	0.5625	0.21875	1
~ faliment * acces redus la fonduri * schimbări legislative *~personal nepregătit	0.125	0.09375	1
~faliment *~ neînțelegeri între membrii * acces redus la fonduri *~personal nepregătit	0.453125	0.125	1
Acoperirea soluției: 0.78125			
Consistența soluției: 1			

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [163], preluat din [9].

O condiție necesară pentru ca un individ să aleagă părăsirea grupului de producători este determinată de o combinație de factori între risc de faliment, neaccesare de fonduri nerambursabile și schimbări frecvente la nivelul cadrului legislativ. Influența acestei condiții asupra rezultatului este prezentată în cadrul Tabelului nr. 3.5.

Tabelul nr. 3.5. Analiza condițiilor necesare

Rezultat: Părăsirea grupului		
Condiții testate	Consistență	Acoperirea
~ faliment + acces redus la fonduri +I schimbări legislative	0.875000	1.000000

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [163], preluat din [9].

Testarea condiției demonstrează că neasigurarea accesului la finanțare și modificarea condițiilor de funcționare, determinate de frecvente schimbări legislative, determină membrii grupului să renunțe la activitățile desfășurate împreună. Conform studiului realizat de Ertimur și Venkatesh

[165], “cheia unei cooperări viabile este gradul de performanță al acțiunilor și rentabilitatea acestora”.

Deciziile politice elaborate în scopul reglementării agriculturii românești au fost studiate și de Ciutacu și colab. [132], care afirmă că aceste decizii duc la un declin ireversibil și la creșterea decalajului față de ceilalți membri ai UE. Ciutacu și colab. consideră că este nevoie de o schimbare fundamentală atât în politicile și programele agricole, cât și în dezvoltarea rurală care este aplicată sinergic și continuu.

O altă problemă, și anume cea a accesării fondurilor europene, este abordată și de Bogza și colab. [182], subliniind că obiectivele incluse în planurile de afaceri de către firme de consultanță specializate sunt uneori nerealiste, necorelate cu modificări legislative frecvente sau dificil de implementat. O opinie similară este exprimată de Lucian [172], care afirmă că lipsa viziunii în dezvoltarea proiectului este una dintre cauzele principale ale unei rate scăzute de absorbție a fondurilor în sectorul agricol.

Importanța punerii în aplicare a reformelor europene și adaptarea acestora la nevoile agriculturii românești prin sprijinirea pieței pentru vânzarea și dezvoltarea fermelor competitive este prezentată și de Popescu et al. [28], care afirmă că aceste acțiuni reprezintă măsuri de sprijin importante pentru fermele mici și mijlocii.

Pentru a completa literatura de specialitate, această investigație se concentrează pe variabilele de tip inhibitor care influențează retragerea din formele asociative, având în vedere că o mare parte din lucrările anterioare în acest domeniu s-au concentrat pe elementele care facilitează crearea acestor structuri. Suntem de acord cu Hernández-Espallardo și colab. [173] că un grup va rămâne împreună atâta timp cât beneficiile colective sunt mai mari decât cele obținute individual.

3.2. Bune practici pentru constituirea unei cooperative agricole

În ultimii ani s-a înregistrat o creștere semnificativă a dependenței pieței interne de importurile de alimente, ceea ce face imperativ ca legislația de sprijin și politicile pe termen lung să fie definite de guvern [183]. Protejarea

resurselor naturale și sociale este esențială pentru asigurarea viabilității pe termen lung a sectorului agricol din țară. [184, 185]. Aceste dezirabile sunt incluse în obiectivele politice ale dezvoltării rurale la nivel european și au un impact imediat asupra nivelului de trai și a oportunităților economice din regiunile desemnate [186, 163].

În opinia lui Mikulcak et al. [187], strategiile de dezvoltare rurală sunt menite să susțină utilizarea rațională a resurselor existente cu scopul combaterii subdezvoltării, și îmbunătățirea aspectelor economice, sociale și a performanțelor agricole ale comunității rurale.

Pentru atingerea rezultatelor scontate, Zeuli et al. [188] au ajuns la concluzia că dezvoltarea comunității este în strânsă legătură cu existența cooperativelor agricole, deoarece, în acest mod, se asigură păstrarea veniturilor la nivel local și sunt create premisele mobilizării resurselor locale în vederea rezolvării problemelor comunității.

Astfel, cooperativele agricole reprezintă mecanisme cu roluri multiple în sensul eficientizării utilizării exploatațiilor agricole, asigurării nevoii de produse și de servicii, consolidării poziției pe piață a fermierilor și pentru reglementarea activității de marketing [189, 190].

Colectarea produselor și vânzarea acestora prin intermediul cooperativelor în numele fermierilor, prin eliminarea intermediarilor și, implicit, maximizarea profiturilor, reprezintă principala menire a unei cooperative [191, 192].

Un aspect important în înființarea unei cooperative agricole este reprezentat de crearea unui nucleu de bază format din fermieri cu experiență, care dețin capacitatea de a „trezi interesul celorlalți fermieri și de a-i cointeresa” [135].

Înțelegerea necesității investirii unor resurse financiare pentru o dezvoltare pe termen lung și implementarea unei politici de marketing adecvate sunt condițiile esențiale ale funcționării armonioase a unei forme asociative. Resursele financiare sunt vizualizate în termeni de capital, numerar, debitori și furnizori de bani [193].

Pentru a asigura membrilor cooperatori maximizarea profitului din comercializarea producției și serviciilor agricole, sunt necesare desemnarea unui comitet de conducere și a unui manager de încredere [190].

În același timp, conceperea unui plan de afaceri realist, în care să fie incluse atât un spațiu de colectare central, cât și mijloacele logistice de asigurare a desfășurării activității zilnice a cooperativei, necesită un capital mai mare, comparativ cu minimul legal prevăzut de legea 566/2014.

Subiectul creșterii neuniforme în circumstanțe climatice și legislative identice este discutat în vederea atingerii obiectivului de studiu, respectiv de a construi cooperative agricole competitive în Regiunea de Dezvoltare din Sud-Estul României. Este de remarcat faptul că multe cooperative agricole inactice sau care înregistrează pierderi sunt înființate chiar acum în zona studiată. Obiectivul este identificarea unei soluții la următoarea întrebare:

O implicare redusă a membrilor prin limitarea la minimul reglementat de lege, lipsa unui manager specializat, a unui spațiu de colectare și o informare redusă despre posibilitățile de dezvoltare reprezintă condiții necesare și suficiente pentru ca o cooperativă să nu fie competitivă?

Analiza comparativă calitativă (QCA), adesea utilizată în literatura de specialitate pentru studierea teoriei seturilor, a fost folosită pentru a analiza datele colectate. Evaluarea „rezultatului empiric obținut cu QCA pe baza cunoștințelor teoretice existente” [194] este o justificare pentru utilizarea acestei abordări în cercetare.

Importanța cooperativelor agricole pentru îmbunătățirea pe termen lung a zonelor rurale a fost evidențiată în secțiunea de deschidere a capitolului. În a doua parte, am analizat dificultatea înființării cooperativelor agricole și am prezentat cele cinci fluxuri minime necesare în primele etape ale formării unei cooperative. În a treia secțiune, s-a descris tehnica utilizată și s-au verificat propozițiile definite. Următoarele două subcapitole sunt dedicate analizării constatărilor studiului și tragerii de concluzii.

3.2.1. Dezvoltarea unor cooperative competitive

Abordarea temei acestei lucrări a pornit de la studiul Ghidului de înființare a cooperativelor, elaborat de International Labour Office în anul 1984 [195]. În cadrul ghidului, sunt prezentate detaliat elementele fundamentale ale unui cooperative. A fost realizat un set de interdependențe care sunt necesare pentru buna funcționare a unei cooperative agricole prin corelarea recomandărilor manualului cu studiile academice relevante în domeniu (figura 3.7).

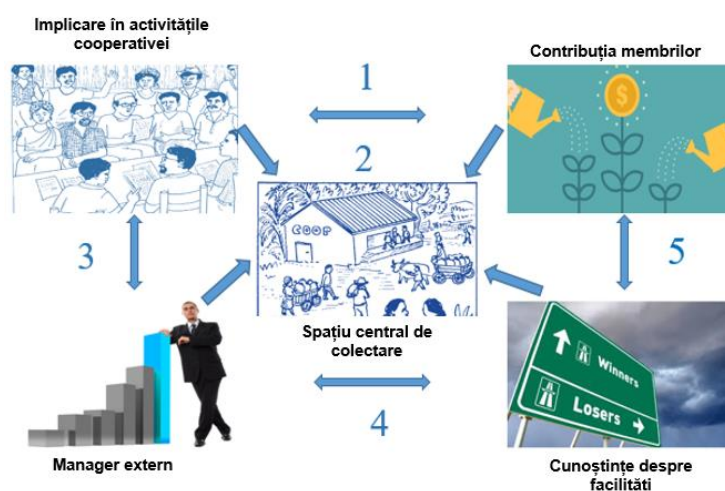

Figura nr. 3.7. Fluxurile minime necesare pentru funcționarea cooperativelor

Sursă: Elaborat de autor [196], preluat din [9].

Pentru a supraviețui pe piața competitivă actuală, cooperativele agricole convenționale, așa cum susține Iliopoulos [197], trebuie să evolueze constant.

Cook și Burrell [198] caracterizează acest proces ca o luptă recursivă care se dezvoltă în cinci etape. Motivul economic și designul organizațional sunt primii doi pași în formarea unei cooperative. Următoarele două etape sunt reprezentate pentru faza de dezvoltare și problemele asociate acesteia. Ultima fază este reprezentată de alegerea restructurării

activității, schimbarea managementului și a obiectivelor, fie renunțarea la forma de asociere. Studiul se va axa pe primele două etape și asupra modului în care eșecul lor poate afecta viabilitatea pe termen lung a cooperativei și capacitatea de a concura pe piață.

3.2.1.1. Coeziune grup-capital

În această fază, membrii au fost recrutați în cooperativă, sunt familiarizați cu principiile de funcționare ale acesteia și au contribuit cu destui bani pentru a-și plăti costurile inițiale. În acest moment se formează nucleul propriu-zis [135]. Pentru a asigura buna funcționare a cooperativei, este esențial în acest moment ca membrii să recunoască calitatea de membru ca un angajament pe termen lung care necesită contribuții suplimentare și cultivarea continuă a solidarității de grup. În mod similar, Bercu [199] subliniază importanța consolidării statutului fermierilor în lanțul de aprovizionare pentru a rezista practicilor de exploatare a afacerilor.

Așa cum afirmă și Cook and Burrell [198], este necesar ca membrii să înțeleagă atât beneficiile cooperativei (justificarea economică), cât și rolul acesteia de protecție comună a membrilor cooperatori, comparativ cu riscul individual. Când aceste elemente nu sunt bine clarificate pot apărea probleme și dificultăți [200].

Finanțarea unei cooperative se poate realiza, de regulă, din 3 surse principale: contribuția membrilor, profitul cooperativei și diverse surse externe.

Există o legătură reciprocă între încrederea membrilor bazată pe coeziune socială și contribuția acestora în cadrul cooperativei [201]. Implicarea participanților la cooperativă prin capital, într-o proporție reglementată, reprezintă în opinia lui Ostrom [202] „o colecție de forme și standarde atât formale, cât și informale”, care determină membrii să lucreze împreună - să coopereze. Importanța capitalului social în cadrul cooperativei este comparată de Chloupkova și colab. [203] cu capitalul fizic și uman în cadrul societăților comerciale.

Astfel, mărimea participării membrilor la capitalul cooperativei, are un impact important asupra dezvoltării și performanțelor acesteia [204].

Este de subliniat faptul că absența celor 3 elemente ale etapei inițiale, ce asigură coeziunea grupului și încrederea, capitalul și comunicarea dintre membri, descurajează implicarea acestora în acțiuni colective [205].

Având în vedere complexitatea relațiilor din interiorul unei cooperative, reprezentate de utilizarea factorilor de producție proprii ai fiecărui membru și de dorința acestora de a-și exercita controlul și dreptul de proprietate, cooperativele nu pot fi privite în aceeași manieră cu celelalte întreprinderi [206].

Raportul Copa Cogeca [207] atrage atenția asupra necesității reglementării legislative a finanțării cooperativelor în România, deoarece acestea sunt tratate identic cu societățile comerciale, fără a fi incluse în nomenclatorul bancar. În aceste condiții, principalele surse de finanțare a cooperativelor agricole în etapa de înființare sunt reprezentate de capitalul social depus de membrii lor și de accesarea de fonduri nerambursabile/subvenții.

Plecând de la aceste aspecte, s-a definit prima propoziție a studiului.

Propoziția 1: Competitivitatea cooperativei este afectată de limitarea membrilor la a participa doar pentru a acoperi capitalul minim stabilit de lege.

3.2.1.2. Spațiul central de colectare

Scopul cooperativei agricole este de a maximiza profiturile prin vânzarea mărfurilor recoltate la prețuri mai mari decât ar fi capabile să obțină individual sau prin marketing direct post-recoltare. Cooperativa trebuie să își ajusteze politica de vânzare pentru a stabili prețul de vânzare, condițiile în care sunt dispuse să vândă și locul de colectare [208].

Cerințele de spațiu de colectare ale cooperativei sunt specifice produsului sau articolelor vândute. În opinia autorului, este necesar un spațiu adecvat pentru cântărirea produsului, controlul calității și ambalare.

International Labour Office [209], prin intermediul ghidului referitor colectarea producției agricole, face o serie de precizări referitoare la suportarea costurilor de transport atât de către membri, cât și de cooperativă, diversificate pe categorii de produse, perisabilități, durabilitate, valoare și sezon.

Propoziția 2: Cooperativa nu va putea să-și desfășoare activitatea, dacă nu dispune de un spațiu de colectare adecvat activității desfășurate.

3.2.1.3 Manager - cooperativă/membri

Managerul este responsabil pentru definirea unui plan care este în interesul cooperativei. Exemplul ideal este un manager instruit, care, după consultarea membrilor și a organelor de conducere, reușește să le explice, să îi facă să susțină abordarea propusă și să le solicite sprijinul pentru a-l ajuta să-și atingă obiectivele. În ciuda acestui fapt, sarcina nu este simplă, deoarece este o muncă cu normă întreagă care nu poate fi realizată bine de un membru al cooperativei care este, de asemenea, angajat în activitatea de producție.

Metodele primare de luare a deciziilor și de supraveghere a obligațiilor sunt stabilite în legislație și conform procedurilor organizatorice interne [210].

Managerul joacă un rol esențial în asigurarea funcționării adecvate a cooperativei. Potrivit Kontogeorgos și colab. [211], cooperativele convenționale suferă de un management ineficient, deoarece există o corelație clară între expertiza unui manager și calitatea rezultatelor acestora.

Ineficiența conducerii poate conduce, în cele mai multe dintre cazuri, la destrămarea structurii de grup și la descurajarea altor producători agricoli de a se asocia pentru a produce valoare adăugată și pentru a fi competitivi [212, 213].

Gestionarea eficientă a unei cooperative se rezumă la asigurarea unei calități ridicate a produselor prin menținerea optimizării cheltuielilor de exploatare și obținerea unui profit operațional din vânzări ridicate [190].

Una din problemele cu care se confruntă managerii este reprezentată de individualismul membrilor care, în cele mai multe cazuri, intră în conflict cu principiile cooperatiste [214-216].

În opina lui Nelson et al. [217], tentația membrilor de a influența deciziile organizaționale pentru câștigul propriu în detrimentul câștigului colectiv este un factor ce trebuie gestionat cu atenție de conducere.

Acesta poate fi combătut de influența managerului, de integritatea acestuia, de stilul de conducere și de rezultatele politicilor implementate de acesta, care pot conduce atât la motivarea personalului, cât și la performanță și inovație în cadrul cooperativelor [218, 219].

Cook [219] precizează că influențarea deciziilor cooperativei legate de distribuția beneficiilor pentru atingerea scopurilor egoiste a unor membri generează costuri considerabile.

Exceptând interesele proprii, conform opiniei lui Gulati & Singh [221], membrii sunt interesați și de menținerea pe piață a cooperativei. Cooperativele tradiționale au posibilitatea fructificării avantajului obținerii unor costuri mai mici dar cea mai importantă rămâne alegerea pieței [216].

Alegerea unei piețe de desfacere și consolidarea poziției pe piață se poate realiza prin angajarea unor profesioniști în funcția de director, deținători ai unor abilități și competențe multidisciplinare pentru gestionarea afacerii [222].

Propoziția 3: Având în vedere complexitatea și importanța serviciilor de manager, funcționarea defectuoasă a acestora este într-o relație direct proporțională cu eficiența cooperativei.

3.2.1.4. Transparență și educare

Managerul de cooperativă este cel care cultivă încrederea în cadrul organizației prin comportament transparent, principii sănătoase și norme aplicabile [223]. Potrivit lui van Dijk și colab. [222], conceptul de transparență în cadrul cooperativei este esențial pentru funcționarea sa eficientă. Acesta

prevede ca toată lumea din grup să aibă acces la justificările oricăror alegeri făcute și că fiecare are libertatea de a-și exprima opiniile.

Fermierii au nevoie de experiență și cunoștințe pentru a înțelege pe deplin fenomenul, beneficiile și procesele de cost [125].

Pe lângă promovarea spiritului de cooperare în rândul populației generale, cooperativele investesc în educația și dezvoltarea membrilor săi, a lucrătorilor și a conducerii [224]. Având în vedere amploarea fenomenelor cooperatiste și semnificația acestuia la nivelul pieței alimentare, autoeducația este la fel de necesară.

<p>Propoziția 4: Pentru a sprijini dezvoltarea cooperativei, membrii trebuie să înțeleagă toate aspectele legate de funcționarea cooperativei.</p>

3.2.1.5. Sprijin membri – reciprocitate

Cei care aleg să se alăture unui grup fac acest lucru în speranța de a culege beneficiile – atât imediate, cât și pe termen lung. [225].

Blau [226] precizează că accesarea la o cooperativă este diferită de un schimb economic datorită existenței unor „obligații reciproce nespecificate, pe termen lung”.

Astfel, prin norma de reciprocitate lansată de Gouldner [227], din moment ce cooperativele acționează în favoarea membrului, este necesară și validarea reciprocei.

Plecând de la această teorie, relațiile de schimb la nivelul cooperativei sunt de durată și trebuie respectate și consolidate [228, 229].

Kahan [230] consideră, conform teoriei reciprocității, că indivizii au mai multe șanse să participe de bună voie la eforturile de grup atunci când percep implicări similare din partea celorlalți membri. Manifestarea reciprocității conduce la dezvoltarea atât a încrederii și solidității grupului, cât și la consolidarea legăturilor economice și a acțiunilor colective [231, 222].

Aceeași idee este subliniată și de Fowler and Christakis [232], care afirmă că „interacțiunea între membri fără a se manifesta reciprocitatea, reduce semnificativ sustenabilitatea cooperativei”.

Propoziția 5: Dacă nu există implicarea efectivă a tuturor membrilor, acest lucru afectează sustenabilitatea cooperativei.

3.2.2. Metodologie

3.2.2.1. Eșantionul ales

Cercetarea a fost realizată la nivelul cooperativelor agricole de ordinul II, înființate în Regiunea de Sud-Est a României. Cooperativele de ordinul II din sectorul agricol pot avea ca membri atât fermieri individuali, cât și alte întreprinderi, grație prevederilor Legii 566/2004.

Autorii au ales cooperative agricole de ordinul al doilea pentru că au considerat valoaroasă expertiza anterioară a membrilor în managementul propriilor afaceri.

Reprezentanții cooperativelor au fost contactați telefonic, folosind datele de pe site-urile Ministerului Finanțelor Publice (MFP) și a Oficiului Național al Registrului Comerțului (ONRC) (tabelul nr. 3.6).

Tabelul nr. 3.6. Situația cooperative agricole de grad II în Regiunea de Sud-Est (2007-2019)

Perioada	Cooperative de grad II înființate	Cooperative grad II fără situații financiare sau CA=0 (ultimii 3 ani)	Cooperative grad II fără situații financiare /CA=0 (2018)
2007-2010	19	12	15
2011-2014	12	4	6
2015-2017	18	1	3
2018-2019	26	-	20
TOTAL	75	17	44

Sursa: Prelucrat de autor pe baza datelor publice de pe site-ul MFP și ONRC [196], preluat din [9].

În vederea demonstrării obiectivelor lucrării, au fost selectate din totalul de 75 de cooperative de ordin doi din Regiunea de Sud-Est a României doar acelea care au fost înființate în perioada 2007-2017 și nu au avut activitate pe cooperativă în anul 2018 sau nu și-au depus situațiile financiare.

Doar 20 din cele 24 de cooperative, care îndeplinesc criteriile enumerate în tabelul precedent (sau 83% din eșantionul inițial), au ales să coopereze la completarea chestionarului. Au fost stabilite două etape ale cercetării.

Membrii cooperativelor au fost sunați în fază inițială și rugați să completeze chestionarul. Nu au fost niciodată mai mult de 4 apeluri în fiecare zi, toate au avut loc la primele ore ale zilei și au durat între 5 și 8 minute.

Al doilea pas, care a inclus un interviu telefonic semistructurat, a fost efectuat odată ce constatările chestionarului au fost centralizate. Acest interviu a fost menit să confirme consistența răspunsurilor oferite în cazul chestionarului și să exploreze/argumenteze în continuare domeniile pe care intervievații le considerau a fi esențiale în crearea și managementul unei cooperative. De data aceasta, apelurile au fost efectuate în a doua jumătate a zilei și au durat între 5 și 25 de minute. Au fost, de asemenea, doar 2 apeluri în fiecare zi. În comparație cu datele chestionarului culese în prima etapă, nu au fost descoperite variații de opinie. Cercetarea a fost efectuată în 2019, în perioada iulie-septembrie.

3.2.2.2. Metode experimentale utilizate

Potrivit lui Ragin [157], QCA este o tehnică de analiză care îmbină abordările calitative și cantitative. Această metodă, care poate fi utilizată pentru eșantioane mici și medii, permite o dublă examinare a instanțelor, efectuată prin compararea acestora dar și prin descrierea complexității fiecărui exemplu [233, 234].

Algoritmul QCA se bazează pe logica booleană prin care sunt analizate cauzele suficiente și necesare pentru a produce un rezultat [235].

Determinarea unei condiții sau a unei combinații de condiții suficiente pentru un rezultat este stabilită de QCA prin analiza, dacă seturile de cazuri ale condițiilor reprezintă un subset al rezultatului [233]. Cu alte cuvinte, o condiție este suficientă dacă „apare ca un rezultat particular ori de câte ori este prezentă condiția”[194].

Ragin [233] atrage atenția asupra posibilității existenței mai multor condiții suficiente ce pot conduce la același rezultat. În ceea ce privește noțiunea de condiție necesară, aceasta este definită în literatura de specialitate ca o condiție fără de care rezultatul nu se poate obține, fiind prezentă în toate cazurile rezultatului [233, 235].

În cazul metodei științifice abordate, se dorește evidențierea a cât de mult contribuie lipsa unor combinații particulare de elemente la nerealizarea unui fenomen vizat. Pentru a face acest lucru, s-a realizat un studiu calitativ amănunțit pentru a identifica factorii sau combinațiile de condiții despre care se preconizează că vor influența rezultatul [236].

În realizarea acestei analize au fost studiate lucrări de specialitate din bazele de date științifice recunoscute: Web of Science-Clarivate Analytics, Scopus și Google Academic, dar și resurse bibliografice disponibile pe site-urile unor instituții ce studiază / au studiat dezvoltarea cooperativelor agricole: COPA-COGECA, International Labour Office, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Uniunea de Ramură Națională a Cooperativelor din Sectorul Vegetal.

Analiza a avut ca rezultat stabilirea unor condiții ce au fost prezentate detaliat în cadrul tabelului nr. 3.7. Pornind de la aceste condiții, utilizând membrii selectați în cadrul subcapitolului 3.2.2.1, s-a procedat la contactarea telefonică a eșantionului în vederea completării unui chestionar predefinit.

Tabelul nr. 3.7 Definierea condițiilor și a rezultatului

Condiția/ Rezultatul	Denumire	Codul	Ce se va testa	Explicație
Rezultat	Cooperativa sustenabilă	Sustenabilă	-	Funcționarea cooperativei generează beneficii atât pentru membrii săi cât și pentru mediul rural
Condiții	Contribuția membrilor	Contribuție	Cuantumul contribuției	În faza de înființare membrii au depus o contribuție mai mare decât minimul reglementat de lege
Condiții	Spațiu central de colectare	Colectare	Deținerea unui spațiu de colectare cumpărat/ construit/ de la membri	Cooperativa are un spațiu central în care poate colecta produsele
Condiții	Manager extern	Manager	Cine exercită atribuțiile de manager, forma de angajament (angajat,	Există o persoană care îndeplinește doar atribuțiile funcției de manager

Condiția/ Rezultatul	Denumire	Codul	Ce se va testa	Explicație
			membru sau prestator de servicii)	
Condiții	Cunoștințe despre facilități	Cunoștințe	Realizarea de ședințe în care să se prezinte facilitățile sau oportunitățile desfășurării activității prin cooperativă. Utilizarea firmelor de consultanță	Membrii cooperativei au cunoștință de facilitățile și obligațiile activității desfășurate prin cooperativă.
Condiții	Implicarea membrilor	Implicare	Membrii care investesc în cooperativă, și-au asumat drepturile și obligațiile pe care le au	Membrii iau parte la activitatea cooperativei și sprijină dezvoltarea acesteia

Sursă: Elaborat de autor [196], prelucrat din [9].

Pe baza grilei prezentate în tabelul 3.7, aceștia au avut opțiunea de a alege răspunsurile la întrebările chestionarului. O evaluare a răspunsurilor a fost făcută, folosind o scală de 4 valori:

- dezacord total (TD);
- mai mult dezacord decât acord (D>A);
- mai mult acord decât dezacord (A>D);
- acord total (TA).

Tabelul nr. 3.8. Grila de evaluare a răspunsurilor

Condiția/ Rezultatul	Code	Ce se va testa	Grila	Scala
Rezultat	Sustenabilă	-	-	
Condiții	Contribuție	Cuantumul contribuției	La nivel minim Între 20-300 euro peste nivel/membru Între 300-1000 euro peste nivel/membru Peste 1000 euro/membru	TD D>A A>D TA
Condiții	Colectare	Existența unui spațiu de colectare pus la dispoziție de membrii/ cumpărat/ construit	Nu exista spațiu de colectare Spațiul de colectare este folosit și de alte organizații ce nu au legătură cu cooperativa Existența unui spațiu de colectare și este utilizat exclusiv de cooperativa dar fără dotări Existența unui spațiu de colectare și este utilizat exclusiv de cooperativa cu toate dotările necesare funcționării	TD D>A A>D TA
Condiții	Manager	Existența unui angajament cu un manager prin contract de munca/ prestări servicii, dacă a fost o	Managerul este și președintele cooperativei și nu este remunerat pentru activitatea de manager O altă persoană din cadrul cooperativei deține funcția de manager fără a fi remunerat	TD D>A A>D

Condiția/ Rezultatul	Code	Ce se va testa	Grila	Scala
		activitate remunerate, cine îndeplinea atribuțiile managerului	A fost angajat manager o persoana din exterior fără experiență A fost angajat manager o persoana din exteriorul organizației cu experiență	TA
Condiții	Cunoștințe	Daca au fost prezentate membrilor facilitățile/ oportunități de care poate beneficia cooperative, au fost solicitate servicii de consultanta	Membri nu dețin informații Membrii dețin puține informații O mare parte din membrii dețin informații Toți membrii dețin informații suficiente	TD D>A A>D TA
Rezultat	Implicare	Membrii sunt dispuși sa investească, si-au însușit drepturile și obligațiile pe care le au	Membrii nu se implica in activitate Mai mult nu se implica decât se implica Mai mult se implica decât nu se implica Implicare totala	TD D>A A>D TA

Sursă: Elaborat de autor [196], preluat din [9].

Pornind de la scala definită în cadrul tabelului nr. 3.8, fiecare caz a primit următoarele scoruri de membru: 0 (dezacord total), 0,33 (mai mulți dezacord decât acord), de 0,67 (mai mult acord decât dezacord) și; 1 (acord total) proces numit calibrare.

3.2.2.3. Calibrarea datelor

Calibrarea reprezintă un proces prin care datele colectate sunt transformate în seturi, utilizându-se cunoștințele teoretice și dovezile empirice obținute [157]. Acest proces trebuie să fie transparent și argumentat [237].

Au fost trei etape de calibrare a datelor. Primul pas a implicat compararea și contrastarea rezultatelor chestionarului cu datele interviului. S-a urmărit să nu existe unele discrepanțe între informațiile furnizate în chestionar și rațiunea din cadrul interviului. Al doilea pas a fost verificarea datelor cu studiile anterioare și cu propria expertiză a autorilor. Etapa finală a fost calibrarea în sine. Pe baza datelor colectate, a fost selectată o scală în patru puncte (vezi tabelul nr. 3.8). Rezultatele calibrării au fost afișate în tabelul 3.9.

Tabelul nr. 3.9. Calibrarea datelor utilizate în cercetare

Caz	Contribuție	Colectare	Manager	Cunoștințe	Implicare	Sustenabilă
1	0	0	0	1	0	0
2	0.33	0	1	1	0.67	0
3	0.33	1	0	1	0.33	0
4	0	0	0	0	0	0
5	0	0	1	1	0.33	0
6	0.33	0	0	1	0.33	0
7	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	1	0.33	0
9	0	0	0	0	0.33	0
10	0.33	1	0	0	0	0
11	1	0	0	0	0.67	0
12	0	0	0	0	0.33	0
13	0	0	0	1	0	0
14	0	0	1	1	0	0
15	0	0	0	0	0	0
16	0	0	0	0	0	0
17	0	0	0	0	0.67	0
18	0	0	0	0	0	0
19	0	0	0	1	0	0
20	0	0	0	1	0	0

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [196], preluat din [9].

3.2.2.4. Analiza datelor

În urma procedurii de calibrare, este necesar să se determine circumstanțele sau combinațiile de factori care sunt adecvate și/sau necesare pentru a obține rezultatul dorit [236].

Necesitatea și suficiența reprezintă două concepte complementare [235]. Dacă se notează generic cu X o condiție cauzală și cu Y producerea unui fenomen, se poate afirma că X este suficient pentru Y atunci când dacă X este prezent, atunci Y se produce [238, 233, 194]. De exemplu, înființarea unei cooperative poate reprezenta o condiție necesară pentru dezvoltarea mediului rural, dar nu neapărat suficientă în toate cazurile. Prezența condiției

„înființare” așa cum vom demonstra în prezentul raport nu este întotdeauna suficientă pentru producerea rezultatului „dezvoltare rurală”.

Se poate afirma despre o condiție X că este necesară pentru un fenomen Y, dacă fenomenul nu se produce fără condiția X [194]. Dacă în cazul determinării unei condiții necesare se pornește de la fenomenul studiat și se identifică condiții cauzale, pentru condițiile suficiente abordarea este inversă [157]. Pentru determinarea faptului că condițiile sunt necesare sau suficiente în cadrul QCA sunt folosiți doi parametri: consistență și acoperire [239].

Conform lui Ragin [239], consistența este definită ca o unitate de măsură a gradului în care există o relație de necesitate sau suficiență între o condiție cauzală și un rezultat, manifestată într-un set de date.

Ragin [233] definește acoperirea ca măsură a „dimensiunii suprapunerii a doua seturi” raportată la dimensiunea setului mai mare. Cu alte cuvinte, acoperirea este măsura în care „soluția explică rezultatul” [240]. Valorile pentru consistență și acoperire variază între „0” și „1”.

A fost apoi examinat caracterul adecvat al fiecărui factor cauzal necesar. Valorile mai mari de 0,9, așa cum au afirmat Schneider și Wagemann [194], indică faptul că este necesară o condiție pentru generarea rezultatului. Datele din tabelul 3.10 arată că numai „Contribuție” și „Colectare” în ansamblu trec acest test. Rezultatele nu pot fi obținute fără acestea, așa cum dovedește literatura de specialitate. O cooperativă durabilă nu poate fi formată decât dacă se aduce un capital inițial. Niciun efort de cooperare nu poate fi făcut fără o locație centrală pentru agregarea mărfurilor pentru cântărire, control al calității, ambalare și depozitare.

**Tabelul nr. 3.10. Analiza condițiilor necesare. Variabilă de rezultat: ~
Sustenabil**

Analiza necesității	Consistență	Acoperire	Rezultat
~Contribuție	0.934000	1.000000	~Sustenabil
~Colectare	0.900000	1.000000	
~Manager	0.800000	1.000000	
~Cunoștințe	0.500000	1.000000	
~Implicare	0.800500	1.000000	

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [196], preluat din [9].

Tabelul de adevăr a fost folosit pentru a efectua testul de suficiență, deoarece doar două dintre elemente îndeplinesc condițiile cerinței. Tabelul de adevăr conține toate combinațiile logice posibile de circumstanțe și este folosit pentru a identifica cauzele necesare pentru producerea rezultatului [180]. Prezența sau absența fiecărei afecțiuni este evaluată separat [194]. Dacă înlocuim k cu numărul de criterii și 2 cu absența sau prezența lor, obținem numărul de rânduri din tabelul de adevăr [157]. În această lucrare, s-a efectuat verificarea suficienței prin testarea absenței condițiilor care să conducă la absența rezultatului, utilizând tabelul de adevăr (tabelul nr. 3.11).

Tabelul nr. 3.11. Analiza tabelului de adevăr pentru eșantionul de cercetare.

Contribuție	Colectare	Manager	Cunoștințe	Implicare	Număr	~Sustenabil	Raw Consist.	PRI Consist.	SYM Consist
0	0	0	0	0	7	1	1	1	1
0	0	0	1	0	5	1	1	1	1
0	0	1	1	0	3	1	1	1	1
0	0	0	0	1	2	1	1	1	1
0	1	0	0	0	1	1	1	1	1
0	1	0	1	0	1	1	1	1	1
0	0	1	1	1	1	1	1	1	1

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [196], preluat din [9].

După aplicarea acestor criterii de consistență, a fost realizat Tabelul 3.11. A fost utilizată o limită de 0,9. Coloana „Număr” din tabelul de adevăr arată că, odată ce pragul a fost coborât, configurarea tabelului a inclus în continuare toate cele 20 de cazuri.

Numărul de apariții ale diferitelor configurații poate fi văzut uitându-se la coloana „număr” corespunzătoare. În șapte dintre cazuri, nici o singură afecțiune cauzală nu are o valoare de 1. În cinci cazuri, sunt disponibile doar date rudimentare despre posibilele căi de extindere. Este clar că în multe cazuri ale acestor cooperative care au fost înființate și ar fi trebuit să aducă beneficii membrilor, deținerea de informații despre avantajele cooperativei nu s-a regăsit în perioada de înființare cu influență în dezvoltarea cooperativei. Stabilirea faptului că respectivele configurații sunt condiții

adevurate pentru a obține rezultatul este prezentată în coloana „Raw consistency”.

3.2.3. Constatări

O soluție intermediară a fost generată după analizarea tabelului de adevăr cu programul fsQCA.

Presupunerea acestui studiu a fost că, dacă nicio condiție prealabilă nu este îndeplinită, atunci rezultatul așteptat nu s-ar materializa. Tabelul 3.12 prezintă rezultatele analizei convenționale și, prin extensie, producerea soluției complexe.

Tabelul nr. 3.12. Soluția intermediară și soluția complexă

Model: ~Sustenabil = f(Contribuție, Colectare, Manager, Cunoștințe, Implicare)			
Algoritm: Quine-McCluskey			
Ipoteza: ~ Contribuție (absent), ~ Colectare (absent), ~ Manager (absent), ~ Cunoștințe (absent), ~ Implicare (absent)			
Soluțiile complexe	Acoperire a rândului	Acoperirea unică	Consistență
~ Contribuție *~Manager*~ Implicare	0.634	0.284	1
~ Contribuție *~ Colectare *~Manager*~ Cunoștințe	0.45	0.1	1
~ Contribuție *~ Colectare *Manager* Cunoștințe	0.1835	0.1835	1
Acoperirea soluției: 0.9175			
Consistența soluției: 1			

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [196], preluat din [9].

Există trei configurații diferite a soluției complexe. Definierea „acoperirea rândului”, „acoperirea unică” și „acoperirea soluției” este necesară înainte de a discuta cele trei aspecte. Acoperirea rândurilor se referă la cât de mult din rezultat poate fi atribuit unei singure soluții, în timp ce acoperirea unică relevă cât de mult din rezultat poate fi atribuit fiecărui termen al soluției [233].

Prima configurație se caracterizează printr-un nivel negativ al contribuției, care se referă aici la limitarea capitalului reglementat de lege, și este urmată de absența externalizării funcției de manager, deținerea

concomitentă a funcțiilor multiple în cadrul cooperativei și reducerea implicării membrilor în cooperativă. Una dintre „soluțiile” care au determinat eșecul cooperativei a fost aceasta.

Atât nivelul scăzut al contribuțiilor, cât și absența unei persoane care efectuează exclusiv componenta de management sunt prezente și în a doua configurație, la fel ca și absența unui spațiu centralizat de colectare și lipsa cunoștințelor despre oportunitățile de dezvoltare a cooperativei. Pentru că nu știu cum să gestioneze o cooperativă, calitatea implicării lor este discutabilă.

Acoperirea slabă de 0,1835 a configurației 3 ne demonstrează că influența managerului nu este suficientă pentru a compensa contribuțiile sub minimul și lipsa spațiului de colectare impus de lege.

Fără resurse adecvate, conducerea sau președintele nu pot demara acțiuni benefice, nu există un centru de colectare și participarea membrilor este dificil de cuantificat.

Soluția ~Contribuție*~Manager*~Implicare a fost analizată în cadrul figurii nr. 3.8 pentru capacitatea sa de a îndeplini cerințele necesare și suficiente.

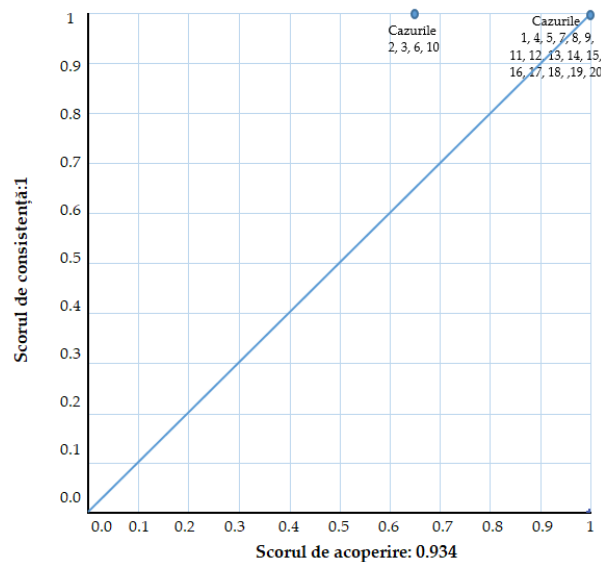

Figura nr. 3.8. Distribuția cazurilor în graficul XY Plot

Sursa: Procesat de autor cu softul fsQCA 3.0 [196] , preluat din [9].

Studiul graficului XY prezintă o serie de răspunsuri asupra acoperirii și consistenței condițiilor în cadrul rezultatului. Ca prim pas, dacă este necesară sau nu o condiție, depinde de locația acesteia în raport cu diagonala principală. Dacă majoritatea cazurilor se află sub diagonala principală, indică o relație de suficiență, iar poziționarea deasupra determină o relație de necesitate [236]. Scorul de acoperire se determină prin raportare la distribuția cazurilor față de diagonala principală [233]. Mai exact apropierea cazurilor de diagonala principală determină o acoperire mai bună și invers.

Poziționarea pe diagonala principală reprezintă cazul ideal în care condițiile sunt și necesare și suficiente [240].

Conform lui Schenider și Wagemann [194], este importantă analiza cazurilor deviate clasificându-se pe tipuri de inconsistență. În figura numărul 3.8, cazurile 2, 3, 6 și 10 se află în zona cazurilor tipice. Aceste cazuri îndeplinesc condițiile de suficiență și nu afectează semnificativ, fiind în concordanță cu cazurile situate pe diagonala principală [194].

Cooperativele agricole în România sunt constituite în baza legii 566/2004. Această lege a suferit o serie de modificări odată cu înțelegerea importanței cooperării pentru agricultura românească. Deși cooperativele agricole beneficiau, conform legii, de o serie de facilități fiscale, acestea nu au putut fi fructificate până în anul 2018 datorită neînțelegerii de către autorități a caracterului special al Legii cooperativelor agricole nr. 566/2014 raportat la prevederile Legii nr. 277/2015 privind Codul Fiscal.

În anul 2017, a fost înființată Uniunea de Ramură Națională a Cooperativelor din Sectorul Vegetal (U.N.C.S.V), formată din cooperative și societăți agricole din sectorul vegetal. Scopul U.N.C.S.V. este de a asigura promovarea, reprezentarea, susținerea și apărarea intereselor membrilor cooperativelor la nivel național în raport cu instituțiile publice și private naționale și europene [241].

Această organizație profesională, în doar 18 luni de activitate, a transmis peste 315 adrese oficiale ce reprezentau amendamente, solicitări și inițiative legislative. Activând în 18 județe prin cele 24 de cooperative agricole active (formate din 404 persoane juridice și 62 persoane fizice care

administrează peste 180.000 ha), au reușit să aducă plus valoare cooperativelor din România.

Prin intermediul legii 21/2019, se aduc o serie de modificări importante legii 566/2004, ce au fost prezentate în figura nr. 3.9.

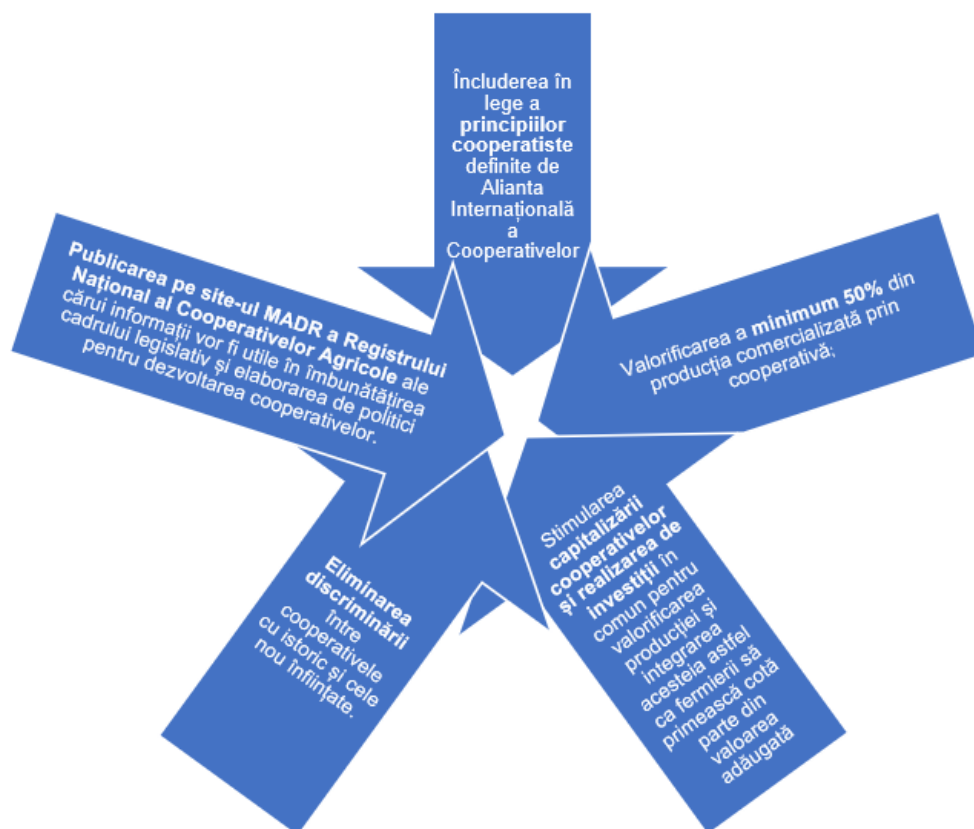

Figura nr. 3.9. Modificările aduse legii cooperativelor agricole în anul 2019

Sursă: Adaptat după Bercu și Sofrone [196, 241], preluat din [9].

A încălca principiile de cooperare înseamnă, implicit, a încălca cele cinci condiții demonstrate în acest studiu.

Dacă „Contribuția” și „Implicarea” nu sunt prezente, atunci principiile participării economice și asocierii voluntare și deschise sunt încălcate. Participarea membrilor la nivelul cooperativei este subliniată în aceste principii.

Lipsa „Cunoașterii” încalcă conceptul de predare, instruire și informare a membrilor, care prevede că, cooperativa trebuie să asigure educația și formarea membrilor și a personalului în vederea dezvoltării.

Articolul 31 din legea 566/2004 precizează criteriile pentru condiția definită în studiu drept „Manager”, subliniind necesitatea unui proces de selecție competitiv pentru funcția de director executiv. Nu trebuie să fie membru al cooperativei ca președintele, ci este recrutat pentru expertiza sa.

Deși nu este menționat în statutul în sine, lipsa unui criteriu de „Colectare” face imposibilă funcționarea cooperativei în condiții ideale.

3.3. Concluzii parțiale la capitolul 3

Disponibilitatea producătorilor de a lucra împreună a fost încurajată de adoptarea de către Uniunea Europeană (și a statelor membre individuale) a politicilor care favorizează formele asociative.

O serie de fermieri au înțeles nevoia unei schimbări și au optat pentru a se alătura unei cooperative pentru a împărți resursele, a reduce riscurile și a-și crește profilul în industria agroalimentară.

În urma cercetării, s-a demonstrat că elementele direct afectate de politicile guvernamentale au fost responsabile pentru plecarea unui număr considerabil de producători din grupurile de producători din zona investigată. Aceștia au acționat ca bariere în calea progresului în România, datorită modificărilor pe care le-au introdus cadrului financiar al grupurilor de producători și a restrângerii finanțării, legate de bunurile produse comercial.

Formele asociative ale producătorilor agricoli au fost profund influențate de contextul macroeconomic care a apărut ca urmare a funcționării pe o piață volatilă, determinată de variabile precum instabilitatea politică, birocrăția excesivă și resursele limitate.

Concluziile studiului oferă credibilitate ideii că fermierii din zona investigată sunt afectați de politicile agricole neconforme.

Popescu și colab. [29] demonstrează necesitatea aplicării reformelor europene și a adaptării acestora la cerințele agriculturii românești prin

stimularea pieței de vânzare și crearea de forme competitive. Aceste activități sunt măsuri suplimentare esențiale pentru fermele mici și mijlocii.

Întrucât literatura de specialitate tratează în principal factorii ce conduc la constituirea unei forme asociative, în cadrul subcapitolului 3.1 au fost prezentați factorii inhibitori ce determină renunțarea la formele asociative. Acești factori sunt într-o relație de antiteză cu cei ce implică asocierea. Opinia exprimată este în concordanță cu cea a lui Hernández-Espallardo și colab. [173], care susține că membrii unei organizații vor rămâne împreună atâta timp cât acțiunile colective le oferă beneficii mai mari decât cele individuale.

Limitările studiului din subcapitolul 3.1 sunt reprezentate de elaborarea acestuia doar pe una din regiunile țării, o regiune ce deține totuși o pondere semnificativă la nivelul agriculturii românești. Factorii externi care îi împiedică pe producătorii din Regiunea Sud-Est să desfășoare activități în comun, având în vedere cadrul legislativ, sunt similari cu cei de la nivelul întregii țării.

Importanța cooperativelor în România este crucială pentru buna gestionare a resurselor, realizarea unei agriculturi performante și dezvoltarea mediului rural.

Cercetările din subcapitolul 3.2 arată că dezvoltarea agriculturii românești nu este influențată de numărul de cooperative agricole înregistrate, ci de cele funcționale. Un număr considerabil de membri ai cooperativelor din România au revenit la activitatea individuală, în ciuda faptului că există și cooperative de succes care au depășit orice barieră și oferă avantaje atât membrilor, cât și societății locale. România se află în plină implementare a unui proiect finanțat de Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020 denumit „Servicii de consiliere pentru înființarea și dezvoltarea formelor asociative în agricultură”, al cărui scop este de a ajuta fermierii să înființeze 350 de cooperative și 8 grupuri, prin furnizarea ei cu îndrumări și resurse fără costuri.

Pentru a evita un efect social, economic și de mediu major, realizând totuși un număr suficient de cooperative, atragem atenția asupra respectării celor cinci considerații prezentate în subsecțiunea 3.2.

Cooperativele agricole care nu reușesc să asigure bunăstarea economică și socială a membrilor săi sau care nu au niciun efect perceptibil asupra societății rurale în general, trebuie să depună eforturi susținute și promovate atât de instituțiile guvernamentale, cât și de cetățeni individuali, în vederea atingerii scopului pentru care au fost create.

Sectorul agricol și fermierii din România au nevoie de forme asociative puternice, „nu doar pe hârtie”, adaptate la realitățile pieței și să ofere valoare și avantaje reale membrilor săi. În timp ce concurează cu cooperativele puternice din alte state, acestea au nevoie de implicarea membrilor lor pentru a investi în comun pentru a fi competitive [242].

Este esențială promovarea unor propuneri de modificare aflate deja în discuție. Prima reformă recomandată care trebuie să aibă loc este afișarea Registrului Național al Cooperativelor Agricole pe site-ul MADR. Acest lucru va permite publicului să știe care cooperative sunt legitime și ai căror membri ar trebui luați în serios. O altă potențială ajustare este dizolvarea voluntară a cooperativelor care fie nu și-au depus situațiile financiare, fie au întrerupt operațiunile prin cooperativă și s-au declarat temporar inactive de mai mult de trei ani.

Propunem extinderea acestor cercetări și asupra altor regiuni ale României în vederea confirmării ipotezelor legate de situații similare la nivel național.

Capitolul IV. Performanța cooperativelor agricole din România

Atunci când o entitate își atinge obiectivele, menținând cheltuielile scăzute și creând plus valoare pentru părțile interesate, spunem că este performantă [243]. Este important să se ia în considerare „economicitatea, eficiența și eficacitatea” [244] în timp ce se analizează performanța unei organizații.

Economicitatea este reprezentată de identificarea celor mai bune resurse necesare desfășurării activității entității la cele mai mici prețuri posibile [245]. Așa cum s-a putut observa din capitolele anterioare, unul dintre rolurile cooperativelor agricole era de a furniza inputuri membrilor la cele mai mici prețuri, deci se poate afirma că, prin intermediul cooperativelor agricole, se asigură economicitatea activității membrilor. Eficiența este caracterizată de obținerea celor mai bune produse cu un consum cât mai mic de resurse. Astfel, economicitatea și eficiența reprezintă o serie de aspecte strâns legate de procesul de producție. Eficacitatea, însă, se referă la atingerea scopului propus [243].

Dacă o entitate achiziționează resursele la un preț redus, le prelucrează eficient și își atinge obiectivele propuse, putem afirma că este performantă. Rezultatele contabile constituie un element important în determinarea profitabilității unei entități.

Pornind de la natura duală a cooperativelor agricole, analiza performanței acestora s-a efectuat din două mari perspective [246]. Una dintre abordări a fost reprezentată de determinarea performanței considerând cooperativa ca o entitate separată [247]. Ce-a de-a doua a propus evaluarea performanțelor cooperativei prin raportare la eficiența economică resimțită de membri [248].

O analiză a literaturii de specialitate realizată de Benos et al. [246] identifică 5 subcategoriile de abordări ce au fost aplicate în evaluarea performanței cooperativelor agricole (tabelul nr. 4.1).

Tabelul nr. 4.1. Posibilități de evaluare a performanței cooperativelor

Categorii	Subcategorii	Element utilizat în analiză
Afaceri	Evaluarea financiară a afacerii	Cooperativă
	Evaluarea eficienței afacerii	
	Evaluarea subiectivă a afacerii	
Calitatea de membru	Evaluarea obiectivă a calității de membru	Membrii
	Evaluarea subiectivă a calității de membru	

Sursa: Benons et al. [246], preluat din [9].

Aceste abordări au fost aplicate în mod individual sau utilizând două sau mai multe subcategorii. Cea mai frecventă abordare (în peste 58% din cazuri) a fost utilizarea evaluării financiare a afacerii individual sau realizată prin comparație cu evaluarea eficienței sau evaluarea subiectivă a afacerii [246].

Deși indicatorii financiari reprezintă principala modalitate de evaluare a activității unei cooperative, aceasta abordare are o serie de limitări. Evaluarea financiară nu contorizează dublul rol al cooperativelor și cuantumul plăților efectuate către membri pentru produsele valorificate prin cooperativa cu valori mai mari, comparativ cu prețurile practicate pe piață [249, 250]. În același timp, situațiile financiare ale cooperativei nu pot să sintetizeze beneficiile sprijinului guvernamental primit de membrii unei forme asociative [251].

O altă limitare a utilizării datelor financiare este reprezentată de gradul redus de capitalizare a cooperativelor. Evaluarea financiară utilizează în general indicatori ai profitabilității, ai lichidității, ai datoriilor și ai eficienței ratelor care, pentru multe dintre cooperativele agricole din România, nu vor prezenta cel mai bun rezultat. Acest lucru se datorează ponderii mici pe care o au activele imobilizate. Astfel, evaluarea financiară a cooperativelor din România se poate realiza prin intermediul variației cifrei de afaceri, a imobilizărilor, a profitului, a valorii activelor circulante, comparativ cu anul precedent.

Există limitări și în cadrul acestei abordări, deoarece variația indicatorilor financiari se poate realiza datorită atragerii/retragerii membrilor.

Atragerea de noi membri va genera posibilități de dezvoltare mai mari pentru cooperativă, eliminând limitările menționate anterior.

În ciuda tuturor limitărilor prezentate, evaluarea financiară a afacerii reprezintă o componentă importantă în evaluarea performanței unei entități.

Evaluarea eficienței afacerii presupune atingerea unui randament optim în condițiile minimizării costurilor [252]. Pentru aplicarea unei astfel de abordări sunt necesare date despre costurile de achiziționare a inputurilor, costurile totale și producția obținută. Pe baza acestor date, se poate compara eficiența economică și avantajul competitiv manifestat de costurile de producție mai mici obținute la nivelul cooperativei.

Evaluarea subiectivă a afacerii este reprezentată de punctul de vedere al persoanelor din interiorul sau exteriorul entității referitor la performanțele acesteia [253]. Deși această abordare este preponderent utilizată în studiile în care procurarea altor informații despre entitate nu este disponibilă, aceasta prezintă aspecte limitative generate de posibilitatea ca răspunsurile primite de la persoanele intervievate să nu fie general valabile pentru membrii cooperativei și pentru terți [254].

Evaluarea obiectivă a calității de membru se poate realiza prin accesul la totalitatea documentelor ce prezintă tranzacțiile desfășurate între cooperativă și membri [255]. Acest lucru este destul de greu de realizat datorită caracterului confidențial al datelor.

Ultimul tip de abordare, respectiv evaluarea subiectivă a calității de membru, presupune ca fiecare membru să-și prezinte opinia asupra beneficiilor pe care le are în această calitate.

Un alt model calitativ de evaluare a performanțelor cooperativelor agricole este cel prezentat de Vazquez și colab [256], numit „Orientarea către responsabilitatea socială în cooperative (OSRCCOOP)”. În cadrul modelului OSRCCOOP, se evaluează performanța din perspectiva economică, de mediu, socială, diseminare, informare, inovație și satisfacția partenerilor.

U.N.C.S.V., într-o analiză publicată pe site-ul propriu, definește o serie de factori care trebuie îndepliniți de o cooperativă pentru a fi performantă pe termen mediu și lung. Acești factori sunt reprezentați de: „desfășurarea în condiții optime a activității pentru care au fost create,

implicarea membrilor în activitatea cooperativei, achiziția de inputuri și comercializarea producției, realizarea de investiții în comun, delegarea de sarcini, servicii către cooperativă, generarea de marje comerciale pozitive în urma comercializării producției, continuitatea activității pe o perioadă îndelungată și dezvoltarea cooperativei pe baza unei strategii pe termen lung”[257].

A fost analizată performanța cooperativelor agricole din România, pornind de la analizele efectuate în cadrul literaturii de specialitate internaționale, coroborată cu abordarea experților U.N.C.S.V.

În această secțiune, au fost definite un set de cinci propoziții de cercetare care urmează a fi demonstrate în cadrul acestui capitol.

Propoziția 1: Cooperativele agricole își ating obiectivele propuse, pentru care au fost înființate.

Propoziția 2: Activitatea cooperativă agricolă nu are efect asupra randamentului producției.

Propoziția 3: Dezvoltarea cooperativă agricolă este constrânsă de anumiți factori.

Propoziția 4: Succesul pe termen mediu și lung al unei cooperative agricole depinde de capacitatea acesteia de a-și gestiona eficient operațiunile.

Propoziția 5: Mărimea unei cooperative nu are nicio influență asupra calității serviciilor oferite membrilor săi.

Propozițiile studiului au fost demonstrate folosind analize atât calitative, cât și cantitative.

4.1. Materiale și metode

Conform analizei financiare din cadrul capitolului al II-lea, o cooperativă agricolă poate fi considerată funcțională doar dacă se desfășoară activități economice prin intermediul acesteia, respectiv 50% din producția proprie a membrilor. Unul dintre criteriile folosite la alegerea eșantionului pentru studiu a fost ca cifra să fie de cel puțin 100.000 de lei. Aceasta valoare, în opinia autorului reprezintă un prag arbitrat minim pentru funcționarea unei

cooperative. Începând cu anul 2019, 212 cooperative agricole au îndeplinit această cerință. Au fost realizate interviuri telefonice cu 174 de reprezentanți ai cooperativelor agricole. Doar 96 de cooperative din eșantionul inițial de 174 de cooperative au fost validate, ca urmare a aplicării criteriului de a avea două exerciții financiare consecutive încheiate cu profit.

Performanța cooperativelor agricole a fost evaluată folosind o combinație de tehnici cantitative și calitative pentru a obține rezultatul final dorit. În același timp, s-au folosit SPSS 26 și Gretl, două instrumente statistice utilizate pe scară largă. Aceste instrumente au fost necesare pentru a fundamenta dezvoltarea activității cooperativelor agricole. Datele financiare ale cooperativelor și evaluarea activităților de către management ar trebui să se îndrepte în aceeași direcție. Interviurile au fost folosite pentru a colecta date care ar putea fi folosite pentru a consolida celelalte abordări.

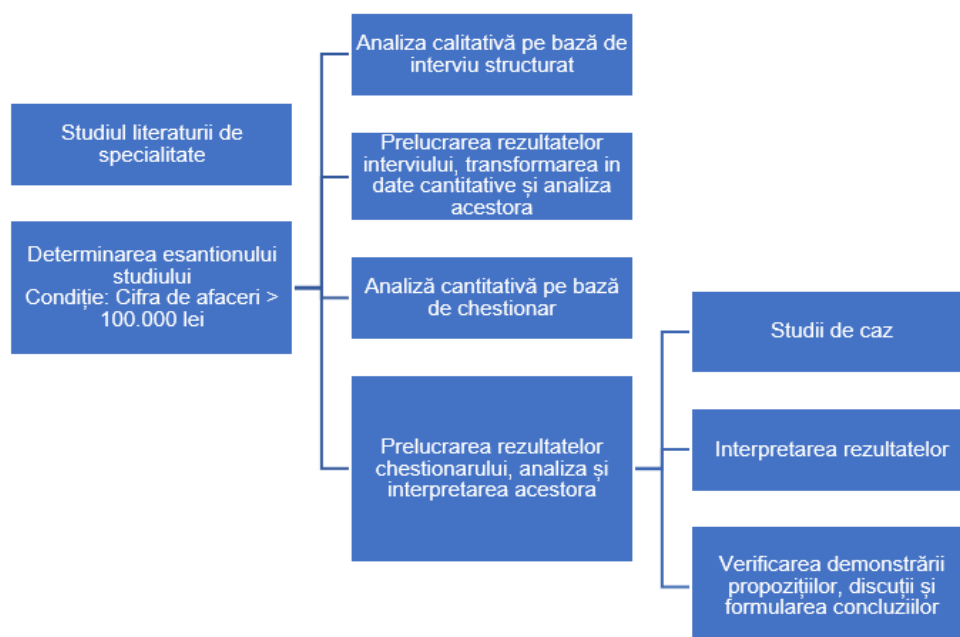

Figura nr. 4.1. Plan de cercetare.

Sursa: Preluat din [9].

Planul de cercetare prezentat în cadrul figurii nr. 4.1 a reprezentat procedura după care s-a efectuat colectarea datelor și interpretarea rezultatelor.

4.1.1. Analiza calitativă pe bază de interviu structurat

În vederea determinării eficienței activității cooperativei pentru membrii săi, în lipsa accesului la o serie de informații care să prezinte tranzacțiile între membri și cooperativă, achiziția de inputuri și prețul de comercializare a producției, s-a ales utilizarea unei metode calitative. Utilizarea metodei este adecvată acestui studiu, întrucât scopul autorului este de a culege informații de la persoanele din conducerea cooperativei „provocând discuții” [258, 259]. Pentru a nu afecta integritatea datelor și pentru a putea sintetiza informațiile obținute, s-a ales metoda interviului standardizat [260, 261]. A fost formulat un set de întrebări legate de rolul și scopul cooperativei, de producția obținută/comercializată, randamentul și funcționalitatea cooperativelor, realizarea de investiții și accesarea de proiecte cu finanțare nerambursabilă. Contactarea membrilor s-a realizat telefonic pe baza datelor publice disponibile, durata medie a interviurilor fiind de 5 minute. Planul de interviu a fost prezentat în cadrul tabelului nr 4.2.

Tabelul nr. 4.2. Planul de interviu

Categorie întrebări	Întrebări
Scopul și organizarea cooperativei	Ce activități îndeplinește cooperativa pentru membrii săi?
	Are un regulament de organizare și funcționare?
Randamentul producției	Care este randamentul producției în funcție de domeniul activității?
Dezvoltare cooperativei	Doriți extinderea activității cooperativei prin creșterea numărului de membri?
	Dacă DA, întâmpinați probleme în realizarea acestui lucru?
	Dacă NU, din ce motive?
	Doriți să aplicați pe proiecte cu finanțare nerambursabilă prin intermediul cooperativei?
	Pe ce sub-măsură?
Succesul/Eficiența cooperativei	Administrați o cooperativă de succes?
	Care sunt factorii care au influențat acest lucru?

Sursa: Preluat din [9].

Interviul a fost realizat la nivelul unei populații de 174 de cooperative agricole, reprezentând 82% din cooperativele agricole din România, cu cifră de afaceri mai mare de 100.000 lei.

Distribuția cazurilor s-a efectuat atât după sectorul de activitate, cât și după regiune. S-a considerat că există diferențe în funcționarea cooperativelor, având în vedere atât sectoarele diferite de activitate, cât și specificul regional.

Regiunile cu cel mai mare număr de respondenți au fost Regiunea de Nord-Vest, Regiunea Nord-Est și Regiunea Sud-Muntenia, unde principalele activități desfășurate sunt cele agricole și zootehnice.

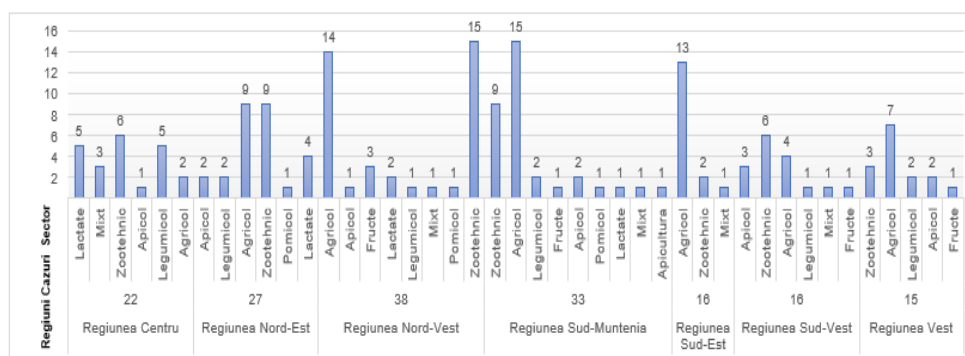

Figura nr. 4.2. Distribuția cazurilor pe regiuni și sectoare de activitate

Sursa: Preluat din [9].

4.1.2. Analiză cantitativă pe bază de chestionar

Pe baza analizei efectuate în cadrul interviului coroborat cu datele financiare, s-au selectat un număr de 96 de cooperative agricole ce respectau cumulativ două condiții: cifra de afaceri mai mare de 100.000 lei, respectiv activitate desfășurată timp de cel puțin 2 ani în condiții normale de funcționare.

Scopul elaborării chestionarului a fost obținerea de informații privind percepția conducerii cooperativelor asupra modului de organizare și gestionarea resurselor ca părți integrate a activității desfășurate de organizație. În elaborarea chestionarului, au fost incluse toate etapele de dezvoltare ale unei entități: de la motivarea înființării cooperativei, la dificultățile întâmpinate, posibilitățile de dezvoltare și strategiile aplicate, cât și evaluarea succesului cooperativei.

Prima parte a chestionarului este una informativă, cu întrebări semideschise ce oferă date despre tipul de activitate, județul din care provine, poziția ocupată în cadrul cooperativei, cifra de afaceri, numărul de membri și starea formei asociative. Starea formei asociative reprezintă o întrebare de tip filtru cu scopul selectării cooperativelor funcționale.

Partea a doua a chestionarului este formată din întrebări închise, în care respondentul trebuie să aleagă pe baza unei scări Likert în 5 trepte unde: 1 = neinfluențabil, 2 = influență mică, 3 = influență medie, 4 = influență semnificativă și 5 = influență definitorie.

Împărțirea pe etape de dezvoltare a fost utilizată pentru a surprinde zonele vulnerabile în activitatea formelor asociative. Pentru fiecare etapă de dezvoltare au fost elaborate 5 sau 6 întrebări.

Chestionarul are un număr de 41 de întrebări și a fost distribuit spre completare în perioada ianuarie 2020-aprilie 2020. Forma în extenso a chestionarului este prezentată în **Anexa nr. 1**.

4.2. Evaluarea eficienței afacerii

4.2.1. Analiza rezultatelor interviului prin transformare în date cantitative

După efectuarea interviurilor, informațiile au fost colectate centralizat și apoi analizate cantitativ. Fiecare răspuns a fost apoi sortat într-un grup și s-au calculat ponderile sectoriale și geografice.

Prima întrebare a fost menită să sintetizeze efectele activității cooperativelor pentru membri. Figura 4.3 prezintă această sinteză.

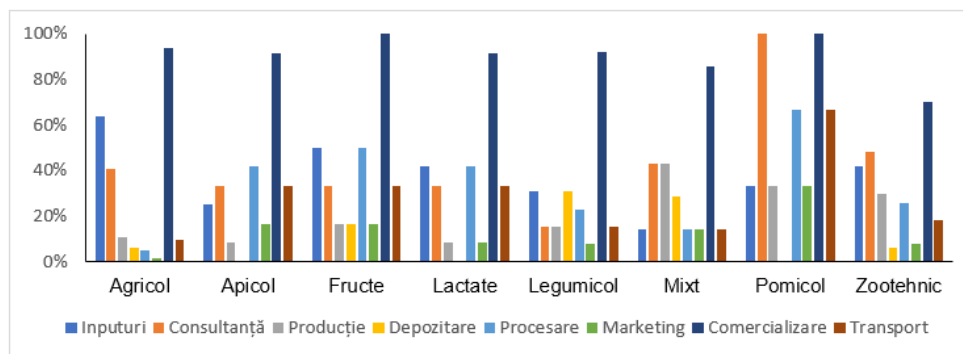

Figura nr. 4.3. Ponderea activităților cooperativelor pe sectoare de activitate

Sursa: Preluat din [9].

Semințele, pesticidele, fungicidele, insecticidele, îngrășămintele foliare, regulatorii și alte intrări sunt toate incluse în indicatorul de inputuri.

Activități precum depunerea documentelor la Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, cererea de asistență în caz de dezastru, solicitarea de motorină, menținerea datelor membrilor și furnizarea de servicii de consultanță tehnică de specialitate au fost toate incluse în indicatorul de consultanță.

111 din cele 174 de cooperative au enumerat producția agricolă ca activitate comercială principală, după cum a raportat ONRC. După compilarea tuturor datelor interviului, devine clar că doar aproximativ 20% dintre cooperative se concentrează efectiv pe producție.

Activitatea de comercializare este întâlnită în aproape toate sectoarele unde își desfășoară activitatea cooperativele agricole. Conform interviului, funcțiile primare ale unei cooperative în sectorul agricol sunt achiziționarea de inputuri, furnizarea de consultanță și îndrumare și negocierea de contracte favorabile pentru vânzarea producției membrilor.

În industria fructelor și legumelor, depozitarea joacă un rol important. După cum arată datele, prelucrarea are loc în fiecare industrie, cu excepția

agriculturii. Cel mai adesea, activitatea de marketing poate fi detectată atunci când comercializarea are loc sub un nume de marcă binecunoscut.

Figura nr. 4.4 prezintă un grafic care rezumă operațiunile generale ale cooperativei după rezultate.

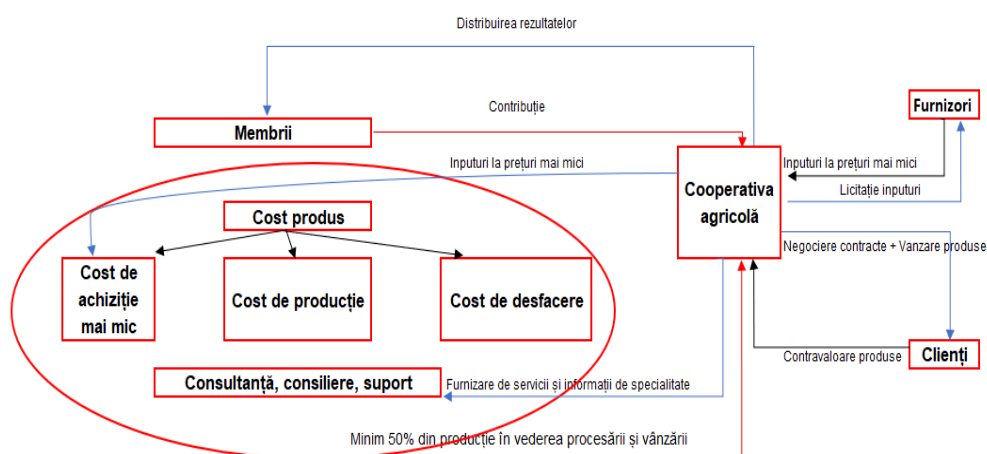

Figura nr. 4.4. Diagrama generală a activităților membrilor cooperativei agricole

Sursa: Preluat din [9].

În urma răspunsurilor la a doua întrebare, legată de existența unui regulament de organizare și funcționare, a rezultat că 82% din cooperativele care fac obiectul prezentului studiu își desfășoară activitatea după un regulament bine definit.

În majoritatea cazurilor, randamentul producției cooperativei este comparabil cu media randamentului producției naționale [21], iar operațiunile acestora nu au un impact vizibil asupra procesului de producție. Datorită variațiilor precipitațiilor sau a condițiilor pedoclimatice, randamentul producției agricole poate varia cu până la 0,5 t/ha de la o locație la alta.

Un procent de 18% dintre cei chestionați au fost împotriva extinderii cooperativei ca urmare a recrutării de noi membri. Cauzele exprimării unui vot negativ sunt reprezentate de experiențe anterioare neplăcute. Formele de participare existente ale cooperativei generează un randament crescut în cadrul activității desfășurate, dar sunt vulnerabile la tensiuni între membri.

Din categoria celor care își doresc extinderea cooperativei (82% din total eșantion), putem identifica două mari categorii:

- Prima categorie, reprezentând 40% dintre membrii care sunt pro extindere, afirmă că nu au întâmpinat probleme în atragerea de noi membrii.
- A doua categorie este reprezentată de membrii ce doresc extinderea, dar întâmpină probleme. În cadrul figurii nr. 4.7 au fost prezentați principalii factori limitativi ai extinderii.

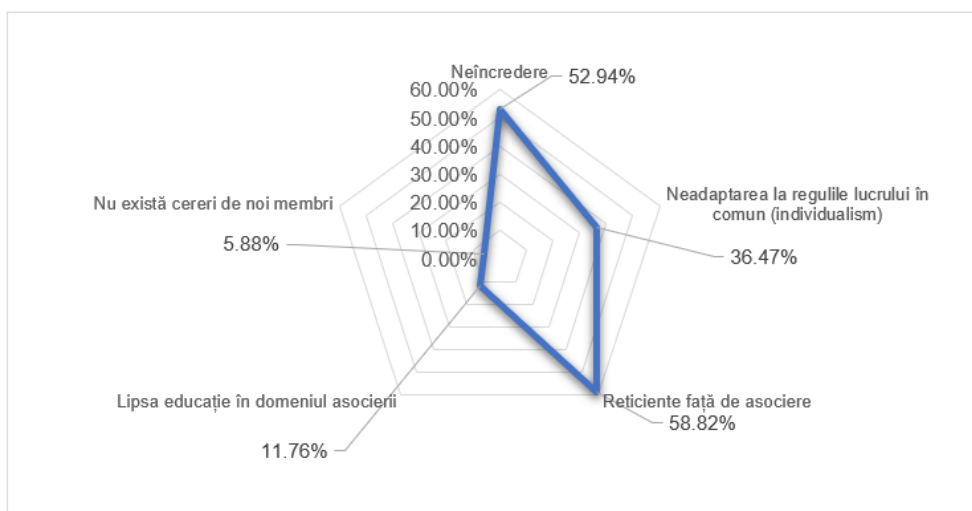

Figura nr. 4.5. Limitări în creșterea numărului de membri ai unei cooperative

Sursa: Preluat din [9].

Nota: Valorile cumulate depășesc 100% deoarece intervievați au precizat una sau mai multe cauze.

În timp ce realizările cooperativelor existente demonstrează beneficiile lucrului împreună, lipsa de dorință a fermierilor de a forma asociații este încă palpabilă. Atitudinile și acțiunile fermierilor față de asociații sunt influențate de o serie de probleme, inclusiv ezitare, neîncredere și individualitate. Această rezistență se manifestă uneori din cauza confuziei dintre cooperativele agricole și structurile organizatorice anterioare din vremea comunismului.

Ca urmare a aderării la o asociație, mulți fermieri cred că și-au pierdut autonomia și nu pot influența operațiunile de zi cu zi, după cum este necesar

pentru a respecta normele stabilite. Neîncrederea în formele asociative este exacerbată de prevalența cazurilor negative, în care membrii unor cooperative folosesc cooperativa pentru a dobândi interese private, îndepărtându-se de interesul comun.

Unii potențiali membri recunosc, de asemenea, că beneficiile aderării la cooperativă sunt mici în comparație cu munca pe care o implică.

Intenția de accesare a fondurilor europene nerambursabile a fost manifestată de 76% din total eșantion. Cele mai frecvente măsuri alese au fost 4.1, 4.2, 6.1, 6.2 și 9.1. Scopul accesării este reprezentat de achiziția de utilaje, creșterea capacității de procesare și depozitare.

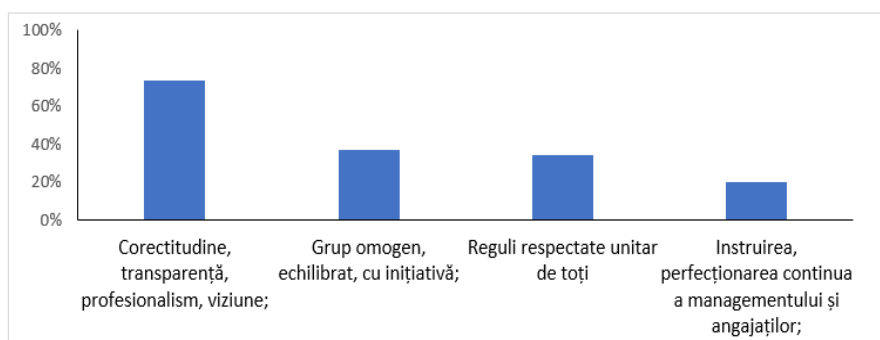

Figura nr. 4.6. Factorii ce asigură buna funcționalitate a cooperativei

Sursa: Preluat din [9].

Nota: Valorile cumulate depășesc 100% deoarece intervievați au precizat una sau mai multe cauze.

La întrebările legate de percepția asupra factorilor care au determinat succesul cooperativei, 72% din respondenți consideră că administrează o cooperativă eficientă, ce își îndeplinește scopul pentru care a fost creată. Peste 73% din respondenți consideră cooperativa administrată ca fiind una de succes și afirmă că principalii factori care au contribuit la acest lucru sunt reprezentați de corectitudine, transparentă, profesionalism și viziune. Omogenitatea grupului și respectarea regulilor de către toți membrii sunt, de asemenea, elemente importante care asigură funcționalitatea cooperativei. Rezultatele au fost prezentate în cadrul figurii nr. 4.6.

Deși au răspuns afirmativ la întrebarea legată de succes, peste 40% din membri au precizat că întâmpină dificultăți în colectarea sumelor de bani necesare cofinanțării proiectelor și consideră că sprijinul pentru astfel de forme de asociere ar putea fi mai mare.

La polul opus, reprezentanții cooperativelor care au afirmat că nu consideră afacerea pe care o administrează un succes, prezintă drept principali factori cu influență negativă: sprijinul redus din partea autorităților publice (47,92%), numărul mic de membri (43,75%) și limitările zonei în privința dezvoltării (31,25%).

Alți factori asociați insuccesului sunt reprezentați de competențele manageriale reduse, structura organizațională și dezinteresul manifestat de membrii cooperatori.

4.2.2. Analiza rezultatelor chestionarului prin transformare în date cantitative

Scopul chestionarului a fost de a afla mai multe despre factorii care au contribuit la performanța organizației și, prin extensie, despre modul în care au beneficiat membrii. Dintr-un total de 174 de cooperative, 96 au fost alese deoarece au îndeplinit ambele criterii pe parcursul anului 2018 și 2019: (1) aveau situații financiare pozitive (CA > 100.000 lei) și (2) au fost avut o activitate eficientă (profit) timp de cel puțin doi ani. Prima secțiune a chestionarului constă în întrebări de bază referitoare la forma asociativă, cum ar fi: domeniul de activitate, județ, manager, cifră de afaceri, membri și funcționarea cooperativei.

Starea formei asociative a reprezentat o întrebare filtru pentru a verifica faptul că aceste cooperative sunt funcționale și desfășoară activitate.

Raportat la numărul de membri ai eșantionului ales, aceștia sunt împărțiți după cum urmează: 14% din cooperative au 5 membri, 38% au între 5 și 10 membri, 32% au între 10 și 20 de membri, 12% între 20 și 50 de membri și doar 4% peste 50 de membri.

A doua parte a chestionarului este împărțită în șase secțiuni, după cum urmează: motivare, limitări, creștere/dezvoltare, organizare, succes și

contribuție. Există cinci sau șase întrebări în fiecare dintre cele șase secțiuni pentru a surprinde pe deplin starea fiecărei organizații.

Prin intermediul secțiunii de motivare s-a dorit a se identifica influența factorilor ce au contribuit la accesarea la o formă asociativă. Pornind de la literatura de specialitate prezentată în cadrul capitolelor II și III, precum și de la analiza calitativă realizată în cadrul secțiunii 4.2.1, s-au evaluat factorii reprezentativi. Procurarea de inputuri la prețuri cât mai mici datorită achiziției unei cantități mai mari prezintă o influență definitorie pentru 73,81% din respondenți. Practicarea unei agriculturi performante este în strânsă legătură cu comasarea terenurilor și exploatarea acestora, utilizând tehnologii inovative cu rezultate pozitive atât la nivelul producției, cât și asupra calității mediului. Prin intermediul unei cooperative, se pot achiziționa și utiliza tehnologii cu efect direct asupra producției, dovadă fiind și procentul de 83,34% din respondenți, care au catalogat acest factor drept unul de influență semnificativă sau definitorie pentru constituirea de cooperative agricole. Așa cum s-a putut observa din cadrul analizei calitative bazată pe interviu, rolul cooperativelor este de a oferi inputuri ieftine și de a vinde la prețuri mai mari decât cele care s-ar obține dacă vânzarea s-ar face în mod individual. Accesul la o piață de desfacere mai mare, în care puterea de negociere a producătorilor este ridicată, a fost considerat un factor de influență definitorie de către 77,78% din respondenți.

Posibilitatea de îmbunătățire a calității produselor și a nivelului producției a fost nominalizată, de asemenea, drept factor important și motivant pentru accesarea la cooperativă de peste 89,68% din respondenți.

O problemă frecventă ridicată de agricultori este reprezentată de consultarea precară a mediului agricol realizată de instituțiile abilitate înainte de a lua o decizie ce îi afectează direct. Acest lucru este datorat și structurii individualiste care este frecvent întâlnită în agricultura din România, cooperarea ajutând la consolidarea vocii agricultorului și a reprezentării intereselor acestora la nivel regional și național. La această concluzie au ajuns și respondenții din eșantionul ales, 86,51% dintre aceștia apreciind acest aspect ca fiind unul de importanță majoră în cadrul constituirii cooperativelor agricole. În ceea ce privește fondurile puse la dispoziția

cooperativelor agricole, fie că vorbim de finanțare nerambursabilă din proiecte europene sau de alte tipuri de finanțare, opiniile membrilor cooperatori diferă.

Astfel 55,55% din respondenți apreciază că un impact mare în accesarea la o formă asociativă a fost reprezentat de accesul la programe de finanțare. Existența unor măsuri dedicate formelor asociative sau care oferă punctaje pentru apartenența la forme asociative a reprezentat un factor hotărâtor. La polul opus, 22,22% apreciază că accesul la finanțare a reprezentat un factor cu influență medie care a justificat decizia lor de a se asocia, iar 18,25% consideră acest factor drept unul cu o influență mică.

Informații centralizate despre factorii care au determinat accesarea la o formă asociativă pentru intervievați a fost prezentat sintetizat în cadrul tabelului nr. 4.3.

Tabelul nr. 4.3. Motivare accesare formă asociativă

Variabile (Motivare accesare formă asociativă)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativa	Influență definitorie
Accesul facil la resurse (inputuri)	0,79%	4,76%	6,35%	14,29%	73,81%
Accesul la utilizarea unor tehnologii performante (sustenabile)	2,38%	3,97%	10,32%	36,51%	46,83%
Accesul la o piață de desfacere mai mare	0,79%	1,59%	3,17%	16,67%	77,78%
Posibilitatea îmbunătățirii calității produselor și nivelului producției	1,59%	1,59%	7,14%	34,92%	54,76%
Reprezentarea intereselor comune ale membrilor la nivel regional, național.	0,79%	1,59%	11,11%	28,57%	57,94%
Accesul la programe de finanțare	3,97%	18,25%	22,22%	22,22%	33,33%

Sursa: Preluat din [9].

Pentru constituirea unei cooperative așa cum s-a prezentat mai amplu în capitolele II și III, trebuie identificați viitorii membri cooperatori. Respondenții apreciază că refuzul anumitor fermieri de a participa la cooperativă are o influență în general medie. Crește influența atunci când posibilitățile de selecție în zonă a membrilor se reduc. Un exemplu ar fi reprezentat de formarea unui nucleu din 4 persoane interesate de asociere și imposibilitatea identificării unui al 5-lea membru pentru constituirea unei

cooperative. Acest factor poate reprezenta o limitare și în procesul de dezvoltare, factor tratat în cadrul secțiunii dezvoltare.

Un factor cu adevărat important este reprezentat de consolidarea sentimentului de încredere între membrii unei cooperative. Absența încrederii atrage după sine și implicarea redusă în activitatea cooperativei. O implicare redusă a membrilor este premisa unei cooperative nefuncționale. Influența puternică a acestui factor a fost recunoscută de peste 76% din respondenți.

Politicile din domeniul asocierii s-au îmbunătățit semnificativ în perioada 2018-2020 datorită implicării organizațiilor create la nivel național care reprezintă interesele fermierilor. Mai sunt multe de făcut în privința definirii unui cadru stabil de dezvoltare a cooperativelor, astfel încât peste 53,97% din membrii îi atribuie o influență medie.

Întrebarea privind valoarea adăugată de cooperativele agricole a fost o întrebare capcană. Scopul acestei întrebări a fost, de fapt, să infirme faptul că o formă asociativă nu generează plus valoare. Efectul formei asociative este redus sau nul atunci când aceasta nu funcționează după principiile cooperării, cu respectarea prevederilor legale și a unei bune organizări. Un procent de 57,14% din respondenți opinează că plus valoarea generată de cooperative nu reprezintă un element de limitare, ci mai degrabă o consecință a funcționării deficitare a acesteia.

Înființarea oricărei entități cu personalitate juridică în România presupune o procedură specifică la ONRC. Respondenții au fost întrebați dacă această procedură reprezintă un obstacol pentru înființarea de cooperative. Peste 48,41% au apreciat că influența procedurii nu reprezintă o limitare, raportând-o la alte proceduri mai complexe, cum ar fi atragerea de fonduri nerambursabile.

Principiul conform căruia veștile rele au un răsunet mai mare și se răspândesc mai repede decât veștile bune este aplicabil și în cazul cooperativelor agricole. Cooperativele agricole de succes sunt încă insuficient promovate.

În schimb, orice tentativă a unui membru de a se sustrage de la îndatoririle din cooperativă și de a câștiga în detrimentul celorlalți membri

sunt situații ce se propagă mult mai repede, alimentând neîncrederea atât în rândul cooperativelor create, cât și a fermierilor care își doresc asocierea. Această părere este împărtășită de 71,43% din respondenți.

Sinteza secțiunii limitării a fost prezentată în cadrul tabelului nr. 4.4.

Tabelul nr. 4.4. Limitări în crearea/dezvoltarea unei cooperative agricole

Variabile (Limitări)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativa	Influență definitorie
Refuzul de a coopera al fermierilor	3,17%	26,98%	30,16%	24,60%	15,08%
Dificultăți în a se consolida o relație de încredere între membri	0,79%	6,35%	16,67%	44,44%	31,75%
Asocierea nu este sprijinită de guvern cu o serie de politici bine definite	3,97%	16,67%	53,97%	15,08%	10,32%
Formele asociative nu generează plus valoare	57,14%	22,22%	11,90%	3,97%	4,76%
Procedură laborioasă de constituire a formelor asociative	8,73%	48,41%	25,40%	9,52%	7,94%
Puține exemple de structuri asociative de succes	1,59%	7,94%	19,05%	27,78%	43,65%

Sursa: Preluat din [9].

Pe baza analizei tip interviu s-a putut observa că există dificultăți în dezvoltarea cooperativelor agricole prin atragerea de noi membri. Această secțiune prezintă criteriile abordate în alegerea de noi membri.

Importanța amplasării terenurilor membrilor în teritoriu, cât mai compacte și mai apropiate unul de altul conduce la ușurarea interacțiunii între cooperativă și membri și la creșterea producției. Această condiție este considerată importantă de 62,25% din respondenți.

Reputația membrilor reprezintă o carte de vizită în vederea demarării de activități în comun. O persoană cu o bună reputație este un criteriu important în alegerea de noi membri. Acest lucru poate conduce la creșterea încrederii cooperativei și a relațiilor interne, părere împărtășită de 69,84% dintre persoanele care au răspuns în cadrul chestionarului.

Suprafața cultivată, tipul de cultură și dotarea tehnică a viitorilor membri nu reprezintă un factor de selecție definitiv.

Pentru consolidarea relației de încredere, unele forme asociative se creează în jurul membrilor familiei. Un bun exemplu este reprezentat de organizațiile de producători de pe raza județului Galați. La nivel de țară, sunt 23 de organizații de producători, 6 din ele activând în Galați. Acestea sunt create din membri ce aparțin aceleiași familii. Deși s-au dezvoltat foarte mult în ultimii 3 ani prin accesarea de măsuri de finanțare și investiții semnificative, la un moment dat vor ajunge la potențialul maxim. Fără a accepta noi membri și a beneficia de noi căi de finanțare, posibilitățile de dezvoltare viitoare sunt limitate. Totuși, este de apreciat faptul că au reușit să dezvolte afaceri de peste 1 milion de euro.

Respondenții au apreciat în peste 80% din cazuri că dezvoltarea exclusivă a formei de asociere la nivelul familiei nu reprezintă o direcție durabilă de dezvoltare.

Sinteza răspunsurilor secțiunii dezvoltare au fost prezentate în cadrul tabelului nr. 4.5

Tabelul nr. 4.5. Dezvoltarea cooperativelor agricole

Variabile alegere a membrilor/ noilor membri (Dezvoltare)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativa	Influență definitorie
Amplasarea terenurilor acestora in teritoriu	8,73%	11,90%	11,11%	32,54%	35,71%
Reputația acestora fundamentată pe relațiile social-comerciale cu ceilalți membrii	4,76%	7,94%	17,46%	36,51%	33,33%
Suprafața cultivată	52,38%	26,19%	8,73%	6,35%	6,35%
Tipul de culturi si dotarea tehnică	21,43%	26,98%	31,75%	15,08%	4,76%
Numărului minim de membrii se va realiza cu persoane aproprate (rude, prieteni) fără a permite altor persoane accesul	29,37%	32,54%	26,98%	6,35%	4,76%

Sursa: Preluat din [9].

Strategia unei organizații reprezintă un element important ce poate influența succesul sau eșecul unei afaceri. Aceasta stabilește atât obiectivele pe termen scurt, mediu și lung cât și modalitățile de realizare. Stabilirea prin

intermediul unui regulament a sarcinilor fiecărei persoane reprezintă un mod de optimizare a activităților. Prin intermediul regulamentului fiecare persoană știe ce are de făcut, părere împărtășită și de respondenți, care i-au atribuit o influență semnificativă. O altă problemă a sectorului agroalimentar în general, manifestată și în cazul formelor asociative, este identificarea, perfecționarea și păstrarea forței de muncă. Lucrurile evoluează, tehnologiile sunt din ce în ce mai complexe, iar nevoia de personal calificat este una iminentă. Un alt factor care contribuie la acoperirea nivelului forței de muncă necesare este reprezentat atât de depopularea spațiilor rurale, cât și de interesul redus al tinerilor pentru a lucra în agricultură.

Jumătate din respondenți consideră că identificarea și păstrarea forței de muncă sunt elemente cu o influență ridicată în cadrul implementării strategiei organizaționale. Un rol important pe care cooperativa îl are, pe lângă achiziția de inputuri și vânzarea producției, este reprezentat de consultanță. Consultanța este de mai multe tipuri: consultanță financiară, consultanță tehnică, consultanță organizațională etc. Peste 88% din respondenți consideră consultanța oferită de cooperativă drept un factor cu importante influențe în buna desfășurare a relațiilor comerciale.

Unul dintre motivele asocierii a fost reprezentat de obținerea unor prețuri mai mari în procesul de comercializare a producției, care să acopere cheltuielile de producție și să genereze valoarea adăugată. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv cooperativa trebuie să identifice piețele de desfacere și să negocieze contracte cât mai avantajoase. Puterea de negociere a cooperativei are la bază cantitatea de produse comercializată și notorietatea acesteia. Validarea acestei afirmații este realizată de peste 90% din eșantion. Pentru a crea sau consolida buna reputație a cooperativei este necesară o campanie de promovare. Acest lucru se poate realiza prin comercializarea producției sub un anumit brand sau prin diverse alte activități de marketing. Influența promovării a fost apreciată ca fiind foarte importantă de peste 58% din respondenți.

Ultima întrebare din cadrul secțiunii organizare este o întrebare de verificare. Este o extensie a ultimei întrebări din cadrul secțiunii motivare. S-a dorit obținerea aprecierii respondenților asupra importanței accesării de

fonduri europene pentru realizarea de investiții. Mai exact, capacitatea întreprinderii de a atrage finanțare. Respondenții au formulat un răspuns pozitiv, peste 73% concluzionând că atragerea de surse de finanțare pentru investiții este o activitate importantă în cadrul strategiei organizației.

Rezultatele sintetizate ale secțiunii organizare au fost prezentate în cadrul tabelului nr. 4.6.

Tabelul nr. 4.6. Organizarea cooperativelor agricole

Variabile (Organizare- Strategia organizației)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativa	Influență definitorie
Stabilirea atribuțiilor fiecărei persoane prin intermediul unui regulament	1,59%	7,14%	23,81%	45,24%	22,22%
Identificarea, calificarea, perfecționarea și păstrarea forței de muncă	2,38%	3,17%	26,19%	50,00%	18,25%
Asigurare consultanță membrilor organizației	1,59%	10,32%	26,19%	37,30%	24,60%
Identificarea piețelor de desfacere și negocierea unor contracte avantajoase pentru	0,79%	3,17%	5,56%	23,81%	66,67%
Promovarea produselor pe piețele județene, regionale, naționale și internaționale	3,97%	14,29%	23,81%	27,78%	30,16%
Accesarea de fonduri europene pentru dotarea cu echipamente tehnice și spații de depozitare	3,97%	23,02%	27,78%	17,46%	27,78%

Sursa: Preluat din [9].

Prin intermediul unei întrebări filtru, li s-a solicitat respondenților să-și evalueze afacerea. Următoarele două secțiuni, respectiv succesul și contribuția vor depinde de răspunsul la întrebarea filtru. Au considerat că nu fac parte dintr-o afacere de succes doar o mică parte din respondenți (5,56%). Aceștia au motivat această afirmație în secțiunile următoare ca fiind datorate capacității reduse de gestionare a situațiilor de criză și a conflictelor între membri, cât și incapacității de conducere a managerului organizației.

Situația răspunsurilor la întrebarea filtru a fost prezentată în cadrul tabelului nr.4.7.

Tabelul nr. 4.7. Aprecierea asupra succesului/insuccesul organizației

Variabilă filtru	Succes	Insucces
Succesul/insuccesul organizației dumneavoastră a fost datorat: Va rog încercați dacă optați să răspundeți pentru succes sau insucces	94,44%	5,56%

Sursa: Preluat din [9].

Tabelele ultimelor două secțiuni vor prezenta doar răspunsurilor celor ce au apreciat că fac parte dintr-o afacere de succes. S-a folosit termenul de afacere de succes în cazul acelor afaceri care își desfășoară în condiții optime activitatea, își îndeplinesc scopul pentru care au fost create și au o activitate comercială prosperă.

La baza bunei funcționări a cooperativelor agricole se regăsește capacitatea conducerii de a gestiona situațiile de criză. Identificarea celor mai bune soluții pentru depășirea situațiilor critice reprezintă un factor determinant în continuarea activității cooperativei. În același timp, gestionarea conflictelor între membri și restabilirea armoniei în cadrul organizației reprezintă cheia spre succesul pe termen mediu și lung.

Aceste afirmații sunt confirmate de peste 94% din respondenții din eșantionul evaluat.

Capacitatea de absorbție a fondurilor europene îi este atribuită o influență medie spre semnificativă în atractivitatea formelor de asociere agricolă. Cu o influență mică au fost evaluate dotarea cu utilaje și existența unui sistem de irigații. Această proporție este explicată prin activitățile îndeplinite de marea majoritate a cooperativelor respectiv: achiziție inputuri, consultanță și comercializare.

Calitatea și pregătirea managerului unei organizații prezintă un element semnificativ în dezvoltarea viitoare a formei asociative. Managerul trebuie să planifice și să organizeze activitatea, să verifice și să încurajeze membrii echipei pentru atingerea potențialului maxim productiv. Atât timp cât managerul reușește să pună în aplicare direcțiile și strategiile organizației și să îndeplinească obiectivele propuse, cooperativa va fi una de succes.

Informații despre ponderea răspunsurilor în cadrul secțiunii succes au fost prezentate în cadrul tabelului nr. 4.8.

Tabelul nr. 4.8. Elementele ce conduc la succesul organizației

Variabile (Succesul formei asociative)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativa	Influență definitivă
Capacitatea de gestionare a situațiilor de criză	1,68%	4,20%	31,93%	36,13%	26,05%
Capacitatea de gestionare a conflictelor între membri	2,52%	3,36%	36,13%	34,45%	23,53%
Capacitatea de absorbție a fondurilor	8,40%	23,53%	30,25%	17,65%	20,17%
Dotarea cu utilaje agricole	54,62%	15,97%	7,56%	10,08%	11,76%
Existența unui sistem viabil de irigații în zona	77,31%	8,40%	4,20%	7,56%	2,52%
Calitățile și pregătirea managerului organizației	0,00%	2,52%	19,33%	56,30%	21,85%

Sursa: Preluat din [9].

Ultima secțiune, numită *contribuția*, încearcă să evidențieze eficiența cooperativei transpusă la nivelul afacerilor membrilor. Cu alte cuvinte, stabilirea beneficiilor pe care le-au avut membrii datorită accederii la o cooperativă agricolă.

Prețul de comercializare a producției, în peste 83% din cazuri, a avut o influență ridicată, fapt ce a contribuit la obținerea de venituri mai mari la nivelul cooperativei și, implicit, la nivelul afacerilor membrilor.

Mai mult de jumătate (56%) apreciază că volumul producției a avut o influență medie datorită apartenenței la cooperativă. O influență medie este caracterizată printr-o creștere ușoară a volumului producției datorat în special achiziției și aplicării la timp a insecticidelor, fungicidelor, erbicidelor și îngrășămintelor.

La nivelul inputurilor, se observă că, prin intermediul cooperativei, membrii beneficiază de inputuri la prețuri mai mici datorită concentrării cererii. Răspunsurile privind creșterea volumului producției și cele legate de îmbunătățirea metodei de producție sunt asemănătoare. Acest fapt este datorat implicării reduse a cooperativei în procesul de producție. Prin creșterea prețului de vânzare a produselor și reducerea costurilor de

producție în peste 88,71% din cazuri, afacerile membrilor au înregistrat un trend crescător al profitului, fapt ce atestă eficiența cooperativelor agricole.

Tabelul nr. 4.9. Contribuția organizației pentru membrii

Variabile (Contribuția cooperativei pentru afacerea membrilor)	Neinfluențabil	Influență mică	Influență medie	Influență semnificativă	Influență definitivă
Prețul de vânzare al produselor dumneavoastră a crescut	1,68%	0,00%	15,13%	35,29%	47,90%
Volumul producției a crescut	3,36%	10,92%	56,30%	17,65%	11,76%
Inputurile au fost achiziționate la preturi mai mici	1,68%	5,88%	16,81%	36,13%	39,50%
Metoda de producție s-a îmbunătățit	0,84%	6,72%	58,82%	22,69%	10,92%
Profitul dumneavoastră a crescut	2,52%	1,68%	10,08%	33,61%	52,10%

Sursa: Preluat din [9].

4.2.3. Economicitatea cooperativei în ce privește achiziția de inputuri. Studiu de caz

O cercetare privind costul de achiziție a inputurilor desfășurat pe un eșantion mare de cooperative este un deziderat greu de realizat, din cauza lipsei de acces la date, care se încadrează în categoria informațiilor confidențiale și, prin urmare, nu sunt incluse în statisticile financiare publice. Aceste informații nu au putut fi colectate pe baza de chestionar, deoarece reducerea oferită pentru astfel de achiziții variază în funcție de cantitatea solicitată și de numărul variabil al inputurilor utilizate. Preluarea unor astfel de date se poate realiza prin acces la documentele care atestă fiecare tranzacție, aspect ce nu a fost permis de majoritatea participanților la chestionar.

Opt cooperative agricole din domeniul vegetal au fost analizate pentru a determina valoarea achizițiilor de inputuri și reducerile primite. Tabelul 4.9 arată că aceste cooperative administrează suprafețe agricole cuprinse între 3.200 ha și 20.000 ha.

Tabelul nr. 4.10. Prezentarea participanților la studiul de caz

Cooperativă	An înființare	Domeniu de activitate	Suprafețe administrate (ha)	Cifra de afaceri 2019	Profit 2019
C1	2010	Agricol	20.000	58.424.590	14.200
C2	2016		12.300	56.000.000	76.292
C3	2009		11.500	76.515.524	631.471
C4	2017		3.200	20.182.815	78.577
C5	2009		19.500	76.515.524	631.471
C6	2016		11.500	15.397.101	13.052
C7	2010		12.700	6.910.800	509
C8	2019		5.900	17.533.042	49.880

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor chestionarului și datele MFP [146], preluat din [9].

Primul pas al studiului a constat în analiza comparativă a achizițiilor unui produs raportat la cantitatea solicitată, cooperativă și preț de licitație față de prețul de listă. Prin alegerea unui tip de erbicid achiziționat de cele 8 cooperative, în cadrul figurii nr. 4.7, fiind sintetizate rezultatele analizei.

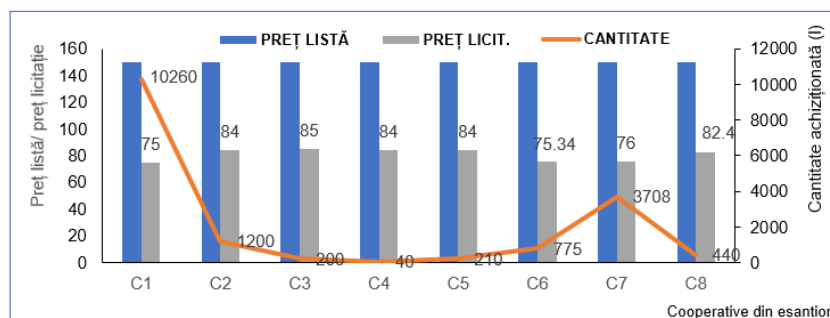

Figura nr. 4.7. Analiza prețurilor de achiziție ale erbicidului X

Sursa: Preluat din [9].

Prețul de licitație este influențat în special de cantitatea de produse achiziționate și de negocierea purtată de fiecare cooperativă în vederea obținerii celui mai bun preț. În cazul cooperativelor C6 și C7, s-au obținut prețuri apropiate de cele obținute de cooperativa C1, care a achiziționat o cantitate mult mai mare de produse. Cooperativa C6 a obținut un preț de 75,34 lei/litru pentru o cantitate de 775 l, care reprezintă cel mai bun preț raportat la cantitate.

Cooperativele C2-C5 au reușit obținerea unui preț relativ unitar pentru cantități mici. De exemplu, cooperativa C2 a achiziționat 1200 l erbicid produs X la prețul de 84 lei/litru, iar cooperativa C4 cu o cantitate de doar 40 de l a obținut același preț.

A doua etapă a studiului a implicat o examinare a cincizeci până la șaiszeci de tranzacții, pe care cooperativele agricole din eșantionul ales le-au făcut în anul 2020. Economii cooperativele la achizițiile de erbicide, insecticide și fungicide sunt prezentate în figurile 4.8–4.10.

Figura 4.8. demonstrează că reducerea obținută nu urmează neapărat o relație proporțională cu cantitatea cerută. Cumpărarea a 200 de litri de erbicid la o reducere de 60% în tranzacția 10 și a 3.700 de litri la aceeași reducere ca în tranzacția 18, sunt două exemple. Pe de altă parte, la achiziționarea de 10.260 l, s-a obținut o reducere de 50%.

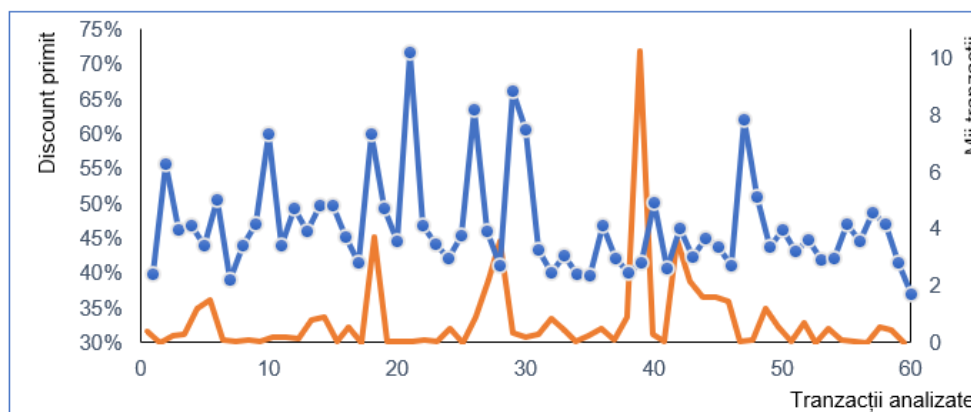

Figura nr. 4.8. Analiza discountului primit și a cantității de erbicidelor

Sursa: Preluat din [9].

Reduceri cuprinse între 37% și 72% au fost identificate în urma analizei vânzărilor de erbicide. Volumul tranzacțiilor cooperativei cu distribuitorul în cauză, precum și reputația cooperativei, joacă un rol în cadrul negocierilor privind prețurile de achiziție. Cele opt cooperative care au fost examinate au o reputație solidă și afaceri bine organizate, în domeniile lor de activitate.

După ce analizăm 50 de tranzacții separate care implică utilizarea pesticidelor, constatăm că economiile variază de la 35% la 61%. Aceste comportamente sunt identice cu cele observate în cadrul analizei erbicidelor.

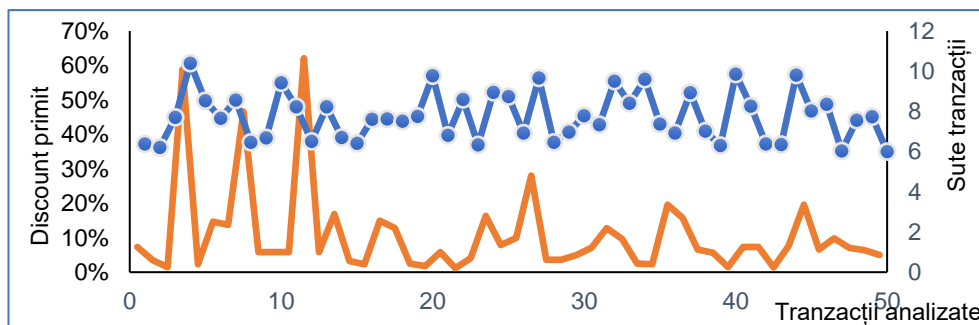

Figura nr. 4.9. Analiza discountului primit și a cantității de insecticide

Sursa: Preluat din [9].

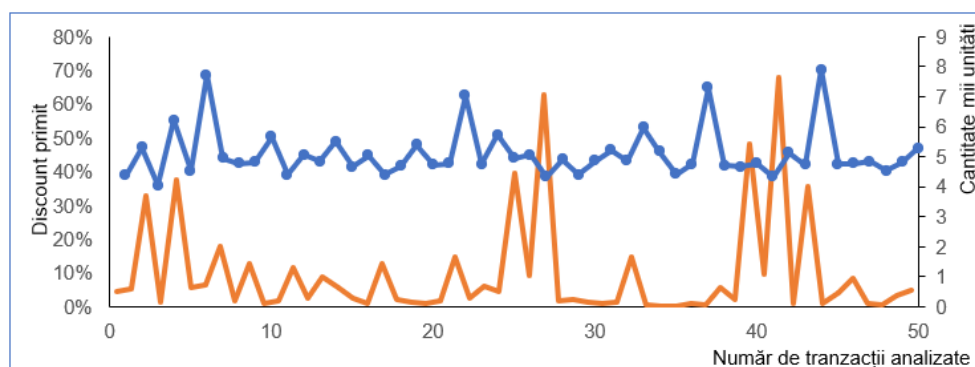

Figura nr. 4.10. Analiza discountului primit și a cantității de fungicide

Sursa: Preluat din [9].

Reducerile la fungicide au fost între 35% și 70%, conform analizei a 50 de tranzacții separate. Este de remarcă faptul că în urma investigației, s-a determinat o gamă de eficiență în achizițiile de inputuri între 35% și 70%. Nivelele reducerilor determinate diferă în special în cadrul cooperativelor înființate de puțin timp, dar sunt considerate benefice atât timp cât sunt mai mari decât cele care ar fi putut fi obținute în mod individual.

4.3. Evaluarea financiară a afacerii

Două strategii diferite vor fi comparate din perspectivă financiară în această secțiune. O modalitate urmărește simularea avantajelor financiare obținute ca urmare a comercializării prin intermediul formei asociative, în timp ce cealaltă se bazează pe metodologiile de evaluare a performanței financiare utilizate în literatura de specialitate, aplicate eșantionului care a completat chestionarul.

4.3.1. Analiza performanței financiare

În funcție de natura operațiunilor entității, o serie de indicatori cantitativi pot fi utilizați pentru a evalua succesul financiar al acesteia. Cooperative tradiționale din România prioritizează oferirea unor servicii calitative membrilor săi, economisirea banilor din achiziția de inputuri și realizarea profitului cât mai mult posibil. Având în vedere cele de mai sus, vom avea în vedere maturitatea afacerii cooperativelor prin evaluarea performanței acestora [263], determinată prin analizarea corelației dintre variația procentuală a cifrei de afaceri și variația procentuală a activelor imobilizate. Grashuis și Su [263] apreciază că sunt profitabile acele cooperative care manifestă stabilitate financiară și eficiență pe termen mediu și lung, stabilitate evidențiată prin ponderea activelor imobilizate și existența unui flux de numerar pozitiv. Investițiile în active imobilizate reprezintă elemente care contribuie la depășirea situațiilor critice.

O altă condiție ce trebuie îndeplinită de cooperativele agricole pentru buna funcționare a activității acestora este reprezentată de creșterea capitalurilor proprii [260, 263].

Diferența dintre profitul și cifra de afaceri din 2019 și cel din 2018 a fost prezentată în figura 4.11. În general, ambii indicatori măsurați sunt în creștere.

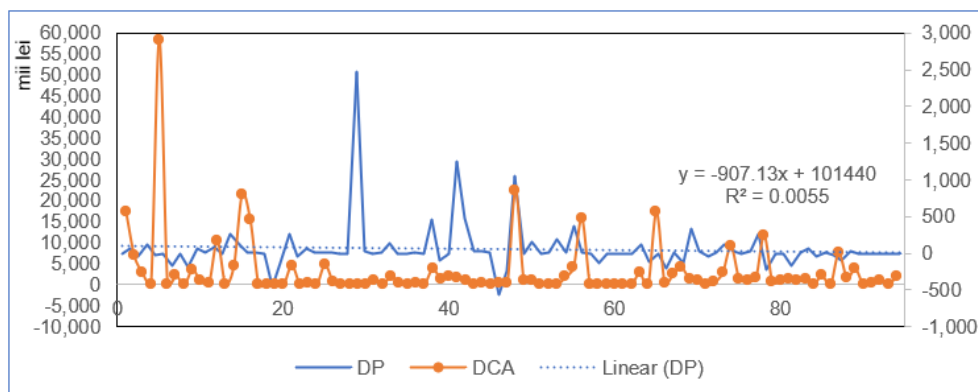

Figura nr. 4.11. Analiza variației în termeni absoluți a profitului și cifrei de afaceri (mii lei)

Sursa: Preluat din [9].

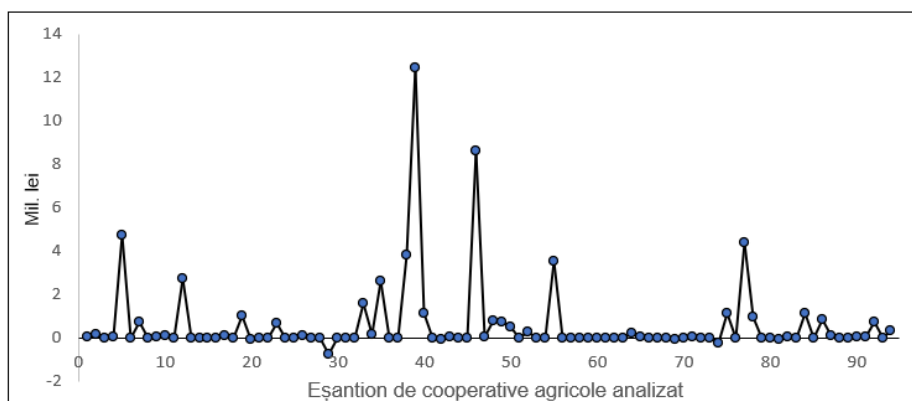

Figura nr. 4.12. Analiza variației în termeni absoluți a activelor imobilizate

Sursa: Preluat din [9].

Deși nivelul activelor imobilizate înregistrate de cooperative este redus, acesta a înregistrat de asemenea o tendință ascendentă raportat la valorile înregistrate în anul 2018.

4.3.2 Analiza scutirilor fiscale acordate cooperativei și membrilor

O serie de facilități fiscale pentru cooperativele agricole din România au fost prevăzute în legea 566/2004, însă au început a fi recunoscute și acordate abia în anul 2019. Acestea vizează scutirea de la plata impozitului pe profit, a impozitelor, a taxelor locale și a impozitului pe arendă, așa cum s-a reprezentat în cadrul figurii nr. 4.13 pentru cooperativă și 4.14 pentru membrii cooperatori.

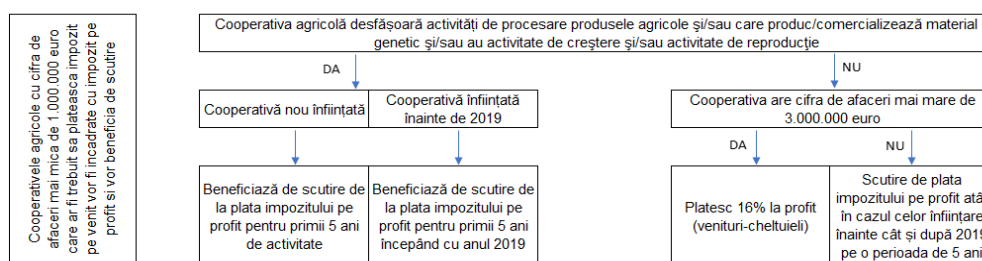

Figura nr. 4.13. Facilități acordate cooperativei agricole

Sursa: Preluat din [9].

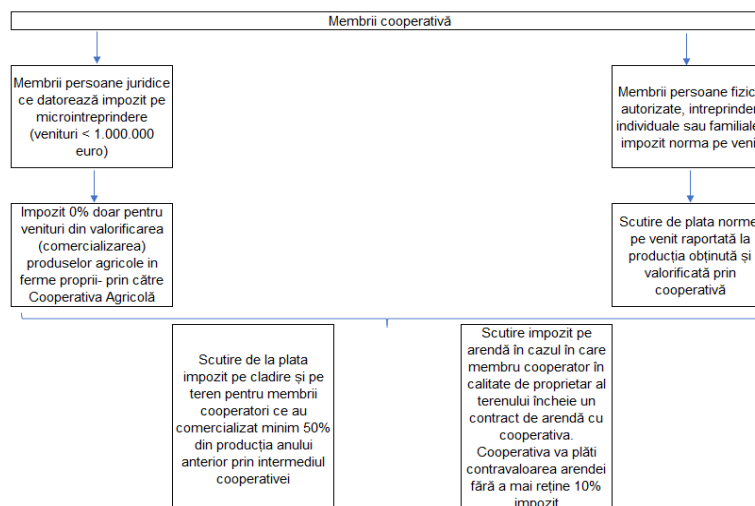

Figura nr. 4.14. Facilități acordate membrilor cooperatori

Sursa: Preluat din [9].

Dacă veniturile anuale ale unei cooperative agricole sunt mai mici de un milion de euro, acestea sunt încadrate ca plătitoare de impozit pe profit. Cerințele legale, cum ar fi vânzarea a cel puțin jumătate din producția membrilor prin cooperativa agricolă, trebuie îndeplinite înainte ca membrii săi să beneficieze de acces la facilități.

Pornind de la schemele logice de prezentare a facilităților fiscale, pentru a evalua impactul aderării la o formă asociativă, se va efectua o simulare a beneficiilor.

Presupunem cazul unei cooperative agricole ce cultivă cereale pe o suprafață de 12.700 de ha (teren categoria A), înființată în anul 2019 și recunoscută ca grup de producători. Cooperativa este formată din 10 membri persoane juridice și a înregistrat în anul 2019 o cifră de afaceri de 6.910.800 lei și un profit de 61.250 lei. Membrii dețin un spațiu de depozitare în valoare de 224.000 lei.

Prima condiție este îndeplinită, respectiv anul înființării, adică 2019, cooperativa beneficiind timp de 5 ani de scutirea de la plata impozitului pe profit. Nu este cazul verificării cuantumului cifrei de afaceri, întrucât cooperativa agricolă activează în domeniul procesării produselor agricole.

Impozit pe profit = 16% X 61.250 = 9.800 lei/an

Impozit de plata = 0 lei

În funcție de nivelul profitului anual, cooperativa va beneficia de scutire de la plata impozitului pe profit timp de 5 ani.

În ceea ce privește categoria la care se încadrează membrii cooperatori, aceștia sunt microîntreprinderi cu venituri approximate la 150.000 euro/fiecare. În cazul în care acestea au salariați, impozitul pe venit se calculează aplicând cota de 1%.

Impozit pe venit = 1% 150.000 euro ≈ 7.200 lei/membru

Impozit pe venit membru cooperativ (50% producție valorificată prin cooperativă) = 0 lei

Cotele de impozitare pentru teren și construcții aparținând acestora se determina astfel:

Impozit clădiri = 0,4% din valoarea impozabilă = 0,4% x 224.000 = 896 lei

Impozit clădiri de plată = 0 lei (cu dovada comercializării a 50% din producție prin cooperativă)

Impozit teren = valoare lei/ ha x nr de hectare x coeficient corecție = 42 lei/ha x 12.700 ha x 1,10 = 586.740 lei

Impozit teren de plată = 0 lei (cu dovada comercializării a 50% din producție prin cooperativă)

Valoarea lei/ha este o valoare stabilită de fiecare consiliu local în parte și variază în funcție de categoria terenului supus impozitării. În cazul simulării, a fost folosită valoarea aprobată pentru terenuri aflate în extravilanul unei localități din județul Galați.

Raportându-ne la impozitul pe arendă reținut la sursă de către plătitor în cadrul relației cooperativă agricolă - arendatori, membru cooperativ - arendaș, acest impozit nu se mai reține.

În urma derulării contractelor de arendă, cooperativa agricolă trebuia să plătească suma de 90.000 lei. În mod normal, se reținea impozitul de 10% din valoare și arendașul primea 81.000 lei.

Dacă cooperativa este cea care lucrează terenul respectând condițiile precizate privind relațiile contractuale dintre arendaș și arendator, membrul va beneficia de întreaga sumă stabilită prin contractele de arendă. Calculele realizate în cadrul prezentului subcapitol, reprezentând facilitățile fiscale, sunt ipotetice. Valoarea beneficiului resimțit de cooperativă și de membri este influențat de valoarea tranzacțiilor realizate, de zona geografică de amplasare și de calitatea terenurilor (pentru impozitele și taxele locale).

Este important că au fost definite într-un mod clar principiile de aplicare ale acestor facilități și s-a eliminat dubla impozitare a activității cooperativei și a membrilor. Caracterul legii ce reglementează facilitățile fiscale pentru cooperative se aplică în mod prioritar raportat la prevederile codului fiscal.

Membrii cooperativelor sunt în măsură să determine dacă beneficiile acordate, coroborate cu celelalte beneficii rezultate de pe urma exploatării în comun, aduc un plus afacerii pe care o administrează. Dacă se produce lichidarea voluntară a cooperativei într-o perioadă care este mai mică decât

perioada în care au beneficiat de scutiri, se va recalcula și vor datora impozit pe profit la care se adaugă penalități și taxe de întârziere.

4.4. Evaluarea eficacității afacerii

Software-ul SPSS 26 și metoda regresiei au fost utilizate pentru a construi o serie de legături de corelație între secțiunile chestionarului.

Scopul principal al acestei cercetări a fost identificarea elementelor cheie care contribuie la performanța organizației. Figura 4.15 prezintă rezultatele unei investigații asupra elementelor care contribuie la succesul unei cooperative pe termen mediu și lung. Acești factori sunt organizarea și dezvoltarea cooperativei.

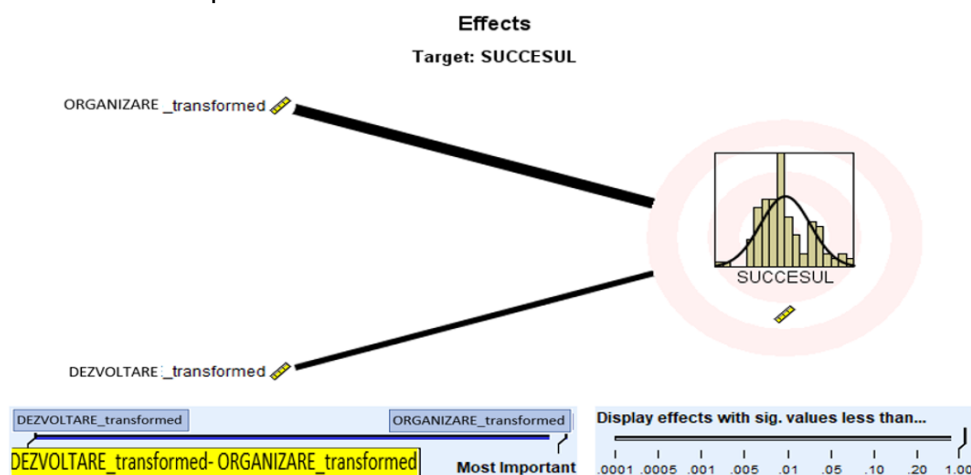

Figura nr. 4.15. Factorii ce determină funcționarea pe termen mediu și lung a unei cooperative agricole

Sursa: Preluat din [9].

Eficiența pe termen lung este în mare parte determinată de cât de bine este organizată afacerea. Potrivit sondajului, creșterea implică atragerea de noi membri. O structură solidă și un plan de creștere care pun accentul pe recrutarea membrilor oferă fundația, necesară pentru o funcționare eficientă.

Prin această metodă au fost determinate și elementele care influențează beneficiile cooperativei pentru membrii săi. Figura 4.16 prezintă reprezentarea grafică a rezultatelor testului.

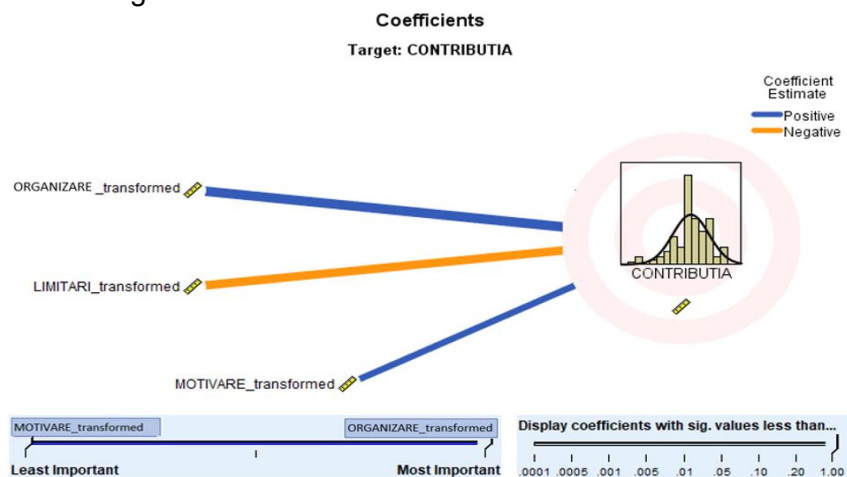

Figura nr. 4.16. Factorii ce influențează contribuția cooperativei pentru membrii săi

Sursa: Preluat din [9].

Structura activității joacă un rol esențial în atingerea obiectivelor stabilite de entitate. O cooperativă bine organizată va aduce beneficii mai mari atât pentru cooperativă, cât și pentru membrii săi.

Limitările influențează negativ contribuția. Deoarece constrângerile sunt elemente puternic legate de membri și de legătura lor, ele devin evidente doar în contextul contribuției și nu al succesului. În circumstanțe potrivite, structura asociativă a unei organizații poate face o diferență mai mare pe măsură ce suprafața deținută și numărul de membri cresc.

Atâta timp cât există avantaje legate de apartenența la cooperativă, membrii vor fi stimulați să-și mențină calitatea de membru și să se implice în dezvoltarea pe termen mediu și lung a cooperativei .

Capacitatea managementului de a elabora și implementa un plan coerent care ia în considerare atât obiectivele pe termen scurt, cât și obiectivele pe termen lung ale cooperativei este cel mai important factor în

succesul sau eșecul unei cooperative. Informarea, consilierea și formarea membrilor sunt esențiale pentru succesul oricărei cooperative.

4.5. Rezultate și discuții

Au fost examinate o serie de relații în urma evaluării activității cooperativelor agricole din perspectiva economiei, eficacității și performanței financiare. Spre deosebire de alte afaceri, succesul unei cooperative agricole convenționale nu este întotdeauna legat de măsurile financiare standard.

Folosind instrumentele de analiză statistică încorporate în softul SPSS 26, s-au analizat percepțiile managerilor asupra eficacității și eficienței cooperativelor prin intermediul chestionarului raportat la indicatorii financiari. Nu s-au găsit corelații statistice semnificative între dispersia parametrilor financiari și percepția asupra cooperativei. Conform lui Grashuis și Su [263], acesta fenomen este unul specific cooperativelor tradiționale. Longevitatea cooperativelor, susținută de natura lor dinamică, în continuă evoluție și bine organizată, s-au dovedit a reprezenta indicatori relevanți ai performanței în general.

Raportându-ne la codurile CAEN, putem observa că există o gamă largă de cooperative de producție în sectorul agricol al României. Studiul efectuat, însă, a relevat că influența cooperativelor se resimte cel mai puternic în domeniile achiziționării de inputuri și producției de materii prime.

În pofida unor discrepanțe între codurile CAEN raportate de cooperative și activitățile lor principale, analiza datelor demonstrează că cooperativele își ating obiectivele propuse. Mai puțin de 20% din cooperativele active din România se ocupă efectiv de producție.

Ca urmare a acestei considerații, am ajuns la concluzia că efectul asupra producției este dictat de scăderea costului de producție, realizat prin achiziționarea de inputuri la prețuri mai mici. Experții de la UNCSV au stabilit că aceste costuri de producție pot fi reduse cu 30–300 de lei pe hectar, în timp ce veniturile din vânzări ar putea crește cu 100–200 de lei pe hectar.

Cercetarea a arătat că 60% dintre cooperativele studiate au avut probleme din cauza individualității și a neîncrederii. În timp ce reducerile

primite prin cooperative sunt mult mai mari, longevitatea legăturilor unui fermier cu furnizorii de inputuri este un motiv comun pentru care fermierii refuză să lucreze împreună.

În special în proiectele de grup, în care eforturile multor oameni trebuie coordonate, organizarea excelentă este crucială. Mărimea exploatației este demonstrată a fi un element cu impact semnificativ, pe baza puterii de negociere a entității, într-o analiză a beneficiilor oferite membrilor. Această cercetare a identificat cazuri în care s-au atins prețuri similare, în ciuda faptului că achizițiile au fost făcute în cantități mai mici decât cele făcute de alte cooperative. Cu toate acestea, în cele mai multe cazuri, prețul de achiziție scade pe măsură ce cantitatea inputului cumpărat crește.

4.6. Concluzii parțiale la capitolul 4

Datorită stabilirii normelor de acordare a stimulentele fiscale, 2018-2019 a reprezentat o perioadă de relansare a activităților prin intermediul cooperativelor agricole. Calitatea de membru într-o cooperativă de succes oferă, de asemenea, o serie de beneficii.

Cooperativele cu vânzări anuale de peste 100.000 de lei au făcut obiectul analizei acestei secțiuni. Cifra de afaceri a cooperativei este un semn preliminar al succesului acesteia. Prin includerea în cercetare numai a cooperativelor pe deplin operaționale, suntem capabili să obținem de la respondenții chestionarului, perspectivele acestora asupra performanței cooperativelor care se bazează pe experiențele dobândite în cadrul cooperativei.

În contextul evaluării eficacității cooperativelor agricole, abordarea prin interviuri și chestionare a membrilor administrației cooperativei este un instrument util. Lipsa datelor disponibile cu privire la relațiile de cooperare de la membru la membru necesită utilizarea acestei metode.

Ca parte a strategiei actuale, au fost contactate cât mai multe cooperative operaționale. În multe cazuri, datele publice de contact a cooperativelor nu sunt actualizate sau sunt prezentate datele de contact ale consultanților, avocaților și a altor persoane care au interacționat cu

cooperativele agricole în trecut, îngreunând contactarea directă a conducerii cooperativei. După revizuirea cercetărilor disponibile, s-a concluzionat că rezultatele nu întârzie să apară dacă cooperativa este operațională și conducerea acesteia este preocupată de dezvoltarea formei asociative. O parte din cooperativele agricole s-au înregistrat ca grupuri de producători, pentru a beneficia de stimulente fiscale. Un alt avantaj este că oportunitățile de finanțare pentru cooperativele agricole vor continua și în perioada 2021 și 2027.

Cu toate acestea, s-a observat că în general, cooperativele agricole au un grad scăzut de capitalizare, ceea ce le face să fie instabile pe termen mediu și lung. Relațiile de colaborare sunt puse la încercare de mediul creat de existența SARS-CoV-2 și de seceta pedologică din 2020. Asocierea devine extrem de importantă în acest cadru.

Succesul cooperativelor este atestat de creșterea profiturilor membrilor cooperatori, de reducerile primite pentru achiziția de inputuri și de prețurile de vânzare a produselor mai mari decât în mod individual. Cooperativele agricole din România nu sunt nici pe departe la fel de dezvoltate cum sunt cele din Europa de Vest sau America, dar au înregistrat o creștere notabilă de-a lungul anilor. Aceste câștiguri pot fi parțial atribuite formării de grupuri care susțin și promovează interesele fermierilor în fața agențiilor guvernamentale și propun modificări legislative în sprijinul asocierii. Accederea României la COPA-COGECA este un alt factor care va garanta reprezentarea fermierilor și descoperirea de soluții la provocările și problemele cu care aceștia se confruntă.

Capitolul V. Concluziile generale, Contribuții originale și Perspective

Pentru consolidarea sectorului agroalimentar este necesară dezvoltarea unor strategii solide de dezvoltare pe termen mediu și lung, a formelor asociative. Ca urmare a abundenței sale de resurse naturale, România este capabilă să producă o mare varietate de alimente. Cu toate acestea, schimbările climatice au evidențiat o serie de probleme ale sectorului agricol, inclusiv secetă, degradarea terenurilor și un sistem de irigare ineficient. Provocări semnificative apar și în sectorul prelucrării și comercializării mărfurilor agricole, din cauza proliferării legăturilor intermediare care erodează potențialul de obținere a valorii adăugate de către fermieri.

5.1. Concluzii generale

O mare parte a literaturii de specialitate pe această temă din România se concentrează pe accentuarea beneficiilor asocierii, ceea ce este în concordanță cu strategia de promovare a formelor asociative susținute de autoritățile publice și organizațiile profesionale. Cu toate acestea, beneficiile au fost descrise mai degrabă sub formă narativă decât prezentate în studii cantitative.

Prezenta cercetare a rezumat situația actuală a formelor asociative din România, bazându-se pe studii de caz, analize și interviuri. România are aproape 1.700 de cooperative agricole, dar doar în jur de 10% dintre ele pot crește într-un mod durabil. Prin evidențierea limitărilor și vulnerabilităților din fiecare etapă de dezvoltare a unei cooperative, pot fi determinate cele mai eficiente strategii.

După ce a început la nivelul Regiunii de Sud-Est a României, cercetarea s-a extins la nivelul întregii țări.

Cele 263 de referințe citate au fost analizate pentru a determina cea mai bună abordare a secțiunilor practice ale cercetării, care a presupus

utilizarea diferitelor programe și modele statistice pentru a determina factorii responsabili pentru producerea rezultatului dorit – cooperative eficiente care pot finanța investițiile agricole și pot promova creșterea zonelor rurale.

Fragmentarea terenurilor, costurile ridicate ale inputurilor și echipamentele agricole învechite contribuie la prețurile ridicate pe care fermierii din România trebuie să le plătească pentru a produce. Acești factori fac dificil pentru fermieri folosirea strategiilor și instrumentelor esențiale pentru agricultura productivă.

Fără facilități adecvate, fermierii trebuie să-și vândă produsele intermediarilor la prețuri mult mai mici decât ar primi, dacă ar putea ocoli intermediarul și ar merge direct la clientul final.

Este important ca exporturile românești să aibă prețuri competitive cu mărfurile importate echivalente, dacă se dorește reducerea importurilor. Pentru a atinge acest obiectiv, producătorii trebuie să-și îmbunătățească capacitatea de a lucra împreună în organizații pentru a reduce cheltuielile, a construi spații de depozitare și pentru a crește vânzările către comercianții cu amănuntul și procesatorii.

Când vine vorba de unele produse, menținerea concurenței de preț pe tot parcursul anului ar putea fi o provocare. Roșiile, de exemplu, au un cost de producție substanțial mai mare decât în Turcia, în afara lunilor de vară, din iunie până în septembrie. Tipurile diferite de climă creează aceste diferențe. Astfel, un fermier român de roșii poate să răspundă cererii locale de roșii de înaltă calitate, la costuri accesibile, doar în perioada normală a producției.

Investițiile în repararea sistemului de irigații și realizarea lucrărilor de îmbunătățire a terenurilor sunt necesare din cauza deteriorării terenurilor agricole și a creșterii frecvenței și severității fenomenelor meteorologice extreme. Raportul cost-eficacitate trebuie luat în considerare atunci când se fac aceste investiții, în locațiile viabile, unde este indicată refacerea sistemului de irigare.

Se recomandă să se ia măsuri preventive și să fie atrase alte surse de apă în zonele în care sistemele de irigare fie sunt indisponibile, fie sunt extrem de costisitoare de construit și întreținut.

Din cauza lipsei de unități de procesare stabilite, produsele procesate cu valoare adăugată din alte state sunt importate în detrimentul mărfurilor locale. Mai multe produse agricole și culinare din România suferă și de o publicitate insuficientă, ceea ce are un impact major asupra cotei lor de piață.

În timp ce industria cerealelor a cunoscut o dezvoltare constantă în ultimii ani, industria legumelor, fructelor și a creșterii animalelor nu au o poziție consolidată pe piață.

Covid-19 a scos la iveală probleme din sectorul agroalimentar. Dezechilibrul comercial record al balanței comerciale este determinat de competitivitatea scăzută, care este evidentă atât la nivelul regiunilor, cât și al entităților cu caracter agroalimentar.

Pentru fermierii români anul 2020 a fost unul dificil din cauza pierderilor pe care le-a suferit ca urmare a secetei. Ajutorul guvernului oferă doar un mic impuls pentru noua campanie agricolă, iar randamentul culturilor este scăzut.

Fermierii, având în vedere aceste constrângeri, trebuie să caute mijloace pentru a se proteja pe ei înșiși și întreprinderile lor. Pierderile mari suferite de fermierii mici și mijlocii din cauza perisabilității culturilor lor pot fi evitate, dacă ar fi promovat accesul la cooperativele agricole. Cu toate acestea, încurajarea producției alimentare locale și a piețelor țărănești sunt abordări practice pentru prevenirea penuriei de alimente.

Vânzarea produselor online a luat proporții serioase în timpul pandemiei și ar putea reprezenta o soluție avantajoasă de ambele părți. În primul rând, clientul are garanția unor produse calitative pentru acoperirea nevoilor, iar vânzătorul se bucură de o promovare eficientă a produselor sale.

Pentru întărirea sistemului agroalimentar sunt necesare consolidarea legăturilor între instituțiile publice, entitățile agricole și rețelele de retail național pentru facilitarea accesului produselor românești la raft.

Depopularea coroborată cu îmbătrânirea populației fac din mediul rural românesc un element vulnerabil, atât din punct de vedere economic, cât și social. Această vulnerabilitate se manifestă acut în cadrul sectorului agricol prin lipsa de personal, prin resurse financiare limitate și efectele tot mai prezente ale schimbărilor climatice.

O posibilă soluție de revitalizare a mediului rural o reprezintă înființarea de forme asociative cu rolul de a proteja și a dezvolta producția, generând implicații și asupra lanțului agroalimentar.

România este la începutul unui nou drum în dezvoltarea cooperării între fermieri. Datorită creșterii gradului de conștientizare a beneficiilor înregistrate prin cooperare la nivel european și global, în ultimii ani au existat mai multe inițiative pentru crearea de noi cooperative. În acest context, este importantă înțelegerea activității cooperativelor agricole moderne, a factorilor ce le influențează rezultatele și al impactului formelor asociative asupra producătorilor agroalimentari, pentru a identifica și promova politicile și măsurile legislative adecvate care ar permite o dezvoltare durabilă a mediului rural.

Adaptarea formelor asociative la specificul agriculturii românești este un proces anevoios. Membrii cooperativelor agricole care, prin implicare activă și prin respectarea principiilor cooperatiste, au reușit să mențină un climat constructiv și unitar, obținând în același timp și beneficii.

Creșterea numărului cooperativelor agricole înregistrate nu este atât de important comparativ cu creșterea numărului cooperativelor funcționale. Prin cooperative funcționale înțelegem acele cooperative prin intermediul cărora se efectuează rulaj și care influențează pozitiv activitatea membrilor lor. Doar acestea pot avea o contribuție semnificativă în asigurarea și consolidarea lanțului alimentar pentru care militează strategia de dezvoltare a sectorului agricol.

Ca orice alte entități, cooperativele agricole au nevoie de finanțare pentru a se dezvolta. Cadrul legislativ dedicat formelor asociative recomandă evitarea distribuirii integrale a profiturilor în scopul creșterii capacității de autofinanțare. Aplicarea recomandărilor legislative în cooperativele din România au avut ca rezultat creșterea credibilității acestora în mediul concurențial, devenind exemple de succes la nivel național și modele de eficiență și durabilitate.

Implicarea organizațiilor naționale în îmbunătățirea și transformarea contextului legislativ dedicat cooperativelor agricole a fost definitivă.

Acestea au constituit pârghia de legătură între fermieri și organismele statului.

În același timp, se constată o sporire a inițiativelor de consultare, educare la nivel național cu scopul înțelegerii în ansamblu a mecanismelor și a beneficiilor asocierii.

Unul dintre factorii progresului cert în dezvoltarea durabilă a agriculturii și a mediului rural îl reprezintă constituirea și dezvoltarea unor cooperative agricole eficiente, actori absolut esențiali în crearea unor lanțuri de valoare adăugată previzibile și perene în agricultura românească.

În același timp, este necesară stabilirea unor obligații care să asigure buna funcționare a cooperativei și să îi întărească certitudinea că poate ajuta membrii și respecta obiectivele asumate împreună. Pentru a avea succes, o cooperativa trebuie să aibă reguli clare de funcționare valabile atât pentru angajați, cât și pentru membri.

Un impact semnificativ asupra mediului rural și un sprijin vizibil pentru toți membrii cooperativei vor fi percepute doar în condițiile în care procesul de capitalizare al cooperativei și investițiile comune la nivelul acesteia vor avea ca scop câștigarea unei poziții competitive pe piața unică. Acest lucru va fi posibil doar în condițiile unui context legislativ adecvat care să permită cooperativelor o dezvoltare strategică în interesul fermierilor.

Există din ce în ce mai mulți fermieri și membri ai cooperativelor care doresc o abordare pragmatică, coerentă, concretă și constructivă a dezvoltării durabile și moderne a sectorului de cooperare și implicit a sectorului agroalimentar.

Producătorii sunt interesați să lucreze împreună ca urmare a implementărilor politicilor Uniunii Europene (și implementarea acestora la nivel național), privind încurajarea creării și dezvoltării formelor asociative.

Mai mulți producători au văzut nevoia de schimbare și aleg să se alăture acestui tip de asocieri pentru a reduce costurile, a atenua riscurile și a-și maximiza profitul.

Schimbările aduse finanțării grupurilor de producători și restrângerea finanțării, asociate producției comercializate, au acționat ca blocaje în calea progresului în România. Formele asociative ale producătorilor agricoli au fost

profund afectate de cadrul macroeconomic care a apărut ca urmare a activării pe o piață în schimbare, influențată de probleme precum: instabilitatea politică, birocrația excesivă și resursele limitate.

Rezultatele studiului din cadru subcapitolului 3.1 sprijină ipoteza unor politici neconforme dezvoltate la nivelul agriculturii, cu influențe asupra producătorilor din zona studiată.

Întrucât literatura de specialitate tratează în principal factorii ce conduc la constituirea unei forme asociative, în cadrul subcapitolului 3.1 au fost prezentați factorii inhibitori care determină renunțarea la formele asociative. Acești factori sunt într-o relație de antiteză cu cei ce implică asocierea.

Limitările studiului din subcapitolul 3.1 sunt reprezentate de elaborarea acestuia doar pe una din regiunile țării, o regiune ce deține totuși o pondere semnificativă la nivelul agriculturii românești. Factorii externi care îi împiedică pe producătorii din Regiunea Sud-Est să desfășoare activități în comun, având în vedere cadrul legislativ, sunt similari cu cei de la nivelul întregii țării.

Importanța cooperativelor în România este crucială pentru buna gestionare a resurselor, realizarea unei agriculturi performante și dezvoltarea mediului rural.

Prin studiul din subcapitolul 3.2, s-a evidențiat că numărul cooperativelor agricole înregistrate nu este reprezentativ pentru creșterea sectorului agricol românesc. Un număr considerabil de cooperative din România a revenit la activitatea individuală, în ciuda faptului că există cooperative de succes care au depășit orice barieră și oferă avantaje atât membrilor, cât și societății locale. România derulează în prezent un proiect finanțat prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020, denumit „Servicii de consiliere pentru înființarea și dezvoltarea formelor asociative în agricultură”, care își propune să ajute fermierii să înființeze 350 de cooperative și 8 grupuri de producători, oferindu-le gratuit îndrumări și resurse.

Pentru a nu ajunge la un număr mare de cooperative care nu au un efect considerabil din punct de vedere social, economic și de mediu, este

important să se acorde o atenție deosebită îndeplinirii celor cinci principii prezentate în secțiunea 3.2. Este recomandat ca statul și cetățenii săi să susțină cooperativele agricole, care rămân fidele obiectivelor lor inițiale și îmbunătățesc viața membrilor lor, precum și economia rurală și societatea în ansamblu. Formele asociative din România pot concura cu alte cooperative din alte state numai dacă membrii săi sunt gata să-și pună în comun resursele și să investească în dezvoltarea și capitalizarea acestora.

Clarificarea aspectelor legislative privind stimulentele fiscale acordate cooperativelor agricole, a determinat în perioada 2018- 2019 relansarea activităților prin intermediul acestei forme de asociere.

Studiul a vizat conturarea unei imagini de ansamblu privind cooperativele din România și potențialele beneficii generate de asociere. Demersul cercetării științifice a presupus contactarea directă atât a reprezentanților instituțiilor publice (Direcții Agricole Județene, Ministerul Agriculturii, Primării, APIA, ANIF) implicate în procesul legislativ și nu numai, cât și a persoanelor interesate de asociere în agricultură (fermieri, reprezentanți ai uniunilor naționale ale agricultorilor, firme de consultanță). Cercetarea științifică a implicat participarea activă la conferințe naționale și work-shopuri inițiate de agenții ale Ministerului Agriculturii, la care au fost invitați reprezentanți ai fermierilor, ai instituțiilor de finanțare cu programe speciale pentru agricultură și reprezentanți ai autorităților publice locale.

5.2. Contribuții la dezvoltarea cunoașterii în domeniu și perspective

- Originalitatea cercetării este reprezentată de efectuarea unei analize transdisciplinare a fenomenului asocierii în agricultură la nivelul Regiunii de Sud-Est.
- Abordarea analitică este inovatoare, utilizând un set de metodologii statistice, cu scopul de a prezenta o imagine completă a perspectivelor de creștere a cooperativelor agricole și de consolidare a lanțului agroalimentar.

- Abordarea practică a cercetării, raportată la schimbările care au loc în agricultură, determinate ca urmare a comunicării constante pe o perioadă de 3 ani cu fermierii și reprezentanții autorităților publice cu rol reprezentativ.
- Participarea la formularea și susținerea unor propuneri care vizează modificări ale legii privind cooperativele, aflate în dezbateri. Una dintre aceste propuneri este reprezentată de publicarea Registrului Național al Cooperativelor Agricole pe site-ul MADR, ca un prim pas pentru atingerea nivelului dorit de transparență și încredere în cooperativele agricole.
- O altă modificare fezabilă este dizolvarea voluntară a cooperativelor care nu și-au depus situațiile financiare, nu desfășoară activități prin forma de asociere sau au fost delcarate temporar inactive de mai mult de trei ani.
- Sprijinirea și susținerea inițiativei Ligii Asociațiilor Producătorilor Agricoli din România de a construi un cadru legislativ pentru consolidarea terenurilor pe baza schimbului între proprietari.
- Condiționarea primirii subvenției doar dacă au fost încheiate polițe de asigurare a recoltelor.
- Valorile asocierii trebuie să fie solide, calitatea de membru nu este potrivită tuturor și are potențialul de a ajuta majoritatea fermierilor să facă față crizei actuale.
- Identificarea și definitivarea unui set de bune practici aplicabile cooperativelor agricole din România.
- Evaluarea cantitativă și calitativă a beneficiilor resimțite la nivelul membrilor cooperativelor agricole și a factorilor care influențează într-o manieră negativă constituirea și dezvoltarea formelor asociative.

Bibliografie

1. Townsend, R., Ronchi, L., Brett, C. I., Moses, E. D., 2018. Future of Food: Maximizing Finance for Development in Agricultural Value Chains (English). Washington, D.C.: World Bank Group. disponibil la: <http://documents.worldbank.org/curated/en/593641523880972785/Future-of-Food-Maximizing-Finance-for-Development-in-Agricultural-Value-Chains> [accesată 8 Aprilie 2020]
2. UN General Assembly, Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development, 21 October 2015, A/RES/70/1, disponibil la: <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html> [accesată 8 Aprilie 2020]
3. FAO. 2019. Our priorities – The Strategic Objectives of FAO. Rome. 28 pp. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO, disponibil la: <http://www.fao.org/3/I8580EN/i8580en.pdf> [accesată 8 Aprilie 2020]
4. FAO. 2014. FAO's work on family farming preparing for the decade of family farming (2019–2028) to achieve the SDGs. 36 pp. disponibil la: <http://www.fao.org/policy-support/resources/resources-details/en/c/1156106/> [accesată 8 Aprilie 2020]
5. World Food Summit 1996. Rome Declaration on World Food Security, disponibil la: <http://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm> [accesată 9 Aprilie 2020]
6. Piacentini, R., Della Ceca, L. S., Vega, M., Bertoni, F., Arancibia, A., Novara, I., Garro, S., & Feldman, S. 2019. Climate Change and Food Security in Food Security: Impact of Climate Change and Technology (pp. 21–72).
7. Richardson, D., Castree, N., Goodchild, M. F., Kobayashi, A., Liu, W., & Marston, R. A. (Eds.). 2016. International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology (1st ed.). Wiley.
8. Bukeviciute, L., Dierx, A. H., & Ilzkovitz, F. 2009. The functioning of the food supply chain and its effect on food prices in the European Union. European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Publications, available at: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications

9. Florea, A.M., 2020. Cercetări privind dezvoltarea formelor asociative ale producătorilor agricoli în Regiunea de Dezvoltare Sud-Est a României (teză de doctorat). Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Galați.
10. FAO. 2018. The future of food and agriculture – Alternative pathways to 2050. Rome. 224 pp. Licence:CC BY-NC-SA 3.0 IGO, disponibil la: <http://www.fao.org/global-perspectives-studies/resources/detail/en/c/1157074/> [accesat 9 Aprilie 2020]
11. Kaplinsky, R. & Morris, M. 2000. A handbook for value chain research. Ottawa, International Development Research Center.
12. Deloitte, 2015. The Food Value Chain: A Challenge for the Next Century, disponibil la: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ie/Documents/ConsumerBusiness/2015-Deloitte-Ireland-Food_Value_Chain.pdf [accesat 12 Aprilie 2020].
13. Humphrey, J. and O. Memedovic. 2006. Global value chains in the agrifood sector. disponibil la: <http://tinyurl.com/m4xjcbcb> [accesat 10 Aprilie 2020].
14. FAO. 2014. Developing sustainable food value chains – Guiding principles. Rome
15. Ansari, Z.N., Kant, R., 2017. Exploring the framework development status for sustainability in supply chain management: a systematic literature synthesis and future research directions. *Bus. Strateg. Environ.* 26 (7), 873e892.
16. Pagell, M., Shevchenko, A., 2014. Why research in sustainable supply chain management should have no future. *J. Supply Chain Manag.* 50 (1), 1e32.
17. Silva, M. E., & Figueiredo, M. D. 2020. Practicing sustainability for responsible business in supply chains. *Journal of Cleaner Production*, 251, 119621. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119621>.
18. Hassini, E., Surti, C., Searcy, C., 2012. A literature review and a case study of sustainable supply chains with a focus on metrics. *Int. J. Prod. Econ.* 140 (1), 69e82.
19. Gold, S., Seuring, S., Beske, P., 2010. Sustainable supply chain management and inter-organizational resources: a literature review. *Corp. Soc. Responsib. Environ. Manag.* 17 (4), 230e245.
20. Mariadoss, B.J., Chi, T., Tansuhaj, P., Pomirleanu, N., 2016. Influences of firm orientation on sustainable supply chain management. *J. Bus. Res.* 69 (9), 3406e3414.

21. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, 2019. The State of Food Security and Nutrition in the World 2018. Safeguarding against economic slowdowns and downturns, Rome
22. Agenția de Dezvoltare Regională de Sud-Est, 2014. Planul de Dezvoltare Regională Sud-Est 2014–2020. Disponibil la: <https://www.fonduri-structurale.ro/descarca-document/174> [accesat în data de 15.01.2020].
23. INS, Tempo- Online, Baze de date statistice, disponibil la: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>, [accesat 05.06. 2020].
24. INS, Comunicat de presa nr. 91 / 7 aprilie 2020, disponibil la https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/pib_tr4r2019_2.pdf, [accesat 05.06.2020].
25. Banca Națională a României, Raport anual 2018, disponibil la: https://www.bnr.ro/files/d/Pubs_ro/Anuale/RA2018.pdf, [accesat 05. 06.2020].
26. Tofan, A., 2005. „Productivitatea muncii in agricultura,” Analele Stiintifice ale Universitatii „Alexandru Ioan Cuza” din Iasi - Stiinte Economice, Alexandru Ioan Cuza University, Faculty of Economics and Business Administration, vol. 50, pages 441-447, November.
27. Comisia Europeană, 2020. Statistical Factsheet- Romania, disponibil la https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-statistical-factsheet-ro_en.pdf, [accesat 15.06.2020].
28. INS, Comunicat de presa din 24 iunie 2020, disponibil la <https://insse.ro/cms/ro/content/valoarea-produc%C5%A3iei-ramurii-agricole-%C3%AEn-anul-2019-date-semi-definitive>, [accesat 24. 07.2020].
29. Popescu, D. L., 2014. Subsistence/Semi-subsistence Agricultural Exploitations: Their Roles and Dynamics within Rural Economy / Rural Sustainable Development in Romania, 21st International Economic Conference 2014, IECS 2014, 16-17 May 2014, Sibiu, Romania
30. Alexandri, C., Luca, L., 2013. Implications of agrarian structures upon the agricultural supply in Romania. In Proceedings of the 1st International Conference Economic Scientific Research–Theoretical, Empirical and Practical Approaches, Bucharest, Romania, 11–12 December 2013; Volume 8, pp. 17–24.

31. Andrei, J. V., Mieila, M., Panait, M., 2017. Transformations of the Romanian agricultural paradigm under domestic economic policy reforms: An analysis during 1960–2011, *Land Use Policy* 67, 288–297
32. INS, 2020. Anuarul Statistic al României 2019, disponibil la: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/anuarul_statistic_al_romaniei_carte_en_1.pdf [accesat 02. 07.2020]
33. Stanciu, S., 2014. The Romanian food sector attractiveness for foreign investment. In *Proceedings of the Network Intelligence Conference, Wroclaw, Poland, 29–30 September 2014; Volume 5*, pp. 603–610.
34. Eurostat, Farm Structure Survey 2016. Updated: June 2019, disponibil la: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, [accesat 24.06. 2020].
35. Barnes, A.* ,De Soto, I., Eory, V., Beck, B., Balafoutis, A., Sánchez, B., Vangeyte, J., Fountas, S., van der Wal, T., Barbero, M.,G., 2019. Influencing factors and incentives on the intention to adopt precision agricultural technologies within arable farming systems, *Environmental Science and Policy* 93 (2019) 66–74
36. FAO, 2013. *Facing the challenges of climate change and food security*, ISBN 978-92-5-107737-5.
37. CEMA, 2014a. Precision farming: producing more with less, www.cema-agri.org/page/precision-farming-0
38. CEMA, 2014b. About CEMA – European agricultural machinery, www.cema-agri.org/page/about-cema-european-agricultural-machinery.
39. Warutere, P. & Verkooijen P., 2011. Triple Win of Climate-Smart Agriculture put into Practice, World Bank Sustainable Development, 8 March. Accesat în 10.02.2020. Disponibil la: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSDNET/0,,contentMDK:22842518~menuPK:64885113~pagePK:7278667~piPK:64911824~theSitePK:5929282,00.html>
40. Direcției Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor, Situația parcului auto la 31.03.2020, disponibil la: <https://data.gov.ro/dataset/parc-auto-romania>, [accesat 24. 06.2020].

41. Gimbașanu, G., 2017. AGRIM.RO: Cum funcționează prima rețea de consultanță gratuită pentru fermierii!, articol disponibil la : <http://agrintel.ro/74596/agrim-ro-cum-functioneaza-prima-retea-de-consultanta-gratuita-pentru-fermieri/>
42. Larson, W.E., Foster, G.R., Allmaras, R.R., Smith, C.M., 1990. Research Issues in Soil erosion/productivity: Executive Summary, University of Minnesota, St. Paul, Miunesota
43. Firth, A. G., Baker, B. H., Brooks, J. P., Smith, R., Iglay, R. B., & Brian Davis, J., 2020. Low external input sustainable agriculture: Winter flooding in rice fields increases bird use, fecal matter and soil health, reducing fertilizer requirements. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 300, 106962.
44. MADR, 2014. Inspectia in domeniul fertilizantilor, disponibil la: <https://www.madr.ro/inspectia-in-domeniul-fertilizantilor.html>, [accesat 24.06.2020].
45. Alexandri C., (coordonator), 2020. Sectorul agricol și mediul rural în criza COVID-19: Provocarea securității alimentare, Editura Academiei Române, București.
46. MADR, 2019. Strategia națională de reabilitare și extindere a infrastructurii de irigații din România, disponibilă la: <https://www.madr.ro/proiecte-de-acte-normative/5519-strategia-nationala-de-reabilitare-si-extindere-a-infrastructurii-de-irigatii-din-romania.html>, [accesat 24.06.2020].
47. Eurostat, Agricultural Production, 2020. disponibil la: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=apro_cpsh1&lang=en, [accesat 24.06.2020].
48. Grigoras, M.A., 2016. Trends in Romania's agricultural production. *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development"*, Vol. 16 Issue 1, Print ISSN 2284-7995, 183-192.
49. Prăvălie, R., Patriche, C., Săvulescu, I., Sîrodoev, I., Bandoc, G., & Sfică, L. 2020a. Spatial assessment of land sensitivity to degradation across Romania. A quantitative approach based on the modified MEDALUS methodology. *CATENA*, 187, 104407
50. Kevorchian, C.; Hurduzeu, G.; Gavrilesco, C., 2012. Utilizarea instrumentelor derivate cu opțiuni pentru managementul riscurilor meteo în fermele agricole din Sud-Estul României, în *Economia agroalimentară și dezvoltarea rurală în*

- România. Implicații ale PAC asupra securității alimentare, Editura Academiei Române, București.
51. Hurduzeu, G., Kevorchian, C., Gavrilescu, C., & Hurduzeu, R. 2014. Hazards and Risks in the Romanian Agriculture Due to Climate Changes. *Procedia Economics and Finance*, 8, 346–352
 52. Climate Adapt – Platforma europeană pentru adaptarea la schimbările climatice pentru România <http://climate-adapt.eea.europa.eu/countries/romania>, accesata in data de 15.04.2020
 53. Teodorescu, G., & Oros, C., 2010. Development of education on environmental and climate change impacts in Romania. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 5502–5506 Inferred from Borehole Temperature Measurements.“) *Pure and Applied Geophysics* 169 (1): 219-234.
 54. Steriu, V, Otiman, P.I., 2013. National Strategic Sustainable Development of agri-food sector and rural areas in the period 2014-2020-2030. The national strategic areas, Romanian Academy Press, Bucharest.
 55. Prăvălie, R., Sîrodoev, I., Patriche, C., Roșca, B., Piticar, A., Bandoc, G., Sfîcă, L., Tișcovschi, A., Dumitrașcu, M., Chifiriuc, C., Mănoiu, V., & Iordache, Ș. 2020b. The impact of climate change on agricultural productivity in Romania. A country-scale assessment based on the relationship between climatic water balance and maize yields in recent decades. *Agricultural Systems*, 179, 102767
 56. Mănescu, C., Cristina, A. F., Mateoc, T., Gavrilescu, C., & Mateoc-Sîrb, N. 2015. Improving Romania's Green Cover by Planting Forest Protection Curtains, in the Context of Current Climate Changes. *Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Agriculture*, 72(2), 417–422.
 57. Ivan, G., 2015, Perdele forestiere de protectie combaterea fenomenelor de seceta si desertificare in zonele de sud ale Romaniei, INMA București
 58. Otiman, P.I., 2011. Alternativele economiei rurale a României: Dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă, [Romanian rural economy alternatives: Development of agriculture or rural food insecurity and severe desertification], Editura Academiei Române, București.
 59. Mateoc-Sîrb, N., Mănescu, C., Mateoc, T., Bianu, E., Arcadie, A.F.C. 2014. Study concerning the importance of forest curtains in the diminution of climate change risks in Romania. *Lucrări Științifice* 16: 229–236.

60. Bran, V. și Ustinescu, G., 2018. "Reflections on the Phenomenon of Desertification and Its Influence on the Natural Ecosystems in Romania," *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, Ovidius University of Constantza, Faculty of Economic Sciences, vol. 0(1), pages 133-138, July.
61. MADR, 2002. ORDIN nr. 636 din 23 decembrie 2002 privind aprobarea Indrumarilor tehnice silvice pentru înființarea, îngrijirea și conducerea vegetatiei forestiere din perdelele forestiere de protecție, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 104 din 19 februarie 2003
62. FAO. 2018. *The State of the World's Forests 2018 - Forest pathways to sustainable development*. Rome.
63. MADR, 2015. Măsura 08 Investiții în dezvoltarea zonelor forestiere, disponibilă la: http://www.m.a.d.r..ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/fise-masuri/Masura_08_Investitii_in_dezvoltarea_zonelor_forestiery_martie2015.pdf
64. Stringer, L. C., Scriciu, S. S., & Reed, M. S., 2009. Biodiversity, land degradation, and climate change: Participatory planning in Romania. *Applied Geography*, 29(1), 77–90. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2008.07.008>
65. MADR, 2015. Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030 disponibilă la adresa <https://www.madr.ro/strategia-pentru-dezvoltarea-sectorului-agroalimentar-pe-termen-mediu-si-lung-orizont-2020-2030.html>, [accesat 10.04.2020]
66. Kneafsey, M., Eyden-Wood, T., Bos, E., Sutton, G., Santini, F., Gomez y Paloma, S., Venn, L., Schmutz, U., Balázs, B., Trenchard, L., Blackett, M., & Institute for Prospective Technological Studies. 2013. Short food supply chains and local food systems in the EU: A state of play of their socio-economic characteristics. Publications Office. <http://dx.publications.europa.eu/10.2791/88784>
67. Marsden, T., Banks, J., and Bristow, G., 2000. Food Supply Chain Approaches: Exploring their Role in Rural Development. *Sociologia Ruralis* 40 (4), 424-438
68. Tanasa, L., Brumă, I., & Doboș, S., 2016. Contribuția lanțurilor scurte de aprovizionare în dezvoltarea micilor producători agroalimentari locali. Studiu de caz: județul Harghita (pp. 315–321).
69. MADR, 2015. Lanțul scurt alimentar, Publicație tematică nr.29, an II, disponibilă la: <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT29.pdf>,

70. FAO and IFAD., 2019. United Nations Decade of Family Farming 2019-2028. Global Action Plan. Rome. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
71. MADR, 2015. Fermele familiale. Crearea lanțurilor scurte de aprovizionare și integrarea în filierele agroalimentare, Publicație tematică nr.18, an II, disponibilă la: <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT18.pdf>
72. FAO. 2014. The state of Food and Agriculture. Innovation in family farming. Rome.
73. MADR, 2019. Viitorul fermelor de familie dezbătut la MADR, Comunicat de presă din data de 13.03.2019, disponibil la: <https://madr.ro/comunicare/5073-viitorul-fermelor-de-familie-dezbatut-la-sediul-madr.html>, [accesat 24. 06.2020].
74. Latruffe, L., 2010. Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors, OECD Food, Agriculture and Fisheries Working Papers, No. 30, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/5km91nkdt6d6-en>
75. Harrison, R. and Kennedy, L., 1997. A neoclassical economic and strategic management approach to evaluating global agribusiness competitiveness, *Competitiveness Review*, Vol. 7, No. 1, pp. 14-25.
76. Comisia Europeană, 2010. Cultivating competitiveness of the EU farm, agri-food and forest sectors, disponibil la <https://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/796E8491-F491-EF46-04EC-905DC3E2889F.pdf>, [accesat 19.06.2020].
77. Dijkstra, L., Annoni, P., Kozovska, K., 2011. A New Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings, Breska Von E. (Ed),
<https://pdfs.semanticscholar.org/2b92/a38b19e03d91408d987f112d3e138fb2b263.pdf>, [accesat 10.04.2020]
78. Annoni, P., Dijkstra, L., 2019. The Eu Regional Competitiveness Index 2019 (Regional and Urban Policy - European Commission).
79. Comisia Europeană- secțiunea European Regional Competitiveness Index, 2019. disponibilă la adresa https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/ [accesat 09.04.2020]
80. Florea, A.M., Radu R.,I., Stanciu, S., 2020, Creșterea competitivității sectorului agroalimentar la nivelul Regiunii de Sud-Est a României, în „Dezvoltarea durabilă a agriculturii și a spațiului rural din perspectiva politicii agricole comune”, Coordonatori Alexandri C., Alboiu, C., Krulizslicika, M., Rusuli, M., Tudor, M.,

- Editura Academiei Române, București, ISBN 978-973-27-3263-2, pag. 90-98 (9 pag/678 pag).
81. Ho J., Hui D., Kim Aimee, and Zhang Y., 2020. Cautiously optimistic: Chinese consumer behavior post-COVID-19, McKinsey & Company, disponibil la adresa: <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/cautiously-optimistic-chinese-consumer-behavior-post-covid-19#>
 82. OECD. 2020. Evaluating the initial impact of COVID-19 containment measures on economic activity. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/evaluating-the-initial-impact-of-covid-19-containment-measures-on-economic-activity/#blocknotes-d7e19>
 83. Patel, V., D. Chisholm., T. Dua, R. Laxminarayan, and M. E. Medina-Mora, editors. 2015. Mental, Neurological, and Substance Use Disorders. Disease Control Priorities, third edition, volume 4. Washington, DC: World Bank.
 84. Roggeveen, A. L., & Sethuraman, R., 2020. How the COVID Pandemic May Change the World of Retailing. *Journal of Retailing*.
 85. Price-Smith A., T., 2009. Contagion and Chaos: Disease, Ecology, and National Security in the Era of Globalization. Cambridge, MA: MIT Press.
 86. Botti, S. and McGill A., L., 2011. The Locus of Choice: Personal Causality and Satisfaction with Hedonic and Utilitarian Decisions, *Journal of Consumer Research*, 37 (6), 1065–1078.
 87. Durante, K. M., & Laran, J., 2016. The effect of stress on consumer saving and spending. *Journal of Marketing Research*, 53(5), 814–828.
 88. OECD., 2020. COVID-19 and the Food and Agriculture Sector: Issues and Policy Responses, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=130_130816-9uut45lj4q&title=Covid-19-and-the-food-and-agriculture-sector-Issues-and-policy-responses&utm_source=Adestra&utm_medium=email&utm_content=Read%20the%20brief&utm_campaign=Agriculture%20COVID%20blast&utm_term=demo
 89. FAO. 2020. Sustainable crop production and COVID-19. Rome
 90. FAO. 2020. Extension and advisory services: at the frontline of the response to COVID-19 to ensure food security. Rome.
 91. FAO. 2020. Addressing inequality in times of COVID-19. Rome.

92. Ministerul Comunicatiilor și Societii Informatice (MCSI), 2019. Raport de analiză comparativă a sistemelor de reglementare a comerțului on-line din cadrul a cel puțin 6 țări europene,
<https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2019/03/Analiz-%C3%A2-comparativ-%C3%A2-a-sistemelor-de-reglementare-a-comer%C2%A2ului-on-line-din-cadrul-a-cel-pu%C2%A2in-6-%C2%A2-%C3%A2ri-europene.pdf>
93. Iacob, A., 2020. Ce cumpără românii de pe internet pe timp de pandemie — Studiu, <https://www.startupcafe.ro/coronavirus-covid-19/ce-cumpara-romanii-internet-pandemie-studiu.htm>
94. Park, H., & Choi, S. O., 2019. Digital Innovation Adoption and Its Economic Impact Focused on Path Analysis at National Level. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 5(3), 56.
95. Rajagopal, D., 2020. Development of Consumer Behavior. In Rajagopal, Transgenerational Marketing (pp. 163–194). Springer International Publishing.
96. Asioli, D., Varela, P., Hersleth, M., Almlı, V. L., Olsen, N. V., & Naes, T., 2017. A discussion of recent methodologies for combining sensory and extrinsic product properties in consumer studies. *Food Quality and Preference*, 56, 266–273.
97. Richardson, P. S., Dick, A. S., & Jain, A. K., 1994. Extrinsic and intrinsic cue effects on perceptions of store brand quality. *Journal of Marketing*, 58(4), 28–36.
98. Gopinath G., 2020. Limiting the economic fallout of the coronavirus with large targeted policies. In: *Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes* CEPR Press.
99. Stephany, F., Stoehr, N., Darius, P., Neuhäuser, L., Teutloff, O., & Braesemann, F., 2020. The CoRisk-Index: A data-mining approach to identify industry-specific risk assessments related to COVID-19 in real-time.
100. Revista fermeirul, 2020. Falimentul băntuie fermele, online, (20.07.2020), disponibil la: <https://www.revistafermierului.ro/din-revista/stiri/item/4592-falimentul-bantuie-fermele.html>
101. MADR, 2020. Fermierii afectați de secetă vor fi despăgubiți, Comunicat de presă din data de 16.07.2020, disponibil la: <https://www.madr.ro/comunicare/6196-comunicat-de-presa.html>, [accesat 20.07.2020].

102. Radu, R. I., & Isai, V., 2013. Developed Model for Debts Relief Decision Based on Financial and Accounting Reports Applied on PORT TRANS EUROPE SA. Economics and Applied Informatics, 3, 33–36.
103. Petrescu, C., 2013. Organizațiile colective ale proprietarilor de terenuri agricole și forestiere: Profil, evoluție, tendințe. Polirom.
104. Ministerul Agriculturii și Domeniilor, 1929. L'agriculture en Roumanie, , Imprimeria Națională, București, 1929, pag. 70
105. Hitchins, K., 1994. România 1866-1947, Editura Humanitas, București, p. 363-364.
106. Legea din 17 iulie 1921 pentru reforma agrară din Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea (din vechiul regat), disponibilă la:
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text? idt=65849 [accesată 15 Aprilie 2020]
107. Florea, A.M., Radu, R.I., Stanciu, S., 2018, The influence of the associative forms in the development of the Romanian agriculture during the last century, Conference: 31st International Business Information Management Association Conference, Milan; Italy.
108. Șandru, D., 1975, Reforma agrară din 1921 în România, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, p. 262.
109. Legea nr.187 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare, disponibilă la: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1569 [accesată 15 Aprilie 2020]
110. Comisiei Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, 2006, Raportul final (Raportul Tismăneanu). Accesat la 26 februarie 2020, Disponibil la: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf [accesată 15 Aprilie 2020].
111. Mihalache, F., & Croitoru, A. 2011. Mediul rural românesc: Evoluții și involuții : schimbare socială și antreprenariat, București Editura Expert.
112. Dobrinu, D., Iordachi C. 2005. Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România, 1949-1962, Iași, Editura Polirom.
113. Biji, M., (ed.), 1965. Dezvoltarea economică a României 1944-1964, București, Editura Academiei Republicii Populare Române

114. Cătănuș, D., Roske O., 2000. Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică, vol. I, 1949- 1953, București, INST, p. 14.
115. Macours, K., Swinnen J., 1999. Patterns of Agrarian Transition, PRG working paper nr0 21, Department of Agricultural and Environmental Economics, Katholieke Universiteit Leuven.
116. Glogovețan, O., 2014. Evoluția exploatațiilor agricole din România - element fundamental al economiei rurale-Teză de doctorat, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca
117. Otiman, P., I., 2012. Structura agrară actuală a României – O mare (și nerezolvată) problemă socială și economică a țării, „Revista Română de Sociologie”, serie nouă, anul XXIII, nr. 5–6, p. 339–360, București
118. Ministerul Muncii, Arhiva 1993-2009 Buletin Statistic, Disponibil la: http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/Arhiva-1993-2005/BS-436-2001.pdf [accesat la 26 februarie 2020].
119. Schin G., Vîrlănuță, F., O., Stanciu S., 2017, The Association of Agricultural Producers – National and European Perspectives, The 29th IBIMA Conference: Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020: From Regional Development Sustainability to Global, 2017, May 3-4, Vienna, Austria, ISBN 978-0-9860419-7-6.
120. Iancu T., Stanciu S., 2017. The Rural Area, Land Fund and Restitution of Agricultural Land Property In Romania After 1990, 30th International-Business-Information-Management-Association Conference, Madrid, SPAIN, Date: NOV. 08-09, 2017, ISBN:978-0-9860419-9-0.
121. Stanciu S., 2017. Yields and Land Use for Wheat Production in Romanian Agriculture, 30th International-Business-Information-Management-Association Conference, Madrid, SPAIN, Date: NOV. 08-09, 2017, ISBN:978-0-9860419-9-0,
122. Stanciu S., 2017. A Comparative Study Regarding the European Agricultural Allocation of Funds for Rural Development during 2007-2013 and 2014-2020, SEA- Practical Application of Science Volume V, Issue 3
123. Fobbe, L., 2020. Analysing Organisational Collaboration Practices for Sustainability. Sustainability 2020, 12, 2466.

124. Altman. M., 2015. Cooperative organizations as an engine of equitable rural economic development, *Journal of Co-operative Organization and Management* 3, 14-23, Disponibil la:
http://ac.els-cdn.com/S2213297X15000026/1-s2.0-S2213297X15000026-main.pdf?_tid=252690c0-39d9-11e5-b562-00000aacb35d&acdnat=1438604230_59b6c04f4eebd5_d23620c6e7dd24ab5e.
[Accesat la 04 Aprilie 2020].
125. Abate, G. T., 2018. Drivers of agricultural cooperative formation and farmers' membership and patronage decisions in Ethiopia. *Journal of Co-Operative Organization and Management*, 6(2), 53–63.
<https://doi.org/10.1016/j.jcom.2018.06.002>
126. Petrescu, C., Petrescu, I., Rotaru, S., & Stănilă, G., 2013. Cooperativele din România: Actori ai dezvoltării socio-economice. Polirom.
127. Cruceru, D., 2010. Istoria și doctrina cooperatistă în România, București: Artifex.
128. Schmitt G., 1993. Why collectivization of agriculture in socialist countries has failed: a transaction cost approach. Kislev Y (eds.) *Agricultural Co-operatives in Transition*. Boulder: Westview Press, pp. 143-159
129. Aceleanu, M.,I., Molănescu, A.,G., Crăciun, L., Voicu, C. 2015.The status of Romanian agriculture and some measures to take, *Theoretical and Applied Economics Volume XXII, No. 2(603,) Summer*, pp. 123-138
130. Lăpușan A., 2010. Cooperația agricolă, condiție fundamentală pentru dezvoltarea agriculturii românești, Seminar on Rural Economy and Sociology „Virgil Madgearu”, Bucharest;
131. Wolz, A., Möllers, J., & Micu, M. M., 2019. Options for agricultural service cooperatives in a postsocialist economy: Evidence from Romania. *Outlook on Agriculture*, 49(1), 57–65. <https://doi.org/10.1177/0030727019861973>
132. Ciutacu, C., Chivu, L., & Andrei, J. V., 2015. Similarities and dissimilarities between the EU agricultural and rural development model and Romanian agriculture. Challenges and perspectives. *Land Use Policy*, 44, 169–176
133. FAO., 1998. *Agricultural Cooperative Development- A manual for trainers*, Rome, Available online: <http://www.fao.org/3/a-x0475e.pdf> [accesat la 09 Aprilie 2020].
134. Feng, L., & Hendrikse, G. W. J., 2012. Chain interdependencies, measurement problems and efficient governance structure: Cooperatives versus publicly listed

- firms. *European Review of Agricultural Economics*, 39(2), 241–255.
<https://doi.org/10.1093/erae/jbr007>
135. Bercu, F., Sofone, N., 2018. Zece pași în înființarea unei cooperative agricole, Disponibil la: <https://www.agendaialomiteana.ro/actualitate/zece-pasi-in-infiintarea-unei-cooperative-agricole/> [Accesat în data de 18.12.2019].
136. Van Dijk, G.; Sergaki, P.; Baourakis, G., 2019. *The Cooperative Enterprise: Practical Evidence for a Theory of Cooperative Entrepreneurship*; Cooperative Management; Springer International Publishing: Cham, Switzerland.
137. Istudor, N., Popescu, G. (coordonatori), *Colecția 5, Probleme de politică agrară. Cercetarea agricolă – prezent și perspective*, Editura ASE, București, 2017, ISBN 978-606-34-0229-6
138. Dunn, J.R., 1988. Basic cooperative Principles and their Relatio(nship to Selected Practices. *Journal of Agricultural Corporation*, 3:83-93.
139. Chloupková, J., 2002. European Cooperative Movement – Background and common denominators, în "Unit of Economics Working Papers", nr. 4, Available online: <http://purl.umn.edu/24204>, pp. 1–44.
140. Florea, A.M., Bercu, F., Radu, R.I. and Mihai, O.I., 2020. The Evolution of Agricultural Cooperatives in Romania. In: R. Pamfilie, V. Dinu, L. Tăchiciu, D. Pleșea, C. Vasiliu eds. 6th BASIQ International Conference on New Trends in Sustainable Business and Consumption. Messina, Italy, 4-6 June 2020. Bucharest: ASE, pp. 783-790
141. FAO, 1996. *Cooperatives: Has Their Time Come -or Gone?*, Rome: Economic and Social Development Department, Rural Development Division, Rural Institutions and Participation Service.
142. Micu, A.R., Alecu, I.N., Micu, M.M., 2015. Analysis of Romanian Agricultural Cooperatives Structure in 2014; MPRA: Munich, Germany, Volume 69475, pp. 2–6.
143. *** Legea nr. 566/2004 - Legea cooperării agricole, cu modificările și completările aduse de Legea nr. 134 din 12 Mai 2006; Legea nr. 343 din 17 Iulie 2016; Legea nr. 32 din 16 Ianuarie 2007; Legea nr. 274 din 7 Decembrie 2011; Legea nr. 95 din 12 Aprilie 2013; Legea nr.187 din 24 Octombrie 2012; Legea nr.164 din 22 Iulie 2016; Legea nr. 21 din 13 Ianuarie 2019.

144. ONRC, 2020. Situația înmatriculării de persoane fizice și juridice, Disponibila la: <https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici>, [accesata in data de 05.08.2020].
145. Agricoop, 2019. Încurajarea înființării formelor asociative – o prioritate pentru dezvoltarea sectorului agricol în România, Comunicat de presă, Disponibil la: <http://www.agricoop.ro/incurajarea-infiintarii-formelor-asociative-o-prioritate-pentru-dezvoltarea-sectorului-agricol-in-romania/> [accesat la 10 Aprilie 2020].
146. MFP, 2020. Informații fiscale și bilanțuri, Disponibila la: <https://www.mfinante.gov.ro/agentinume.html?pagina=domenii>, [accesata in data de 01.08.2020].
147. Gertler, M., 2001. Rural co-operatives and sustainable development. University of Saskatchewan: Centre for the Study of Co-operatives.
148. INS, Anuarul statistic al României, 2017. Disponibil la: <http://www.insse.ro/cms/en/content/statistical-yearbooks-romania> [accesat în data de 15.01.2020].
149. MADR, 2018. Comunicat de presa. Disponibil la: <http://www.madr.ro/comunicare/4282-madr-incurajeaza-infiintarea-si-dezvoltarea-formelor-asociative-in-agricultura.html> [accesat în data de 04.03.2020].
150. Dania, W.A.P., Xing, K., Amer, Y., 2018. Collaboration behavioural factors for sustainable agri-food supply chains: A systematic review. *J. Clean. Prod.* 186, 851–864.
151. Stanciu, S., Rizea, R.D., Ilie, A.G., 2015. Study on the competitiveness of the Romanian meat processing industry. *Amfiteatru Econ.* 17, 1331–1345.
152. Falkowski, J., Chlebicka, A., Łopaciuk-Gonczaryk, B., 2017. Social relationships and governing collaborative actions in rural areas: Some evidence from agricultural producer groups in Poland. *J. Rural Stud.*, 49, 104–116.
153. MADR, 2015. Cooperative agricole - condiție fundamentală pentru dezvoltarea mediului rural, Publicația tematică nr. 17/2015. Disponibil la: <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT17.pdf> [accesată în data de 06.03.2020].
154. Luca, L., Toderiță, A., 2012. De ce asocierea nu este atrăgătoare?, Publicație tematică CRPE Policy Brief no. 14. Disponibilă la: <https://www.rafonline.org/de-ce-nu-este-atractiva-asocierea/> [accesată în data de 15.03.2020].

155. Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale, 2017. Ghidul solicitantului, submăsura 9.1, Înființarea grupurilor și organizațiilor de producători în agricultură și silvicultură. Disponibil la:
https://portal.afir.info/informatii_generale_pndr_investitii_prin_pndr_sm_9_1_grupuri_de_producatori_in_sectorul_agricol [accesat în data de 24.03.2020].
156. Luca, L., Toderiță, 2013. Noi măsuri fiscale și asocierea micilor producători, Publicație tematică, CRPE Policy Brief no. 35. Disponibilă la:
<http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2013/02/Noile-masuri-fiscale-si-asocierea-micilor-producatori.pdf> [accesat în data de 15.06.2019].
157. Ragin, C.C., 2008, Redesigning Social Inquiry: Fuzzy Sets and Beyond; University of Chicago Press: Chicago, IL, USA, Volume 47116, pp. 14–23.
158. Capatina, A., Micu, A., Micu, A.E., Bouzaabia, R., Bouzaabia, O., 2018. Country-based comparison of accommodation brands in social media: An fsQCA approach. *J. Bus. Res.*, 89, 235–242.
159. Micu, M.M., Tudor, V., 2013. Opinion analysis Arges county agricultural producers on how consultation and consultation within periodicity a form of association. *Ser. Agron.*, 56, 3–6.
160. Aarikka-Stenroos, L., Sandberg, B., 2012. From new-product development to commercialization through networks. *J. Bus. Res.* 65, 198–206.
161. Aguilar-Gallegos, N., Muñoz-Rodríguez, M., Santoyo-Cortés, H., Aguilar-Ávila, J., Klerkx, L., 2015. Information networks that generate economic value: A study on clusters of adopters of new or improved technologies and practices among oil palm growers in Mexico. *Agric. Syst.* 135, 122–132.
162. Ruben, R., Heras, J., 2012. Social capital, governance and performance of Ethiopian coffee cooperatives. *Ann. Public Coop. Econ.* 83, 463–484.
163. Florea, A.-M., Capatina, A., Radu, R.I.; Serban (Bacanu), C., Boboc, M.G., Stoica (Dinca), C., Munteanu (Pila), M., Ion (Dumitriu), I.M., Stanciu, S., 2019. Limiting Factors that Influence the Formation of Producer Groups in the South-East Region of Romania: A Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis (fsQCA). *Sustainability*, 11, 1614.
164. Figueiredo, V., Franco, M., 2018. Factors influencing cooperator satisfaction: A study applied to wine cooperatives in Portugal. *J. Clean. Prod.* 191, 15–25.

165. Ertimur, B., Venkatesh, A., 2012. Opportunism in co-production: Implications for value co-creation. *Australas. Mark. J.*, 18, 256–263.
166. Sakarya, S., Bodur, M., Yildirim-Öktem, Ö., Selekler-Göksen, N., 2012. Social alliances: Business and social enterprise collaboration for social transformation. *J. Bus. Res.* 65, 1710–1720.
167. Oczkowski, E., Krivokapic-Skoko, B., Plummer, K., 2013. The meaning, importance and practice of the co-operative principles: Qualitative evidence from the Australian co-operative sector. *J. Co-Oper. Organ. Manag.* 1, 54–63.
168. Mazzarol, T., Limnios, E.M., Reboud, S., 2011. Co-operative enterprise: A unique business model? Future of Work and Organisations. In *Proceedings of the 25th Annual ANZAM Conference, Wellington, New Zealand, 5–6 December 2011*; pp. 7–9.
169. Bijman, J., Iliopoulos, C., 2014. Farmer's cooperatives in the EU: Policies, strategies, and organization. *Ann. Public Coop. Econ.* 2014, 85, 497–508.
170. Chlebicka, A., 2015. Producer Organizations in Agriculture—Barriers and Incentives of Establishment on the Polish Case. *Procedia Econ. Financ.* Vol. 23, 976–981.
171. Tudor, V., Micu, M.M., Condei, R., 2014. Vision Analysis on the Type of Agriculture Agricultural Producers Deemed Necessary to be Practiced in the Arges County Production Growth and Yield Return. *Procedia Econ. Financ.*, 16, 526–534.
172. Lucian, P., 2014. Absorption of European Funds by Romania. In *Proceedings of the 21st International Economic Conference 2014, Sibiu, Romania, 16–17 May 2014*.
173. Hernández-Espallardo, M., Arcas-Lario, N., Tantius, P., 2013. Farmer's satisfaction and intention to continue as members of agricultural marketing Co-operatives: Neoclassical versus transaction costs considerations. *Eur. Rev. Agric. Econ.*, 40, 239–260.
174. Fiss, P.C., Sharapov, D., Cronqvist, L., 2013. Opposites attract? Opportunities and challenges for integrating large-N QCA and econometric analysis. *Political Res.*, 66, 191–198.
175. Woodside, A.G., 2014. Embrace perform model: Complexity theory, contrarian case analysis, and multiple realities. *J. Bus. Res.*, 67, 2495–2503.

176. Nair, L.B., Gibbert, M., 2016. Analysing inconsistent cases in Management fsQCA studies: A methodological manifesto. *J. Bus. Res.*, 69, 1464–1470.
177. MADR, 2019. Grupurile de producatori si organizatiile recunoscute in Romania. Disponibil la:
<http://madr.ro/grupurile-si-organizatiile-de-producatori-recunoscute> [accesat in data de 18.02.2019].
178. Ragin, C.C., 2014. *The Comparative Method: Moving beyond Qualitative and Quantitative Strategies*; Berkely and University of California Press: Los Angeles, CA, USA, Volume 1, pp. 25–44.
179. Ragin, C.C., 2000. *Fuzzy Set Social Science*; University of Chicago Press: Chicago, IL, USA, Volume 1, pp. 107–135.
180. Seate, A.A., Joyce, N., Harwood, J., Arroyo, A., 2015. Necessary and Sufficient Conditions for Positive Intergroup Contact: A Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis Approach to Understanding Intergroup Attitudes. *Commun. Q.*, 63, 135–155.
181. Schneider, M.R., Schulze-Bentrop, C., Paunescu, M., 2010. Mapping the institutional capital of high-tech firms: A fuzzy-set analysis of capitalist variety and export performance. *J. Int. Bus. Stud.*, 41, 246–266.
182. Bozga, I.; Bozga, A.N.; Cristea, A., Nijloveanu, D., Tita, V.; Crucea, C.; Gheorghe, N., 2016. Study on the Degree of Satisfaction of Romanian Farmers Who Accessed Agricultural Consulting Services. *Agric. Agric. Sci. Procedia*, 10, 525–531.
183. Stanciu, S., Zlati, M. L., Antohi, V. M., Bichescu, C. I., 2019. The Development Analysis of the Romanian Traditional Product Market Based on the Performance Model for Sustainable Economic Development. *Sustainability* , 11 (4), 1123. <https://doi.org/10.3390/su11041123>.
184. Barnett, M. L., Henriques, I., Husted, B. W., 2018. Governing the Void between Stakeholder Management and Sustainability. In *Advances in Strategic Management*; Dorobantu, S., Aguilera, R. V., Luo, J., Milliken, F. J., Eds.; Emerald Publishing Limited, Vol. 38, pp 121–143. <https://doi.org/10.1108/S0742-332220180000038010>.

185. European Commission, 2019. Next Steps for a Sustainable European Future European Action for Sustainability. Official Journal: Strasbourg, France 2016, pp. 1–19.
186. Ionescu, R., Zlati, M., Antohi, V., Stanciu, S., 2018. Reduced Inequalities as Factor of Sustainable Development: The Analysis Under Econometric Models. Sustainability, 10 (10), 3523. <https://doi.org/10.3390/su10103523>.
187. Mikulcak, F., Haider, J. L., Abson, D. J., Newig, J., Fischer, J., 2015. Applying a Capitals Approach to Understand Rural Development Traps: A Case Study from Post-Socialist Romania. Land Use Policy, 43, 248–258. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.10.024>.
188. Zeuli, K., Freshwater, D., Markley, D., Barkley, D., 2004. Cooperatives in Rural Community Development: A New Framework for Analysis. Community Development Society. Journal, 35 (2), 17–35. <https://doi.org/10.1080/15575330409490130>.
189. Ozalp, A., 2019. Financial Analysis of Agricultural Development Cooperatives: A Case of Western Mediterranean Region, Turkey. New Medit, 18 (2), 119–132. <https://doi.org/10.30682/nm1902h>.
190. Dogarawa, A. B., 2005. The Role of Cooperative Societies in Economic Development. The Nigerian Journal of Administrative Studies, 3 (2), 1–12.
191. Poulton, C., Dorward, A., Kydd, J., 2010. The Future of Small Farms: New Directions for Services, Institutions, and Intermediation. World Development, 38 (10), 1413–1428. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2009.06.009>.
192. Yang, H., Klerkx, L., Leeuwis, C., 2014. Functions and Limitations of Farmer Cooperatives as Innovation Intermediaries: Findings from China. Agricultural Systems, 127, 115–125. <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2014.02.005>.
193. Yanney, J. P., 2014. Business Strategy and Leadership Style: Impact on Organizational Performance in the Manufacturing Sector of Ghana. AJIBM, 04 (12), 767–775. <https://doi.org/10.4236/ajibm.2014.412083>.
194. Schneider, C. Q., Wagemann, C., 2012. Set-Theoretic Methods for the Social Sciences: A Guide to Qualitative Comparative Analysis; Strategies for social inquiry; Cambridge University Press: Cambridge.
195. International Labour Office. Basic Economics of an Agricultural Co-Operative a Learning Element for Staff of Agricultural Cooperatives, 1984.

196. Florea, A.-M., Bercu, F., Radu, R.I., Stanciu, S., 2019. A Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis (fsQCA) of the Agricultural Cooperatives from South East Region of Romania. *Sustainability*, 11, 5927
197. Iliopoulos, C., 2013. Public Policy Support For Agricultural Cooperatives: An Organizational Economics Approach: Public Policy Support for Agricultural Cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 84 (3), 241–252. [https://doi.org/ 10.1111/apce.12012](https://doi.org/10.1111/apce.12012).
198. Cook, M.; Burrell, M., 2009. A Cooperative Life Cycle Framework, International workshop Rural Cooperation in the 21st century: Lessons from the Past, Pathways to the Future, Rehovot.
199. Bercu, F., 2014. Evolution of Agricultural Cooperatives in Romania in 2014. *Agrarian Economy and Rural Development – Realities and Perspectives for Romania*, 5, 236–241.
200. Hakelius, K., 1996. Cooperative Values: Farmers' Cooperatives in the Minds of the Farmers; *Avhandlingar / Institutionen för Ekonomi*; SLU, Dep. of Economics: Uppsala.
201. Fukuyama, F., *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*; Hamish Hamilton: London, 1995.
202. Ostrom, E., *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action; The Political economy of institutions and decisions*; Cambridge University Press: Cambridge ; New York, 1990.
203. Chloupkova, J., Svendsen, G. L. H., Svendsen, G. T., 2003. Building and Destroying Social Capital: The Case of Cooperative Movements in Denmark and Poland. *Agriculture and Human Values*, 20 (3), 241–252. [https://doi.org/10.1023/A: 1026141807305](https://doi.org/10.1023/A:1026141807305).
204. Liang, Q., Huang, Z., Lu, H., Wang, X., 2015. Social Capital, Member Participation, and Cooperative Performance: Evidence from China's Zhejiang. *International Food and Agribusiness Management Review*, 18 (1).
205. Dejene, E., Getachew, D., 2015. Factors Affecting Success of Agricultural Marketing Cooperatives in Becho Woreda, Oromia Regional State of Ethiopia. *International Journal of Cooperative Studies* , 4 (1), 9–17.

206. Nilsson, J., 1996. The nature of cooperative values and principles: Transaction Cost Theoretical Explanations. *Ann Public & Coop Econ*, 67 (4), 633–653. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.1996.tb01411.x>.
207. COPA-COGECA., 2015. Development of Agricultural Cooperatives in the EU 2014; Disponibil la : http://zadruga.coop/upload_data/site_files/development-of-agricultural-cooperatives-in-theeu_2014.pdf, [accesat în data de 15.01.2020].
208. FAO. 2001. *Agricultural Cooperative Development: A Manual for Trainers*.
209. International Labour Office. *Collecting and Receiving Agricultural Produce Material for Management Training in Agricultural Co-Operatives*; 1984.
210. Cook, M. A, 2018. Life Cycle Explanation of Cooperative Longevity. *Sustainability*, 10 (5), 1586. <https://doi.org/10.3390/su10051586>.
211. Kontogeorgos, A., Sergaki, P., Kosma, A., Semou, V., 2018. Organizational Models for Agricultural Cooperatives: Empirical Evidence for Their Performance. *J Knowl Econ*, 9 (4), 1123–1137. <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0402-8>.
212. Ciaian, P., Kancs, D., Swinnen, J. F. M., 2010. *EU Land Markets and the Common Agricultural Policy*; Centre for European Policy Studies: Brussels.
213. Lang, M. G., 1995. The Future of Agricultural Cooperatives in Canada and the United States: Discussion. *American Journal of Agricultural Economics*, 77 (5), 1162. <https://doi.org/10.2307/1243340>.
214. Karantininis, K., 2007. The Network Form of the Cooperative Organization. In *Vertical Markets and Cooperative Hierarchies*; Springer Netherlands: Dordrecht, pp 19–34. https://doi.org/10.1007/1-4020-5543-0_2.
215. Zeverte-Rivza, S., 2015. *Scandinavian Agricultural Research Workers' Association. Nordic View to Sustainable Rural Development: Proceedings of the 25th NJF Congress*; NJF Latvia: Riga.
216. Nilsson, J.; Germundsson, P. *A New Generation Cooperative of Old Days*. Germany: Marburg University. 2000.
217. Nelson, T., Nelson, D., Huybrechts, B., Dufays, F., O'Shea, N., Trasciani, G., 2016. Emergent Identity Formation and the Co-Operative: Theory Building in Relation to Alternative Organizational Forms. *Entrepreneurship & Regional Development*, 28 (3–4), 286–309. <https://doi.org/10.1080/08985626.2016.1155744>.

218. Claude, R., 2018. Organizational Factors and Competitiveness: A Case Study of Medium and Large Manufacturing Enterprises in Rwanda. *J Bus Fin Aff*, 07 (04). <https://doi.org/10.4172/2167-0234.1000354>.
219. Iliopoulos, C., Hendrikse, G., 2009. Influence Costs in Agribusiness Cooperatives: Evidence from Case Studies. *International Studies of Management & Organization*, 39 (4), 60–80. <https://doi.org/10.2753/IMO0020-8825390404>.
220. Cook, M. L., 1995. The Future of U.S. Agricultural Cooperatives: A Neo-Institutional Approach. *American Journal of Agricultural Economics*, 77 (5), 1153. <https://doi.org/10.2307/1243338>.
221. Gulati, R., Singh, H., 1998. The Architecture of Cooperation: Managing Coordination Costs and Appropriation Concerns in Strategic Alliances. *Administrative Science Quarterly*, 43 (4), 781. <https://doi.org/10.2307/2393616>.
222. van Dijk, G., Sergaki, P., Baourakis, G., *The Cooperative Enterprise: Practical Evidence for a Theory of Cooperative Entrepreneurship; Cooperative Management; Springer International Publishing: Cham, 2019.* <https://doi.org/10.1007/978-3-030-16279-5>.
223. Creed, D., Miles, R., 1996. *Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research; SAGE Publications, Inc.: 2455 Teller Road, Thousand Oaks California 91320 United States.* <https://doi.org/10.4135/9781452243610>.
224. Houessou, D. M., Sonneveld, B. G. J. S., Aoudji, A. K. N., Thoto, F. S., Dossou, S. A. R., Snelder, D. J. R. M., Adegbidi, A. A., De Cock Buning, 2019. T. How to Transition from Cooperations to Cooperatives: A Case Study of the Factors Impacting the Organization of Urban Gardeners in Benin. *Sustainability*, 11 (17), 4528. <https://doi.org/10.3390/su11174528>.
225. Cosmides, L., Tooby, J., 2015. Neurocognitive Adaptations Designed for Social Exchange. In *The Handbook of Evolutionary Psychology; Buss, D. M., Ed.; John Wiley & Sons, Inc.: Hoboken, NJ, USA, pp 584–627.* <https://doi.org/10.1002/9780470939376.ch20>.
226. Blau, P. M. *Exchange and Power in Social Life; Transaction Books: New Brunswick (U.S.A.), 1986.*

227. Gouldner, A. W., 1960. The Norm of Reciprocity: A Preliminary Statement. *American Sociological Review*, 25 (2), 161. <https://doi.org/10.2307/2092623>.
228. Kramer, R. M., *Organizational Trust: A Reader*; Ed.; Oxford management readers; Oxford University Press: Oxford ; New York, 2006.
229. Cropanzano, R., Mitchell, M. S., 2005. Social Exchange Theory: An Interdisciplinary Review. *Journal of Management*, 31 (6), 874–900. <https://doi.org/10.1177/0149206305279602>.
230. Kahan, D. M., 2002 The Logic of Reciprocity: Trust, Collective Action, and Law. *SSRN Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.361400>.
231. Mauss, M., *The Gift: The Form and Reason for Exchange in Archaic Societies*; Routledge classics; Routledge: London, 2002.
232. Fowler, J. H., Christakis, N. A., 2010. Cooperative Behavior Cascades in Human Social Networks. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107 (12), 5334–5338. <https://doi.org/10.1073/pnas.0913149107>.
233. Ragin, C.C., Measurement Versus Calibration: A Set-Theoretic Approach. In J.M. Box-Steffensmeier, H.E. Brady and D. Collier (Eds.) *The Oxford Handbook of Political Methodology* (pp. 174-198). Oxford: Oxford University Press, 2008.
234. Rihoux, B., Ragin, C. C., *Configurational Comparative Methods: Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Techniques*; Eds.; Applied social research methods series; Sage: Thousand Oaks, 2009.
235. Ragin, C. C.; Fiss, P. Net Effects Analysis versus Configurational Analysis: An Empirical Demonstration. *Redesigning Social Inquiry: Fuzzy Sets and beyond* 2008, 190–212.
236. Legewie, N., 2013. An Introduction to Applied Data Analysis with Qualitative Comparative Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, Vol 14, No 3 (2013). <https://doi.org/10.17169/fqs-14.3.1961>.
237. Schneider, C. Q., Wagemann, C., 2010. Standards of Good Practice in Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Fuzzy-Sets. *Comp Sociol*, 9 (3), 397–418. <https://doi.org/10.1163/156913210X12493538729793>.
238. Thiem, A., 2017. Conducting Configurational Comparative Research With Qualitative Comparative Analysis: A Hands-On Tutorial for Applied Evaluation Scholars and Practitioners. *American Journal of Evaluation*, 38 (3), 420–433. <https://doi.org/10.1177/1098214016673902>.

239. Ragin, C. C., 2006. Set Relations in Social Research: Evaluating Their Consistency and Coverage. *Polit. anal.*, 14 (3), 291–310.
<https://doi.org/10.1093/pan/mpj019>.
240. Kent, R. W., 2008. Using FsQCA A Brief Guide and Workshop for Fuzzy-Set Qualitative Comparative Analysis;. Disponibil la:
<http://hummedia.manchester.ac.uk/institutes/cmist/archive-publications/working-papers/2008/2008-10-teaching-paper-fsqca.pdf>. [Accesat în date de 14.01.2019]
241. Bercu, F., Sofone, N., 2018. Importanța cooperativelor agricole. Disponibil la:
https://www.rndr.ro/documente/06_UNCSV_Importanta_cooperativelor_19.11.2018.pdf [Accesată în date de 14.06.2019].
242. Stanciu, S., Bichescu, C., Căpățînă, A., Drăgan, G.-B., Florea, A.-M., 2018. Enablers and Inhibitors of Collaborative Network Development in Organic Food Industry: A Fuzzy Set Qualitative Comparative Analysis (FsQCA). *Contemporary Economics*, 12 (4).
243. Chirilă, E., 2004. Definirea și măsurarea performanțelor entității, în *Analele Universității din Oradea*, vol. 28/2004, pp. 151-154,
<http://steconomiceuradea.ro/anale/volume/2004/28.pdf>, accesat la 25.02.2020.
244. Jianu I., 2007. Evaluarea, prezentarea și analiza performanței entității, Editura CECCAR, București, 2007.
245. Ivanov, C. & Avasilcăi, S., 2014. Performance measurement models: an analysis for measuring innovation processes performance. In *Procedia - Social and Behavioral Sciences* (pp. 397-404)
246. Benos, T., Kalogeras, N., Wetzels, M., Ruyter, K. de, & Pennings, J. M. E., 2018. Harnessing a 'Currency Matrix' for Performance Measurement in Cooperatives: A Multi-Phased Study. *Sustainability*, 10(12), 4536.
247. Enke, S., 1945. Consumer cooperatives and economic efficiency. *Am. Econ. Rev.*, 35, 148–155.
248. Van Herck, K., 2014. *Assessing Efficiencies Generated by Agricultural Producer Organisations*; Directorate-General for Competition, European Commission: Brussels, Belgium, 2014; ISBN 978-92-79-39284-9.
249. Lerman, Z., Parliament, C., 1990. Comparative performance of cooperatives and investor-owned firms in US food industries. *Agribusiness*, 6, 527–540.

250. Soboh, R.A.M.E., Oude Lansink, A., van Dijk, G., 2011. Distinguishing dairy cooperatives from investor-owned firms in Europe using financial indicators. *Agribusiness*, 1, 34–46.
251. Harris, A., Fulton, M.E., Comparative Financial Performance Analysis of Canadian Co-Operatives, Investor-Owned Firms, and Industry Norms; Centre for the Study of Co-Operatives, University of Saskatchewan: Saskatoon, SK, Canada, 1996; ISBN 0-88880-339-7
252. Sexton, R.J., Wilson, B.M., Wann, J.J., 1989. Some tests of the economic theory of cooperatives: Methodology and application to cotton ginning. *West. J. Agric. Econ.*, 14, 56–66.
253. Silverman, D., 2001. *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, Sage Publications, London, Thousand Oaks. Ediția în limba română, „Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii”, Polirom, Iași, 2004;
254. Alwood, C.M., 2012. The distinction between qualitative and quantitative research methods is problematic. *Springer* 46:1417-1429
255. Muntean, Jemna, L., 2016, Cantitativ și calitativ și mixt. Considerații privind cercetarea în domeniul economic, 9 p., publicat în volumul de lucrări din cadrul proiectului POSDRU/187/1.5/S/155656, București: Editura ASE
256. Gallardo-Vázquez, D., Sánchez-Hernández, M. I., & Castilla-Polo, F., 2014. Theoretical and methodological framework for the qualitative validation of an explanatory model of social responsibility in cooperatives societies. *Management Research: Journal of the Iberoamerican Academy of Management*, 12(3), 259–287.
257. U.N.C.S.V., 2020. Cooperativele agricole soluție pentru agricultorii din România, disponibil online la: <https://www.uncsv.ro/comunicate/38-cooperativele-agricole-solutie-pentru-agricultorii-din-romania.html>, [accesat în data de 28.03.2020].
258. Sisay, D.T., Verhees, F.J.H.M., van Trijp, J.C.M., 2017. Marketing activities as critical success factors: The case of seed producer cooperatives in Ethiopia. *Afr. J. Bus. Manag.*, 11, 548–563.
259. Kyriakopoulos, K., Meulenbergh, M.T.G., Nilsson, J., 2004. The impact of cooperative structure and firm culture on market orientation and performance. *Agribusiness*, 20, 379–396.

260. Wollni, M., Fischer, E., 2015. Member deliveries in collective marketing relationships: Evidence from coffee cooperatives in Costa Rica. *Eur. Rev. Agric. Econ.*, 42, 287–314.
261. Alho, E., 2015. Farmers' self-reported value of cooperative membership: Evidence from heterogeneous business and organization structures. *Agric. Food Econ.*, 3, 23.
262. MADR, 2019. Productivitatea culturilor de câmp, disponibil la: <https://www.madr.ro/culturi-de-camp/>, [accesat în data de 15.06.2020].
263. Grashuis, J., & Su, Y., 2019. A review of the empirical literature on farmer cooperatives: performance, ownership and governance, finance, and member attitude: *Annals of Public and Cooperative Economics*, 90(1), 77–102. <https://doi.org/10.1111/apce.12205>

Anexe

Anexa 1. Chestionar utilizat în sondaje

Pentru informații suplimentare privind completarea chestionarului
Florea Andrei-Mirel, Tel:0754408153, E-mail: floreaandreim@yahoo.com

Asocierea în agricultură

Prin intermediul prezentului chestionar ne propunem identificarea factorilor limitativi și a celor benefici dezvoltării formelor asociative în agricultură. Va mulțumim pentru amabilitatea de a răspunde chestionarului. Completarea se va efectua prin bifarea casutei corespunzătoare răspunsului dumneavoastră. Se va bifa o singură opțiune.

Vă rugăm completați adresa dumneavoastră de e-mail

1. Informații generale

1. Forma de asociere *

- Cooperativă agricolă; Grup de producători; Organizație de producători
 Societăți agricole; Alte forme de asociere

2. Obiectul de activitate *

- Cereale; Legume și fructe; Zootehnie;
 Apicultură; Alte tipuri de producție

3. Județul de care aparține organizația *

- Brăila; Buzău; Constanța;
 Galați; Tulcea; Vrancea;
 Altele ;

4. Poziția dumneavoastră în organizație *

- Membru; Președinte/Manager; membru CA/Consiliu Director;
 Angajat; Colaborator;

5. Cifra de afaceri a formei asociative *

- 0-100.000 euro; 100.001-500.000 euro; 500.001-1.000.000 euro;
 1.000.001-5.000.000 euro; peste 5.000.000 euro;

6. Numărul de membri ai formei asociative *

- 5; 5-10; 10-20;
 20-50; >50;

7. Starea formei asociative *

- Funcțională; Nefuncțională sau cu activitatea suspendată;

2. Asocierea în agricultură

Pentru următoarele întrebări acordați un calificativ de la 1 la 5 în funcție de importanța influenței fenomenului în forma asociativă pe care o reprezentați (1- minim, 5 maxim). Se va marca un singur oval utilizând scala de evaluare.

Scala de evaluare

neinfluențabil	Influență în mică măsură	Influență medie	Influență semnificativă	Influență definitorie
1	2	3	4	5

I. Motivarea accederii la o formă asociativă

8. Accesul facil la resurse (inputuri) *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

9. Accesul la utilizarea unor tehnologii performante (sustenabile) *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☒	Influență definitorie

10. Accesul la o piață de desfacere mai mare *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☒	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

11. Posibilitatea îmbunătățirii calității produselor și nivelului producției **

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

12. Reprezentarea intereselor comune ale membrilor la nivel regional, național. *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☒	Influență definitorie

13. Accesul la programe de finanțare *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☐	☒	☐	Influență definitorie

II. Care considerați că sunt dificultăți în crearea unei forme asociative (limitări)?

14. Refuzul de a coopera al fermierilor *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☒	☒	☐	Influență definitorie

15. Dificultăți în a se consolida o relație de încredere între membri *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

16. Asocierea nu este sprijinită de guvern cu o serie de politici bine definite *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☒	☐	☒	Influență definitorie

17. Formele asociative nu generează plus valoare *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

18. Procedură laborioasă de constituire a formelor asociative *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☒	Influență definitorie

19. Puține exemple de structuri asociative de succes *

	1	2	3	4	5	
Noinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

III. Criterii de alegere a membrilor/ noilor membri

20. Amplasarea terenurilor acestora in teritoriu *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☒	☐	☐	☐	Influență definitorie

21. Reputația acestora fundamentată pe relațiile social-comerciale cu ceilalți membri *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

22. Suprafața cultivată *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

23. Tipul de culturi si dotarea tehnică *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☒	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

24. Numărului minim de membri se va realiza cu persoane apropiate (rude, prieteni) fără a permite altor persoane accesul *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

IV. Elemente definitorii ale strategiei organizației (forme asociative)

25. Stabilirea atribuțiilor fiecărei persoane prin intermediul unui regulament *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

26. Identificarea, calificarea, perfecționarea și păstrarea forței de muncă **

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☒	Influență definitorie

27. Asigurare consultanță membrilor organizației *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☒	☒	☐	☐	Influență definitorie

28. Identificarea piețelor de desfacere și negocierea unor contracte avantajoase pentru membri *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☒	☐	Influență definitorie

*

29. Promovarea produselor pe piețele județene, regionale, naționale și internaționale *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

30. Accesarea de fonduri europene pentru dotarea cu echipamente tehnice și spații de depozitate*

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

V. Succesul/insuccesul organizației dumneavoastră este datorat:

Va rog încercuiți dacă optați să răspundeți pentru succes sau insucces

Succes; Insuccesul;

31. Capacitatea de gestionare a situațiilor de criză *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitorie

32. Capacitatea de gestionare a conflictelor între membri *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☒	☐	☐	Influență definitorie

33. Capacitatea de absorbție a fondurilor *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☒	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

34. Dotarea cu utilaje agricole *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

35. Existența unui sistem viabil de irigații în zona *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

36. Calitățile și pregătirea managerului organizației *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

VI. Contribuția formei asociative pentru afacerea dumneavoastră

37. Prețul de vânzare al produselor dumneavoastră a crescut *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☒	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

38. Volumul producției a crescut *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

39. Inputurile au fost achiziționate la preturi mai mici *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

40. Metoda de producție s-a îmbunătățit *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

41. Profitul dumneavoastră a crescut *

	1	2	3	4	5	
Neinfluențabil	☐	☐	☐	☐	☐	Influență definitivă

Anexa 2. Lista figurilor

Figura nr. 1.1. Lanț de aprovizionare cu alimente	15
Figura nr. 1.2. Explicarea conceptului de valoare adăugată.....	17
Figura nr. 1.3. Modelul sustenabil al lanțului valoric alimentar	18
Figura nr. 1.4. Modelul lanțului valoric alimentar	19
Figura nr. 1.5. Reprezentarea grafică a Regiunii de Sud-Est.....	21
Figura nr. 1.6. Reprezentarea suprafeței agricole a României pe regiuni	21
Figura nr. 1.7. Evoluția veniturii agricole comparativ cu nivelele salariale înregistrate în alte sectoare ale economiei	22
Figura nr. 1.8. Valoarea ramurii producției agricole în anul 2019 procentual și valoric.....	23
Figura nr. 1.9. Suprafața cultivată cu principalele culturi în anul 2019	23
Figura nr. 1.10. Exploatații agricole și suprafața medie pe regiuni (2016)	25
Figura nr. 1.11. Cantitatea de îngrășăminte utilizate în agricultură în anul 2019 ...	27
Figura nr. 1.12. Suprafața amenajată cu lucrări de irigații și cea efectiv irigată în anul 2019	28
Figura nr. 1.13. Suprafața cultivată cu principalele culturi de câmp în anul 2019	29
Figura nr. 1.14. Efective de animale pe regiuni la nivelul anul 2019	30
Figura nr. 1.15. Zonele care necesită perdele forestiere pentru protecția terenului.....	32
Figura nr. 1.16. Efectele benefice ale perdelelor forestiere	34
Figura nr. 1.17. Efectele perdelelor forestiere de protecție asupra culturilor agricole.....	34
Figura nr. 1.18. Sporuri de producție pe categorii de recoltă.....	35
Figura nr. 1.19. Stadiul implementării proiectelor privind dezvoltarea perdelelor forestiere	36
Figura nr. 1.20. Competitivitatea regiunilor de dezvoltare ale României în anul 2019	41
Figura nr. 1.21. Structura și valorile înregistrate de indicele RCI în Regiunea de Sud-Est.....	42
Figura nr. 1.22. Importanța asocierii în agricultură.	44
Figura nr. 2.1. Totalul suprafețelor cultivate în funcție de forma de organizare în perioada comunistă.....	57
Figura nr. 2.2. Clasificarea exploatațiilor agricole în funcție de reformele produse în agricultură în perioada 1921-1930 și după 1989.	61
Figura nr. 2.3 Diferențe și asemănări între cooperative agricole și societățile comerciale	65
Figura nr. 2.4 Cooperative agricole în perioada 2004-07.2020	69
Figura nr. 2.5. Cooperative agricole înființate pe regiuni de dezvoltare	70
Figura nr. 2.6. Structura cooperativelor agricole după starea firmei la 31.07.2020	73

Figura nr. 2.7. Analiza activității cooperativelor agricole în perioada 2015-2018 ...	74
Figura nr. 2.8. Evoluția numărului de salariați și a numărului de membrii	75
Figura nr. 2.9. Structura elementelor bilanțiere în perioada 2015-2018	75
Figura nr. 2.10. Evoluția cifrei de afaceri în perioada 2015-2019	76
Figura nr. 2.11. Evoluția rezultatelor generate de cooperativele agricole	76
Figura nr. 2.12. Structura pe ani a cooperativelor agricole, după capacitatea de a genera profit	77
Figura nr. 3.1. Baza creării și continuității relației de colaborare	87
Figura nr. 3.2. Construcția generală a unui lanț de aprovizionare agroalimentară	88
Figura nr. 3.3. Tip de cazuri în fsQCA (necesitate)	92
Figura nr. 3.4. Modelul factorilor care afectează integritatea grupurilor de producători	93
Figura nr. 3.5. Locația studiului de caz - Regiunea de dezvoltare Sud-Est a României	94
Figura nr. 3.6. Distribuția cazurilor în graficul XY	98
Figura nr. 3.7. Modelul fluxurilor minime ce conduc la funcționarea cooperativei	103
Figura nr. 3.8. Distribuția cazurilor în graficul XY Plot	118
Figura nr. 3.9. Modificările aduse legii cooperativelor agricole în anul 2019	120
Figura nr. 4.1. Plan de cercetare.	128
Figura nr. 4.2. Distribuția cazurilor pe regiuni și sectoare de activitate	130
Figura nr. 4.3. Ponderea activităților cooperativelor pe sectoare de activitate	132
Figura nr. 4.4. Diagrama generală a activităților membrii- cooperativă agricolă	133
Figura nr. 4.5. Limitări în creșterea numărului de membrii ai unei cooperative	134
Figura nr. 4.6. Factorii ce asigură buna funcționalitate a cooperativei	135
Figura nr. 4.7. Analiza prețurilor de achiziție ale erbicidului X	147
Figura nr. 4.8. Analiza discountului primit și a cantității de erbicide	148
Figura nr. 4.9. Analiza discountului primit și a cantității de insecticide	149
Figura nr. 4.10. Analiza discountului primit și a cantității de fungicide	149
Figura nr. 4.11. Analiza variației în termeni absoluți a profitului și cifrei de afaceri	151
Figura nr. 4.12. Analiza variației în termeni absoluți a activelor imobilizate	151
Figura nr. 4.13. Facilități acordate cooperativelor agricole	152
Figura nr. 4.14. Facilități acordate membrilor cooperatori	152
Figura nr. 4.15. Factorii ce determină funcționarea pe termen mediu și lung a unei cooperative agricole	155
Figura nr. 4.16. Factorii ce influențează contribuția cooperativei pentru membrii săi	156

Anexa 3. Lista tabelelor

Tabelul nr. 1.1. Parcul de tractoare și principalele mașini agricole în anul 2019....	26
Tabelul nr. 2.1. Totalul suprafețelor semădate în funcție de mărimea exploatației din care făceau parte în România în perioada 1926-1931	55
Tabelul nr. 2.2. Structura participațiilor private din România 1993-2000.....	59
Tabelul nr. 2.3. Modificările aduse legii cooperativelor agricole	67
Tabelul nr. 2.4. Analiză cooperative fără activitate	78
Tabelul nr. 3.1. Scala de calibrare	95
Tabelul nr. 3.2. Calibrarea variabilelor	96
Tabelul nr. 3.3. Analiza tabelului adevărului pentru eșantionul de cercetare	97
Tabelul nr. 3.4. Soluție complexă.....	99
Tabelul nr. 3.5. Analiza condițiilor necesare	99
Tabelul nr. 3.6. Cooperative agricole de grad II în Regiunea de Sud-Est (2007-2019).....	109
Tabelul nr. 3.7. Definierea condițiilor și a rezultatului	111
Tabelul nr. 3.8. Grila de evaluare a răspunsurilor.....	112
Tabelul nr. 3.9. Calibrarea datelor utilizate în cercetare	114
Tabelul nr. 3.10. Analiza condițiilor necesare. Variabilă de rezultat: ~ Sustenabil	115
Tabelul nr. 3.11. Analiza tabelului de adevăr pentru eșantionul de cercetare	116
Tabelul nr. 3.12. Soluția intermediară și soluția complexă	117
Tabelul nr. 4.1. Posibilități de evaluare a performanței cooperativelor	125
Tabelul nr. 4.2. Planul de interviu	129
Tabelul nr. 4.3. Motivare accedere formă asociativă	138
Tabelul nr. 4.4. Limitări în crearea/dezvoltarea unei cooperative agricole	140
Tabelul nr. 4.5. Dezvoltarea cooperativelor agricole	141
Tabelul nr. 4.6. Organizarea cooperativelor agricole	143
Tabelul nr. 4.7. Aprecierea asupra succesului/insuccesul organizației	144
Tabelul nr. 4.8. Elementele ce conduc la succesul organizației	145
Tabelul nr. 4.9. Contribuția organizației pentru membrii	146
Tabelul nr. 4.10. Prezentarea participanților la studiul de caz	147